

59. Tiistaina 19 päivänä syyskuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996 1454

Hallituksen esitys 72/1995 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 1996 veroasteikkolaiksi 1536

Hallituksen esitys 62/1995 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja korkotulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 63/1995 vp

4) Hallituksen esitys laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 64/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteenä olevan verotaulukon muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 65/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 66/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1996 1537

Hallituksen esitys 67/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 68/1995 vp

9) Hallituksen esitys laiksi luottoverolain kumoamisesta ”

Hallituksen esitys 69/1995 vp

10) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 70/1995 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi ulkomailta tulevan palkansaaajan lähdeverosta ja kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 76/1995 vp

Mietintöjen pöydällepano

12) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain 3 luvun 20 §:n muuttamisesta 1538

Hallituksen esitys 74/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1995 vp

13) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 4 d §:n ja merimieseläkelain muuttamisesta 1538

Hallituksen esitys 56/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 6/1995 vp

14) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain, valtion eläkerahastosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 51/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 7/1995 vp

15) Hallituksen esitys laiksi asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 ja 15 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 54/1995 vp
Ympäristövaltiokunnan mietintö 3/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Anttila S-L. sekä edustajat Dromberg, Elo, Hassi, Huuhtanen, Hämäläinen, Jääteenmäki, Karhunen, Kautto, Knaapi, Korhonen R., Laakso, Markkula M., Ojala R., Paasio, Pietikäinen S., Prusti, Rajamäki, Rantanen, Seppänen, Tiuri, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja, Uotila, Veteläinen, Viitamies, Vistbacka ja Vokkolainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Dromberg ja Korhonen R.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Uotila ja Veteläinen, virkatehtävien takia edustajat R. Korhonen ja Paasio sekä yksityisasioiden takia edustajat J. Kukkonen, M. Markkula, Olin, Prusti, Rajamäki ja Vokkolainen, tästä ja huomista päivästä virkatehtävien takia edustajat S-L. Anttila, Elo, Hassi, Huuhtanen,

nen, Hämäläinen, Kautto, Knaapi, Laakso, Seppänen, Tiuri, Tiusanen, Tulonen, Tuomioja ja Vistbacka,

tämän kuun 21 päivään sairauden takia ed. Rantanen sekä

tämän kuun 22 päivään sairauden takia ed. Viitamies ja yksityisasioiden takia edustajat R. Ojala ja S. Pietikäinen.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 14 päivänä syyskuuta 1995 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asia n:o U 30.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevalta osalta ulkoasiainvaliokuntaan.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 131. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 72/1995 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)—11) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. **Pekkarinen:** Arvoisa puhemies! Kesäkuukausien työttömyysluvut ovat olleet sokki hyvin monille. Vuoden 1994 alusta lukien jatkuu työttömyyden vähentyminen pysähtyi hallituksen keväällä julkistamaan säästöohjelmaan. Lipposenkin hallituksen tavoite työttömyyden puolittamisesta muutamassa vuodessa kohtasi

ensimmäiset vastoinkäymisensä. Vaikka luke-mat kääntyvätkin paremmiksi kasvun ansiosta jo lähiaikoina, kertoo tapahtunut selvää kieltä siitä, ettei Lipposen hallitus ole ainakaan vielä kyennyt tarttumaan edeltäjänsä perinnön parhaimpiin puoliin.

Mikä oli Ahon hallituksen perintö? Ahon hallituksen historialliseksi tehtäväksi tuli kasinotalouden jäljiltä pahoin vaurioituneen kansantalouden nostaminen. Kansantulo oli toukokuussa 91 jo romahtanut ja matkalla alas 7 prosentin vuosivauhtia. Julkiset menot, työttömyys ja valtiontalouden alijäämäisyys olivat räjähtäneet. Kilpailukyky oli menetetty, ja Suomesta oli tullut maailman kallein maa. Silti kansakunta söi vuodessa 30 miljardilla enemmän kuin tienasi. Kaiken lisäksi kasinotalouden sisään oli leivottu puhkeamistaan odottava huikea pankkikriisi. Tältä syöksyuralta nousua vaikeutti entisestään Neuvostoliiton murentuminen ja lännen lama, jonka vaikutuksesta muun muassa metsäsektorin vientihinnat putosivat parissa vuodessa huikeasti.

Vaikeiden ratkaisujen jälkeen, joiden kantoon koko kansa osallistui aika tasapuolisesti, Suomen talous saatiin nousuun. Ahon hallituksen strategia rakentui vientivetoisen kasvun ja välttämättömän säästötaakan tasapuolisen kohdentamisen periaatteille. Juuri säästötoimiin ajoissa ryhtyminen oli yksi suurimmista syistä siihen, että Suomen talous nyt tervehtyy nopeammin kuin Ruotsin.

Kun Ahon hallitus sitten jätti ohjat seuraajalleen, Suomen talous kasvoi läntisen Euroopan nopeinta vauhtia. Vaihtotase oli jo toista vuotta ylijäämäinen. Inflaatio oli Euroopan alhaisimpia. Kansakunta tienasi enemmän kuin söi. Nopeatkaan korjaustoimet eivät tervehdyttäneet riittävän nopeasti kaikkia talouden ja yhteiskuntaelämän osa-alueita. Suomen talouden ja työelämän rakenteet ja liki olematon kriisitietous vaikeuttivat osaltaan selviytymistä syvästä sukeluksesta pienemmällä työttömyydellä, niin kuin välttämätöntä olisi ollut.

Eväät Suomen talouden pelastustoimien jatkolle ovat kuitenkin nyt hyvät. Kansan- ja julkistalouden eurooppalaisilla peruskriteereillä mitaten viime vuosina rakennettu selviytymistie on maanosamme parhaimpia. Siitä on saatu kehuja sieltä ja täältä eri puolilta Eurooppaa. Suurtyöttömyys ja valtionvelan ongelma ovat voitettavissa. Kasvu-uralla, minne kansantalous on saatettu, epäonnistuminen olisi tervehtyvän talouden perinnön tuhrimista.

Jo keväällä julkistettu hallitusohjelma ja sitä toteuttava käsillä oleva talousarvio ovat vaarassa johtaa juuri tähän: noiden mahdollisuuksien tuhrimiseen. Hallituksen tärkein talouspolitiikan instrumentti on sen säästöohjelma, ja juuri sitä se on käyttämässä väärin. Juuri sillä se jakaa kansaa kahtia niin sosiaalisesti kuin alueellisestikin. Juuri sillä se säästää kohteista, jotka synnyttävät monin kohdin uutta työttömyyttä. Juuri sillä se iskee niiden suoneen, joiden yhteiskuntamoraalia ja uskoa olisi tullut vahvistaa.

Valtion menoissa kiistatta vaalikauden aikana tarvittavat vajaan 20 miljardin markan säästöt olisi koko kansan harteille yhteisvastuullisesti kohdennettuina helppo kantaa kansantulon reippaasti nyt kasvaessa, mutta Lipposen hallitus ei siis jaa säästämisen taakkaa tasapuolisesti. Sen mukana menee paljon sekä yksilömoraalisesti että makrotalouden kannalta. Suomalaiset muistavat, että vuosikymmenten hyvinvointiyhteiskuntamme rakennustyö toteutettiin siten, että yhteisellä työllä kasvatetusta kakusta saivat oman osansa niin ne, joilla oli työtä ja vaurautta ennestään, kuin myös ne, jotka tarvitsivat yhteiskunnan kädenojennusta joko suorina tulonsiirtoina tai julkisina peruspalveluina. Viime vuosikymmeniltä onkin turha hakea esimerkkejä tilanteista, joissa kansan vauraimman viidenneksen käytettävissä olevien tulojen kasvaessa nyt toteutuvalla tavalla heikoimmalta viidennekseltä otettaisiin, niin kuin nyt otetaan. Nyt toiset saavat ja toisilta otetaan.

Kansan kahtiajaon politiikan erityisenä maallitauluna ovat tunnetusti perusturva, lapsiperheet, elintarviketalous, maaseutu ja kehitysalueet. (Ed. Zyskiewicz: Luetelkaa kaikki!) Kahtiajako kärjistyy, kun hallitus samanaikaisesti kohdentaa veronkevennykset painotetusti suurempituloisiin poistamalla lainaveron ja alentamalla sv-maksua. Hallituksen hokemat yhteisvastuusta tai tasapuolisuudesta ovat saamassa kolkon kaiun kolmen pienen lapsen vanhempina kunta-alalla työskentelevän äidin ja isän korvissa, joiden perheen kotihoidon tukea ja lapsilisiä leikataan lähes 10 000 markalla vuodessa ja joiden työpaikkojen säilymistä kuntien valtionosuusleikkaukset ovat horjuttamassa. Yhtä vaikeaa on sairastavan kotiäidin, opiskelijan tai työelämää juuri siirtyvän ymmärtää, että alin sairauspäiväraha viedään kokonaan.

Kansan alueelliseen kahtiajakoon johtaa kansallisen EU-paketin aukirepiminen, valtion investointien uusi alueellinen suuntaaminen ja kuntien valtionosuuksien raju leikkaaminen hei-

koimpia eniten rasittavalla tavalla. Hallitus on vesittämässä myös ne lupaukset, joilla EU-jäsenyyden synnyttämiä alueellisia eroja oli tarkoitus tasata.

Kansan kahtiajaon arkkitehtuuri on tuttu. Iiro Viinanen yritti tyrkyttää samaa myrkyä koko Ahon hallituksen ajan ja erityisesti sen viimeisenä vuotena, mutta keskusta ei tähän suostunut vaan käänsi säästöihin oikeudenmukaisemman sisällön. Ymmärrän hyvin, että Viinanen illasta toiseen kehuu televisiossa nyt, kuinka Lipposen hallituksessa ei ole ollut hänen linjalleen vastaanpanijoita. Otan osaa taakkaanne, te monet vasemmistoliiton ja SDP:n kansanedustajat, jotka sisimmässänne ette voi hyväksyä tällaista menoa. (Ed. H. Markkula: Miten ihanaa!)

Edellisen hallituksen aikana säästöjä jouduttiin tekemään lähes 35 miljardin markan verran, mutta se taakka jaettiin koko kansan harteille siten, että perusturvan varassa olevien etuuksiin ei kajottu kahtena vuotena toteutettuja indeksijäädytyksiä lukuun ottamatta. Juuri tässä on se radikaali ero edellisen ja nykyisen hallituksen säästöpolitiikan välillä.

Erittäin merkittävän lisäulottuvuuden hallituksen säästölinjan arvioimiselle muodostaa Suomen EU-jäsenyys. Kun jäsenyys jo sinänsä merkitsee monella ulottuvuudella yhteiskunnallisen polarisoitumisen lisääntymistä, voimakkaiden voimistumista ja heikompien heikentymistä, olisi ollut erittäin tärkeää, että jäsenyyden tuottamaa aineellista hyvää olisi voitu käyttää jäsenyyden haavojen parantamiseen. Mutta tässäkin asiassa hallitus menettelee säästölinjansa mukaisesti päinvastaisesti. Säästöt kohdistuvat voimakkaimpina sinne, missä jäsenyyksimitalin huonompi puoli on muutoinkin näkyvissä.

Olen tullut kuluneen kesän ja syksyn aikana vakuuttuneeksi siitä, että jos ns. lähestymistien kulkeminen EU:n talous- ja rahaunioniin Emuun, sen kolmanteen vaiheeseen, vaatii Lipposen hallituksen linjoittamaa politiikkaa, ei ole mitään syytä olla mukana tässä integraation syventämisestä merkitsevässä hankkeessa. Lipposen hallitus on poikennut radikaalisti siltä Emu-tieltä, mikä Ahon hallituksen aikana viitoitettiin. Nopean Emu-kelpoisuuden saavuttamisen maksuiehet ovat yksiselitteisesti väärät, arvoisat SDP:n ja vasemmiston kansanedustajat! Yrittäessään viedä tällä politiikalla Suomen Emuun hallitus samalla näyttää piiskan paikan ja asennon myös Emu-käskijöille siinä tilanteessa, jos Suomesta tulisi Emun jäsen.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden puolittami-

nen on edelleen mahdollista ja myös välttämätöntä. Työttömyyden puolittamisen ensimmäinen ehto on säästölinjan muuttaminen oikeudenmukaiseksi, koko kansan harteille kohdentuvaksi. Tämä merkitsee säästöjen sosiaalista ja alueellista uudelleenkohdentamista.

Uusien työpaikkojen radikaalin kasvun ja siten työllisyyden parantamisen kannalta ratkaisevimman tärkeää on työllistävän pk-sektorin nousu. Hallitukselle ja työmarkkinajärjestöille voikin toivottaa menestystä työelämän välttämättömien joustojen aikaansaamiseksi.

Kiireellistä tämän lisäksi on työllistämisen verokiilan tuntuva alentaminen ja yritysten rahoituksen pahimpien pullonkaulojen, erityisesti vakuuspulmien, voittaminen ja poistaminen. Välillisten työvoimakustannusten alentamiseksi tulisi aloittaa toimet poistamalla pieniltä ja keskiuurilta yrityksiltä näiden sotu- ja työttömyysvakuutusmaksut määrääjäksi kokonaan. Liki-main vastaava rasite tulisi siirtää yritysten sopivien pääomakriteerien ja liikevaihtojen perusteella suurimpien ja menestyvimpien yritysten, niiden, joiden hyväksi koko kansa on kiristänyt vyötään, maksettavaksi.

Pk-yritysten vakuuspulmien helpottamiseksi tulisi puolestaan Valtiontakuukeskuksen toimintapolitiikka panna uusiin puihin. Nyt liki 60 miljardin markan takausvastuut kohdistuvat yli 80-prosenttisesti suuriin yrityksiin, yli 60 miljardin markan vastuut mainitulla tavalla. Näistä lähinnä eteläisimmässä Suomessa realisoituvien vastuiden maksatukseen on ensi vuonna varattu valtion varoja lähes kaksi kertaa niin paljon kuin koko Suomen tämän vuoden aluepoliittiseen yritystukeen yhteensä. Takauslimiittejä olisi nyt radikaalisti lisättävä, painopistettävä kohdennettava pk-sektoriin ja VTK:n riskinottomahdollisuuksia lisättävä. Jollei VTK, Valtiontakuukeskus, tähän pysty, on vastaavat edellytykset turvattava Kehitysaluerahastolle, Keralle.

Arvoisa puhemies! Hallituksen säästöpolitiikkaan kuuluu myös yritystukien karsiminen. Siitä vielä lopuksi joku sana. Karsinnan kohteeksi ovat näet joutumassa myös pienyritys- ja aluepoliittiset tuet. EU:n ja sen yksittäisten jäsenmaiden toimintalinja on näissä asioissa kuitenkin päinvastainen. Yleisen teknologisen kohentamisen ohella EU:n yritystuilla on lisäksi kaksi muuta erittäin selvää tavoitetta: 1) tukea pienyrityksiä yleensä ja 2) tukea kehitysedellytyksiltään heikoimpien alueiden yrityksiä aluepoliittisin perustein. Myös Suomen, joka maksaa EU-jäsenmaksullaan osan tuosta puuhasta, olisi jo työllisyy-

den parantamisen nimessä toimittava muun Euroopan mukaisesti eli tuettava pienten ja työvaltaisten erityisesti kehitysalueella toimivien yritysten työllistämismahdollisuuksia ja toimintaedellytyksiä.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen harjoitti kyllä turhaa hurrausta Ahon hallituksen suhteen sikäli, että peruslinjaltaan ihan samaa uusliberalistista politiikkaahan sekin jo oli, jota valtiovarainministeriö silloinkin johti. Tosin silloin ei kyllä perusturvaan tällä tavoin kajottu, ja tähän vaikuttaa se, että nyt on heikompi oppositio ja nyt ay-liike tukee hallitusta. On varmasti vaikutuksensa myös sillä, että keskustalle perusturva on tärkeä, niin kuin se on meille vasemmistoliitossakin.

Täysin oikeassa ed. Pekkarinen on siinä, kun hän vaatii Emu-kriteereiden hylkäämistä. Niiden nuottien mukaanhan nyt talouspolitiikkaa harjoitetaan, ja väitän kategorisesti, suoraviivaisesti, että Emu-kriteerit ja suurtyöttömyys ovat siamilaisia kaksosia. Niin kauan kuin ainoana tavoitteena on saada Emu-kriteerit hyväksytyksi Suomen osalta, meillä on suurtyöttömyys. Se pakottaa harjoittamaan kireää budjettipolitiikkaa. Suurtyöttömyyden torjunta on sanoissa tärkeää, mutta todellinen politiikan sisältö on se, että Emu-kriteereitä tavoitellaan.

Tästä asiasta meidän pitäisi nyt saada keskustelu, kumpi tässä on tärkeätä: torjua työttömyyttä vai saada EU:n raha- ja talousliiton hyväksyminen mahdollisimman nopeasti tapahtuvaksi tosiasiaksi. Tämä perusasia tässä keskustelussa valitettavasti jää sivuun. Me emme suurtyöttömyyttä pysty poistamaan, jos Emu on kaikkein tärkeintä.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaikkei Ahon hallitus nyt sentään niin mahdoton ollut, että sitä voisi häyjoukoksi kutsua, ei siltä kuitenkaan sellaista perintöä myöskään jäänyt, että siitä riittäisi joka eduskunnan istuntoon jaettavaa, kuten ed. Pekkarinen täällä nyt tahtoo erityisesti markkinoida.

Jollakin tavalla tuntui varsin ikävältä kuulla ed. Pekkarisen toistuvastikin esille tuomaa suurta huolta pk-yrityksistä, joiden puolesta viime vaalikaudella yritettiin sekä hallituspuolueiden sisältä että hieman ulkopuoleltakin pyrkiä lyömään rumpua, jotta hallituksessa olisi ymmärretty, että työn sivukustannusten alentaminen on erityisesti siinä suhdannevaiheessa, jolloin kysyntää jo alkoi olla olemassa, ainoa tie jolla työl-

listämisen kynnystä voitaisiin alentaa. Mutta ed. Pekkarinen kumppaneineen kyllä villin lailla kävi taistelua tätä toimintaa vastaan. Jos nyt myöhäisherännäisyys on tuonut uuden näkökulman, olemme siitä pelkästään iloisia, mutta muutoin voisin sanoa, että puheenvuoro kuulosti siltä, että ”kantakaa te taakka, minä kannan kyllä poliittisen vastuun”; mutta minä luulen, että ed. Pekkarinen ei tee kumpaakaan.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen puuttui säästövaikutuksiin ja viittasi myös sopeutumiseen Euroopan unionin vaikutuksiin ja myös tulevaisuudessa Rahaliiton oloihin.

Mitä tulee säästövaikutuksiin, mielelläni jatkaisin vielä asiaa niin, että eikö olisi tarpeen, että Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tämän ja ensi kuun aikana, kun eduskunta budjettia käsittelee, tutkisi säästöjen vaikutuksia työllisyyspoliittisessa ja myös sosiaalipoliittisessa katsannossa, jotta voisimme niitä täällä tarkastella tutkitun tiedon pohjalta.

Mitä tulee ed. Pekkarisen mainitsemaan sopeutumiseen Euroopan rahaliiton oloihin ja siihen politiikkaan, joka meidät siihen johtaa, haluan todeta, että on todellakin niin, että Rahaliiton oloissa tarvitaan aivan uudenlaista joustavuutta työmarkkinoilla, jotta voimme työllisyyttä hoitaa. Toisaalta on myös niin, että kun sieltä tulee sopeutumispainetta, kuten ed. Pekkarinen totesi, nimenomaan perusturvaan, ehkä maaseutualueille, niin ei kai voi olla niin, että yleinen politiikka edelleen lisää näitä sopeutumispainetta. Tässä olisin yhtynyt ed. Pekkarisen näkemykseen.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Pekkarisen puhetta kuunteli tuli mieleen väistämättä vanha sanonta: ”Parempi myöhään, kun ei milloinkaan!” Erittäin mielenkiintoista on huomata se, että ed. Pekkarinenkin heräsi puoli vuotta liian myöhään huomaamaan tämän maan työttömyysongelman, sen ongelman, mikä pk-sektorilla on. Ehkä tosiasiat pääsivät nyt unohtumaan. Kun ed. Pekkarinen oli vielä ministeri, maassa tehtiin konkurssesja noin 7 000:n vuosivauhtia pk-sektorilla. Hallitus ei lotkauttanut korvaan sakaan niille ongelmille. Nyt tuntuu yhtäkkiä, että keinoja alkaa löytyä. Olisi mielenkiintoista kuulla pientä erittelyä, miten ne hoidetaan. Vientisektorin osallistumisellako yhteiskunnan kustannuksiin? Neljä vuotta sitä vaihtoehtoa yritet-

tiin tarjota Ahon hallitukselle. Se ei vain käynyt ministeri Pekkarisellekaan missään vaihtoehdossa eikä muodossa.

Ed. Pekkarinen kantaa nyt huolta Keran tulevaisuudesta. Edellinen hallitus muutti Keran toimialueeksi ensin koko maan, sitten otettiin toimialueeksi myös ulkomaat. Olennaista oli, että Keralle ei tullut missään vaiheessa rahaa lisää edellisen hallituksen toimesta. Eivät kai nämäkään asiat voi jäädä unhoon näin lyhyessä ajassa kuin puolessa vuodessa muistin tyhjentymisenä?

Minä olen erittäin mielissäni siitä, että ed. Pekkarinen on alkanut kantaa yhteiskunnasta laajempaa huolta kuin ministeri Pekkarinen toimesa ollessaan.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei voi todeta ed. Pekkarisen puheenvuoroon muuta kuin sen, että aika kulta muistot.

Viime hallituskauden ajasta ja sen sosiaalipoliitikasta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus laati useita raportteja ja niissä viitattiin nälkäongelmaan massatyöttömyyden aikana. Tämä siis perusoikeuksista ja niiden toteutumisesta viime hallituskaudella.

Mielestäni kaikkia säästöesityksiä tulee katsoa perusoikeusnäkökulmasta ja perustuslakivaliokunta on tässä asiassa erittäin suuren vastuun kantajana. Itse näen, että hallituksen suuri tehtävä on muuttaa toimeentuloturvan rakenteita kattavasti. Tämä työ on sellainen, jota ei välttämättä tänä syksynä saada eteenpäin, mutta jonkinlaisen perustulomallin hahmotteleminen tällä vaalikaudella varmasti olisi paikallaan.

Mitä tulee työllistämiseen, se on hallituksen keskeisin tehtävä. Olen samaa mieltä kuin ed. Saario siitä, että työvoiman sivukustannusten alentaminen on tässä keskeinen asia.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tietysti on montakin vastattavaa, mutta valitsen niistä yhden, koska se oli oma lukunsa, ed. Saarion puheenvuoro. Ed. Saario väitti, että viime hallituskaudella olisi ollut työvaltaisten pienyritysten työllistämiskynnyksen madaltamisen este. Ed. Saario, te tiedätte, että asia ei ole näin. Te tiedätte, mitä kädenvääntöä käytiin silloisen hallituksen piirissä ratkaistavina aikoina, syksyllä 93 ensimmäisen keran, kun vuoden 94 budjettia rakennettiin, ja toisen kerran vuoden 94 aikana. Niissä tilanteissa erityisesti silloisen ministerin ed. Huuhtasen kanssa yhteisvoimin teimme kaiken voitavam-

me, jotta olisi alennettu pienyritysten välillisiä kustannuksia ja siirretty niitä suurten pääomavaltaiten yritysten maksettavaksi. (Välihuuto) — Jos se oli pekkarointia, niin minä kannan sen käsitteen, sen sisällön, mitä se silloin siinäkin tilanteessa oli.

Ed. Saarion täytyy tämä asia tietää. Jos ei hän tiedä, toivon, että hänen edustajansa hallituksessa sekä silloin että nyt kertovat, miten asianlaita pohjimmiltaan on, tai joku muu. Täällä voi kaiken näköistä esittää, tehdä erilaisia tulkintoja erilaisista asioista. Me voimme olla vähän eri mieltä joistakin yksittäisistä nyansseista, mutta, ed. Saario, yön päiväksi kääntäminen ei aivan noin vain voi käydä päinsä.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa puhemies! "Suomalaisen yhteiskunnan velkaantumisnopeus on maailman teollistuneiden valtioiden joukossa maailmanennätys. Tuloveroista ja työnantajien sosiaaliturvamaksuista palkkatyöhön kohdistuva kokonaisverorasitus on maailman korkein. Energia- ja ympäristövero on maailman ankarin. Työttömyysaste on teollistuneiden maiden ehdottomalla kärkeä. Nämä ahdistavat saavutukset ovat keskinäisen kateuden, lyhytnäköisen edunvalvonnan ja yhteistyökyvyttömyyden tulosta, joiden suomalaiselle yhteiskunnalle aiheuttamia vaikeuksia on poliittisin epäonnistunein ratkaisu lisäty." Näin kirjoittaa liikkeenjohdon konsultti Antero Kiviniemi vastikään kansanedustajille jaetussa kirjassaan "Minäkö vastuussa".

Jos ja kun näin on, niin on itsestään selvää, että nyt tarvitaan päätöksiä ja toimenpiteitä. Keskinäiseen riiteltyyn ei ole varaa. Asiat eivät siitä korjaannu, jos me kansanedustajat riippuen roolistamme herjaamme tässä salissa toinen toisiamme. Nyt tarvitaan yhteishenkeä ja yhteisymmärrystä. (Ed. Kemppainen: Olisi tarvittu viime vaalikaudella!) Takavuosina kirottu konsensus tulisi taas nostaa kunniaan. — Ed. Kemppainen, tikulla silmään, kuka menneitä muistelee. Ei virheitä pidä korjata virheillä. (Ed. Aittoniemi: Myöntäkää ensin viime vaalikauden virheet!) — Minä myönnän viime kauden virheet auliisti. Katselin niitä kunnallishallinnon näkökulmasta enkä valitettavasti ollut silloin luomassa henkeä eduskunnassa.

Hallituksen esitys vuoden 1996 tulo- ja menoarvioksi ei täytä toiveiden tynnyrin tunnusmerkkejä, eikä se voi sitä tietenkään tehdä, kun otetaan huomioon, että menojen nollakasvuun perustuva budjetin tulopuoli perustuu edelleen vuonna 1996:kin 20 prosentin velanottoon, mar-

koissa lähes 40 miljardia. Valtion velkataakka siis kasvaa edelleen, joskin sen kasvuvauhti saadaan nyt ensimmäisen kerran moneen vuoteen hallintaan. Huomattakoon, että edellisen hallituksen jäljiltä valtio joutuu vielä tänä vuonna lainaamaan joka kolmannen markkansa, ensi vuonna enää vain joka viidennen.

Budjettiesitys vakauttaa ja varmistaa kuitenkin monia asioita. Nyt on siis kyetty tekemään päätöksiä. Nyt kotitaloudet, kunnat kuin myös markkinavoimat tietävät, mitä tässä maassa tullaan valtiovallan toimesta lähivuosina tekemään. Uutta hyvää jaettavaa ei kuitenkaan ole tullut valtiontalouden jakokulmaan. Tätä on varmaan vaikea ymmärtää olosuhteissa, joissa kansantalouden tunnusluvut vientituloistamme johtuen ovat kehittyneet ja kehittyvät erinomaisen suotuisasti. Nyt selkeästi vakiintuvat olot vaikuttavat mm. siihen, että inflaatio pysyy matalana ja korot laskevat, jolloin investoinnit lähtevät liikkeelle ja työllisyystilanne paranee. Sen myötä luodaan edellytyksiä myös kotimarkkinoiden elpymiselle.

Työttömyyden puolittamistavoitteen saavuttamiseksi tulee myös perusturvajärjestelmäämme uudistaa siten, että se vastaisi nykyistä paremmin työelämässä jo tapahtuneita muutoksia. Niin eläke- kuin työttömyysturvajärjestelmämme ovat perustuneet sille olettamukselle, että ihmisillä on jatkuvasti pitkäaikainen työsuhte ja että he eivät juurikaan osallistu työuransa aikana pitempiaikaiseen täydennys- tai uudelleen koulutukseen. Kuten tiedämme, nykyisin työelämään kuuluu oleellisena osana jatkuvan koulutuksen periaate ja työsuhteet ovat yhä useammin lyhytaikaisia. Eläketurvan kannalta olisi varmasti merkittävää, jos eläkkeen määrä ei olisi tulevaisuudessa niin riippuvainen työsuhteen laadusta ja kestoajasta, kuin tällä hetkellä on tilanne.

Miten hallituksen budjettiesitys vastaa oikeudenmukaisuuden vaatimuksiin?

Käsitykseni mukaan kohtuullisesti. Pitkään kuntien keskinäistä epäoikeudenmukaisuutta ylläpitäneestä kantokykyluokitusjärjestelmästä ollaan luopumassa. Se sattuu joihinkin kuntiin kipeästi nyt, mutta tulee myös muistaa, miten se on sattunut vuosikausia niihin kuntiin, jotka nyt kuuluvat nk. voittajiin. Voidaan siis vihdoinkin oikaista asia, joka olisi pitänyt korjata jo aikoja sitten.

Oikeudenmukaisena en pidä sitä, että tulonsiirroista voidaan säästää, mutta vauraiden kukaroille ei voida mennä, koska he eivät saa tulonsiirtoja ja kun on sovittu, että kotimarkkinoiden

elvyttämiseksi on verotusta kevennettävä. Olkoonkin, että luvassa oleva veroale on hyvä tulotulotillekin miniaale, niin se ei mielestäni täytä täysimääräisesti oikeudenmukaisuusperiaatetta. Niillä, joilla on suuret tulot ja paljon varallisuutta, on näinä vaikeinakin aikoina, siis tässäkin ajassa, aina työtöntä parempi maksukyky, ja sen tulisi näkyä myös hallituksen esityksissä.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota myös kansanedustajien vaikuttamismahdollisuuksiin.

Budjettivalmistelu tapahtuu budjettisalaisuuden suojissa ja verhossa, joten kansanedustajat eivät voi olla laadintavaiheessa mitenkään mukana. Kun budjettikirja sitten julkaistaan, siihen ei saa tehdä muutoksia muun muassa sen perusteella, että se on jo ehditty painaa. Kansanedustajan kannalta budjetin rakenne on kehittynyt yhä suurempien könttämäärärahojen suuntaan ja todellisuudessa budjetin toteuttamiseen liittyvä valta on entistä vahvemmin liukunut ministerille ja virkamiehille, sillä suurista asioista päättävät ministerit ja pikkuasiat hoituvat virkamiesten päätöksillä.

Mitä meille kansanedustajille on sitten jäämässä käteen? Meille jää paljon puhuttu kuuluisa poliittinen vastuu pitkälti muiden tekemistä ratkaisuista. Eduskunnan työn merkityksen kannalta olisi tärkeää huolehtia siitä, että valta ja vastuu pysyvät edelleen mahdollisimman hyvin samalla suunnalla eli eduskunnassa.

Vielä jokunen sana myös veikkausvoittovarojen jakosuhteista.

Hallitus leikkaa edelleen liikuntakulttuurin muutenkin vähäisiä määrärahoja. Nehän ovat luokkaa 400 miljoonaa markkaa. Veikkausasetuksen mukaan liikuntakulttuurille tulisi kuulua Veikkaus Oy:n noin 1 700 miljoonan markan voittovaroista 36,6 prosenttia, markoissa noin 600 miljoonaa. Todellisuudessa tuo summa on siis 400 miljoonaa ja suhteellisenä osuutena 23 prosenttia.

Vastaavasti esimerkiksi tieteen ja taiteen veikkausvoittovaroista saamaa tukea on jatkuvasti kuitenkin lisätty. Esimerkiksi taiteen tukemiseen tarkoitetuista noin 1 400 miljoonasta markasta lähes 900 miljoonaa tulee suoraan Veikkauksen tuotosta. Tältäkin osin toivoisin budjettia selkeytettävän siten, että budjettikirjasta olisi selkokielellä löydettävissä erittely, josta näkyisi, millä tavalla tieteen ja taiteen menojä rahoitetaan verovaroin ja missä määrin rahoitus tapahtuu Veikkaus Oy:n voittovaroihin perustuen.

Liikuntakulttuurin rahoitus on aina perustunut ja perustuu edelleen vain osuuteen Veikkaus

Oy:n voittovaroista. Toteankin ykskantaan, että suomalaiset urheilujärjestöt eivät ole tyytyväisiä valtion liikuntabudjettiin. Tällä linjalla niiden kykyä vastata maamme nuorisosta huononnetaan edelleen. Toteamisen arvoista on sekin, että tutkimusten mukaan kuitenkin liikuntaan sijoitettu marka tulee nelinkertaisesti yhteiskunnalle takaisin muun muassa kansanterveysmenojen säästöinä.

Osoittamalla varoja myös liikuntapaikkojen peruskorjaushankkeisiin voitaisiin näin halvan rakentamisen aikana saavuttaa myös säästöjä urheilu- ja liikuntapaikkojen käyttökustannuksissa ja ennen kaikkea vähentää erityisesti juuri rakennuslalla vallitsevaa jättityöttömyyttä. Ratkaiseva askel kohti positiivista kuntoa tulisi ottaa siten, että alkaisimme lunastaa vihdoinkin juhlapuhelupauksiamme myös käytännössä ja ryhtyisimme luottamaan liikuntakulttuurinkin markkinavoimiin.

Lopuksi vielä katsaus ja arvaus tulevaisuuteen, mitä meidän tulevaisuutemme voi pitää sisällään. Mikäli me haluamme olla kilpailukyinen kansakunta muiden kansakuntien joukossa, tulee meidän selkeästi nykyistä enemmän uskaltaa investoida liikenneväyliimme. Se on tulevaisuusinvestointi. Meidän on myös huolehdittava kestäväällä tavalla perusenergian riittävästä ja varmasta saannista myös pitkällä aikavälillä. Taloudenpidossamme meidän on myös kyettävä saavuttamaan Emu-kriteerit.

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Saarinen totesi, että matala inflaatio ja matalat korot panevat investoinnit liikkeelle. Voi olla, että tuotannollisten investointien osalta asia voi olla näinkin. Matala inflaatio tietysti tietää matalia palkankorotuksia, ja tätä kautta laajat tuotannolliset investoinnit, jos kohteet ovat työvoimavaltaisia, voivat nojata tähän. Mutta totuus on se, että kaikkein huonoin työllistäjä on matala inflaatio ja korkeat reaali-korot. Nimittäin matalan inflaation aikana tavallisen ihmisen vähäiset varat, jotka kokonaisuudessaan valtakunnallisesti pieninvestoinneissa ovat merkittäviä, pysyvät pankeissa. Koska inflaatio ei liiku, ihmisillä ei ole tarvetta suojata vähiä tai vähän suurempiakaan rahojaan inflaatiota vastaan, ja kun korot ovat suhteellisen korkealla, pankit antavat kuitenkin tietynlaisen

reaalituoton vuorenvarmasti ja turvallisesti näille pankkisijoituksille. Siitä juuri meidän pankkikriississämme tällä hetkellä on kysymys. Ihmiset sijoittavat rahaa pankkeihin. Kukaan ei ota lainaa, koska inflaatio ei liiku mihinkään.

Minä toistan viidennenkymmenennen kerran, ministeri Viinanen, että vaikei nyt puhuta seteli-rahoituksesta mitään, vasta silloin, jos Suomessa on kohtuullinen inflaatio, 4—5 prosenttia, suomalaisessa yhteiskunnassa pyörät alkavat liikkua aikaisemmin mainituista syistä, jolloin ihmiset alkavat ottaa rahojaan pankista, ostaa jotakin, mikä aiheuttaa liikettä tuotantoelämässä ja myös mahdollistaa työllistämisen. Inflaatio on yhteiskunnan rattaiden rasva, siitä ei päästä mihinkään, ja kitisee aika pahasti, ministeri Viinanen, tällä hetkellä. Saattaa olla, että laakerit alkavat hirttää, mutta alkää siitä välittäkö. Vuonna 1999 Ahon hallitus tulee sitten ja korjaa neljän vuoden ajan, että te saatte mellastella.

Ed. Tenillä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Saarinen kannatti varauksetta Emu-kriteerien tavoittelua, ja Emu-politiikalle hän antoi varauksettoman tuen. Minusta tämä kysymys ei voi olla näin ongelmaton, ei kerta kaikkiaan. Monissa muissa maissa käydään hyvin vahvaa ja voimakasta keskustelua koko Emu-politiikasta, Euroopan raha- ja talousliitosta. Minä seuraan englantilaista keskustelua, ja se on ihan toista luokkaa kuin meillä. Meillä ei oikeastaan keskustella koko kysymyksestä mitään. Siihen sisältyy muutamia niin suuria asioita, ettei pidä vain säkki päässä juosta Emuun tai sen vuoksi, että valtiovarainministeriö on niin päättänyt ja Suomen Pankki on niin julistanut.

Välittömästi Emu-politiikka aiheuttaa sen, että budjettipolitiikka on erittäin kireää. Esimerkiksi rakentamisrahat ovat nyt minimissä sen vuoksi, että budjetin loppusumma on pantu ensin lukkoon ja sitten vain katsottu, mihin rahaa jonkin verran piisaa, mihin ei.

Mitä jatkossa sitten? Jos me annamme pois oman rahan ja valuuttakurssipolitiikan, miten me turvaamme omien yritystemme kilpailukyvyn tilanteessa, jossa se on mennyt? Tätähän keskustelua ei käydä ollenkaan. Meillä ei voi olla tavoitteena mikään devalvaatiopolitiikka, mutta kerta kaikkiaan, jos kilpailukyky menee, pitää olla joitakin keinoja, mitä silloin käytetään. Jos Emu-tietä kuljetaan, keinot annetaan pois, niitä ei ole. Ja mitä sitten tehdään, sitä keskustelua pitäisi ruveta käymään. On liikaa Emu-uskovaisuutta nyt, ja takaiskukin jossakin vaiheessa tu-

lee. EU:sta sinänsä käytiin meillä keskustelua eduskunnassakin, mutta vasta kun kansanäänestys oli pidetty. Olisi nyt viisasta ruveta Emusta puhumaan, ennen kuin siitä on päätetty.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajien Aittoniemi ja Tennilä puheenvuorojen johdosta totean seuraavaa. Jos me katsomme niitä maita, joissa inflaatio on hallinnassa ja Emu-kriteerit täyttyvät, siellä tavallisen ihmisen työllisyys ja muukin elämäntilanne on hallinnassa ja siellä tavallisten ihmisten on hyvä elää. (Eduskunnasta: Tarkoitatte Norjaa varmaan?)

Inflaatiolla ja devalvaatiolla spekuloimisen aika on, hyvät ystävät, armotta ja auttamattomasti mennyt. Nyt on vapaa kilpailutilanne. Meidän pitää olla kilpailukykyisiä, ja mielestäni Emu-kriteerit ovat terveen talouden pohjana. Eivät ne ole ongelmattomia, varmasti siinä ratkaistavat, mutta uskon siihen, että se on parempi vaihtoehto pienen kansakunnan kannalta kuin jokin muu, jota ei ed. Tennilä eikä ed. Aittoniemiäkään millään lailla esittänyt. Suomen markka on heikko valuutta maailmanmarkkinoilla. Se jää helposti spekulanttien pelivälineeksi. Meidän kannattaa liittoutua, sopia ja olla mahdollisimman yhteistyökykyisiä maailmanmarkkinoilla.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Aikaisempina vuosina budjettisalaisuus oli rikkumaton ja sitä varjeltiin erikoisen tarkasti. Nimenomaan budjetin valmistelussa nähtiin tärkeäksi pitää salaisena mahdollisimman pitkään sitä, mitä kaikkea hyvää kansalle annetaan. Se kuului siihen aikaan, jolloin yleensä oli annettavaa ja budjetin loppusummat vuodesta toiseen kasvoivat. Jo silloin voitiin esittää aikamoisia arveluita siitä, oliko se käytäntö hyvä, oliko se tarkoituksenmukainen, oliko se kansanvaltainen jne.

Paavo Lipposen budjetti ei ole ollut paljoakaan budjettisalaisuuden verhoama, koska hallitusohjelma oli siinä määrin yksityiskohtainen, että siitä jo voitiin päätellä hyvin pitkälti nyt käsittelyn pohjana oleva budjetin sisältö.

Luulen, että jatkossakin olisi tarkoituksenmukaista nimenomaan käydä kansalaiskeskustelua ja nimenomaan eduskunnan piirissä, kansanedustajien, poliitikkojen ja ... (Eduskunnasta: Eikö sitä voida käydä täällä?) — Kyllä sitä voi käydä, mutta luulen, että se olisi tarkoituksenmukaista käydä nimenomaan budjetin valmisteluvaiheessa tehden se läpinäkyväksi, koska se

olisi oikeastaan vaikuttamisen paikka. Sen jälkeen kun budjetti on valmistunut, vaikuttamismahdollisuudet ovat rajoitetut, niin kuin me kaikki tiedämme. Se ei riipu siitä, minkälainen hallitus on, vaan jokaisen hallituksen tehtävänä on nimenomaan pitää ohjasnuorat käsissään niin, että budjetti ei leviä eduskuntakäsittelyssä. Tästä syystä painopistettä tulisi suunnata nimenomaan valmistelun puolelle. Se on myös hallituspuolueiden kannalta erittäin tärkeää. Siinä nimenomaan hallituksen kontrolli, parlamentaarinen kontrolli, lisääntyisi selkeästi, kun käytäisiin se keskustelu, ja myös vaikutusmahdollisuudet olisivat eri luokkaa, eikä mikään estäisi oppositiotaan siihen osallistumasta.

Nythän käy keskustelun osalta hyvin pitkälti niin, että sen jälkeen kun budjetti on valmistunut, hallituspuolueiden jäsenet enemmän tai vähemmän yleensä hallituksesta riippumatta aina hymistelevät omalle budjetilleen eikä oppositio näe siinä mitään hyvää. Tämähän on se asetus, joka nykyisessä tilanteessa on. Tästä syystä minusta olisi painopistettä siirrettävä valmistelun puolelle ja vaikuttamiseen siellä.

Tämä toisaalta minusta vaikuttaa siihen, että en näe kovin paljon järkeä siinä menettelyssä, joka meillä on budjetin käsittelyssä eduskunnassa. En näe siinä kauheasti järkeä, että valtiovarainvaliokunnassa jaostot aikanaan kuulevat kymmeniä asiantuntijoita ja käsittelevät budjetin hyvin yksityiskohtaisesti. Siinä on tietysti se hyvä puoli, että sanotaan niille tahoille, joita budjetti koskee, että me kuulemme teitä ja olemme kovin kiinnostuneita. Mutta millä tavalla se vaikuttaa budjetin sisältöön? Ei juuri millään tavalla.

Ymmärrän sen, että eduskunnassa pitää ehdottomasti parlamentaarisen kontrollin takia huolehtia siitä, että budjetti käydään lävitse, mutta siellä ei tarvitse kuulla lainkaan sellaista asiantuntijamäärää kuin nykyisin. Budjettikäsittely eduskunnassa voisi olla paljon lyhyempi valtiovarainvaliokunnassa ja sen jaostoissa, koska mielestäni aina hallitukselle kuuluu se valta, että se noudattaa talouden kultaista lakeja ja joutuu pitämään taloudesta huolta, ja kaikki merkit viittaavat siihen, että jos budjettia on eduskunnassa kovin paljon rukattu, yleensä vain huonompaan suuntaan. Se on ollut osoitus siitä, että esimerkiksi valtiovarainministeriön käsissä ei oikein ole budjetin valmistelu ollut. Tästä on menneiltä vuosilta esimerkkejä.

Haluaisin, että siihen lainsäädäntöön, joka liittyy budjettiin, ja yleensä lainsäädäntöön kiinnitettäisiin paljon enemmän huomiota. Lait tule-

vat olemaan pysyviä, niillä on pidemmät vaikutukset. Budjetti on aina vuoden kerrallaan ja uusiutuu sen jälkeen. Tässä mielessä minusta olisi uudenlaisen kulttuurin aika: siirtää painopistettä jälkikäteiskäsittelystä etukäteiskäsittelyyn. Luulen, että tällä tavalla saavutettaisiin myös kansanvallan kannalta, parlamentarisminkin kannalta, ja kaikella tavalla parempia tuloksia kuin nykyisellä menettelyllä.

Sitten pariin substanssiksiysymykseen.

Ensinnä valtionavuista. Täällähän on voimakkaasti kritisoitu opposition taholta sitä, että valtionosuusleikkaukset, 3,8 miljardia, kohdistuvat kuntiin. Se on totta. Ne kohdistuvat tietysti terveyspalveluihin, sosiaalipalveluihin, opetuspalveluihin ja yleensä kuntien toimintamahdollisuuksiin. Ne vaikuttavat myös työllisyyteen. Kunnallishimisenä näen tämän tietysti huolestuttavana. Tämä on huolestuttava piirre, mutta sanon, että osittain kuntakenttä on tähän aika voimakkaasti syyllinen koko maassa. Lukekaa ne otsikot, mitä kunnallismiehet ja kunnallisjohtajat erinomaisesti käyttivät: "Olemme velkaa vähentäneet näin paljon. Meillä on mahdollisuus laskea veroäyriä." Tällaiset keskustelut olivat erittäin tyypillisiä viime keväänä, koska kaikki kunnallisjohtajat halusivat näyttää, kuinka hyvin he ovat johtaneet kuntaa. Tämä on osittain johtanut tähän tilanteeseen.

Mutta olen myös sen takia huolestunut tästä jaosta, että se muuttaa niitä rakenteita, joita kunnassa on, sitä palvelutarjontaa, ja tämä on aika iso kysymys ihan periaatteellisilta lähtökohdiltaan. Sanon, että tämä valtionapukysymys on isompi kysymys kuin se erittäin arka aihe, mitä me olemme täällä käsitelleet: lapsilisien leikkaus. Lapsilisien leikkaushan on erittäin arka kohta lapsiperheille, mutta se on sillä tavalla helposti korjattavissa, että se on yksi päätös, ja jos rahaa on, päätetään nostaa lapsilisiä, jolloin asia on seuraavan kuukauden alusta korjattu. Mutta nämä rakenteelliset muutokset, jotka saattavat vaikuttaa palvelurakenteeseen, vaikuttavat paljon pitemmällä tähtäimellä ja ovat paljon hankalammin korjattavia. Tämä on nähtävä.

Mutta jos ajatellaan valtionapuja kokonaisuutena, niin täällä on sanottu, että supistus syrjii erikoisesti Pohjois-Suomea ja Itä-Suomea ja syrjäseutuja. Sanon, että vieläkin, jos katsomme tilastollisesti, mitkä ovat kuntien verotulot ja niiden saamat valtionavut asukasta kohti, niin ne ovat edelleen suurimmat ns. alemmissa kantokyluokissa. Ykkös-, kakkos- ja kolmosluokassa yhteenlasketut summat ovat kaikkein suurimmat

edelleen. Toisaalta kymmenes kantokyluokka on samassa asemassa. Kaikkein pienimmät kuntien verotulot plus valtionavut ovat kuudennes-, seitsemännessä ja kahdeksannessa kantokyluokassa. Tämä on edelleen näitten korjaustenkin jälkeen juuri näin. Jos otetaan siihen aluepolitiikka mukaan, niin aivan erilainen on tämä luku. Jos katsotaan sekä kotimaista aluepolitiikkaa että EU:n kautta tulevaa tukea, ero vielä lisääntyy nimenomaan alempien kantokyluokkien eduksi.

Sanon, että esimerkiksi työttömyysongelmat eivät tällä hetkellä ole aina alemmissa kantokyluokissa kaikkein suurimpia. Olen Turun kaupungista, joka on koettu yleensä Etelä-Suomen vauraaksi kunnaksi. Meidän työttömyysprosenttimme on ollut 22,5 jo pari vuotta ja työttömyys on erittäin voimakkaasti kohdistunut tänne. Mutta alueellisia tukia me emme saa ollenkaan; myös maatalouden tuessa Varsinais-Suomi joutuu siihen valkoiseen alueeseen, joka ei saa mitään. Kun tämä katsotaan per asukas ja kun on nyt sanottu, että tietyt alueet ovat jääneet lapsipuolen asemaan valtionosuusleikkauksessa, niin se ei pidä paikkaansa tilastollisesti eikä käytännössä, ja tämä on syytä muistaa. Vinoutumaa on korjattu, ja kehitys on ehkä tällä hetkellä oikean suuntainen, mutta väite, että kehitys-alueella ovat asukasta kohti verotulot ja valtionosuudet erikoisen alhaisia, ei edelleenkaan pidä paikkaansa. Vinouma oli aikaisemmin erittäin suuri.

Toinen yksityiskohta johon kiinnitän huomiota, on E18-tie.

Euroopan unionin komissio on hyväksynyt sen rahoituskohteeksi, ja sanon, että se on koko Suomen kannalta erittäin tärkeä. On ihan keskeisiä taloudellisia kysymyksiä saada se mahdollisimman pian kuntoon. Nythän on hyväksytty aikataulu, että se olisi vuonna 2010 kunnossa. Mielestäni se on aika hidas aikataulu, ja talouselämäämme ja vientiponnistelujamme ajatellen, mitä Venäjälle ja Pietarin alueelle on suunnattu, aikataulua pitäisi kiristää. Tiedän, että Venäjän puolella on Vaalimaa — Pietari-tieyhteys hyväksytty yhdeksi valtakunnalliseksi kohteeksi ja sieltä on vakuutettu, että tieyhteys heidän puoleltaan on kunnossa vuonna 2006.

Mielestäni meillä pitäisi aikatauluja rukata myös samaan suuntaan. Se on meille erittäin keskeinen investointi ja koko maata elähdyttävä ja elinkeinoelämää virkistävä toimenpide. Me jäämme helposti, kun meillä on liian pitkä aikataulu, Keski-Euroopan — Saksan ja muitten —

jalkoihin, kun ne parantavat tie-, rautatie- ja muita yhteyksiään Venäjälle yleensä ja Moskovaan. Tässä mielessä koko kansallisen edun kannalta olisi tämän tieyhteyden nopea aikaansääminen hyvin perusteltua.

Lopuksi totean, että budjetti on mielestäni rakenteellisesti tehty niin hyvin, kuin on näissä olosuhteissa ollut mahdollista. Siellä on kovia leikkauksia, ja mitään elähdyttäviä ja syleileviä lupauksia siellä ei ole. Ongelmana on tietysti edelleen budjetissa se, että meidän työttömyytemme on korkealla asteella. Budjettivaroilla näistä leikkauksista johtuen ei työllisyyttä voida elvyttää, eikä siellä ole sellaisia merkittäviä rahoja. Työttömyys on meidän keskeinen ongelmamme. Toinen budjetin kannalta edelleen suuri ongelma on meidän jatkuva lisävelkaantumisemme. Me syömme edelleen tällä hetkellä enemmän kuin tienamme.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mikkolan puheenvuoron johdosta haluan todeta, että olen samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että budjetin käsittelyä olisi varmaan syytä eduskunnassakin kehittää. Viime vuosinahan hallinnossa on menty siihen, että keväällä annetaan raamit hallinnonaloille ja silloin siellä keskustellaan vuorovaikutussuhteessa hallinnon ja ministeriöitten kanssa siitä, miten asioita kehitetään eteenpäin. Uskon, että ed. Mikkolan ajatus siitä, että me täälläkin varhaisemmassa vaiheessa puuttuisimme budjettiin, on kehittämisen arvoinen, ja toivon, että sitä jatkossa vieään eteenpäin.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mikkola osui naulankantaan tuossa toteamuksessaan Eurooppa 18-moottoritiestä Turusta Vaalimaalle. On ihmetelty monella taholla, että on ulottunut noinkin pitkäksi tuo aika, minkä kuluessa se on ajateltu valmiiksi tehdä. Toivoisinkin, kun liikenneministeri on paikalla, että hän ei tyytyisi alaistensa selostuksia täällä toistamaan, vaan lausuisi mielipiteensä juuri tästä, onko hän samaa mieltä, että nopeampi aikataulu olisi tarpeen. Pitää ottaa huomioon keskeiset EU-maat Saksa, Ranska ja Englanti, joita toivottavasti mahdollisimman pian ja ajan oloon varmasti nousevan Venäjän kauppamarkkinat kiinnostavat, samoin pohjoisen vylä eli meriteitse Suomen satamiin ja täältä kumipyöräliikenteellä Venäjälle. Infrastruktuuripuoli tulisi panna hyvissä ajoin kuntoon, ennen kuin jokin Liettua, Latvia, Viro ehtii edelle. Siellä

on helpompi tehdä tietäkin tasaista maata kohti Pietaria, joten saamme hyvin hankalia kilpailukumppaneita muussa tapauksessa.

Liikenneministeri L i n n a i n m a a : Arvoisa puhemies! Olisin ed. Mikkolan huomioon E18-tiestä ja sen aikataulusta halunnut todeta, että E18-tiehankehan on meillä Suomessa ykköshankkeita eli sen edistämiseen olemme sitoutuneet ja se on meidän kansainvälisesti tärkein hankkeemme. Jos tarkastellaan tätä Euroopan unionin näkökulmasta, niin Euroopan unioninhan on nostanut 14 tärkeimmän hankkeen joukkoon Pohjolan kolmion, joka yhdistää Pohjolan pääkaupungit toisiinsa ja Keski-Eurooppaan, ja E18 on yksi osa tätä Pohjolan kolmiota. Pohjolan kolmioon liittyy monia muitakin liikennehankkeita.

Kun E18:sta puhutaan, niin joskus tulee sellainen tuntuma, ikään kuin puhuttaisiin hankkeesta tai yhteydestä, jota ei tänä päivänä ole olemassa ollenkaan. Tämä yhteyshän on tänäkin päivänä olemassa, ja kyse on sen tason nostosta. Koko ajan tätä tasoa ollaan nostamassa. Tällä hetkellä Turku — Paimio-väli on työn alla. Myös Kehä III:lla on työt käynnissä, ja uutena hankkeena tulee ensi vuoden budjetissa Koskenkylä — Loviisa. Tarkoitus on, että E18-osuudella jatkuvasti työt ovat käynnissä. Olemme luonnollisesti liikenneministeriössä valmiita nopeuttamaan suunniteltuja aikatauluja. Mutta kyse on kuitenkin viime kädessä rahasta, enkä usko, että tänäkään sali on valmis siihen, että Suomessa ei tehtäisi seuraaviin 15 vuoteen mitään muuta kuin E18:aa. Se on epärealistinen ajatus, eikä kaikkea rahaa siihen voi laittaa. Mutta sitä mukaa kuin valtion taloudellinen tilanne paranee ja toivon mukaan saadaan taloudellisia resursseja lisää, pystymme myös uudelleen katsomaan näitä hankkeita ja niiden ajoituksia.

Sinänsä se, että jokin hanke kuuluu Ten-hankkeisiin ja Euroopan unioni on tätä kautta siitä kiinnostunut, ei hirvittävästi paljon tähän rahaa tuo lisää. Nyrkkisääntönä voisi sanoa, että jos meillä pistetään Suomesta kymppi, niin Euroopan unionista saadaan ehkä 50 penniä hankkeeseen. Se ei sinänsä voi olla meidän infrastruktuurimme rakentamista ja panostamista ohjaava asia, joskin tietysti lähtökohtana pitää olla sen, että kaikki mahdollinen, mitä Euroopan unionista on saatavissa, pyritään käyttämään hyväksi.

Toteaisin vielä sen, että vuosittain myös Euroopan unioniin annetaan selvitykset meidän Ten-hankkeistamme ja siitä, missä vaiheessa työt

ovat ja miten toteutus menee, joten myös sinnepäin selvitystä annetaan. Taloudellisten resursien puitteissa varmasti liikenneministeriössä tehdään kaikki mahdollinen, jotta tämä hanke etenee niin nopeassa aikataulussa kuin mahdollista.

Jos Venäjän puolelta on sanottu, että siellä jossakin todella nopeassa aikataulussa on tiestöjä kunnossa, niin minä en kyllä valitettavasti aikaisempien kokemusten perusteella voi hirvään paljon uskoa siihen, että sieltä annettu jokin vuosiluku välttämättä pitää.

Ed. M. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Linnainmaan puheenvuoroon totean sen verran, että kun puhutaan maan tasapuolisesta kehittämisestä ja toisaalta taas järkevistä hankkeista, niin kyllä kun budjettia nyt tarkastelee näistä kahdesta lähtökohdasta, jää tietenkin toteamaan tieliikenneinvestointien osalta, että painotus on täysin Etelä-Suomi-keskeinen. Jos nyt puhutaan maan osakekeskusten kehittämisestä ja valtakunnan osakekeskusten rakentamisesta, niin kyllä tietenkin täytyy ihmetellä esimerkiksi Oulun eteläpuolen tiejärjestelyjen puutteellisuutta lähinnä Nellosten kohdalla ennen Ouluun tuloa, lähinnä Tyrnävä — Temmes-suunnalla.

Toisaalta sillä alueella, kun puhutaan järkevistä liikenneinvestoinneista, jää kyllä ihmettelemään myös sitä, miksi Hailuodon silta ei ole missään suunnitteluputkessa edes menossa, vaan siellä lauttatilaisvaltuudet ovat esillä. Jos haetaan järkeviä taloudellisia kohteita nimenomaan tulevaisuutta ajatellen, niin esimerkiksi Hailuodon sillan tekeminen kai olisi maan talouden kannalta kyllä kiistattoman järkevä kohde verrattuna siihen, että lauttaliikennettä jatketaan vuodesta toiseen. Sen vuosikustannukset kumminkin ovat lähes 20 miljoonaa markkaa, ja sillan kokonaiskustannus on noin 150 miljoonaa. Etenkin tällaisen työttömyyden aikana pitäisi pystyä hakemaan investointikohteita, joilla työllistetään ja myös tulevaisuudessa säästetään valtion menoja, joten näitä puutteita jää kyllä kiistatta vähän ihmettelemään.

Liikenneministeri Linnainmaa: Arvoisa puhemies! Ed. M. Korhosen puheenvuorossa tulikin hyvin esille arkirealismi juuri siitä, miten rahoja ei voida ainoastaan yhteen tiehankkeeseen panostaa. Se ei ole realismia.

Sen sijaan olisin halunnut tuoda esiin sen, että ensi vuoden budjetissa on käynnissä olevia hank-

keita kuusi kappaletta, isompia hankkeita. Niistä yksi on Valtatiellä 2 Hämeenlinna — Iittalaväli, yksi on Valtatiellä 6 Imatra — Kaukopääväli ja yksi on Valtatiellä 4 Oulussa. Näistä käynnissä olevista hankkeista puolet on kyllä selvästi muualta kuin Etelä-Suomesta.

Olisin vielä halunnut korostaa myöskin sitä, että kun näitä hankkeita tarkastellaan, on kustannus — hyöty-analyysi, joka hankkeesta on tehty, yksi selkeästi määräävä tekijä, kun uusia hankkeita otetaan työn alle. Kyllä tällöin varmasti jatkossa joudutaan katsomaan esimerkiksi hanketta, jonka kustannus — hyöty-analyysi osoittaa 5,8:aa, kun näitä pannaan tärkeysjärjestykseen.

Itse en pidä ed. M. Korhosen mainitsemää siltahanketta etupään hankkeena näinä taloudellisesti vaikeina aikoina.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Vuoden 1996 talousarvioesityksen keskeinen sanoma on, että hallituksen talouspolitiikan päätaavoitteena on työttömyyden puolittaminen vaalikauden aikana. Tavoitteen saavuttamiselle näyttää kuitenkin olevan monia esteitä. Työttömyyden puolittamisessa vedotaan erityisesti pieniin ja keskisuurin yrityksiin. Siksi muutama sana taustaksi yrittämisen arkitodellisuuden iloista ja suruista.

Liian monet pienyrittäjät kokivat laman alkaessa, että heidän oli tosi vaikea sopeuttaa toimintaansa olosuhteiden vaatimiin mittoihin. Niin toimitila- kuin henkilöresurssit oli luotu parempia aikoja varten. Kiinteistöjen arvo oli romahtanut, ja tyhjillään ammottavia toimitiloja oli joka paikkakunnalla pilvin pimein, jopa pääkatujen varsilla. Vakuudet toiminnan jatkamiseksi uutta lainaa ottamalla olivat vähissä. Kun yrittäjät joutuivat laittamaan pitkäaikaisia työntekijöitä niin sanotusti kilometritehtaalte, jäi monien miellyttävien muistojen lisäksi puolen vuoden palkanmaksuvelvoite irtisanotuille. Seurauksena oli monessa tapauksessa konkurssi ja yrittäjän tai yrittäjäpariskunnan työpaikan ja koko omaisuuden menetys sekä luonnollisesti loppujenkin työntekijöiden irtisanominen.

Kun talous nyt alkuvuodesta lähtien on kääntynyt nousuun, olisi luullut yritysten alkavan pirstyä ja tarjoavan uudelleen työpaikkoja. Mutta näin ei ole käynyt eikä tilanne näytä lupaavalta. Kotimainen kysyntä kasvaa hitaasti ja tulevaisuudenusko vielä hitaammin. Vienti onneksi vetää, ja vientiyritykset toki tarvitsevat pienyrityksiä alihankkijoiksi, mutta tämä koskee lähinnä

vain teollisuutta eikä edes kaikkia teollisuudenaloja.

Työvaltaisten pienten palveluyritysten tilanteeseen ei budjettiesitys tuo helpotusta. Mikään siinä ei viittaa välillisten työvoimakulujen alentamiseen. Yritysten toimintaa hankaloittaa edelleen valtava lakien ja asetusten viidakko. Pienyrittäjille ensimmäisen ulkopuolisen työntekijän palkkaaminen merkitsee välittömästi noin 60 lomakkeen täyttämistä ja lähettämistä eri viranomaisille ja tahoille.

Kaikkein pienimpien palvelualan yritysten, kuten parturien, kampaajien, kosmetologien ja kuntohoitajien, kohdalla arvonlisävero on osoittautunut kohtalokkaaksi niin yrittäjille kuin heidän työntekijöilleen. Täyden 22 prosentin lisääminen maksuihin ei ole onnistunut ilman vaikeuksia. Jos vero on lisätty palvelun hintaan, seurauksena on ollut asiakaskato ja liiketoiminnan hiipuminen. Yrittäjä, joka ei ole uskaltanut periä veroa asiakkailta, on joutunut tinkimään katteet minimiin ja saanut todeta, ettei kannattamaton liiketoiminta pitkään voi jatkua.

Tilastotieto kertoo, että mainitulla alalla — se on tietenkin vain yksi toimialaryhmä — siis parturi- ja kampaamoalalla, työntekijöistä on yli 50 prosenttia työttömänä ja arviolta 31 prosenttia alan töistä on siirtynyt harmaan talouden piiriin. Valtion veronmenetys on noin 100 miljoonaa markkaa. Vaikka alan liikevaihto on laskenut yhden kolmasosan verran, sen verotuotto valtiolle oli viime vuonna noin 150 miljoonaa. Tuon summan uudelleenkasvattaminen ja vastaavasti säästö työttömyyskustannuksissa korjaisi sekä verotuottoa että alan henkilöstön ostokykyä. Arvonlisävero on vain yksi mainittujen yritysten toiminnan esteistä, mutta useille pienyrityksille se on niin oleellinen, että veron alentaminen joko 6 tai 12 prosenttiin korvaisi melkoisen pian alv-prosentin pienenemisen.

Muutenkin nyt tarvitaan uusia lääkkeitä, uutta sallivuutta, uutta yhteistyötä, työttömyyden kannustamisen sijaan työnteon, yrittämisen ja yrittäjyyden kannustamista. Ei ole mieltä siinä, että pieni puusepäntehdas joutuu luopumaan parin miljoonan kaupasta, kun ei saa sopimuksen mukaiseen neljän kuukauden työsuhteeseen tarvitsemaansa kolmea puuseppää, ammatti-miesten kun ei kannattanut lähteä töihin. Jotain nurinkurista on työ- ja työttömyyslainsäädännössämme. Byrokratian purku, järkevällä tavalla toteutettu valtion tukema riskirahoitus ja toimivat alueelliset yrityspalvelukeskukset vaikkapa verkostojen luojina ja tietopankkeina ovat

esimerkkejä toimenpiteistä, jotka madaltavat yrittämisen kynnystä ja työpaikkojen luomista.

Kansalaisten ongelmista suurin on tällä hetkellä työttömyys, mutta sen lisäksi budjetti lupaa ongelmia muillekin, lapsiperheille lapsilisä-, asuntotuki- ja sairauspäivärahaileikkauksilla. Lisäksi leikkaukset kohdistetaan myös kotihoidon tukeen, joka toki on edullisin hoitomuoto peruskustannuksiltaan, puhumattakaan jos otetaan huomioon lasten sairastuvuus, kuljetukset aamu- ja iltaruuhkissa ja positiivisena asiana pienimpien turvallisuuden tunne yhden hoitajan järjestelmässä. Monipuolisuutta tarvitaan.

Oikeudenmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta olisi kaivannut perheiden osalle, niin myös opiskelijoiden. Hallitus korostaa koulutuksen merkitystä yhteiskunnalle, mutta leikkaa muutenkin vaatimattomasta opintotuesta aiheuttaen toimeentulovaikeuksia, kalliiksi tulevaa lainanottoa ja pahimmillaan opintojen keskeytyksiä tai lopettamisia.

Työttömyyskoulutukseen on varattu resursseja kohtuullisesti, mutta siitä valitettavasti osa on hyödytöntä taikka vain vähän hyödyllistä. Osa suuntautuu sellaisille alueille, ettei siellä työtä ole tarjolla koulutuksen jälkeenkään.

Oppisopimuskoulutus on osoittautunut järkeväksi koulutusmuodoksi, ja kun siinä vielä teorialaksojen suorituspaikkoja saadaan lisää, esimerkiksi ammattikoulujen tai aikuiskoulutuskeskusten yhteyteen, niin se on toimiva järjestelmä.

Ammattikorkeakoulujärjestelmä tuottaa toivottavasti myös nyt kokeiluvaiheen jo edettyä melko pitkälle käytännön läheisesti suuntautuneita ammattitaitoisia ihmisiä, jotka voivat ansaita elantonsa, toteuttaa itseään ja samalla täyttää elinkeinoelämän yhä kasvavat tiedolliset ja taidolliset vaatimukset.

Budjettiesityksen myötä alueelliset erot näyttävät korostuvan. Yksityisteiden valtioapuleikkaus haittaa koulu-, työ- ja asioimismatkoja heikentyvän tieverkoston vuoksi. Puutavarakuljetusten täsmällisyys nykyaikaisen teollisuuden vaatimalla tavalla on vaarassa, samoin harvaan-asuttujen alueiden pelastustoimi.

Suomen turvallisuudenkin takaajana on oma-varainen elintarviketalous ja elinkelpoinen asutumaaseutu. Kaikki eivät voi eivätkä halua asua kaupungeissa, eikä ole mieltä kasvattaa suurimpien kaupunkien työttömyyttä ja muita ongelmia aiheuttamalla muuttoliikettä ruuhka-alueille.

Toivottavasti oikeudenmukaisen perusturvan säilyttäminen, koulutuksen ja tutkimuksen tur-

vaaminen, yritystoiminnan edellytysten parantaminen ja omavarainen elintarviketeollisuus voidaan toteuttaa myös käytännössä eikä vain puheiden ja ohjelmien tasolla.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puemies! Valtion ensi vuoden talousarvioehdotusta voi kiittää siitä, että se pysyy tavoitteeksi asetetuksi 193 miljardin markan raamissa. Näin hallitus jatkaa edellisen hallituksen aloittamaa tiukkaa linjaa, joka tähtää valtiontalouden saattamiseen tasapainoon. Tästä näkyy, että edellisen eduskuntakauden oppositio hallitusvaltaan tuluaan on myöntänyt Ahon hallituksen linjanvedot oikeiksi. Vaalitaistelun aikana vasemmisto arvosteli vielä ankarasti monia sellaisia asioita, joita se nyt kannattaa. Säästöpolitiikalle ei ollut todellisuudessa vaihtoehtoa.

Valitettavasti nykyinen hallitus on linjannut säästöpolitiikkansa toisin kuin edeltäjänsä. Lipposen hallituksen politiikka on epäsosiaalista. Se hylkää perinteisen aluepolitiikan ja kohtelee erityisesti maataloutta täysin eri tavalla kuin muita elinkeinoja. Kun tarkastelee luetteloa budjetin säästökohteista, havaitsee heti ensisilmäyksellä, kuinka epäsosiaalinen hallituksen säästölinja on. Otetaan niiltä, joiden elämäntilanne on jo ennestäänkin vaikein. Perheelliset, opiskelijat ja työttömät pannaan maksumiehiksi, jotta parhaiten toimeentuleville voidaan antaa lisää.

Tämä kaikki on uskomatonta, kun tietää hallituksen kokoonpanon ja muistaa vasemmistousedustajien puheet edelliseltä eduskuntakaudelta. Niillä puheilla ei ollut näköjään mitään katetta. Ahon hallituksen jokaista säästöpäätöstä arvosteltiin viimeiseen saakka ja nyt samoja säästöjä jatketaan ilman muuta. Mutta lisäksi tulevat sellaisetkin säästöt, joita torjuttiin jopa yleislakon uhall.

Emme me keskustassa ole arvostelemassa säästöjä sinänsä, mutta tuomitsemme jyrkästi ne arvovalinnat, jotka hallitus on tehnyt. Me hyväksymme myös oppositiosta käsin sen, mitä hallituksessa ollessamme kannatimme, mutta vastustamme niitä leikkauksia, joita pidämme sosiaalisesti tai alueellisesti epäoikeudenmukaisina. Eiväthän Lipposen hallituksen säästökohteet aivan vieraista ole. Niitä tarjottiin valtiovarainministerin ja valtiovarainministeriön taholta jo edellisen hallituksen aikana, mutta ne kaatuivat silloin keskustan vastustukseen.

Eniten ihmettelen sitä, että vasemmistoliiton edustajatkin on nyt saatu tukemaan näin epäoikeudenmukaista politiikkaa. Ymmärrän kyllä,

että kannustimena on ollut tavoite puolittaa työttömyys, mutta kyllähän se jo nähdään, ettei työttömyyttä tällaisin eväin puoliteta. Miten työllisyys voikaan merkittävästi parantua, kun hallituksen omat toimenpiteet samanaikaisesti vievät työpaikkoja? Näinhän tapahtuu hyvin monilla sektoreilla.

Valtio ottaa kunnilta, kun niille lasketaan tulleen lisää verotuloja. Tosiasiassa kaikille kunnille ei ole tullut lisää. Esimerkiksi kotikunnassani verotulojen lisäys oli vain 0,4 prosenttia. Ei siinä ole leikkaamista, kun tietää, että kunnan pakolliset menot kasvavat esimerkiksi sovittujen palkankorotusten takia enemmän, kuin mitä verotulojen lisäys on.

Kun nyt kuitenkin kaikilta kunnilta leikataan, niiltäkin joiden verotulot saattavat jopa laskea, niin mitäpä tästä muuta seuraa kuin se, että kuntien on edelleen supistettava palvelujaan ja vähennettävä työvoimaa. Ongelmat kunnissa kärjistyvät entistä enemmän. Lisäksi kuntien kesken eriarvoisuus lisääntyy. Rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät.

Kun hyvin monet kansanedustajat ovat mukana myös kuntien hallinnossa, joutuu ihmettelyn kysymään, miksi niin monet edustajat ottavat täällä eduskunnassa toisen roolin ja hyväksyvät kuntien taloudellisen aseman heikentämisen. Kaiken lisäksi kunnille lisätään velvoitteita monien uusien lakien säätämisen yhteydessä. Kysynkin: Pitääkö ryhmäkurin olla tosiaan niin tiukka, että hallitus estää järkevän yhteistyön yli puoluerajojen? Eikö juuri ryhmäraajat ylittävä kuntapuole olisi se keino, jolla voitaisiin torjua kuntien jatkuva kuppaaminen? Nytkin hallitus ottaa markkamääräisesti suurimmat säästöt kuntien valtionavuista. Menettely on hallituksen kannalta sikäli kätevä, että hallitus selviää varsin vähin selityksin, koska konkreettiset leikkaustoimet tehdään vasta kuntatasolla ja niiden puolustaminen jää lopulta kuntien luottamushenkilöiden ja virkamiesten tehtäväksi. Toivon, että eduskuntakäsittelyn yhteydessä voidaan edes jossain määrin keventää niitä leikkauksia, joita kunnille on suunniteltu.

Maatalouden kohtelu on oma lukunsa. Samanaikaisesti kun tuposopimuksella annetaan palkkaa lisää muille aloille, maatalouden harjoittajien tuloja lasketaan budjettipäätösten kautta. EU-sopimukseemme liittyvä kansallinen tukipaketti on revitty nyt jo kahteen kertaan auki ja syöty ne lupaukset, joita viime syksynä annettiin, kun kansaa taivuteltiin EU-sopimukselle myönteiseksi. Kokoomuksen ja ruotsalaisen kansan-

puolueen menettelyä tässä eniten joutuu ihmettelmään. Huiputtivatko nämä tietoisesti kansalaisia ennen EU-äänestystä ja vielä eduskuntavaalienkin aikana? Ei tarvitse ihmetellä, jos usko politiikkaan horjuu kansalaisten keskuudessa, kun puheiden ja tekojen ristiriita on näin suuri.

Maatalouden alasajo ei ole kenenkään etu. Säästöt ovat lopulta näennäisiä, sillä kotimaisen elintarvikeketjun purkaminen lisää työttömyyttä ja riippuvuuttamme toisista maista. On parempi, että kaikissa olosuhteissa huolehdimme elintarvikkeiden omavaraisuudesta ja turvaamme kohtuullisen toimeentulon myös niille, jotka tämän tärkeän tehtävän hoitavat.

Yksityisteiden valtionavut ovat katoamassa lopullisesti. Tämä on merkillinen yksityiskohta budjetissa, sillä tästä valtiolle koitua säästö on varsin pieni verrattuna niihin haittoihin, jotka tästä aiheutuvat. Suomessa on noin 18 000 tiehoitokuntaa ja noin 60 000 kilometriä valtionavun piirissä olevia yksityisteitä. Niitä on kaikkialla maassa, mutta suhteellisesti eniten harvaanasutuilla syrjäisillä alueilla. Kun yhteiskunta vastaa sataprosenttisesti teiden rakentamisesta ja kunnossapidosta ns. rintamailla ja asutuskeskuksissa, olisi kohtuullista säilyttää valtionavut myös yksityisteillä. Täysin kohtuutonta on säilyttää kustannukset yksityisten ihmisten kannettavaksi teistä, jotka kuitenkin ovat yleisessä käytössä. Turhaa on kuvitella, että vastuu voitaisiin siirtää kunnille, jotka muutoinkin ovat joutuneet lujille taloutensa kanssa. Siksi hallituksen esitys olisi eduskuntakäsittelyn yhteydessä torjuttava.

Kun hallitus on perustellut olemassaoloaan alusta alkaen työllisyyden hoidolla, olisi odottanut, että tämä olisi näkynyt myös budjetissa. Pohjois-Suomi ei näytä pääsevän osalliseksi yhdestäkään merkittävästä uudesta työkohteesta. Tämänhän ed. M. Korhonen mainitsi äsken repiikkipuheenvuorossaan.

Myös vuosi sitten luvutat Veitsiluoto-kaupan kompensatorahat ovat hävinneet kuin tuhka tuuleen. Onneksi edellisen hallituksen aikana edes jotakin niistä saatiin. Nythän Veitsiluoto on pyyhkäisty pois ja sulautettu täysin Ensoon. Varmuuden vuoksi keskustalaiset ajettiin ulos Enson hallintoneuvostostakin niin tarkoin, että vain yksi sanantuoja jäi jäljelle. Tämäkö on sosialidemokraattien käsitys tasapuolisuudesta, kun Enson hallintoneuvostoon valittiin viisi sosialidemokraattia ja yksi keskustalainen? Ministeri Kalliomäki on tästä kyllä selityksen velkaa.

Arvoisa rouva puhemies! Minä toivon vain

lopuksi, että hallituspuolueilla olisi varaa antaa periksi edes joissakin asioissa, jotta edes räikeimmät epäkohdat ja puutteet voitaisiin yhteisvoimin korjata budjettiehdotuksesta.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kortenieniemi toi esille huolensa kuntien palveluiden saatavuudesta tulevaisuudessa. Tiedän hyvin monta kuntaa, joissa palvelujen toteuttaminen on jo nyt kohdannut vaikeuksia. On jouduttu leikkaamaan henkilöstömenoja niin, ettei ole voitu maksaa kunnan palkkalistoilla oleville työntekijöille kesälomakorvausta jne. Nyt kun nämä leikkaukset tullaan toteuttamaan, jotka liittyvät kuntien valtionosuuksiin, esitän kysymyksen: Millä tavoin palvelujen saatavuus tullaan tulevaisuudessa turvaamaan? Hallituksen puolelta on monta kertaa sanottu, että ne turvataan. Mutta millä tavoin ne tullaan turvaamaan niissä kunnissa, joissa on jo jouduttu erittäin tiukille, tähän ei ole tullut vastausta.

Ed. J u u r o l a : Arvoisa puhemies! Hallitus on hallitusohjelmassaan ja talousarviossaan linjannut välttämättömiä leikkauksiaan siten, että peruspalvelut säilytetään. Tällöin leikkauksia joudutaan kohdistamaan myös yksilöön kohdistuviin tulonsiirtoihin. Suomalaisen yhteiskunnan perusta ovat kansalaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet peruspalveluihin. Linjaus on tärkeä, vaikka esitetyt valtionosuusleikkaukset vaikuttavat peruspalveluihin, mikäli kasvavat verotulot eivät riitä leikkauksien kattamiseen.

Todellista uhkaa palveluiden säilyttämiselle edustavat kuitenkin lauantaina Aamulehdessä esitetyt näkemykset EU-verotuksen yhtenäistämisestä. Eurooppalaista verotusta tutkinut ja EU-komissiolle sekä kansainväliselle valuuttarahastolle töitä tehnyt professori Michael Keen sanoo, että komissio ei ole luopunut verotuksen yhtenäistämistavoitteesta. Hänen mielestään EU:n yhteinen verotaso ei suinkaan tulisi olemaan pohjoismaisten vaan alhaisempi. Tässä mahdollisessa tilanteessa pohjoismaiden hyvinvointipalvelujen säilyttäminen varmasti joutuu varsin kovalle koetukselle.

Vuoden 1996 talousarvion esittelyssä tapahtunut myönteisin asia on mielestäni ollut se, että pääministeri, oikeusministeri ja jopa valtiovarainministeri ovat puheenvuoroissaan esittäneet, että kaikille meille nämä vaikeat leikkaukset nyt riittäisivät. Minusta tämä on äärimmäisen tärkeä viesti. (Ed. Aittoniemi: Eikö enää ole, mistä ottaa?)

Tosin ministeri Viinanen eräässä vastauspuheenvuorossaan totesi, että kaikista menoluokista on ollut pakko leikata ja varmasti myös jatkossa jokaiseen menokohtaan tulee puuttua. Pyysin puheenvuoron jälkeen vastauspuheenvuoroa kysyäkseni, mitä ministeri lausumallaan tarkoitti, ovatko hänen ajatuksensa muutamassa päivässä muuttuneet vai tuliko tuo lause vanhasta muistista. Tätä vastauspuheenvuoroa en saanut, joten en vielä kukaan hänen esittämänsä ole saanut tarkistettua.

Minusta on äärimmäisen tärkeää näissä lausunnoissa olla tarkka. Olisi erinomaisen tärkeää saada positiivista viestiä yhteiskuntaan. Tässä voisi viitata ed. Virtasen puheenvuoroon, jossa kannettiin huolta kansalaisten positiivisen energian vapauttamisesta. Luottamus yhteiskunnallisen tilanteen vakauttamiseen on mielestäni tärkeä tekijä myös työllisyyden parantamisessa, uusien työpaikkojen syntymisessä.

Työttömyyden alentaminen on tämän hallituksen kohtalonkysymys ja aivan oikein. Tässä on tärkeä ero edelliseen hallitukseen. Meillä on edessämme Suomessa varsin vaikea 10–15 vuoden taival. Elämme 50-vuotispäivien korkeasuhdannetta näinä päivinä. Vaikka työnantajat ja tiedotusvälineet kuorossa toittavat, että 50-vuotiaat ja jopa 40-vuotiaat ovat työelämään keltottomia, kuitenkin meitä tämän ikäisiä on työelämässä runsain määrin.

STM:n ja työeläkelaitosten selvitysten mukaan arvioidaan työttömyyden laskevan nopeasti noin vuoden 2005 jälkeen, jopa 5 prosenttiin. Jos tämä ennuste pitää paikkansa, tällöin toimiva hallitus saa varmasti kunniaa työttömyyden vähentämisestä. Epäilyjä kehityksestä voidaan kuitenkin esittää esimerkiksi sen vuoksi, ettei ole varmaa, miten työelämän rationalisointi tästä eteenpäinkin tulee vähentämään työvoiman tarvetta.

Jotta selviäisimme kansalaisten kannalta inhimillisesti 2000 luvulle ja jotta pystyisimme säilyttämään hyvinvointipalvelumme peruspilarit, meidän tulee tässä ja nyt ja nopeasti pystyä alentamaan työttömyyttä. (Ed. Aittoniemi: Miten se tapahtuu?) Hallituksen pitäisi kiireellisesti kartoittaa ne esteet, miksi pk- ja palveluyritykset eivät uskalla palkata uutta työvoimaa, vaikka kysyntäkin olisi, ja tietenkin ryhtyä toimenpiteisiin esteiden poistamiseksi.

Työnantajan palkkasidonnaisten työvoimakustannusten korkeus on yksi tekijä, mutta ei varmastikaan ainoa. Olen yhä vakuuttuneempi, että esteet ovat osin psykologisia ja kuviteltuja.

Juuri tässä suhteessa positiivisten viestien saaminen yhteiskunnassa näkyviin olisi äärimmäisen tärkeää.

Työttömyyden alentamisen yhteydessä on pakko puhua koulutuksesta. Yksi viime aikojen positiivinen viesti on ollut, että koulutetut nuoret saavat nyt työtä selvästi aiempaa enemmän. Viimeistään nyt nuorten tulisi ymmärtää, että peruskoulun jälkeinen joko ammatillinen tai korkeamman asteinen koulutus on välttämätöntä. Ammatillisen koulutuksen määrärahojen lisääminen talousarviossa sekä oppisopimusihtiöiden poistuminen aikuisten ammatillisessa peruskoulutuksessa ovat talousarvion ehdottoman hyviä asioita.

Suuntana oikeaan on myös se, että työttömyysturvaan liittyvissä neuvotteluissa on päätetty selvittää, voitaisiinko kaikille alle 20-vuotiaalle tarjota työ-, harjoittelu- tai koulutuspaikka, minkä jälkeen työttömyysturvaan oikeuttava ikäraja voitaisiin nostaa 20 ikävuoteen ja turvata toimeentulo muilla keinoin.

Viime aikoina on arvosteltu paljon koulutusta siitä, että meillä on koulutusta koulutuksen vuoksi eikä koulutus johda esimerkiksi työllistymiseen. Kritiikki ei varmastikaan ole aiheutonta. Oppilaitosten valtionosuus on suoraan riippuvainen siitä, montako oppilasta syksyllä oppilaitokseen tulee. Mietittävä varmasti olisi, voitaisiinko rahoitusjärjestelmää vaikkapa vain osittain muuttaa siltä osin, että tuloksellista opetusta palkittaisiin erityisesti. Tällöin yhtenä tekijänä tässä voisi olla työllistymisen ammatillisen koulutuksen linjoilta.

Selkeän ja nopean työllistymisen tulee olla päätavoite myös työllistämiskoulutuksessa. Lahden kaupungissa rakennetaan EU-projektina yli 40-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien työllistämishjelmaa. Tässä projektissa räätälöidään jokaiselle henkilökohtainen täsmäohjelma. Tavoitteena on tämän ryhmän lähes 100-prosenttinen työllistyminen.

On kuitenkin painokkaasti todettava, että koulutuspolitiikassa on äärettömän vaarallista lyhytnäköisesti alistaa koulutus työelämän renki. Koulutus ei saa olla ainoastaan renki, vaan myös isäntä, joka stimuloi ympäristöönsä innovaatioita ja uusia työpaikkoja. Tulee löytää vahvat osaamisalueet ja mennä niillä mahdollisimman pitkälle. Pitkän aikavälin näkemystä tarvitaan myös valmistautuessaamme mittavaan sukupolvenvaihdokseen työelämässä 2000-luvun alussa. Erilaiset selvitykset osoittavat, että yliopistokaupungit selviävät rakennemuutoksesta

huomattavasti paremmin kuin sellaiset, joissa korkeampaa koulutusta ei ole. Tämä todistaa sitä, että koulutuspolitiikasta huolehtiminen on äärettömän tärkeä asia.

Valtionosuusleikkaukset ovat täällä puhuttaneet useita kansanedustajia. Kantokykyluokituksen poistaminen vuonna 1996 ja tässä yhteydessä tehtävät ratkaisut oikaisevat kantokykyluokituksen jäädyttämisestä johtuneita vääristymiä haarukassa ± 200 markkaa asukasta kohti. Tämän lisäksi tulevat tasasuuret leikkaukset. Nyt voimassa oleva valtionosuusjärjestelmä on kuitenkin toiminut niin, että esimerkiksi ensimmäisessä kantokykyluokassa valtionosuus plus verotulojen tasaus on yhteensä lisännyt tuloja, siis valtionavustusta, asukasta kohti näissä kunnissa laman aikaanakin.

Tässä suhteessa järjestelmä on samanlainen kuin yksilöön kohdistuvat tulonsiirrot silloin, kun tuet takaavat paremman toimeentulon kuin työssä käyminen. Kuntienkaan ei tarvitse ponnistella verotulojen saamiseksi, kun automaatio korvaa verotulojen menetykset. Niinpä olisi ehdottoman tärkeää, että varsinaista valtionosuus-uudistusta tehtäessä lähdettäisiin siitä, että järjestelmä olisi niin läpinäkyvä, että selkeästi olisi nähtävissä, mikä on yhtäläinen valtionosuus kunnille ja mikä on selvä aluepoliittinen tuki. Järjestelmä ei saisi siis piiloutua hämärien kertomien taakse, joiden oikeudenmukaisuutta ei kukaan pysty tarkistamaan.

Talousarvion ja sen leikkauksien oikeudenmukaisuuden vahvistamiseksi mielestäni tärkeintä olisi kiireellisesti tarkistaa verotettavan tulon alaraja kunnallisveron osalta. Noin 20 prosentin verohan peritään jo pienimmistäkin tuloista, esimerkiksi peruspäivärahasta. Kuntien verotulot tällöin vähenisivät, mutta varmaan myös toimeentulotuen tarve vähenisi ja kansalaisten nöyryyttäminen samalla.

Ympäristöministeri H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Tässä budjettikeskustelussa ei ole käytetty kovinkaan monta puheenvuoroa, joka olisi sisältänyt ajatuksia ympäristönsuojelusta taikka kehitysyhteistyöstä budjetin osalta, mutta en tee siitä sitä johtopäätöstä, että täällä oltaisiin täysin tyytyväisiä näiltä osin. Haluan kuitenkin muutamalla sanalla kuvata niitä hankkeita, joita ensi vuoden aikana on tarkoitus toteuttaa, ja asioita, jotka budjetissa pannaan vireille.

Ensinnäkin luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen eli biodiversiteetin osalta varmasti tärkein hanke tulee toivon mukaan jo tänä syksy-

nä eduskunnan käsittelyyn: luonnonsuojelulain uudistus, jossa on tarkoitus nyt sisällyttää suomalaisen lainsäädäntöön myös EU:n luonnonsuojeludirektiivien tavoitteet. Edelleen budjetisakin kerrotaan EU:n Natura 2000-luonnonsuojeluohjelman käynnistämisestä, jonka piiriin myös suomalaisia luonnonsuojelualueita tullaan osoittamaan. Nykyisten suojeluohjelmien toteuttamista jatketaan. Tässä mielessä on tarkoitus edelleen aktivoida maanvaihtokäytäntöä, jota nyt on harjoitettu, niin että metsähallituksen maanvaihtoja on voitu näihin tarkoituksiin käyttää. Lokakuussa tulee lisäksi Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojelutyöryhmän raportti, jonka perusteella hallitus valmistelee päätöksensä metsiensuojelukysymyksistä Pohjois-Suomessa.

Toinen merkittävä asia, jonka haluan ottaa esille, on jätehuollon kehittämiseen liittyvät päätökset. Budjetissa todetaan, että ensi vuoden aikana aiotaan ottaa käyttöön valtiollinen jätetakuu, joka toivon mukaan luo myös jonkin verran resursseja jätehuoltoapuun kehittämiseen eri tavoilla. Ennen kaikkea se tulee tekemään entistä kannattavammaksi kierrätyselinkeinon ja kierrätystoiminnan jätehuollossa. Meillä on aika hyvä jätehuoltolaki, kansainvälisestikin hyvin edistysellinen, joka perustuu ennen kaikkea jätteiden määrän vähentämiseen ja kierrätyksen edistämiseen. Nyt käytännössä muun muassa jätetakuu ja toisaalta ensi vuonna voimaan tulevat valtakunnalliset ja alueelliset jätehuoltosuunnitelmat ovat tavallaan niitä voimaita vipuvarsia, joilla jätehuoltolakea voidaan toteuttaa.

Edelleen hallitus on kiinnittänyt huomiota saastuneiden maa-alueiden kunnostukseen. Aikaisemminhan on tehty kartoitus, että maassa on noin 1 200 saastunutta maa-aluetta, muun muassa vanhoja kaatopaikkoja, vanhoja huoltoasemapikkoja, jotka osittain ovat pohjavesialueella ja uhkaavat myös pohjavesiä. Näiden saastuneiden maa-alueiden kunnostamista nyt kiirehditään.

Ehkä sitten jokin sana myös maatalouden ympäristökuormituksesta. Nimittäin kun nyt on käytössä EU:nkin osittain rahoittama maatalouden ympäristötuki ja sen erityistuen osa, kaikkiaan noin 350 miljoonaa markkaa, niin on ehkä hyvä huomata, että tämä on noin kolmannes ympäristöministeriön ympäristöbudjetista. Hallitus lähtee siitä, että maatalouden ympäristötuella ja erityisesti sen erityisosalla maatalouden hajakuormitukseen voitaisiin selkeästi puuttua,

voitaisiin muun muassa tukea suojakaistojen syntyä ja muita vesiensuojeluun ja muuhun ympäristönsuojeluun liittyviä toimenpiteitä. Summa on erittäin merkittävä, jos katsoo koko ympäristöbudjettia.

Vielä muutama sana lähialueyhteistyöstä. Ympäristöministeriön budjetissa siihen on osoitettu 57 miljoonaa markkaa. Lähialueyhteistyöstä on paljon keskusteltu viime aikoina ja kysytty, menevätkö rahat hukkaan, saadaanko niillä aikaan tehoa, saadaanko toivottua vaikutusta. Hyvin monet suuret hankkeet lähialueillamme, muun muassa Kuolan hankkeet tai Pietarin jätevesien käsittelyhankkeet ovat odottaneet toteutumistaan. Niissä on ollut viivytyksiä, jotka osittain johtuvat toisen osapuolen rahoituksen järjestelystä, mutta näyttää siltä, että tänä syksynä saamme osan näistä suuristakin hankkeista vihdoin liikkeelle. Tähän rahaan voi suhtautua myös sillä tavalla, että se on osa kotimaista ympäristönsuojelua ja osa kotimaisia toimia suomalaisen ympäristön parantamiseksi. Nimittäin edelleen sekä ilma- että vesipuolella osa meihin kohdistuvasta kuormituksesta tulee maan rajojen toiselta puolelta, ja joskus on tehokkainta käyttää ympäristömarkat rajan tuolla puolen ja saada paras mahdollinen tulos suomalaisen ympäristön kannalta.

Täällä on käyty ehkä eniten ympäristöpuolen keskustelua ilmastopöytäkirjasta. En halua avata ollenkaan käytyä energiakeskustelua, mutta haluan hieman täsmentää Rion ilmastopöytäkirjan luonnetta, koska se ei kaikille käydyin keskustelun perusteella tunnu olevan tuttu.

Ensinnäkin olemme tilanteessa, jossa EU on osapuolena Rion ilmastopöytäkirjassa, ja kun käytetään argumentteja, että Suomen pitäisi siitä irrota tai erota, sitten kannattaa ajaa eroamista EU:sta. Se on ehkä tehokkain tapa irtautua Rion ilmastopöytäkirjasta. Toisaalta EU:ssa ei ole määrätty näiden päästöjen maakohtaisia kiintiöitä, vaan kysymys on EU:n sisäisistä neuvotteluista, millä tavalla päästöistä sovitaan. EU:ssa lähdetään myös siitä, että jos päästöjä kiintiöitäisiin, sekin olisi omalla tavallaan vapaan kaupan tai vapaan yritteliäisyyden estämistä. Tässä mielessä olemme yhtenä osapuolena monen joukossa keskustelemaassa EU:ssa omista päästöistämme.

Miksi Suomen hiilidioksidipäästöt näyttävät niin voimakkaasti kasvavan? Osittain siksi, että meidän lähtötasomme vuonna 1990 oli sellainen, että monia energiansäästötoimia, kuten sähkön ja lämmön yhteistuotanto, joita muissa maissa ei ollut toteutettu, oli Suomessa jo tuolloin toteu-

tettu. Olimme energiansäästöissä jonkin verran edellä. Toisaalta vuonna 1990 päästömme olisivat olleet noin 20 prosenttia suuremmat, jos olisimme laskeneet mukaan esimerkiksi meille tuodun energian tuottamat päästöt. Laskimme siis vain kotimaisen osuuden, niin kuin silloin kriteerien mukaan tulikin laskea. Toisaalta viime keväänä, kun annoimme Berliinissä raportin, laskimme että jos kaikki tuonti korvattaisiin kotimaisella tuotannolla, päästöt kasvaisivat noin 30 prosenttia. Eli tässä on hieman, voisi sanoa, logiikan heittoa siinä mielessä, että lähtökohtaa laskettaessa jätettiin tuonti pois ja viime kevään laskelma lähti siitä, että tuontia ei lainkaan tapahtuisi. Jos tuonti jatkuisi nykyisuurisena, hiilidioksidipäästöjen kasvu olisi noin 7 prosenttia vuoteen 2000, joka on tällä hetkellä suunnilleen EU-maiden esittämien arvioiden keskiarvo.

Sitten aivan lopuksi, arvoisa puhemies, joku sana kehitysyhteistyöstä, joka myös kuuluu toimialueeseeni ulkoministeriön puolella.

Kaikki tietävät, että hallitusneuvottelujen yhteydessä kehitysyhteistyövarat jäädytettiin 1,5 miljardiin markkaan. Samalla todettiin, että käynnistetään selvitys jossa katsotaan kehitysyhteistyön tehokkuutta, katsotaan myös kehitysyhteistyön ja -avun priorisointia, katsotaan, mitä EU tuo kehitysyhteistyöhön tullessaan. Tällainen selvitys on nyt hallituksen iltakoulussa päätetty käynnistää ja selvityshenkilöksi on valittu ed. Pertti Paasio, mikä tuo myös varmasti sen edun, että yhteistyö eduskunnan ja sen ulkoasiainvaliokunnan kanssa selvitystä tehtäessä toimii saumattomasti. Selvityksen tulokset on tarkoitus saada tammikuussa 96. Sen jälkeen hallitus tekee periaatepäätöksen kehitysyhteistyön painopisteistä ja myös esittää ohjelman siitä, miten Suomen kehitysyhteistyöosuutta voitaisiin nostaa.

Nyt vielä varoituksen sana kaikille niille, jotka ovat huolissaan siitä, mille tasolle meidän kehitysyhteistyömme tulee laskemaan. Kun bkt:mme kasvaa voimakkaasti ja kehitysyhteistyövarat on jäädytetty, niin on selvää, että kohta alkaa 0,3 prosentin bkt-osuusrima olla lähellä ja saatamme joutua sen alle. Niinpä sanon, nyt leikilläni, että olen ehkä ainoa ministeri, joka välillä rukoo, että meidän bkt:mme ei nousisi vaan laskisi, jotta meidän kehitysyhteistyöosuutemme näyttäisi vähän paremmalta kansainvälisissä vertailuissa. Eli näin yksinkertaista on tämä logiikka: Jos bkt kasvaa nopeasti, prosenttiosuus laskee, vaikka rahan määrä pysyy samana.

Arvoisa puhemies! Katsottuani erilaisia kehi-

tysyhteistyöstä tehtyjä evaluointeja, joita on tehty myös ulkoministeriön kehitysyhteistyöosastolla, mielestäni on hyvin tarpeellista nyt katsoa uudessa tilanteessa Suomen ollessa EU:n jäsen, miltä osin EU:n kehitysyhteistyö mahdollisesti korvaa tai täydentää omaa kehitysyhteistyötämme ja millä tavalla jatkossa meidän kannattaa omaa kehitysyhteistyötämme priorisoida, mihin maihin, mihin kansainvälisiin järjestöihin.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikken ole Hämeestä kotoisin, niin osoitin hitautta. Äsken yritin jo pyytää ed. Juurolan puheenvuoroon pienen vastauspuheenvuoron.

Ed. Juurola esitti ansiokkaasti, kuinka kansalaisilla tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet peruspalveluihin. Näin se on. Sen varmasti me kaikki allekirjoitamme, mutta valitettavasti tämä talousarvioesitys ei kyllä tällaista kehitystä tue, vaan esimerkiksi haja-asutusalueella olevien ihmisten mahdollisuudet peruspalveluihin huomattavasti heikkenevät.

Mehän tiedämme, kuinka esimerkiksi julkisten kulkuneuvojen vuoroja on vähennetty. Nyt hallituksen esityksessä laitetaan 50 penniä bensalle litraan lisää hintaa, ja se tietää sitä, että yksityisautoilu, joka on ennestään kallista, kallistuu. Kaikkialla julkisia liikennevälineitä ei ole käytössä. Esimerkiksi siitä kylästä, jossa minä asun, seitsemän kilometriä täytyy kävellä ensimmäiselle linja-autopysäkillä ja sen jälkeen olla kirkonkylällä kaksi yötä, jos meinaa julkisella kulkuneuvolla tulla takaisin. Se kertoo siitä, että eletään pikkuisen toisenlaisissa olosuhteissa kuin täällä, missä linja-autot ja raitsikat ja muut kulkevat vähän väliä. Minkäänlaista kompensaatiota ei ole edes haettu, että tätä asiaa yritettäisiin tasoittaa. Kuitenkin siellä pohjoisessakin eletään ehittyä ja turvattua elämää, ainakin siihen pitäisi olla oikeudet.

Sen verran ministeri Haavistolle sanoisin, että Pohjois-Suomen metsiä on suojeltu jo aivan tarpeeksi, 27 prosenttia, joten ne voidaan jättää rauhaan ihan huoletta. Nyt tänne etelään päin pitää kääntää sitä suojelua.

Avaus Rion sopimuksesta ja EU:sta irrottautumiseen oli hyvä, varmaan Ruotsin EU-vaalien jälkilöylyjä.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

P u h u j a : Siellähän ympäristöpuolue nimenomaan tällaisia linjauksia veti.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Haavisto tuntui olevan tyytyväinen Suomen hiilidioksidipäästöjen tasoon todeten, että kasvu on noin 7 prosenttia ja EU:n keskitasoa. Kuitenkin tänään julkisuuteen vuotaneet tiedot kansainvälisen ilmastotutkijoiden tiedemiesneuvoston tutkimuksista osoittavat, että hiilidioksidipäästöt ovat keskeisesti myötävaikuttamassa uhkaavaan ilmastokatastrofiin, mikä tulee merkitsemään näitten tiedemiesten mukaan sitä, että teolliset maat joutuvat lähitulevaisuudessa jyrkästi vähentämään hiilidioksidipäästöjään.

Suomessa energiapolitiikka rakentuu kahden jalan varaan: tuontisähköön ja hiilellä tuotettuun perusenergiaan. Hiilen käyttöä on jatkossa selvästi pakko supistaa tai sen verotusta jatkuvasti lisätä, mikä merkitsee sitä, että tulevaisuudessa olemme yhä pahemmassa pälkähässä, mitä energiapolitiikkaan tulee. Kuulisinkin mielelläni ministerin kannan tähän tulevaisuuden trendiin.

Ed. N y b y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Haavisto mainitsi myös uudesta jätemaksusta. Ajatus jätemaksusta ei ole sinänsä uusi. Se sisältyi jo kestäväin kehityksen työryhmän ehdotukseen ja ympäristöministeriön Ympäristöohjelma 2005 -raporttiin.

Ymmärrän täysin hallituksen pyrkimyksen lisätulojen keräämiseen, ja oikein rakennetulla ympäristömaksulla voi olla myönteisiä ympäristövaikutuksia. Mutta väärin muotoiltu ympäristömaksu voi kääntyä tarkoituksensa vastaan. Suurimpana vaarana tietysti on, että sekä yksityishenkilöt että teollisuuslaitokset alkavat dumpata jätteitään luontoon veron välttämiseksi.

Uusi laki ei myöskään saa koskea jätettä, joka voidaan käyttää uudelleen. Laki tulisikin siis kirjoittaa sellaiseksi, että se todella tukee jätteen uudelleenkäyttöhankkeita.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Haavistolta kysyn hänen energiapolitiittista linjaustaan. Ministeri Kalliomäki totesi, että jatko- ja lisäenergia tuotetaan hiilellä. Onko ministeri Haavisto uusien hiilivoimaloiden rakentamisen kannalla?

Ympäristöministeri H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Vastaan muutamiin esitettyihin kysymyksiin.

Lähden liikkeelle energiapolitiikasta ja Rios-ta. En ensinnäkään ilmaissut mitenkään tyytyväisyyttäni siitä, että Suomessa kasvaisivat 7 pro-

senttia päästöt. Sekin on tietenkin liikaa, joten ei siihen ympäristöministeri voi olla tyytyväinen. Mikä sitten neuvoksi tässä tilanteessa energian säästötoimien lisäksi bioenergian käytön lisäämisen ohella? Minä olen maakaasumiehiä, se ei ole varmaankaan mikään salaisuus. Eli pohjoismainen ja yleiseurooppalainen maakaasuverkko tulisi olla tavoitteenamme ja ehkä 40—50 vuoden päästä siirtyminen pysyvästi uusiutuviin energialähteisiin.

Mitä tulee Pohjois-Suomen vanhoihin metsiin, Etelä-Suomen osalta vanhat metsät on jo pitkälti kartoitettu ja selvitys on nyt todella Pohjois-Suomessa menossa ns. Rassin työryhmässä. Inventointialueet ovat siinä melko laajat, ja selvää on, että sitten kun suojelupäätöksiä tehdään, alueet tulevat olemaan pienempiä. Näen kuitenkin tärkeäksi sen, että Suomi metsiensuojelukysymyksissä on itse aktiivinen ja pystyy omilla toimillaan osoittamaan, että arvostamme myös vanhoja, tässä tapauksessa yleensä yli satavuotiaita, metsiämme ja niiden luonnon monimuotoisuutta ja voimme sen osoittaa myös silloin, kun toimimme ulkomaankaupassa. Luulen, että se on suomalaisen metsäteollisuuden ehdoton etu.

Mitä tulee ed. Nybyn jätemaksuajatteluun, yhdyin hyvin pitkälle näihin ajatuksiin, mitä hän esitti. Eli valmistelussa on lähdetty hyvin pitkälle tällaisesta kaatopaikkamaksusta. Tämäkin suosisi omalta osaltaan kierrätystä. Olen samaa mieltä, että tällainen vero tai maksu väärin asetettuna voisi johtaa tietenkin dumpaamiseen tai muuhun. Se täytyy tietysti hinnoitella niin, että sellaista vaaraa ei synny. Totta kai myös kunnallisen kontrollin ja muun täytyy tässä mielessä toimia. Viittaan vain siihen, että nyt jo on melko korkeat kaatopaikkamaksut. Siinä mielessä tällainen uusi jätemaksu ei ole kovinkaan mullistava kokonaisuuden kannalta.

Ed. J. K u k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kiinnittäisin tässä yhteydessä huomiota viimeiseen osaan ministeri Haaviston puheenvuorossa eli kehitysysteistyöhön. Siitä asiasta meidän todella tulisi keskustella tässä talossa enemmän tällä hetkellä ja tulevaisuudessa ja erityisesti taustana se, kuinka hyvä maine ja taso suomalaisella kehitysysteistyöllä on ollut. Minusta meillä ei ole varaa sitä menettää. Monesta muusta asiasta on varaa tinkiä ennen sitä. Niinpä tässä yhteydessä tiedustelisinkin oikeastaan kolmea asiaa.

Eikö tätä bruttokansantuotteen kasvua voitu

sillä tavalla ennakoida, että ei olisi sidottu kehitysysteistyövarojen supistamista tällä tavalla koko vaalikauden mittaiseksi?

Toinen asia, josta erityisesti iloitsen, on se, että ed. Pertti Paasio on valittu selvitysmieheksi. Eikö sillä perusteella voisi jotenkin ajatella, että me otamme koko tämän puolen ulkopoliitikasta uuteen käsittelyyn koskien myös näitä supistuksia?

Vielä kolmanneksi mietiskelen sitä, millä tavalla meidän tulisi ottaa täällä huomioon se, miten EU harjoittaa kehitysysteistyötään. Lomén sopimuksen henki ja tieto siitä on meillä varsin vähäistä, ja me joudumme näiden asioiden kanssa tekemisiin esimerkiksi valiokunnissa, muun muassa maa- ja metsätalousvaliokunnassa jo banaanikaupan osalta näinä viikkoina. Näissä asioissa tarvitsisimme kovasti sekä tietoa että tulevaisuuden näkymiä.

Ympäristöministeri H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Vielä kehitysysteistyöstä, eli olisiko voitu ennustaa bkt:n kasvu hallitusneuvottelutilanteessa esimerkiksi. Kyllä se ennustettiin jollakin haarukalla ja kyllä se oli tiedossa. Tämä liittyy niihin, voisi sanoa, ikäviin säästöpäätöksiin, joista täällä muutenkin on nuristu. Ei tätä ole yhtään sen helpompi puolustaa kuin joitakin muita hallituksen säästöpäätöksiä. Sinänsä koko se mekanismi, itse asiassa nyt katsoen jälkeenpäin, kun bkt ehkä on vaihdellut paljon enemmän kuin kukaan saattoi ajatella, siis myös alas päin, koko se mekanismi, että kehitysysteistyövarat ovat olleet siihen sidoksissa, on luonut äärimmäisen huonon suunnittelujärjestelmän, kun välillä on rahaa tullut joka tuutista kehitysysteistyöhön ja siitä on ollut vaikea päästä eroon ja kun vihdoinkin on saatu kanavat auki sille, rahat ovatkin loppu. Tämä on ollut äärimmäisen frustroivaa myös kehitysysteistyöosaston virkamiesten kannalta, jotka ovat ensin joutuneet löytämään oikeita kohteita ja kanavia ja perässä kiertämään ja sanomaan irti tehtyjä sopimuksia. Tämä on ollut hallinnon kannalta kyllä aikamoinen näytelmä. Varmasti kannattaa harkita jatkossa ja luoda jokin pidempi mekanismi, kuin mistä tässä on ollut kysymys.

Edelleen Suomen kehitysysteistyön tasosta tänä päivänä haluan sanoa vain yhden näkökulman, joka saattaa eduskunnan kannalta olla mielenkiintoinen sikäli, mihin asioihin tässä vaikutaan. Olemme hyvin pitkälle pudonneet ns. pohjoismaisesta maaryhmästä kehitysysteistyömme tason suhteen, olemme ehkä myös putoamassa pohjoiseurooppalaisesta maaryhmästä, jotka

ovat olleet viiteryhmiämme. Se tarkoittaa myös sitä, että niissä kansainvälisissä järjestöissä, joissa Suomi on mukana — Maailmanpankissa, alueellisissa kehityspankeissa, YK-järjestöissä — meidän sanamme ja painoarvomme putoaa kyllä aika pitkälle rahoitusosuuden mukana alas. Nyt on ollut jo niitä ilmiöitä, että kun Suomen vuoro tulla johtokuntaan, kun johtokuntavuorot kiertävät, olisikin käsillä, Suomen yli hypätä, tuleekin parempi maksaja paikalle. Tämä tarkoittaa tietysti sitä, että tämä alkaa vaikeuttaa kansainväliseen puhevaltaamme pikkuhiljaa vaikuttaa, eli ollaan hyvin pitkälle tekemisissä ulkopolitiittisten vaikutusmahdollisuuksiemme kanssa. Tässä kannattaisi kyllä kokonaisuus arvioida uudestaan.

Mitä vielä tulee selvitykseen ja selvityksen luonteeseen, budjetissa on maininta, että selvitykseen kuuluu osana valtioneuvoston periaatepäätöksen valmistelu siitä, miten kehitysyhteistyön bruttokansantuoteosuutta voitaisiin nostaa. Varmasti tällainen periaatepäätös sitten syntyy. Mikä on se aikataulu, varmasti siihen vaikuttavat myös valtiontalouden realiteetit.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri Paavo Lipposen johtama hallitus toteutti varsin nopeasti vuoden 96 budjettiesityksen. Talousarvioesitys päättyy runsaan 10 miljardin suuruisiin säästöihin. Näkemykseni mukaan tämä on minimitaso, mihin meidän pitää säästöissä yltää. Enemmän on kysyttävä siitä, mistä meidän todella tulee säästää. Ehkä kuitenkin kaikkein olennaisin kysymys on se, millä toimenpiteillä me saamme purettua sietämättömän työttömyyden ja käynnistettyä terveen yhteiskuntakehityksen.

Edellisellä hallituskaudella toteutettiin maassamme kaksi hyvin merkittävää ja historiallista päätöstä: Eta-sopimus ja EU-jäsenyys. Nämä ratkaisut ovat olennaisesti muuttaneet kansakuntamme ulkoisia suhteita ja samalla asettaneet täysin uudet vaatimukset maamme sisäiselle toiminnalle. Vuosikymmeniä jatkuneen itsekkään etupiiripolitiikan aika on todella ja auttamattomasti ohi.

On valitettavaa, että Lipposen hallitus on ensi vuoden budjettiesityksessään varsin pitkälle sitoutunut tukemaan vanhakantaista etupiirijateltua. Suurteollisuuden ja julkishallinnon palkansaajavoimat ovat liittoutuneet puolustamaan omia etuoikeuksiaan. Tällä on keskeinen merkitys sille, että maassamme ylläpidetään suurtyöttömyyttä, jonka ytimenä on erittäin vaikea ja

kansakuntaa tuhoava nuorisotyöttömyys. Tätä emme missään nimessä saa sivistysvaltion vastuullisina päättäjinä hyväksyä. On uskallettava tarttua yhteiskuntaamme näivettäviin rakenteisiin ja tätä kautta palautettava kansalaisten luottamus demokraattiseen päätöksentekoon.

Olemme tulleet tilanteeseen, jossa työllisyyden ja kansallisen tulonmuodostuksen varmistaminen edellyttävät aivan toisen tasoista rohkeutta ja näkemystä paneutua yhteiskuntamme perusongelmiin. On kirjaimellisesti siirryttävä uudelle aikakaudelle. Toimintaympäristön hyvin merkittävä muuttuminen on haaste tosiasioiden aikakauteen. Kansainvälinen avoin talous, jonka osana me suomalaiset toimimme, asettaa erittäin kovat kilpailuvaatimukset. Tältä pohjalta voidaan kysyä, olemmeko vieläkin valmiita tunnustamaan tosiasioita ja nöyrästi etsimään ulospääsyä nykyisestä tuhon noidankehästä. Tämä itsetuhon kierre meidän on yksituumaisesti katkaistava.

Minä uutena edustajana monta kertaa olen ajatellut sitä, millä tavalla me todella opposition ja hallituspuolueiden välille löydämme tässä tilanteessa sellaisen vuoropuhelun, jossa me todella rohkeasti kohtaamme näitä vaikeita kysymyksiä ja hyväksymme todellakin ne tosiasiat, jotka riippuvat ei ainoastaan meistä, vaan todellakin ulkoisen toimintaympäristön merkittävästä muutoksesta.

Nykytilanne edellyttää rehellistä tilannearviota, terveitä arvoja päätöksenteon pohjaksi ja vastuuta koko kansakunnasta ja sen kaikista kansalaisista. Vastuullisella politiikalla on täytettävä se demokratiavaje, jota lyhytjänteinen etupiiripolitiikka ei ole koskaan pystynyt korvaamaan. Tämä haaste meidän on uskallettava ottaa. Meidän on vastuullisella politiikalla purettava kansakunnan tuhoisa kahtiajako niiden ihmisten kesken, joilla on ns. varma työpaikka toisen palveluksessa, suhteessa niihin ihmisiin, jotka työllistävät itse itsensä ja jopa tarjoavat työtä toisillekin.

Tämä on mielestäni ehkä syvin yhteiskuntamme ristiriita. Monessa suhteessa poliittiset, ideologiset erimielisyydet ovat historiassa, mutta tähän kulminoituu syvä ristiriita palkansaajavoiimien ja yrittäjävoimien välille. Monessa tapauksessa palkansaajavoimat edustavat sitä korkeapalkkaista väestöosaa, yrittäjävoimat ehkä perimmältään sitä väestöosaa, joka tyytyy varsin pieneen palkkaukseen, vaatimattomaankin palkkatasoon. Tämä ristiriita on tietyllä tavalla myös poliittisen toiminnan kykenemättömyyttä tie-

dostaa työllistävän pienyritystoiminnan vaatimuksia.

Hallituksen budjettiesitys vuodelle 1996 ei valitettavasti tuo mitään olennaista ratkaisua tähän ongelmaan. Päinvastoin lähes 5 miljardin säästöt maa- ja metsätalousministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonaloilta vievät merkittäväällä tavalla pohjaa suomalaisten yritysten kansainväliseltä kilpailukyvyltä. On hämmästyttävää, että meillä Suomessa yritysten tuesta, yhtä kuin yritysten kehittämisestä, on muodostunut lähes kirosana samaan aikaan, kun muut Euroopan unionin jäsenmaat etsivät luovia ratkaisuja luodakseen mahdollisimman hyvät lähtökohdat omille yrityksilleen.

Millä tavalla me teemme läpimurron, millä tavalla me kansakuntana murtaudumme siihen kehitysvaiheeseen, niihin terveisiin lähtökohtiin, joissa ehyt ja tasapainoinen yhteiskuntakehitys on mahdollista? Yhteiskuntapolitiikan on löydettävä ne linjaukset ja ehdot, joilla siirrymme vastaamaan käytännön politiikalla edellä mainittuihin epäkohtiin ja luomaan kestävää pohjaa vastuun ja yrittämisen yhteiskunnalle. Meidän on avoimella, toisiamme kunnioittavalla keskustelulla löydettävä ne kysymykset, joilla on suurin merkitys todellisen uudistus- ja kehitysprosessin käynnistymiselle. On avauduttava henkisesti rohkeaan tulevaisuuden tarkasteluun. On saatava aikaan suuri kansallinen hanke, yhteinen tahtotila, johon mahdollisimman monet kansalaispiirit ovat valmiit sitoutumaan.

Jos me ajattelemme budjetin valmistelua ja budjettikäsittelyä — tänä päivänä jo yhdessä aikaisemmassa puheenvuorossakin tavallaan tarkasteltiin sitä — nykyisellä tavalla me kompuroidemme edelleen niissä pienissä käytännön erimielisyyksissä ja se, että meitä siivittäisi jokin merkittävämpi kokonaisala, näkemys, jonka pohjalta me teemme ja rakennamme budjettia, joka on todella punainen lanka budjetin rakenteelle, meiltä puuttuu ja tulee puuttumaan niin kauan, kunnes me saamme aikaan riittävän merkittävän yhteisen kansallisen hankkeen, johon meidän yhteiskuntamme tahto, tavallisten kansalaistenkin tahto, voidaan sitoa.

Se, että me olemme Euroopan unionin uusi, tuore jäsenmaa, edellyttää sitä, että me määritämme oman paikkamme ja myös oman tahtomme, ei vain niin, että me jäämme ajelehtimaan EU:n mallioppilaaksi maamme kannalta näennäisillä kriteereillä ja tällä tavalla eliminoimme omaa menestystämme.

Yrittäjyyden vuosikymmen voi esimerkiksi

olla se hanke, jonka avulla saadaan laaja yhteiskunnallinen sitoutuminen maamme tulevaisuuden rakentamiseen. Olen ymmärtämässä, että maassamme vallitsee varsin laaja poliittinen yksimielisyys siitä, että pk-yritystoiminnan, pienen yritystoiminnan, edellytysten ratkaiseva parantaminen tulee olemaan täysin olennainen kysymys työllisyysongelman ja monien muidenkin yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa. Näin kytketään tähän suureen hankkeeseen myös eri ministeriöiden, eri valtion viranomaisien, suurten ja pienten yritysten, etujärjestöjen, koululaitoksen ja maamme eri alueiden yhteiset ponnistukset. Mikä mielestäni eduskuntatyön kannalta olisi hyvin tärkeää, tällaisella merkittäväällä hankkeella me loisimme myös lähtökohdat valiokuntien nykyistä jäntevämmälle työlle ja toiminnalle.

Mitkä keskeiset kehityslinjaukset meidän tulisi ottaa huomioon tämän systemaattisen uudistusprosessin etenemiseksi, jonka toivon tulevan vielä syvempään tarkasteluun käytävässä budjetit keskustelussa ja nimenomaan budjettilakien läpikäymisessä, jotka nimenomaan sisällyttävät sitä työtä, joka liittyy yrittäjyyden vuosikymmen-hankkeeseen?

Kaiken lähtökohtana tulee olla suomalaisten työnteon estojärjestelmien purkaminen, eli ensimmäisenä meidän tulee lähteä liikkeelle työelämän pelisääntöjen ennakoluulottomasta uudistamisesta, jossa me todella tiedostamme suurten ja pienten yritysten erot. Minusta on valitettava asia, että me olemme luoneet työelämän pelisäännöt suurten yritysten ja julkishallinnon lähtökohdista ja meidän on erittäin vaikea nähdä ja hyväksyä sitä, miten toisenlaisista lähtökohdista pienet, työllistävät yritykset toimivat. Tämä merkitsee työnteon vapauttamista, johon sisältyvät vähintäänkin työpaikkakohtaisen sopimisen periaatteet, jopa yleissitovuuden kyseenalaistaminen nimenomaan pienissä yrityksissä, ja välillisten työvoimakustannusten alentaminen, joka yksinkertaisesti edellyttää tekemättömän työn palkitsemisen lopettamista. (Ed. Vähänäkki: Sopisiko sentään vielä maksaa palkkaa!) Jotta me pääsemme liikkeelle, työelämän uudistaminen, työläinsäädännön uudistaminen, on nähtävä eduskunnassa yhteisenä tärkeänä kysymyksenä.

Toinen hyvin olennainen asia on aikaansaada kansallinen pk-politiikka. Minä toivoisin, että hallitus nimenomaan tässä asiassa olisi aktiivinen. Nimittäin tätä kautta me luomme jänteen koko kansakunnan ja maakuntienkin kestävälle kehittämiselle. Samalla luomme kehittämisedel-

lytykset nykyisille pk-yrityksille mutta ennen kaikkea lähtökohdan sille, että meille syntyy riittävä määrä uusia yrityksiä.

Kolmas hyvin olennainen asia on koulutuksen määrätietoinen uudistaminen. Kiinnitän huomiota siihen, että opetusministeriön hallinnonalalla budjettiin on varattu kiitettävästi taloudellisia voimavaroja. Mutta erittäin merkittävää on se, että me rohkeasti uudistamme koulutuksen sisältöjä vastaamaan tulevan ajan haasteita. Nimitäin yhä useampi huomispäivän suomalainen ja ennen kaikkea suomalainen nuori joutuu vastaamaan itse omasta työpaikastaan, ja on tärkeää, että me luomme valmiudet myös koulutuksella näihin haasteisiin.

Neljäs asia on nuorten sijoittaminen työelämään. Käytetyissä puheenvuoroissa on otettu esille, missä vaiheessa on ja onko jo aihetta hätälakien säätämiseen. Minä nostaisin esille nuorten työttömyysasian sen mittasuhteen kysymyksenä, että jos me jossakin vaiheessa haluamme todella puuttua lujasti vaikeihin yhteiskunnallisiin ongelmiin, minusta nuorten syrjäytyminen työelämästä on sen tasoinen kysymys, että se pitäisi meidän nähdä asiana, johon on todella investoitava, johon on todella panostettava. Toivonkin, että budjetin tarkentuessa tähän asiaan löytyy vielä merkittävämpiä kokeiluja.

Viidentenä ja tavallaan viimeisenä asiana haluan pysähtyä vielä hetkeksi siihen, että me olemme löytäneet aika laajan poliittisen yksituumaisuuden työttömyyden ylläpitämiseksi. Me käytämme tulevan vuoden budjetin kokonaisuudesta useita kymmeniä miljardeja työttömyyden ylläpitämiseen ja olemme valmiit valtion varoista maksamaan hyvinkin merkittäviä summia siitä, että ihmiset eivät tee mitään.

Minusta meidän pitäisi käydä laajaa yhteiskunnallista keskustelua siitä, millä tavalla me luomme edellytykset myös sille työlle, josta ollaan valmiita maksamaan matalampaakin korvausta, matalampaakin palkkatasoa, millä tavalla me todella avaamme ne reitit, joilla ihmiset pääsevät työhön, harjaantumaan työtehtäviin. Tämä liittyy hyvin kipeästi myös nuorten työhön sijoittumiseen.

Minä uskon, että minun ikäpolveni edustajat ja vähän vanhemmatkin olemme jokainen aloittaneet oman elämämme aika matalan palkan työtehtävissä ja kuitenkin tätä kautta päässeet kiinnittymään työelämään ja hankkimaan lisävalmiuksia selviytyäksemme elämämme haasteista. Minusta tähän asiaan meidän tulee kiinnittää jatkossa entistä suurempi huomio. Toi-

von, että jo ensi vuotta koskien me todella löydämme tähän ratkaisuja, joilla me emme vain edelleen säilö nuoriamme koulutukseen, vaan todella autamme heidät palaamaan ja kiinnittymään työelämään.

Toivon omalta osaltani, että kuluvan syksyn aikana käymme todella laajaa, rakentavaa, toisiamme kunnioittavaa ja ymmärtävää keskustelua maamme ja alueidemme tulevaisuuden kehityslinjoista. Meidän on kansakuntana kypsyttävä ja nouseva todellisiin uudelleenarviointeihin. Ainoastaan sitä kautta eri yhteiskuntapiirit sitoutuvat vastuulliseen uudistusprosessiin, joka tähtää viime kädessä yhteiseen päämäärään: kansakuntamme ja kansalaistemme kaikkinaiseen hyvinvointiin ja menestykseen. Samalla haastaisin ihan meitä kaikkia eduskunnan jäseniä siihen työhön, jolla Suomesta ja Suomen parlamentista tehdään henkinen edelläkävijä koko Euroopan unionin alueelle siinä, millä tavalla me nostamme keskustelun tasoa, jonka kautta voimme avautua, rohkaista toinen toistamme niihin merkittäviin päätöksiin, joiden kautta luodaan riittävä kansallinen kilpailukyky maailmalle, jotta todella myös tulevaisuudessa me menestymme.

Ed. J o e n p a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjulan puheenvuorossa esitettiin lopuksi toivomus, että pitäisi Suomen parlamentin tasoa nostaa niin, että me olisimme edelläkävijä keskustelun tasossa suhteessa muihin maihin. Puheenvuoroni ei varmaan tätä vaatimusta täytä vaan edustaa edelleen perinteistä kansallista matalatasoista keskustelua.

Jaksan ihmetellä, miksi keskusta on jatkuvasti jakamassa Suomen kansaa kahtia. Muut tahot eivät sitä tee kuin keskusta puheenvuoroissaan. Erityisesti vastakkain laitetaan ammattiyhdistysliike ja palkansaajat sekä jotkin muut tahot, työttömät, ikään kuin ammattiyhdistysliike olisi syyllinen nykyiseen työttömyystilanteeseen.

Suomi on kansanvaltainen sopimisen yhteiskunta, ja täällä on yksi yhteinen tahtotila, joka on mitattu viime viikolla SAK:n toimesta, ja se tahtotila on tupo. Yli 80 prosenttia kansalaisista kannattaa tupoa, koska on nähty, että tupon avulla voidaan turvata jatkuva kasvu ja kasvun avulla voidaan luoda edellytykset uusien työpaikkojen aikaansaamiseksi. Tähän ammattiyhdistysliike on sitoutunut jo keväällä. Sekä SAK, STTK että Akava tekivät päätökset siitä, että tupoa tavoitellaan lähtökohtana presidentti Ahtisaaren asettaman työryhmän perusperiaatteet. Tullaan työnantajia vastaan siinä, että nyt tiede-

tään kustannusrakenteet kahdeksi kolmeksi seuraavaksi vuodeksi. On sovittu työelämän kehittämisen periaatteet, aikataulu ja menettelytavat jne. eli ammattiyhdistysliike on mitä rakentavimmalla mielellä liikkeellä yhteiskunnan kehittämisessä, ja koko ajan keskusta väittää kuitenkin, että kansakuntaa ollaan jakamassa kahtia ay-liikkeen toimesta.

Ammattiyhdistysliike tukee ja kunnioittaa yrittäjiä ja yrityksiä, siellä ei olla napit vastakkain. Sen sijaan pienyrityksissä ei kerta kaikkiaan ole ammattitaitoa tällä hetkellä sopia työpaikoilla asioista. Ne sopimukset, joita tehdään pienyrityksissä, eivät kestä alioikeuksia eivätkä ylempiä oikeuksia, eli kyse on siellä myös ammattitaidosta, jota pitää lähteä kohentamaan.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjulan kanssa olen täysin samaa mieltä siitä, että liian suuri osa nuorista on syrjäytymässä yhteiskunnan ja työelämän ulkopuolelle. Oulussa tehtiin tästä tutkimus, ja tänä vuonna yli 500 nuorta on syrjäytynyt yhteiskunnan ulkopuolelle. Heillä on koulut kesken jne. Tämä on asia, johon meidän on vakavasti kaikkien suhtauduttava ja kannustettava siihen, että erilaisten työpajakokeilujen ja muiden kautta saadaan peruskoulutus nuorille.

Hallitusohjelmassa ja tupossa on myös esitys, että alle 20-vuotiaille järjestetään työharjoittelutai opiskelupaikka. Asia on hyvä, mutta kysynkin, halutaanko se toteuttaa yhteistyössä nuorten kanssa vai määräämmekö me heidät johonkin koulutukseen, josta he eivät ole ollenkaan kiinnostuneita. Jos me haluamme tehdä tätä työtä yhteistyössä työvoimaviranomaisten ja nuorten kanssa, se edellyttää, että meillä on voimavaroja myös työvoimatoimistoissa sekä että nuorille saadaan räätälöityjä harjoittelupaikkoja ja sitä kautta vältetään syrjäytyminen yhteiskunnasta ja työelämästä.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula antoi erinomaisia yleisiä elämänohjeita ja yksittäisiäkin ohjeita yhteistyöstä jne., joita ohjeita meidän kaikkien tulisi noudattaa.

Mutta kun muistelee mennyttä aikaa, tulee miettineeksi, että nämä ohjeet olisivat sopineet nimenomaan porvarihallitukselle, joka puoli vuotta sitten luopui vallankahvasta. Kuitenkin on niin, että tässä käy kuin entisen emännän leipomusten, että hiiva heitettiin uuniin jälkikäteen.

Nimittäin nykyhallitus on nimenomaan näitä ohjeita noudattanut poiketen Ahon hallituksen tyylistä, joka perusti maan asioiden kuntoonpanon pelkkiin leikkauksiin ja neuvottelemattomuuteen. Ainoa neuvottelukumppani oli Maataloustuottajain Keskusliitto. Silloin ei elvytetty, kuten tämä budjetti tekee. Ainoastaan oppositio oli sitä jatkuvasti vaatimassa, mutta hallitus ja sen takana oleva porvarienemmistö ei tätä suostunut.

Mitä tulee taloudenhoitoon, velkamäärä viisinkertaistui ja työttömyys nelinkertaistui. Kuitenkin esimerkiksi Holkerin hallituksen aikana työttömien määrä putosi alle sadantuhannen ja velkaa jopa maksettiin pois. Saitte hyvät eväät, mutta ette niitä noudattaneet. Taas tulivat entiset ohjeet, mutta muutamaa vuotta liian myöhään. Olisi ollut hyvä, jos ed. Karjula olisi ollut jo viime kerralla täällä.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta se, että etujärjestöjen rooli nähdään tänä päivänä niistä lähtökohdista, mikä meillä on yhteiskunnassa kaiken kaikkiaan käsillä, on tärkeintä. Varmasti jokaisen on hyvä nähdä, että etujärjestöissä on tehty arvokasta työtä. Tässä tilanteessa minusta on olennaisinta se, että me eduskuntana vastaamme niistä päätöksistä ja ratkaisuista, joilla me luomme oikeudenmukaisuuden kaikille kansalaisryhmille.

Esimerkiksi kolmikantaneuvotteluissa, joihin hallitus on sitoutunut, on se valitettava puute, että yrittäjävoimamme ovat niiden ulkopuolella. Tämä johtaa siihen, että edelleen me kuulemme suurteollisuutta ja julkishallintoa, mutta pienyrityskenttä, joka on kuitenkin tulevaisuudessa merkittävin työllistäjätaho, jää kuulematta. Tässä suhteessa toivon, että hallitus on valmis vaikuttamaan siihen, että myös yrittäjävoimat saadaan mukaan tuleviin neuvotteluihin.

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies! Budjettiesityksen tavoitteeksi hallitus on asettanut työttömyyden puolittamisen tämän vaalikauden aikana. Tämän tavoitteen toteutuminen on mahdollista, jos kaikki hallituksen kaavailemat osatekijät etenevät hallituksen laskelmien mukaisesti. Itse haluan uskoa, että näillä toimenpiteillä työttömyys puolittuu, mutta pahoin pelkään, että talouden kasvu ei pysy näin korkeissa lukemissa koko vaalikautta. Lisäksi maamme ulkopuolisilla tekijöillä on osansa siinä, miten taloutemme kehittyy.

Onneksi tällä hetkellä vientiteollisuudessam-

me menee hyvin, joskin paperiteollisuus osaksi on joutunut siihen tilanteeseen, että kysyntää on enemmän kuin tarjontaa. Sen sijaan kotimarkkinoiden elpyminen ei ole vielä täydessä vauhdissa. Kotimarkkinateollisuutta piristäisi merkittävästi se, että kansalaisten ostovoimaa lisättäisiin. Onneksi hallitus on jo nyt poistanut kansaneläkemaksun sekä työssä olevilta että eläkeläisiltä ja tätä kautta parantaa hieman kansalaisten ostokykyä, joskin täytyy muistaa, että kansaneläkemaksun poistaminen hyödyttää suurituloisia suhteessa enemmän kuin pienituloisia.

Tunnettua on, että pienituloisten tulojen lisäämisellä on suurempi elvyttävä vaikutus kuin suurituloisten, koska pienituloisten ostovoiman lisäys ohjautuu välittömästi kulutukseen. Sen vuoksi tulisi eri toimenpitein juuri pienituloisten ostovoimaa lisätä. Se olisi sekä pienituloisten että myös kokonaisuudessa maamme talouden kannalta hyvä ratkaisu. Sen vuoksi näkisin, että pienituloisten verotusta tulisi keventää pikaisesti. Tämän toin esille jo hallitusohjelmaa käsiteltäessä. Näkisin, että verohelpotusten kautta pienituloisten ostovoima lisääntyisi ja tätä kautta elvyttäisi meille myös niin tuikeksi tärkeätä kotimarkkinateollisuutta. Näin olisi mahdollista lisätä luonnollista kautta työpaikkoja maahamme.

Talospoliittisten ratkaisujen lisäksi tarvitaan edelleen toimenpiteitä työttömyyden haittojen minimoimiseksi. Erityisen tärkeää on koulutus- ja kurssitoiminnan lisääminen, mikä on budjetissa kiitettävästi huomioitu. En malta olla mainitsematta taas tyytyväisyyttäni siitä, että nuorten yhteiskuntatutkimus toteutuu viimeinkin. 13 vuotta sitten ennen eduskuntaan tuloani olin työvoimahallinnossa suunnittelemassa nuorten yhteiskuntatutkimuskokeilua ja eduskuntaan tuloni jälkeen olen 12 vuoden ajan määrävälein eduskuntapuheissani vaatinut nuorten yhteiskuntatutkimuksen toteuttamista. Nyt se viimein on budjettiesityksessä, ja toivon sydämestäni, että se menee myös läpi.

Budjetti kokonaisuudessaan on tavoiteasettelultaan hyvä, ja jokainen meistä ymmärtää, että osana talouden tasapainoon saattamisessa tarvitaan myös säästöjä. Markkamäärältään näin suuret säästöt ovat tarpeen, mutta se, mistä säästöjä on ehdotettu otettavaksi, ei välttämättä sovi kaikkien ajatusmaailman kanssa yhteen.

Arvoisa puhemies! Viime kesänä budjettiriihen aikoihin nousi esille ministereiden puheissa vahvasti kannustusloukkuongelma. Tuohon aikaan ilmestyi myös tutkimus, jonka mukaan kannustusloukussa on kyse vain noin parista-

kymmenestä tuhannesta henkilöstä. Kannustusloukkuongelmateoriassa on kyse siitä, että henkilö saa avustuksina muutaman markan tai muutaman sata markkaa enemmän kuin työssä käyvä. Minusta tämä on ongelmana minimaalinen, kun samanaikaisesti todellisista ongelmista vaietaan, ja myös ehdotetut korjaustoimenpiteet tuntuvat erikoisilta. Sen vuoksi haluan seuravassa valottaa hieman kannustusloukun ehkäisyyn liitettyjen lasten päivähoitomaksujen tasauksen ongelmateoriikkaa. Esimerkkinä käytän naapurikuntaani Joutsenoa.

Ensinnäkin kyseisessä kunnassa päivähoitomaksuista saatavat tulot ovat jonkin verran yli miljoona markkaa. Jos tasamaksupolitiikka toteutetaan 300—500 markan välillä, niin suurituloisten päivähoitomaksu pudotetaan noin 500 markkaan ja pienituloisten päivähoitomaksu noin 300 markkaan, ja muut luonnollisesti ovat siltä väliltä. Seurauksena olisi se, että suurituloisten päivähoitomaksu pienenisi 1 000 markalla ja pienituloisten 85 markalla.

Julkisuudessa olleen tasamaksuesimerkin mukaan pienituloiset maksaisivat suurituloisten päivähoidon pääasiassa. Lisäksi esimerkkikunnassa eli Joutsenossa, mistä tämä esimerkki on, kunnan tulot päivähoidosta pienenisivät kyseisen ratkaisun seurauksena noin puolella miljoonalla markalla. Aika erikoista säästöä! Toivon hallituksen perin pohjin pohtivan kannustusloukkuasiaa ja tasamaksupolitiikan seurauksia, ennen kuin siihen liittyvät lakiesitykset kannustusloukkujen purkamisesta tuodaan eduskuntaan.

Arvoisa puhemies! Haluan lopuksi ottaa esille vielä yhden paikallisen asian, jolla on myös laajempaa merkitystä. Imatran rajanylityspaikkaa varten on varattu budjettiin 7 miljoonaa markkaa. Yrittäjien ja muiden elinkeinoelämän edustajien ja myös kansalaisten rajanylitykset ovat moninkertaistuneet viime vuosien aikana. Niinpä tarpeet raja-asemalla ovat kasvaneet merkittävästi. Toivon, että eduskunta huomioi tämän myös budjetin käsittelyn yhteydessä ja korottaa määrärahan 14 miljoonaan markkaan.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hurskainen sanoi puheenvuorossaan, mikäli sen nyt huoneeseeni oikein kuulin, että kannustinloukuissa Suomessa olisi vain pari prosenttia ihmisistä. Hän ilmeisesti määrittelee sen sillä tavalla, että kannustinloukussa on vain silloin, kun efektiivinen rajavero ylittää 100 prosenttia. Meillä kuitenkin jotkut

ammattijärjestöt ovat valittaneet jo 60:nkin prosentin marginaaliverosta. Sitäkin, että aika monella suomalaisella efektiivinen rajavero nousee jonnekin 90 tai 80 prosenttiin, kyllä täytyy pitää ongelmana. Jos sanotaan vaikka, että ongelma on silloin, kun lisäansiosta menee 80 prosenttia jonnekin muualle, näin määritellyssä kannustinloukussa on kyllä suomalaisia sadointuhansia ja siltä osin se on aivan todellinen ongelma. 100 prosenttiin pääsevät kaikki ne, jotka saavat toimeentulotukea.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen täysin samaa mieltä ed. Hurskaisen kanssa siitä, että päivähoitomaksu tasataksalle kasvattaa lapsiperheiden tuloeroja. Vielä korostaisin sitä, että ed. Hurskainen ei kertonut, että suuri osa pienituloisten päivähoitomaksuista siirtyy toimeentulotukimenoiksi. Tämähän on Oulussa tutkittu, ja siellä on joka neljäs lapsi tällä hetkellä maksuttomassa päivähoitossa. Jos heidän päivähoitomaksuaan nostettaisiin, sama ryhmä siirtyisi toimeentulotukiasiakkaiksi. Minä olen ainakin ymmärtänyt, että tavoitteemme on, että toimeentulotuki on se viimesijainen tukimuoto.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa puhemies! Viimeiset vuodet maatumme ja tätä eduskuntaa on hallinnut keskustelu säästöistä ja säästöjen tarpeesta.

Ensi vuoden budjetin säästötavoite lyötiin kuitenkin oikeastaan käytännössä lukkoon jo eduskuntavaalien aikana. Varsin laaja yhteisymmärrys vallitsi silloin siitä, mikä tulee näitten säästöjen kokonaismäärän olla. Sen sijaan kannat siitä, mistä nuo säästöt tuli tehdä, vaihtelivat suuresti. Kun nyt budjetin valmistuttua tiedämme, mistä hallitus on päättänyt säästöt suorittaa, voi todeta, että aika helppo näistä säästöistä on löytää myös tiettyä ideologista taustaa. Tämä siitäkin huolimatta, että hallituksen pohja on siis varsin laaja, sateenkaarenomainen.

Säästöjen tekeminen on tietysti aina hankalaa. Mutta oikeastaan kokemuksesta jo tiedämme, että myös ne saavat kansan hyväksynnän, kun ne on tehty oikeudenmukaisina ja kaikkia väestöryhmiä koskevinä. Tämän laman säästötalkoissa ei valitettavasti kuitenkaan ole näin ollut. Erityisen säästövimman kohteeksi ovat mielestäni jou-

tuneet muun muassa lapsiperheet, joita on kohdeltu todella kaltoin. Tämä kaikki siitäkin huolimatta, että tulonjakotilastot kertovat kuitenkin karua kieltään siitä, että juuri lapsiperheet ovat olleet kuitenkin ehkä vaikeimmassa asemassa näitten säästötalkoitten aikana. Hallitus leikkaa nytkin lapsilisistä ja leikkaustapa osoittaa jo mielestäni melkoista lapsivihamielisyyttäkin siinä mielessä, että monilapsisilta perheiltä leikataan suhteessa eniten. Tämä siitäkin huolimatta, että asianomainen ministeri esitti toisenlaista leikkaustapaa, hän joutui ilmeisesti hallituksen isokenkäisten survomaksi.

Lapsilisien leikkausta on perusteltu sillä, että Suomessa on korkeammat lapsilisät kuin ns. vertailumaissa. Tällöin kuitenkin unohtuu, että tämä nimellinen lapsilisien korkeus johtuu ennen kaikkea siitä että edellinen hallitus korotti niitä korvaukseksi siitä, että lapsivähennys poistettiin kunnallisverotuksessa. Kysymys ei siis silloin ollut lisästä vaan kompensatiosta, joka ei edes kattanut lapsivähennyksen aiheuttamaa menetystä.

Toinen varsinkin pienituloisia lapsiperheitä koskeva leikkaus kohdistuu budjettiesityksen mukaan lasten kotihoidon tukeen. Varsinkin tämän leikkauksen kohdalla näkyy jatkuva ja pitkäaikainen ideologinen kamppailu siitä, miten yleensä lasten päivähoito pitäisi järjestää. Lasten kotona tapahtuva hoito on saanut laajasti lapsiperheiden hyväksynnän. Varsinkin nykyisen suurtyöttömyyden aikana monissa lapsiperheissä toinen vanhemmista työllistää itsensä niin sanotusti omia lapsiaan hoitaen. Hallituksen mielestä tällainen työ ei ilmeisesti kuitenkaan ole varsinaista työtä, mikä on luettavissa siitä, että kotihoidon tukeen kohdistuu äärimmäisen kova leikkaus, joka on yli 20 prosentin tasoa. Tämä vie useilta perheiltä mahdollisuuden kotona tapahtuvaan lastenhoitoon. Tämä siitäkin huolimatta, että kotihoito on ylivoimaisesti yhteiskunnalle edullisin hoitomuoto.

Voidaan myös kysyä tasapuolisuuden nimissä, kuinka kansalaisten yhdenvertaisuus toteutuu siltä osin, kun kysymys on yksityisteiden valtionavusta luopumisesta. Valtiontaloudessa tällä valtionavulla ei maailmoja rakenneta, mutta laaja yksityistieverkko on monille ihmisille ja elinkeinohaaroille kuitenkin täysin välttämätön. Kuluvan vuoden budjetissa valtionapujen kokonaismäärä on ollut 117 miljoonaa markkaa, ja sillä on avustettu noin 60 000:ta yksityistiekilometriä. Muistaa myös täytyy, että juuri viime eduskuntakauden lopulla säädettiin

yksityistielain muutos, joka tulee voimaan ensi vuoden alussa. Sen mukaan yksityistiejärjestelmää on yksinkertaistettu, hallintoa minimoitu ja myös avustuserusteet muutettu laskennalliseksi.

Jos hallituksen ehdottamat budjettileikkaukset toteutetaan, laki joudutaan kumoamaan jo ennen sen voimaantuloa. On selvää, että tie, jota ei julkisin varoin tueta ja pidetä liikennöitävässä kunnossa, ei myöskään voi olla yleisessä käytössä. Tätä itsestään selvyyttä hallitus on kouraissut sillä siirtymäsäännöksellä, että tie olisi pidettävä yleisesti liikennöitävissä kymmenen vuoden ajan valtionapujen loppumisesta lähtien. Kuinka perustuslain mukainen tällainen säädös on, on kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta perustuslakivaliokunnan syytä tutkia. On selvää, että valtionavustusten poisjäänti aiheuttaa jälleen kunnille muun muassa uusia velvoitteita alueensa liikenneväylien suhteen.

Arvoisa puhemies! Hallitus on ohjelmassaan korostanut tavoitettaan alentaa työttömyys puoleen hallituskauden aikana. Tämä merkitsee nettomääräisesti 250 000 työpaikan luomista, käytännössä huomattavasti enemmän, sillä toisella kädellä hallituksen toimet tuovat koko ajan työttömiä lisää.

Tähän sektoriin kuuluvat muun muassa kunnat, joihin kohdistuu hallituksen jopa kirvesmäinen leikkuri. On selvää, että kun kuntien valtionosuudet muodostavat valtion 193 miljardin markan menoista noin 37 miljardia markkaa ennen leikkauksia, niin eiväthän ne tietenkään koskettomiksi voi jäädä. Nyt kuitenkin valtionosuuksia on leikattu periaatteella siitä yli, mistä aita on matalin. Tätä todistaa muun muassa veroministeri Alhon julkinen lausuma, että valtionosuuksia jouduttiin leikkaamaan enemmän kuin oli ajateltu johtuen siitä, että tupopöydässä ei päästy parempaan ratkaisuun muiden säästöjen osalta. Rajut kuntien valtionosuusleikkaukset tulevat kuitenkin kuluina takaisin uusien työttömien ja heikentyvien palvelujen myötä. Aiheesta kysyä myös voidaan, kuinka kauan yksien ja samojen työntekijöiden selkänähästä voidaan repiä aina enemmän ja enemmän työsuoritusta. On selvää, että myös siinä pää on edessä.

Arvoisa puhemies! Yksi merkittävä budjettiin vaikuttava meno- ja tuloerä on tämän vuoden alusta voimaan astunut Suomen Euroopan unionin jäsenyys. Kuluvan vuoden osalta budjettivaikutus on yli 10 miljardilla markalla nettomenojen lisääntyminen. Ensi vuoden budjetti on rakennettu niin, että budjetin nettomenot kasvavat

vajaa 6 miljardia markkaa. Tämäkin tiukan budjetin oloissa on syytä minusta pitää mielessä.

Suomen Euroopan unionin jäsenyyteen liittyä myös kiinteästi sopimuksen ns. kansallinen osuus. Se ei ole erillinen, vaan kiinteä osa Suomen Euroopan unionin jäsenyyssopimusta, ja se oli mukana siinä kokonaisuudessa, josta Suomen kansa äänesti ja jonka myöhemmin Suomen eduskunta täällä hyväksyi. Ensi vuoden budjettiin liittyen hallitus kuitenkin vain muutama kuukausi sen jälkeen, kun Euroopan unionin sopimus oli saatu valmiiksi, lähti tältä osin rikkoamaan tehdyn jäsenyyssopimuksen. Vastuun mielestäni tästä kantaa tietysti koko hallitus, mutta ennen kaikkea ne puolueet, jotka edellisessä hallituksessa olivat tätä asiaa sopimassa, eli kansallinen kokoomus ja RKP. Tältä osin, kuten julkisuudessa on todettu, kysymyksessä on aika selkeästi jopa poliittinen petos, joka ei mielestäni voi jäädä myöskään seurauksia vaille. Kaiken kaikkiaan kyse on suomalaisen elintarviketalouden tulevaisuudesta, siis siitä, annammeko valua itse hankkimamme kansantalouden tuoton rajojemme ulkopuolelle vai kasvatammeko myös sillä kansamme hyvinvointia.

Kansallista tukipakettia valmisteltaessa kokoomus arvosteli sen pohjoispainotteisuutta, ja myönnän kernaasti, että näin onkin. Mutta siinä kiireessä, jolla — sanotaan jälleen — mainittu puolue eli kansallinen kokoomus ajoi jäsenyyttä eteenpäin, ei toinen osapuoli eli Euroopan unioni ollut valmis hyväksymään muunlaista ratkaisua. Etelä-Suomeen on sopimuksen 141 artiklan mukaan saatavissa kuitenkin vastaavaa tukea kuin pohjoiseenkin siirtymäkauden jälkeen eli vuoden 97 alusta. Tämä kuitenkin edellyttää edelleen tämän sopimuksen mukaan, että jo kaikki hyväksytyt tukimuodot on käytetty hyväksi. Murtamalla jo hyväksytyn tukipaketin mielestäni hallitus tietoisesti vaarantaa koko Etelä-Suomen maatalouden mahdollisuudet, ja sitä voisi luonnehtia viimeiseksi pisaraksi kansallisen elintarviketuotannon tulevaisuudessa, jos maamme parhaalla viljelyalueella tehdään kannattava elintarviketuotanto mahdolltomaksi.

Arvoisa puhemies! Monessa yhteydessä sanotaan, että jäljet pelottavat. Näkisin, että tämän hallituksen budjettiesityksen perusteella sen jäljet pelottavat. Nyt esillä oleva budjetti ja siihen liittyvä tuporatkaisu ovat kuin irti niistä suurista muutoksista, joihin suomalainen yhteiskunta osin omaa syytään, myönnän, ja osin syyttään, on joutunut. Kun otamme huomioon jo vuosia jatkuneen voimakkaan kasvun ja siitä huolimat-

ta edelleen korkeana pysyneen työttömyyden ja kasvavan valtionvelan, olisi ollut jo korkea aika nyt hakea todellisia rakenteellisia muutoksia. Näin ei ole kuitenkaan tehty, vaan nytkin takerutaan vanhoihin rakenteisiin ja ilmeisesti kuvitellaan, että tästä kuitenkin voimme selvitä. Kysymys vain onkin siitä, miten meidän siinä tilanteessa käy, kun kovasti vahvistuneen markan takia Suomen kilpailukyky suistuu uudelleen alas, kasvu tyrehtyy tai ainakin heikkenee ja samanaikaisesti työttömyys ja valtionvelka ovat korkealla tasolla. Silloin ratkaisut, jotka jo nyt ovat meidän kaikkien tiedossa, on tehtävä ns. ajolähdön mukaisesti pakkotilanteessa, ja oikeastaan tähän voisin viitata, että tällaiset jäljet kyllä pelottavat.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mölsä totesi tuossa, että Euroopan unioniin liittymisestä on aiheutunut budjettiin 10 miljardin markan nettomenot. Näin kyllä. Mutta onko ed. Mölsä yrittänyt laskea, mikä on Euroopan unioniin liittymisen vaikutus koko kansantalouden nettotuloihin? Minusta tämä on oleellinen kysymys, johon meidän täytyy paneutua ja tältä pohjalta tätä ilmiötä tarkastella. Kyllä tulot monin eri tavoin on laskettavissa, ja ne ovat monikymmenkertaiset verrattuna tähän budjettierään.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Ehkä kommentti alkuun Euroopan unionin jäsenmaksuihin ja nettomenoihin, joita edellisessä puheenvuorossa sivuttiin.

Kukaan ei tiedä tällä hetkellä, mikä on Euroopan unioniin maksettava kokonaissumma esimerkiksi tänä vuonna, koska laskuperusteet ovat niin moninaiset ja riippuvat myöskin arvonnäköverokertymistä. Sen voi kuitenkin sanoa, että hyvin epätodennäköistä on, että puhutaan oikeana tästä nettotulosta, joka täällä mainittiin. Puhutaan ehkä 7—8:sta. Jos siitä lasketaan sen yhtälön mukaan, paljonko tavallaan tuloutetaan takaisin, varsinainen netto, josta keskustellaan, on 400—600 miljoonan markan, ei miljardien, luokkaa. (Ed. Mölsä: Entä jäsenmaksu?) — Siis jäsenmaksut ja se, mikä siitä jää nettomaksuksi. Suuruusluvut menivät hieman sekaisin äsken.

Kun tarkastellaan käsittelyssä olevaa talousarvioesitystä 96, on ehkä syytä pohjaksi palauttaa mieliin, mitä budjettikirja tälle vuodelle sanoo, ja erityisesti sen valmistelijoiden eli edellisen hallituksen osalta. Kaivoin esiin vuoden 95 kirjasta sivun Y 19. Kun tässä salissakin nyt uutena

on kuunnellut keskustelua, on vähän ihmeteltykin sitä, koska argumentaatio näyttää kulkevan vähän sillä lailla, että mitä pidempään tässä talossa on istunut, sitä selkeämpi on eräänlainen tarkastelunäkökulma. Kun taas arvioi uudempia puheenvuoroja opposition taholta, myös hallituspuolueiden, näyttää, että siinä ehkä heijastuu jonkin asteinen näkökulma, josta voi löytyä esimerkiksi työttömyyden ratkaisuun sellaista, mitä pitäisi löytyä.

Sivulla 19 edellisen hallituksen osalta täällä on todella sanottu, ettei pitäisi leikata. Täällä todetaan selvästi näin: "Valtiontalouden rahoitusmahdollisuuksien kaventumisen vuoksi joistakin yhteiskuntapolitiittisista tavoitteista on tarvetta jatkossakin tinkiä." Sitten jatkuu muutaman lauseen jälkeen: "Jatkossa menoleikkausten kohdistaminen olisi perusteltua taloudelliset näkökohdat huomioon ottaen mm. seuraaville alueille". Luetellaan kohteet: "yritystoiminnan tuki, maa- ja metsätalouden tuki, sosiaalietuudet, eläkemenot, kuntien valtionavut, hallinnon toimintamenot, palveluiden tuotannon ja käytön tehostaminen sekä palvelujen maksullistaminen, asuminen tuki sekä valtionapujärjestöjen tuki". Tämän totean siksi, että vuoden 96 talousarviota ajatellen tässä oikeastaan pohja säästöille tai leikkauksille näyttää kuitenkin olevan saman suuntainen. Kysyä voi tietenkin, että kun tiedettiin jo vuosi sitten, että taloudellinen kasvu on vauhdissa, eikö silloin olisi pitänyt tarttua vielä kovemmallalla kädellä säästöpolitiikkaan, koska nimenomaan kasvun lisääntyessä pitäisi säästöjä tehdä.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Paavo Lipposen hallituskaudelle hallitus on asettanut kaksi keskeistä tavoitetta: 1) työllisyyden parantaminen ja 2) valtion velan vähentäminen. Harjoitettavan politiikan perusta on kirjoitettu hallitusohjelmaksi. Ohjelman toteuttajiksi on käytyjen muutosvaalien jälkeen sitoutunut hallitus, jolla on tukenaan poikkeuksellisen selvä eduskunnan enemmistö. Tämä on se parlamentaarinen peruskivi, johon nyt harjoitettava talous- ja yhteiskuntapolitiikka valtion osalta maassamme tukeutuu.

Lipposen hallituksen liikkeellelähdössä on paljon uutta ja ennennäkemätöntä aikaisempien hallitusten budjettivalmisteluihin nähden. Nyt istuva laajapohjainen hallitus on osoittanut, että politiikka on enemmän ihmisten välistä yhteistoimintaa kuin poliittisten organisaatioiden välistä jatkuvaa, osin epä-älyllistäkin nahistelua.

Toisaalta jo tämän budjettikeskustelun aikana ja tässä vaiheessa täällä salissa on todettavis-

sa, että parlamentarismin olemukseen kuuluvan oppositionkin otteessa mielestäni on kuitenkin jotain uutta. (Ed. Rinne: Se oli hyvä puheenvuoro!) Tässä esimerkiksi vertaisin ed. Karjulan äskeistä puheenvuoroa, jossa varmasti oli jotain uutta. — Se oli hyvä puheenvuoro mielestäni myös.

Työttömyyden nujertamisen kannalta pitäisin tätä uutta osin lupaavanakin piirteenä politiikassa, koska yhteiskuntapolitiikan tärkein tavoite, työttömyyden voittaminen, on vakavan syvä yhteiskunnallinen ongelma, josta ei pidä tehdä poliittista nokittelukysymystä, vaan kansallinen henkisten ja aineellisten voimavarojen yhdistämiskysymys, jonka tuloksena ihmisen oikeus työhön toteutetaan.

Vaalikaudelle asetetuista rakenteellisista 20 miljardin markan säästöistä puolet toteutetaan budjettiesityksen mukaan jo tulevana vuonna. Näin vuodelle 97 jäisi leikattavaa hieman yli 4 miljardia markkaa, vuodelle 98 tulisi 3,6 miljardia markkaa ja vuodelle 99 jonkin verran yli 2,2 miljardia markkaa.

Huolestuttavaa on, että kyseisistä toimenpiteistä huolimatta valtion velkaantuminen jatkuu.

Julkisuudessa ei toistaiseksi ole riittävästi analysoitu esimerkiksi työttömyyden ja verotuksen yhteyksiä. Siksi erityistä huomiota on syytä antaa niille painotuksille, joista talousarviota eduskunnalle esiteltäessä valtiovarainministeri totesi hallituksen käsityksenä: ”Työttömyyden lasku 1 prosenttiyksiköllä vähentää budjettivajetta 2 miljardilla markalla. Onkin selvää, että vasta työttömyyden väheneminen luo tilaa aikaisempaa merkittävämmälle verojen laskulle.” Tässä siis hallituksen arvio, ja se pitää myös paikkansa.

Työllisyyspolitiikan kannalta myönteistä on, että talouden kasvu on nousussa, kuten alussa totesin. Se on tuonut yrityksiin uusia työpaikkoja, mutta ei riittävästi. Työttömien kokonaismäärä on kaikesta huolimatta lisääntynyt. Osin tähän vaikuttavat kausivaihtelut työmarkkinoilla, ja muistelen, että edellinen hallitus esitti, että tähän aikaan tänä vuonna olisi työttömiä 411 000. Nyt tiedämme, että tuo arvio ei pidä paikkaansa, mutta mielestäni olennaista on kuitenkin päätöksenteon kannalta kuitenkin se, että tässä vaikeassa yhteiskunnallisessa tilanteessa jopa vuoden eteenpäin menevän arvioinnin, enusteen, tekeminen on näin vaikeata.

Toisinaan syntyy vaikutelma, että keinot ja uutta luovat ajattelumallit ihmisten ihmisten työllistämiseksi ovat kenties loppuneet. Niin tärkeätä työtä kuin työvoimahallinto tekeekin, se

tarvitsee mielestäni lisääntyvää yhteistyötä ja aloitteellisuutta ja aloitteellista vuorovaikutusta kaikilta mahdollisilta tahoilta yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Uudenlaista vuorovaikutusta ja vastuun ottamista tarvitaan myös sen kysymyksen ratkaisemiseksi, miten maassa harjoitettava talouspolitiikka saadaan aikaisempaa selvästi tehokkaammin ja nopeammin tukemaan työllisyyspolitiikkaa, tai asia toisin ilmaistuna: Miksi poliittinen tahto ei kanavoidu maassa riittävän nopeavaikutteisesti ja nopeavaikutteiseksi, tehokkaiksi ja tulokselliseksi toimenpiteiksi ja teoiksi käytännön tasoilla? Kysymys on keskeisellä tavalla poliittisesta päätöksenteosta ja sen valmistelusta vastaaville myös suuri omaa toimintaa ohjaava eettinen kysymys. Onko työskennelty oikeiden asioiden parissa ja tehty oikeita valintoja ja ratkaisuja?

Näkökulma kohdistuu yhtäältä kansanvallan kautta valtakirjansa hankkineiden poliittisten instituutioiden ja toisaalta nimitysjärjestelmän varassa toimivan, virkamiesaseman hankkineen ammattikunnan yhteistyöhön yhteiskuntapolitiikan harjoittamisessa. Mielestäni olisi siirryttävä järjestelmään — kun kansanvaalin kautta poliittinen järjestelmä saa luottamuksensa — jossa poliittinen järjestelmä myös Suomessa voisi tulla vahvemmin päätöksenteon valmisteluun virkamieskuntansa, niin että poliittinen vastuu myös leviäisi laajemmalle.

Jokainen aikaansa seuraava tietää yrityksillä olevan avainroolin uusien työpaikkojen luomisessa ja siten ihmisten työllistämässä. Tiedetään myös, että vain terveellä pohjalla toimiva yritys voi perustaa pysyviä työpaikkoja. Niin ikään selvillä on, että yritysten halukkuutta ja kykyä työllistää rajoittavat työllistämisen välilliset kustannukset ja usein toiminnan laajentamista estävä vakuuksien niukkuus.

Näihin pääministeri Lipposen hallitukselta, kuten koko eduskunnalta, odotetaan työllisyyttä edistäviä ratkaisuja.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Olin otti tärkeän asian lopussa työllisyyttä ajatellen esille. Hän totesi, että keskeisessä asemassa ovat terveet yritykset. Kun Suomessa on vuosien ajan harjoitettu erittäin tuloksekasta alueellista yritysten kehittämisspolitiikkaa ja ylipäättänsä yritysten kehittämisspolitiikkaa, niin tässä mielessä tuntuu vähän kovalta se linja, jonka Lipposen hallitus on nyt juuri yritysten kehittämismäärärahojen leikkaamisen osalta ottanut. Nythän näyttää siltä, että tämän

hallituskauden aikana nämä kehittämismäärärahat hupenevat vajaaseen puoleen siitä, mitä ne olivat Ahon hallituksen aikana. Silloin herää tietysti kysymys, mistä tulee niitä elinvoimaisia, terveitä, kehittyviä yrityksiä, ellei niille anneta riittävää alkusysäystä ja ellei myös kehittämiss politiikkaa, myös teknologiapolitiikkaa, tässä toteuteta.

Minusta ed. Olinin linja sinänsä, että hän odottaa hallitukselta juuri yritysten rahoitukseen ja vakuuskysymyksiin lisää pontta, on oikea.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Kansallinen energiakysymys on Suomen tulevaisuuden kannalta keskeinen. Se on erityinen huolenaiheeni. Puhun siitä.

Pääministeri Lipposen hallituksen tärkein tehtävä ja päämäärä on työttömyyden puolittaminen ja työllisyyden turvaaminen. Tämän päämäärän saavuttamiseksi ei ole olemassa yhtä ainoata keinoa, vaan kaikki käsillä olevat keinot on käytettävä. Tällöin rakentaminen eri muodoissaan nousee keskeiseen asemaan. Entiselle hallitukselle oli tyypillistä ajautuminen kriisistä toiseen ja päätöksenteko lyhytjänteisesti pakko-tilanteissa. Myös edellinen eduskunta lankesi tähän silloisen hallituksen rytmiin.

Vuonna 1993 eduskunta teki eduskuntaponen pohjalta äänin 107—90 kansakunnan kilpailukyvyyn ja työllisyyden kannalta onnettoman päätöksen torjumalla ydinvoiman lisärakentamisen. Kun korkein valtiomahti on naulannut kantansa kiinni, ei sen yli voi mennä kukaan muu kuin eduskunta itse. Käsitykseni mukaan tältä pohjalta on ymmärrettävä parlamentaarikon, pääministeri Lipposen, kannanotto hallitusohjelmassa ja julkisuudessa siitä, ettei hallitus tule tämän vaalikauden kuluessa esittämään ydinvoiman lisärakentamista. Pallo on siis eduskunnalla ja vain eduskunnalla itsellään.

Selvittäisiinkö energian säästöillä? Kauppa- ja teollisuusministeriön laskelmien mukaan sähkön kulutus kasvaa peräti 40 prosenttia seuraavan 10 vuoden aikana. Jotta hallituksen päätavoite, työttömyyden puolittaminen, voisi toteutua, tulee kansantuotteen kasvaa keskimäärin 3,5 prosenttia vuodessa ainakin seuraavat viisi vuotta. Jos tahdotaan toteuttaa hallitusohjelman pohjana olleen presidentin työllisyysryhmän, ns. Pekkasen paperin, tavoitteet, tulisi tämän kasvun jatkua peräti kymmenen vuotta.

Kansantaloutemme kasvu on pääasiassa kiinni vientiteollisuuden uusista investoinneista. Vientiteollisuus on pääasiassa metsä- ja metalli-

teollisuutta, jotka ovat eniten sähköä kuluttavia talouden aloja, toki siinä ovat kemia ja elektroniikka vahvasti mukana. Teollisuuden investoinnit Suomeen riippuvat tulevaisuudessa myös siitä, saadaanko täällä kilpailijamaihin verrattuna yhtä edullista sähköä vai ei.

Kehitystä taaksepäin vienyt energiapäätös on siis johtanut tilanteeseen, josta on vaikea päästä ulos. Tämä johtuu siitä, että kun toisaalta on kielletty ydinvoiman lisärakentaminen, niin toisaalta on allekirjoitettu Rio de Janeiron ympäristösopimus, jossa on sitouduttu hiilen käytön rajoittamiseen. Kun on säädetty käyttökelpoiselle hiilelle lähes kaksinkertainen polttoainevero tuontisähköön verrattuna, hiilen käyttö on käynyt liki kannattamattomaksi.

Hiilen käytössä on muutoinkin käsitykseni mukaan tultu käännekohtaan. Ilmastotutkijoiden kansainvälinen tiedemiesneuvosto Ipcc on varma siitä, että hiilenpoltosta aiheutuvat kasvihuonekaasut ovat keskeisesti myötävaikuttamassa uhkaavaan ilmastokatastrofiin. Teollisten maiden on lähitulevaisuudessa radikaalisti vähennettävä hiilen käyttöään. Hiilellä tuotetun sähkön varaan emme voi tulevaisuudessa laskea.

Entä maakaasu? Kaasuputken rakentaminen Norjasta Suomeen olisi veronmaksajille sietämättömän kallis ratkaisu. Sähkön tuottaminen Norjassa ja tuominen sieltä sähkönä Suomeen olisi halvempi ratkaisu, mutta miksi tuhlaata vaivalla hankittuja ulkomaanvaluuttoja perussähkön ostamiseen? Kun suomalainen teollisuus pakotetaan lisäksi maksamaan lähes neljä kertaa enemmän energiaveroja kuin rakas kilpailijamme Ruotsi, olemme todella pakottaneet itsemme tuontienergiasta riippuvaisiksi. Vaarana voi jopa olla, että kotimaisten energiayhtiöiden kannattaa siirtää tuotantotoimintaansa Suomen rajojen ulkopuolelle. Kansallisen strategian lähtökohtana tulisi olla sen, että Suomi on sähköntuotannossa niin omavarainen kuin mahdollista. Tämä edellyttää sitä, että jatkossa vähennämme riippuvuutta sekä idästä että lännestä.

Olisiko kotimaisesta turpeesta eli bioenergiasta energiakriisin ratkaisuksi? Edellisen hallituksen energiapolitiikka oli lyhytnäköistä. Se nojasi pääasiassa kolmeen kovaan p:hen: Pudasjärven turvevoimalaan, Porvoon eli Nesteen kaasutusvoimalaan ja puuhun eli biopolttoaineeseen. Kuitenkin Pudasjärven tuotanto on vain noin 150 megawattia ja Porvoon nettona noin 200 megawattia, mikä yhteensä vastaa noin puolen-toista vuoden kulutuksen nousua.

Venäjän-sopimuksetkin ovat umpeutumassa jo vuonna 2000. Venäjällä energian tarve on, kuten tiedämme, niin ikään nopeassa kasvussa.

Kilpakumppanimme tietävät hyvin, missä pätkähässä Suomi on, ja totta kai käyttävät tätä kauppapoliittista tilannetta omaksi edukseen. Tähän saakka metsä ja energia ovat olleet pienen Suomen harvoja kilpailuetuja. Nyt olemme vapaaehtoisesti omilla päätöksillämme antaneet toisen näistä pois kilpailijoittemme käsiin.

Arvoisa puhemies! Ahon hallituksen aikana turpeella tuotettua sähköä tuettiin verovaroin. Onkin kysyttävä, kuinka pitkään meillä on varaa sellaiseen perustuotantoon joka ei pärjää ilman valtion tukea. Uutta sähkön hankintakapasiteettia tarvitaan kauppa- ja teollisuusministeriön laskelmien mukaan 2 000 megawattia vuonna 2000 ja peräti 5 000 megawattia vuonna 2005. Puhuttaessa kolmesta p:stä puhutaan sadoista megawateista, kun todellinen tarve on tuhansia megawatteja.

Kansakunnan silmien olisi pitänyt aueta viimeistään siinä vaiheessa, kun Ruotsin Vattenfallin ydinvoimalat julkaisivat tuloksensa, jotka olivat kaikkien aikojen parhaat tuotantoennätyksiineen. Vattenfall teki viime vuonna yli 5 miljardin kruunun voiton. Ei siis ihme, että se on hankkinut suomalaisia sähköyhtiöitä omistukseensa kuin marjoja ropposeen.

Mitä idästä tuotuun tuontisähköön tulee, eikö olisi viisaampaa, että Suomi rakentaisi perusvoimaa varten ydinvoimalan ja myisi lisäsähkönsä Venäjälle ja Liettuaan, niin että vaaralliset Liettuan Ignalina, Pietarin alueen Sosnovyi Bor ja Murmanskien alueen Poljarnyje Zori voitaisiin mahdollisimman pian vanhentuneelta tekniikaltaan vaarallisina laitoksina sulkea?

Arvoisa puhemies! Lopuksi käsitykseni mukaan hallituksen työllisyyslinja ei ole toteuttavissa loppuun saakka ilman energiakysymyksen pikaista ratkaisemista.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. M. Pohjola puhui ydinvoiman rakentamisen lupajärjestelystä. Kyllä meillä pitää olla halukas ydinvoiman rakentaja, joka tekee anomuksen valtioneuvostolle, joka tuo sen sitten eduskuntaan. Tokko eduskunta lähtee ydinvoiman rakentajaksi, jos sillä ei ole osoitetta, kenen verkkoon ne ydinvoimat pumpataan.

Ed. P a r t a n e n : Arvoisa herra puhemies! En malta olla jatkamatta siitä, mihin edellinen puhuja jäi. Nimittäin edellinen eduskunta teh-

dessään kielteisen päätöksen ydinvoiman rakentamisesta tuhosi ajatuksen ainakin hetkeksi siitä, että sellainen yrittäjä ilmaantuisi, joka olisi virittelemässä uutta lupahakemusta. Me varmasti kaikki tiedämme, että nämä ajatukset kyllä elävät teollisuuden piirissä, mutta ottaen huomioon tilanteen ja niiden selvitysten laajuuden ja markkamääräiset kustannukset, joita käytettiin teollisuuden piirissä edellisen ydinvoimaluvan saamiseen, niitä ei kyllä huvikseen varmasti teollisuus toista kertaa tule tekemään. Siinä mielessä vastauspuheenvuoroon liittyen en näe sanottua tätä oikein aiheellisenä.

Meidän uusien ja vanhojen tehtävä on arvioida tätä tilannetta uudestaan energiamuotojen kokonaisratkaisun kannalta, ja minusta siinä ei ole yhtä ainoata oikeata tietä. Ei ole ainoana oikeana tienä nähdä, että ydinvoima on kaiken pelastava. Mutta kun halutaan mahdollisimman laajapohjaisesti ymmärtää myös se, että alueellisen toiminnan tarve näissä kysymyksissä on, pitää nähdä myöskin puun ja turpeen käytön mahdollisuudet pienempien taajamien ja alueiden kaukolämmön ja muun energian tuottamisessa. Yhdistettynä teollisuuden energian tarve ja maakuntien tarpeet on varmasti löydettävissä sellainen ratkaisu, joka tuo mahdollisesti meille myöskin istuvan eduskunnan aikana uuden sopimusmallin käsittelyyn ja luvan, että teollisuus — joku ulkomainenkin se voi olla — voi rakentaa ydinvoimaa Suomeen.

Totuus on kuitenkin se, että paljon energiaa käyttävä teollisuus ei tällä hetkellä osoita investointihalua maassamme sen takia, että meillä on epävarma lähtökohta energian saatavuudessa ja hinnassa tulevaisuudessa. Edellinen puhuja viittasi aivan oikein näihin näkökohtiin, ja nämä ovat faktoja, jotka ovat myöskin teollisuuden sisältä tulleet. Esteenä jopa kymmenien miljardien investoinneille nähdään energiakysymys, ja tämän ratkaiseminen ei voi jäädä tämän budjettikeskustelun yhteydessä selvitetäväksi, vaan tähän joudumme palaamaan eduskuntana, eduskuntaryhmissä ja yksittäisinä kansanedustajina mahdollisesti tämän syksyn aikana.

Sitä, mitä energiapäätöksestä seuraa työttömyyden poistamisen kannalta, joka on hallituksen tärkein tavoite, voidaan vain arvioida, niitä tekijöitä, jotka tuovat mukanaan mahdollisuuden suunnata teollisia voimavaroja uusille alueille, uusille tuotteille ja myöskin alueellisesti koko maata kattavasti. Näillä tekijöillä ja niitä arvioidessa meidän on mahdollista saada työllisyyteen ja myöskin työllistämiseen voimakkaampi ote.

Jos ajatellaan työttömyyden kehittymistä alueellisesti, niin kyllä kasvupaikoilla on koh- tuullisesti löytynyt työtä, vaikka määrällisesti prosentit pyörivätkin samoissa lukemissa. Meillä on vain ollut ikävästi todettavissa edellisen halli- tuksen jäljiltä muutama lainsäädännöllinen tek- ninen asia, jotka kohdistuvat työttömyysturvan hoitamiseen. Niillä rakenteellisilla muutoksilla, joita tehtiin, aiheutettiin tähän maahan todella lisää työttömyyttä ja annettiin suoranainen oi- keutus tai jopa pakotettiin vilpilliseen toimin- taan.

Nyt on turha kieltää, että kun työttömyystur- van tilkkutäkkiä on paikkailtu uusilla laeilla ja toimintamalleilla, niin on asetettu yksittäinen kansalainen, työtön, kohtuuttomaan tilantee- seen tämän harkitessa työn vastaanottoa tai pit- kääikaista työttömyyskorvauksen saamista, kos- ka järjestelmät ovat vieneet sellaiseen olotilaan, että viikkojen päästä vasta olisivat saaneet kor- vauksia, kun muutaman tunnin tai päivän työ- suhteen yhteensovittaminen järjestelmien takia estää järkevän työnteen.

Minuun ovat ottaneet myöskin monet yrittä- jät yhteyttä. Täällä puhuttiin terveistä yrityksis- tä, ja monet terveet yrittäjät ovat hoitaneet yhe- teiskunnan velvoitteet työntekijöihin päin, sosi- aalipuoleen päin, hoitaneet verot ja kaikki. Hei- dän ympärillään on tapahtunut melkoinen pois- tuma viimeisten vuosien aikana siitä syystä, että erilaisia tukimuotoja on käytetty väärin. Niitä on nimenomaan käytetty väärin niin, että yhteisnä- kemyksellä toimiva työvoimapolitiikka ja yrittä- jä ovat voineet polkea terveen yrityksen nurin saamallaan tuilla. Urakkakilpailussa voidaan vain miettiä, kuka pärjää kilpailussa, yrittäjä jol- la on kaikki kunnossa ja joka kilpailee niillä kustannusrakenteilla, vai yrittäjä jolla on työvoi- masta puolet tai jopa enemmänkin palkattu tu- kiaisilla. (Ed. Rinne: Epärehellinen pärjää!) — Epärehellinen pärjää, ja näitä rakenteita tässä pitää oikoa. Tämä on luonut osaltaan harmaat markkinat ja myös harmaat yrittäjät.

On myöskin tapauksia, joissa rehellinen työn- tekijä, joka on hakenut aktiivisesti työtä, ottanut useimpiin ns. työnantajiin yhteyttä. Työtä olisi saanut, jos olisi lähtenyt kiertämään kaikkia yhe- teiskunnan virallisia malleja, mutta työtä ei tul- lut, kun ei suostunut siihen, että hänen turvaansa poljettiin.

Kyllä tässä maassa näitä väliinputoajia on muullakin tavalla kuin ne, jotka on koettu ja nähty loukkuun jääneiksi ja joitten loukkujen perässä nyt puretaan kokonaisiasia, suurinta osaa

kansakuntaa koskevia järjestelmiä. Minusta on järjetön lähtötilanne, että muutamien tuhansien, ehkä kymmenen kintuhannen kohdalla voi näin olla, mutta satojentuhansien edessä murenne- taan heidän järjestämänsä. Lähtökohta on vää- rä.

Sitten vielä puuttuisin energiapuoleen, arvoisa puhemies. Minä tiedän, että tämä aiheuttaa jälki- keskusteluja ja kirvoittaa kielet. Energian puolel- la on laskettu myös, että vesivoimaa on suojelu- päätösten takana pohjoisessa niin paljon, että miljardin liikevaihto syntyy sillä, kun se otetaan käyttöön, keskeneräisiä rakenteita. Tämä tuotto ei varmasti tässäkin tilanteessa energiakeskus- telussa paha olisi tälle maalle, ei sen teollisuudelle eikä tuotannolle.

Meiltähän puuttuvat kansalliset suuret pro- jektit tällä hetkellä. Minä en tiedä, kuinka aiheel- lisena edustajatoiverit näkevät sen, kun puhun seuraavasta, ja minkälaisena he näkevät mahdol- lisuuden, mutta me olemme vähän kuin nappi- kauppiaita olleet viimeiset vuodet. Todella suu- ret halutut projektit tästä maasta rakennus- ja kehityskohteina puuttuvat.

Yhtenä ajatuksena voisi ajatella esimerkiksi Cernin hiukkaskiihdyttimen saamista Suomeen. En tiedä ajankohtaa, onko mahdollisuuttakaan, mutta tänään sain viestin, että tämä asia on auki. Ei se niin kuitenkaan mahdollista ole, että täällä keskustelua käydään niin, kuin jokainen kau- punki Suomessa hakisi talviolympialaisia. Eihän näin voi olla. Jos meillä on kansallinen tahto todella jotain suurta kehityksen, tieteen ja taiteen alalla saada tänne, haluta tänne, sehän tapahtuu niin, että valtiovallan toimesta koko yhteiskun- nan voimavarat ja myöskin henkinen osaaminen suunnataan sille alueelle todeten, että tällaisen me tänne Suomen haluamme ja tarvitsemme.

Ensimmäinen edellytys on tietysti ilmaista kansallinen tahto tässä asiassa, ei niin että jokai- nen kaupunki hakee Lahden olympialaisia, vaan se on kansallinen tahto. Sen jälkeen kiisteltäisiin täällä, minkä läänin tai maakunnan maaperällä on alueet ja paikat, missä mahdollisimman vähän tärisee, että voidaan tällainen rakentaa.

Mitä tästä olisi seurauksena? Esimerkkinä vain: Tänne tuli 5 000—7 000, jopa 10 000 kor- keatasoista tiedemiestä työskentelemään, eri ai- kakausina eri aikoja. Täällähän pitäisi rakentaa todellinen kaupunki näille tutkijoille ja kehityk- sen rakentajille. Heille pitäisi tarjota asunnot, kulttuuripalvelut, koulutus, kaikki se, mikä näil- lä suurilla foorumeilla maailmalla on ja jotka kilpailevat näistä. Tosiasiasia tällaisen rakennel-

man rakentamishinta pyörii 20—30 miljardin välillä, kun se on loppuun saatettu, kaikki muodot kulttuurissa ja liikenneyhteydet ja kaikki.

En tiedä, tuntuuko tämä utopialta. Se varmaan tuntuu niistä, jotka kyläolympialaisia järjestävät. Mutta jos kansallinen tahto tällaisessa asiassa on, niin varmasti tässäkin ainakin saataisiin vastauksia siihen, onko Suomi-nimisellä maalla merkittävää vaikutusta näin suurissa hankkeissa. Edes tahto pitäisi ilmaista ja sen päälle vielä muutama miljardi rahaa sanoen, että me sijoitamme tähän tämän verran, kun tulette ja tuotte tullessanne kymmeniä miljardeja tänne.

Tämä näistä suuruuksista.

Sitten, arvoisa puhemies, meillä työttömyyden sisällä, palaan vielä sinne, on usein puhuttu myös työmarkkinakäytännöistä ja niistä kysymyksistä, jotka rakenteellisesti estävät järkevän työntöön. Voin arvoisille edustajille todeta, että aikaisemmassa tehtävässäni metallialalla ja siellä työpaikalla ei ollut minkäänlaista sopimuksen kohtaa, jota ei paikallisesti sovellettu. Ei ole esteitä olemassa, jos on vastapelurina sellainen työnantaja, joka ymmärtää sopimusmenettelyn merkityksen. Siis kysymys on siitä, että työnantaja ymmärtää, mitä tarkoittaa tasavertainen sopimusmenettely. Se ei ole pakottamista suuntaan eikä toiseen. Ei ole olemassa mitään asiaa, jota ei voisi paikallisesti sopia. Pykälät ja turvalausekkeet ovat sen takia, että tänäkin päivänä esiintyy valtavasti mielivaltaista toimintaa työntekijöitä kohtaan. Ja sitten täällä vaaditaan joustojen nimissä kaiken perusturvan purkamista, mikä on aivan käsittämätöntä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, meillä on muitakin mahdollisuuksia käsitellä työttömyyttä oikealla tavalla ja niin, että saadaan aikaan todella työllistäviä toimenpiteitä. Edellisen suuren hankkeen lisäksi pitäisi tavoitella myöskin kansallisia liikenneväyliä. Eräänä jatkokehittävänä näkisin edelleen vesiteitten kehittämisen: Kymmin kanava Päijänteeltä merelle, Saimaan kautta edelleen Venäjän puolelle. Näistä on olemassa erilaisia kaavavaihteluita, ja näihin pitäisi hallituksen tulevassa lisätalousarviossa — tähän se ei ehdi — antaa määrärahoja, jotta päästäisiin tutkimaan nämä oikealla tavalla ja nähtäisiin myöskin tämän liikennemuodon mahdollisuudet tulevaisuudessa. Tiedossahan on, että Suomenlahti matalana toisesta päästä pitää ison naapurin ahdingossa erittäin pitkään jääkelien vallitessa. Suomen avosamat olisivat erittäin hyviä terminaaliliikenteeseen näissä merkeissä, kun myöskin vesitie otetaan huomioon. Nykyisellä teknolo-

gialla on mahdollisuus pitää kanavat auki kohtuullisella hinnalla.

Maassa on paljon puuta. Tämäkin eduskunta on päättänyt tietyllä tavalla tukea mekaanista teollisuutta, aluetta en viitsi sanoa, mutta kun tänne tulee ulkomaisia yrittäjiä, niin jos kotimaassa saadaan puusta kuutiosta 600 markkaa, niin kyllä täällä pikkuisen saavat voimistella myös teollisuus ja yrittäjät ja alueelliset puun kanssa tekemisissä olevat piirit, myöskin suunnittelijat ja arkkitehdit. Kyllä kuutiosta saadaan 6 000 markkaa rahaa, kun sitä vähän jalostetaan. Me olemme oppineet viemään tästä maasta vain pyöreätä tai neliskanttista puuta, mutta erilaisen koneitten ja kunnan tuotantovälineitten läpi vietyä siitä saa aivan erilaisen hinnan. Tälle puulle pitää kehitystä suunnata ja näin luoda myöskin uusia työpaikkoja.

Lopuksi, herra puhemies, meillä on varmasti työttömyyden kanssa erittäin paljon painimista tulevaisuudessa. Mutta toivon, että eduskunta, hallituspuolueet kuin myöskään oppositio eivät edes kuvittele, että nämä asiat ovat kikkailemalla hoidettavissa. Tämän maan tuotantoelämä ja julkinen toiminta tarvitsee sellaiset toiminnot, jotka lähtevät perusteista. Ne perusteet ovat energia, innovaatiot ja hyvä yhteishenki. Muuten tämä maa ei työllisyyttä tule saattamaan sille tasolle, mille me sitä tavoittelemme.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jaan ed. Partasen energiapolittiset näkemykset. Haluan puuttua toiseen hänen puheessaan esille ottamaansa seikkaan, nimittäin suuren projektien puutteeseen. Erityisesti nyt, kun kansakuntamme on syvässä työttömyydessä, tällaisten suurten projektien merkitys olisi tavattoman suuri. Tulisi laatia kansallinen strategia suurprojekteista. Niiden psykologinen merkitys ihmisistä innostavana ja rohkaisevana tekijänä olisi hyvin suuri. Kun hallitus nyt on joka tapauksessa pohdiskelemassa työllistämishjelmaansa, toivon, että tämä strateginen näkökohta tulisi siellä huomioon otetuksi ja siihen paneuduttaisiin. Toki siihen ei ehkä löydy rahoja tässä yhteydessä, mutta kuitenkin muutama tällainen suurprojekti voitaisiin käynnistää ja myöskin kansakunnalle selvittää ja osoittaa, että tässä on sellaisesta projektista kysymys.

Ed. R i n n e : Arvoisa puhemies! Oppositiota tässä maassa ei enää ole. Tämä on aika erikoislaatuinen tilanne, että olemme joutuneet tai päässeet sellaiseen tilanteeseen, jossa oppositiota ei

ole. (Ed. Ihamäki: Pitäisikö olla?) — Kyllä terveessä parlamentarismissa, en minä ainakaan siitä halpaa tykkäisi, että sellainen kuitenkin olisi olemassa. — Nimittäin jos tätä kuvataan leipäkyrsällä — täällä on varmasti paljon ihmisiä, jotka tietävät, mikä on leipäkyrsä, siinä on reikä keskellä — niin voidaan sanoa, että keskusta on nyt se tyhjä reikä. Eli kyllä nämä kansakunnan leivät ovat kutakuinkin samassa vartaassa. On vain joitakin yksilöitä ja pienryhmiä, jotka tässä pyristelevät. (Ed. Takkula: Onhan hallituksessakin oppositio, muun muassa ed. Rinne!) — Siellä on muutamia ja olen ilokseni havainnut, että saattaa olla muitakin kuin yksi rehellinen kepu-lainen täällä, nimittäin edustajatoveri Alaranta ja saattaa olla, että edustajatoveri Karjula olisi myöskin rehellinen edustaja. Se tuntuu todella paljolta, kun on keskustan ryhmästä kysymys.

Täällä on jouduttu antamaan vähän rangaistuksia ja niitä varmasti tullaan antamaan. Minä olen miettinyt sitä, minkä takia ne rankaisutoimet nimenomaan kohdistuvat työväenpuolueen edustajiin. Siihen on yksi syy: Eivät porvarit ole sen selkärankaisempia tässä salissa kuin ovat työväenliikkeen edustajatkaan, mutta jos politiikka on kovin oikeistolaista, niin silloin tietyt ne rangaistukset ropisevat tänne vasemmalle laidalle.

Mikä on lähtötilanne? Lähtötilanne on nyt se, että mikäli työttömyys aiotaan puolittaa, meidän on täsmälleen samassa tahdissa luotava uusia työpaikkoja, kuin kepujohtoinen porvarihallitus niitä hävitti. Minulla on henkilökohtainen ongelma, ja se ongelma on se, että minulla on työhallinnosta enemmän kokemusta kuin kaikilla ministereillä ja näillä kahdellasadalla kansanedustajalla yhteensä. Minä en pyrikään esiintymään joka aineen maisterina enkä joka alan mestarina, mutta on joku alue, jonka läpikotaisin tunnen. Ja tämä laskelma pitää kyllä paikkansa, jonka ovat muutkin esittäneet kuin minä.

Toisin sanoen täytyy muistaa, että tämä on edellisen hallituksen luoma tilanne: yli 400 000 työpaikkaa se hävitti. Tämä hallitus yrittää epätoivoisesti luoda uusia työpaikkoja, siis korjata sitä, mitä edellinen teki. Tämöinen yksityiskohta kannattaa muistaa. (Ed. Takkula: Käykö Rinteen malli?) — Se on yksi esimerkki. Tosin nyt on huomattavasti vaikeampaa saada sillä tuloksia kuin silloin aikanaan, koska nyt on pitkäaikaistyöttömyys revennyt niin pahasti. Sillä saadaan jossakin määrin, siis suoralla marginaalilla pystyttäisiin katkaisemaan erityisesti nuorten pitkäaikaistyöttömyyttä ja myöskin

muitten, mutta paljon vaikeampaa se on tietenkin tässä tilanteessa kuin silloin, kun asiat olivat säällisillä raiteilla. Se on vaikeampaa, koska todellinen pitkäaikaistyöttömien määrä, kun vaikutukset ajat huomioidaan, asevelvollisuudet ym. ym., on noin neljännesmiljoona tällä hetkellä, siis todellisia työttömiä, jotka ovat suurin piirtein olleet vuoden työttöminä. Se on todella iso määrä.

Sen verran vielä palaan edellisen hallituksen tuloksiin, että yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrä, kun Ahon hallitus aloitti, oli noin 500 koko maassa. Kun se hallitus lopetti, yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleitten määrä oli 50 000, ja se noin äkkiseltään laskien tarkoittaa sitä, että se olisi satakertaistunut. Eli sata kertaa vaikeampi tehtävä työllisyyskysymyksessä on Lipposen hallituksella kuin oli Ahon hallituksella. Tämäkin asia on sanottava selkeästi. Toimenpiteiden pitäisi olla sen mukaiset, mitä ne valitettavasti tämän viiden kuukauden aikana eivät ole olleet.

On hukattu täystyöllisyyden tavoite. Minä täsmennän sen, mikä on täystyöllisyys. Eihän täystyöllisyys ole sitä, että kaikille järjestyy heti työpaikka, ei tietenkään. Täystyöllisyys toteutuu noin 5 prosentin työttömyysasteen vallitessa, noin 5 prosenttia. Siinä voidaan saavuttaa asiallinen täystyöllisyys eli syrjäyttävää työttömyyttä ei ole.

Kaikki kansalliset ja kansainväliset tutkimukset osoittavat yksiselitteisesti yhden ainoan asian. Kaikkein merkittävien yhteiskunnallista epäoikeudenmukaisuutta ja syrjäytymistä aiheuttava ilmiö on pitkäaikaistyöttömyys. Siitä ovat kaikki yksimielisiä. Koulutuksellista eriarvoisuutta voidaan pitää myös aika merkittävänä, mutta sekin vielä korostuu sillä, että usein työttömien syrjäytyneitten lapset eivät taloudellisesti kunnolla kykene opiskelemaan. Toisin sanoen siihen tulee kaksinkertainen vaikutus vielä.

Kun on hukattu täystyöllisyyden tavoite — myöskään tällä hallituksella sitä tavoitetta ei ole — niin se vaikuttaa jo sinällään siihen, ettei tosiasiassa pyritä tähän. Nimittäin siitäkin on kansainvälisiä vertailututkimuksia olemassa, että ne hallitukset, jotka ovat asettaneet täystyöllisyyden kaiken politiikkansa edelle, ovat saavuttaneet paremman työllisyyden, riippumatta jopa talouden tunnusluvuista ja jopa hallituksen poliittisesta väristä, kuin ne hallitukset, joille se on kolmannen luokan kysymys, työn perusoikeuden turvaaminen. Tässä suhteessa sarjassaan kaikkein huonoin hallitus, mitä ilmeisesti on koskaan

koko itsenäisyyden aikana ollut, oli Esko Ahon porvarihallitus. Valitettavasti se oli näin.

Me yritimme oppositiossa esittää työllisyyttä elvyttäviä toimia ja myös oli laskelmat, koska Veronmaksajain Keskusliiton ja Oecd:n tutkijoiden laskelmat osoittavat, että tuottava työ on aina edullisempi vaihtoehto kuin syrjäyttävä työttömyys. Ministeri Viinanen vastasi tähän sillä tavalla, että työttömyyskorvausten maksaminen on valtiolle edullisempaa kuin ihmisten työllistäminen. Tämähän tarkoittaa loogisesti sitä, että kun kaikki kaksi miljoonaa ovat työttömyyskortistossa, silloin olisi valtiontalous kunnossa. Eihän se, hyvät ihmiset, ole näin. Tässä on kaksi aivan erilaista linjaa. Toiset katsovat, että mitä enemmän työttömiä, sitä enemmän säästöjä. Kyllä näin käykin tietysti pitemmän päälle, jos otetaan työttömyysturva pois ja Pelastusarmeija ja hyväntekeväisyysjärjestöt hoitavat kerkijäläiset kaduilla. Kyllähän se tietysti silloin näin on. Mutta en minä nyt halua, että sellaiseen yhteiskuntaan kuitenkaan mennään.

Pettymys oli myös melkoinen työehtosopimusneuvottelujen yhteydessä Itävallan-mallin osalta, jolla poistettiin nuorisotyöttömyys, sovittiin matalista palkankorotuksista ja jäljelle jäävä vara käytettiin nuorisotyöpaikkojen luomiseen. Siinä olivat mukana hallitus, työmarkkinajärjestöt, työnantajat, työntekijät, kauppakamarit jne., siis merkittävät yhteiskunnalliset vaikuttajat, ja se onnistui. Minun tietojeni mukaan tuponeuvotteluissa ei edes käsitelty koko asiaa. Sitä ei nostettu edes esille, vaikka kuitenkin, jos on vastuullista ja vastikkeellista työllistämistä, tiedetään, mihin rahat menevät; ihan varmasti löytyy aivan toisenlainen uhrautumisen valmius. Se löytyy varmasti, jos tiedetään, mihin rahat menevät. Mutta tällaista ei edes yritetty.

Toinen erittäin raskas pettymyksen aihe oli se, että työvuorottelujärjestelmä on ehdoiltaan niin heikko, että voin sanoa etukäteen tuntien Tanskan-mallin, jolla on työllistetty näin yli 100 000 ihmistä, että tällä se ei onnistu. Sellaisia kaavailuja on ollut, että sillä voitaisiin ehkä 10 000—20 000 työllistää, mutta totuus tulee olemaan se, että jäädään 5 000:een, jos saadaan sitäkään. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — No, Tanskassa se nyt kuitenkin onnistui. Minä luotan siihen, että se meilläkin olisi onnistunut. Tähän on sanottava, että kepu ei saanut tätä vähääkään aikaiseksi viime kaudella, edes tätä onnetontakaan esitystä, ei mitään, ei kerta kaikkiaan mitään.

On ollut muutamia, aika moniakin, hyviä puheenvuoroja, uskallan väittää, jos olen ihan re-

hellinen, paljon parempia kuin minun puheenvuoroni aika monta, ja usein aika uudet ihmiset ovat esittäneet todella mielenkiintoisia näkökulmia. Minä lähdän aina siitä eduskuntapuheessani riippumatta siitä, olenko minä hallituksessa vai oppositiossa, että minä puhun juuri niin kuin koen oikeaksi. (Ed. Ihmäki: Aina sama virsi!) — Aina sama virsi, se on aivan totta ed. Ihmäki, sama saarna. Mutta jos saarnan kokee itse tarpeelliseksi tälle seurakunnalle, silloin sitä tietysti käytetään.

Enemmän olisin korostanut kuitenkin pienyrityttyä merkitystä. Kokoomuksen ed. R. Korhonen ja ed. Karjula kepeusta ovat aika hyviä puheenvuoroja käyttäneet. Meidän demarienkin pitäisi muistaa se, että meidän olimme pienyrityttäjäkraatarien ja -suutarien, torpparien puolue aikoinaan. Se kannattaisi pitää myös mielessä. Jo legendaarinen Eetu Salin, aikoinaan Ilmestyskirjan pedoksi ja Punaiseksi piruksi Porissa kutsuttu, oli palvelualan yrittäjä — sellainenkin asia kannattaisi muistaa — ja oli tiukka mies. Hän piti puhetta Porin torpalla, vahingossa sanoi: ”Englannin pääkaupungissa Pariisissa.” Joku huusi yleisöstä: ”Nyt tuli puhujalle paha virhe, Englannin pääkaupunki ei ole Pariisi.” Salin piti kolmen vartin puheen — silloinhan sos.dem. piiri oli vielä agitaatiopiiri, Satakunnan agitatsuunipiiri — piti tiukan puheen ja sen jälkeen äänestettiin. Salinin kanta voitti neljällä äänellä. Tällaista lujuutta nuorisotyöttömyyden ja muun syrjäyttävän työttömyyden kohdalla tarvittaisiin eli mahdollon mahdolliseksi. Jotakin tämän kaltaista kaipaisi, uutta agitatsuunipiiriä jopa.

Sitten työllisyysohjelmasta. Onhan ollut aikaa viime kaudella meillä oppositiossa neljä vuotta tehdä kunnollinen työllisyysohjelma, eikä mitään tehty. No, nyt on mennyt viisi kuukautta ja odotetaan taas jotakin työllisyysohjelmaa. Ei sitä kepukaan esittänyt. Ei sitä kukaan ole esittänyt, koska sitä ei koeta niin merkittäväksi asiaksi ilmeisesti. Se johtuu siitä. Se on ihan selvä syy. Eihän, hyvät ihmiset, se näin ole, että ruvetaan sitten virkamiehiä haukkumaan, jotka ovat tehneet huonon ohjelman, jota nyt ei julkistettu esimerkiksi. Tehän kaikki tiedätte tämän. Ei, virkamiehet ovat renkejä, jotka valmistelevat. Työllisyysohjelma pitää tehdä valtioneuvostossa ja mukana ainakin hallituspuolueiden eduskuntaryhmien johto. Ne asettavat yhdelle A4:lle tavoitteet, miten tehdään, milloin tehdään ja kuinka tehdään. Virkamiehet tekevät varsinaisen työn. Minua on häirinnyt suun-

nattomasti se, että poliittinen johto vetäytyy virkamiesten selän taakse. Eihän tällä tavalla asioita hoideta.

Sitten esteistä, joista edustajatoveri Partanen jo sanoi, työn vastaanottamisen esteistä. Kannattaa muistaa, milloin ne esteet tehtiin. Ne tehtiin edellisen hallituksen aikana. (Ed. Aittoniemi: Sekin vielä!) — Valitettavasti. — Mutta kun ne ovat niin pyhiä, kun edellinen hallitus ja Viinanen ne tekivät, eihän niitä voi korjata. Millä sitten haukuttaisiin? Miten sitten haukuttaisiin? Minä uskon, että tämä hallitus korjaa ne. Niin minä luulen. Se onkin ainut kohta, jossa kuvitellen jotakin tapahtuvan. Toisin sanoen mielestäni tällainen, että ensin luodaan sellaiset säännöt, ettei voi ottaa työtä vastaan, ja sitten ruvetaan syyllistämään näitä ihmisiä, on raukkamaista menettelyä. Pitää muistaa, milloin nämä säännökset tehtiin.

Mutta meidän valtiovarainministeristämme Iiro Tahvo Juhani Viinasesta on tullut melkoinen toteemi. Kun katsoo työväenpuolueiden lehtiä, sieltä ei enää ohjeita löydä työttömyysturvian hakemiseen, vaan kaikki palstatila menee Iiro Viinasen kuvien esittelyyn. Hänestä on tullut keskiaukeamapoika myös työväenliikkeelle. Minä olen muutamilla työväentaloilla ehdottanut, että ottakaa tuo Marxin kuva pois, pistäkää Viinasen kuva tilalle. Tässä ollaan. (Eduskunnasta: Kyllä siitä pitää maksaakin!) — Tätä ylistyslaulua on tullut niin paljon, että joskus oikein suoraan sanottuna korpeaa. Mutta minkäs sillekin sitten mahdat?

Onko kepu vaihtoehto lopuksi? Ei se voi olla. Siihen on aivan selvät syyt. Keskusta on ilmoittanut, että leikkaukset olisivat heidän taholtaan täsmälleen saman suuruisia kuin tämän hallituksen. (Ed. Aittoniemi: Eri kohdentuminen!) — Kyllä, se on totta, ehkä isännät pääsisivät helpommalla ja työttömät joutuisivat tiukemmalle. Näinhän siinä kävisi. — Viime kauden tulos osoittaa, että keskustasta ei ainakaan työllisyyskysymyksen hoitajaksi ole. Se nyt on ainakin varma. Toinen on se, että politiikka on hyvin raadollista. Taustaryhmät ovat sellaiset, että viljelijöiden työttömyysaste on 1 prosentti. Eihän tietenkään puolueelle, joka edustaa näin matalaa työttömyysastetta, siis pientä työttömyyden uhkaa, ole pääasia missään tapauksessa työllisyyskysymyksen hoitaminen.

Se, että nuoret ajetaan sosiaalitoimistoihin, on jo ajettu ja ajetaan lisää, on häpeällinen ja aivan kestämaton tie, jos ei ole mitään muuta tarjota kuin sosiaalitoimisto eli kunnan jauhoja tulevai-

suuden rakennuspuiksi. (Ed. Aittoniemi: Voiko ed. Rinne sanoa, mitä pitäisi nyt sitten tehdä?) — Minä voisin ruveta, minähän olen nyt kertonut Itävallan mallista, suorasta työllistämistuesta olen kertonut. Koko 15 minuuttia olen käyttänyt nollisesti katsoen kertonut tästä. Minä voisin, jos aikaa on, vaikka kuinka kauan kertoa niitä. Mielestäni se on aivan turhaa. Lukekaa eräs kirjallinen kysymys, jossa oli kymmenen kohtaa. Ette tietenkään lue sitä, mutta sieltä löytyvät myös kirjallisessa muodossa sekä laskelmin perustellen keinot, miten me käymme kiinni nuorisotyöttömyyteen ja syrjäyttävään pitkäaikaistyöttömyyteen. Muu työllisyys, joka ei yksilöä välttämättä niin paljon haittaa, on suurempien linjauksien, siis makrolinjauksien, kysymys. Sen sijaan mikrotasolla voidaan toimia.

Tiivistän, koska en halua käyttää edustajien aikaa liian pitkiin puheenvuoroihin. Tämä ei kestä kuin yhden minuutin vielä. (Ed. Aittoniemi: Tätä on mukava kuunnella!) — Jos on, sitten on ihan hyvä.

Ensimmäinen tiivistelmä on Huttu — Viinasen hallitukselle:

Pelastusarmeijan hämärä soppi,
jonotusleipä
on porvarin oppi.

Kuristusote ja enkelikuoro,
kysyvät silmät:
Minunko vuoro?

Alhon laaksossa kuivia luita,
ydintä myöten
puristetuista.

Työttömäin joukko
yhä ja että:
Sosialistit!
Huudamme vettä.

Viinasen hallitus, toinenko tämä,
työttömän nieluun
tumpattu jämä?

Osallisiin ja osattomiin
porvarin johdolla
loputtomiin.

Sitten lyhyt tiivistelmä veret pysäyttäneelle oppositiolle, joka hävitti yli 400 000 työpaikkaa, mikä on kaikkien aikojen maailmanennätys toisen maailmansodan jälkeen:

Apua antaisko keskustan aumat,
jäätyneet lantut
ja turnipsin kaulat?

Tyhjät on lasit
ja väljänä viski
kuivunut aortta
ja ruumistiski.

Hukkaa on kauranne laatu ja mehu,
Aulat ja Ahot,
kahuinen kaura
ja homeessa rehu.

Köyhän asia,
Alkion oppi,
puhuvat päät
ja kiulussa joppi.

Sitten militarismille, joka on kovassa nousussa. Minä olen maanpuolustushengen takana kuin kiviaita, mutta on vissi ero sotahulluuden ja maanpuolustuksen välillä. Veljille ja sisarille pysysuskossa:

Hekluntin Kustu
ja Anneli Taina,
hakkapeliitat marssivat aina.

Leipzigiin, Lüziin
vai Puolan soille?
Hitot me annamme Smolenskiloille!

Rynnäköpöyssyt ja sukkanauhaliivit,
sissimuonaa,
on rivimme tiiviit.

Hornetit, tykit ja miinoja monta,
oksilta tippuvat
suolet ja sonta.

Tänään ei riitä pienempi into,
Euroopan kentille
isompi sinko.

Lopuksi tältä paikalta kommunistien ja koomuksen yhteisrintamalle:

Nälkämaan laulu ja Primulan kansa,
suuri on asia kohdallansa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Pakko on heittää kylmää vettä niskaan ja palata taas asiaan ja ehkä vähän nos-

talgiaankin ja lähteä väitteestä, joka koski Ahon hallitusta. Täytyy todeta, että Ahon hallitus aikoinaan sai konkurssipesän syliinsä. Istuva herra puhemies oli silloin valtiovarainministerinä. En vieritä syytä hänelle toki. (Ed. Rinne: Hänhän esti, kun Viinanen halusi lisätä!)

Tässä konkurssipesässä Aho selvisi varsin hyvin. Ahon aikana muurattiin Suomen talouden perustat uudelleen. Meillä vieni, joka oli romahtanut, saatiin nousemaan. Meidän vaihtotaseemme saatiin positiiviseksi, korot kohtuullisiksi ja työttömyyskin viimeisen vuoden aikana tasaisesti laskuun, eli annettiin uudelle hallitukselle todella erinomainen jatkomahdollisuus. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että tämä hallitus pilaa kaiken sen, mitä on saanut. Työttömyys tulee kasvamaan, enkä nyt ehdi selittää, mistä syystä. Se on absoluuttinen totuus.

Mutta minä sanoisin tälle hallitukselle, joka on epäoikeudenmukainen, päinvastoin kuin Ahon hallitus, keinot, millä tavalla työttömyys ehkä saadaan laskuun. Ensinnäkin peruutatte kaikki perusturvaan ja ihmisten ostovoimaan kohdistuvat leikkaukset, joita olette tehneet. Sen jälkeen ansiosidonnainen työttömyysturva alennetaan puoleen nykyisestä, mutta ei tietenkään puututa peruspäivärahan tasoon. Ihmiset lähtevät pakosta etsimään töitä. Töitä on, mutta niitä ei haluta tehdä, vaan halutaan jäädä työttömyysturvan varaan. Tämä on kylmä totuus, enkä mitenkään halveksi työttömiä vanhana työmiehenä itsekin, mutta puhutaan nyt asia niin kuin se on. Vain tällä tavalla työttömyys saadaan vähene-mään.

Kolmanneksi on se, että inflaatio lasketaan liikkeelle ja ihmisten varat pankista pieninvestointeihin, mikä antaa työtä työttömille, sillä vain sillä tavalla on työtä, että se tulos, mitä työllä tehdään, menee myös kaupaksi, ja se menee näillä rahoilla, jotka pankeista otetaan, jos inflaatio lähtee liikkeelle. Niin kauan kuin pyritte nollainflaatioon, Suomi muumioituu ja meillä on pirun huonot ajat vielä ensi talvena edessä.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Varmasti tulemme monen monta kertaa kuulemaan tämän eduskuntakauden aikana, että Ahon hallitus on sotien jälkeen huonoin hallitus, ja yhtä monta kertaa tulemme myös kuulemaan, minkä takia se ei ollut. En halua nyt viitata kaikkeen siihen, mitä ed. Aittoniemi sanoi, mutta ed. Rinne tietää varsin hyvin vaihtotaseet ja korkokannan 16—17 prosentissa

ja myös 30—40 prosenttia yliarvostetun markan. Tällaisessa tilanteessa on vaikea toimia.

Ed. Rinteelle sanoisin, että kaikkein suurin syy oli kuitenkin se, että 80-luvulla tuotiin tänne 180 miljardia markkaa ja hyvin paljon bulletlainoina. Ed. Rinne on laskumiehiä. 180 miljardilla markalla voisi työllistää 1 800 000 työntekijää 100 000 markan vuosipalkalla. Näin hirveä oli se rahasumma, mikä tuotiin muutamassa vuodessa. Korostan vielä, että ne olivat bulletlainoja. Kun vielä markka oli yliarvostettu ja maksettiin sitten oikean kurssin mukaan, se meni yli 200 miljardin markan, eli kyllä tilanne oli vaikea.

Sitten ed. Rinne puhui kyllä vähän ristiin. Hän yhdessä vaiheessa sanoi, että oppositio edellisellä kaudella esitti työllisyyttä elvyttäviä toimenpiteitä, ja viisi minuuttia myöhemmin sanoi, että oppositio ei tehnyt yhtään mitään. Minä sanoisin, että oppositio teki kyllä. Silloin kun kristillinen liitto oli siirtynyt oppositioon, oppositio yritti kyllä, teki muun muassa välikysmyksen Matti Pekkasen työryhmän raportista, ja jos se olisi toteutunut, minä uskallan väittää, että muutamassa vuodessa 200 000 työtöntä olisi siirtynyt kortistosta työelämään.

Nyt meillä on oiva tilaisuus. Kristillisellä liitolla on yhdeksän kohdan ohjelma, joka johtaa samaan.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Takkula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pyydän lausua jotakin ed. Rinteen puheenvuoron johdosta.

Hän aloitti sanoen, että oppositiota ei ole. Kyllä on todettava tämän puheenvuoron jälkeen, että se vain vahvisti sitä, että hallitusta ei ole, yhteisvastuuta ei ole eikä ole työttömyyttä puolittavaa ohjelmaa. Tämä kaikki kävi ilmi sosialidemokraattisen Porin suuren pojan, agitatorirunoilija Rinteen puheesta. Tässä ei suurempaa todistusaineistoa tarvita.

Aivan hiljattain tässä salissa puhuttiin ydinvoimasta, ja jos maassa olisi hallitus, se olisi energiapolitiikan linjannut. Olen kuullut, että joku on linjannut, että ydinvoimaa ei rakenneta, mutta yksi toisensa perään kipuaa puhujakorokkeelle sanomaan, että nyt tarvitaan ydinvoimaa ja nyt pallo on eduskunnalla ja milloin missäkin päin. Pallon pitäisi olla hallituksella, jos maassa hallitus olisi.

Edellisen hallituksen Viinanen oli kaiken pahan A ja O äskeisen puheenvuoron mukaan. Nyt

hän on työväenliikkeen kolmossivun kiiltokuva-poika, työttömyyden puolittamisen suuri isä, sen työttömyyden, jota puolitettua ei saada. Tässä jos missä ovat takit ja liivit kääntyneet, ja tämä kaikki yhdessä puheenvuoron kanssa osoitti sen valitettavan tosiasian, että jos ei ole oppositiota, ei ole hallitustakaan. Minä laitan tässä vaiheessa toivoni rakentavaan oppositioon, ehkäpä sitä kautta myös rakentavaa vinkkiä tulee sitten, että saadaan maahan hallituskin, joka työttömyyttä lähtee hoitamaan, toivon mukaan puolittamaan.

Ed. Kuoppa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi täällä jälleen nosti esille sen, että työpaikkoja on, kun vain saataisiin työvoimaa, ihmisiä työhön. Olisi nyt korkea aika, että ne edustajat, jotka tietävät työpaikkoja olevan vapaina, kertoisivat julkisesti, missä firmoissa niitä työpaikkoja on, jotta työttömät voisivat hakeutua niihin työpaikkoihin, olettaen tietenkin, että niissä työpaikoissa maksetaan asiallinen palkka, jolla tulee toimeen.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen luottanut näissä puheenvuoroissa siihen, että abstraktiasollakin voidaan suorittaa ns. ajatustoimintaa. Herra puhemies ei minun puolustelujani tarvitse, mutta on syytä tässä se sanoa, koska hän ei voi itse käyttää puheenvuoroa. En ole nähnyt häntä koskaan niin kiukkuisena kuin sd:n eduskuntaryhmän kokouksessa, kun silloinen kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja ed. Viinanen toi Louekosken budjettiesityksen satojen miljoonien markkojen lisäykset ja vei ne tapansa mukaan myös läpi. Samaan aikaan, voidaan sanoa, keskusta vaati noin 10 miljardia lisää. Kaikki, minä mukaan lukien, ovat vaatineet jopa korkeasuhdanteen aikana lisää rahaa, lisää menoja, ja siinä oltiin väärässä. Mutta ministeri Viinanen joka tapauksessa itsekin sanoi täällä rehellisenä miehenä, että oli virhe, että hän ajoi menojen lisäyksiä vastoin silloisen valtiovarainministerin Louekosken kantaa, ja niinkin rauhallinen mies oli raivoissaan valtion menojen sellaisesta lisäämisestä.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus otti tärkeimmäksi tavoitteekseen työttömyyden puolittamisen. Tämä asia on tärkeä, ja varmasti me kaikki täällä eduskunnassa pidämme sitä välttämättömänä. Riittääkö työttömyyden puolittaminen kaikille? Minusta ed. Rinne äsken asetti vielä pidemmälle menevän, sinänsä erittäin hyvän tavoitteen työllistämisen aikaan-

saamiseksi, mutta keinot näyttävät puuttuvan. Hallituksen talousarvioesityksessä monet toimenpiteet ovat perin vääriä. Talousarvio päinvastoin uhkaa lisätä työttömyyttä.

Maamme maaseudun ja erityisesti maatalouden toimintaympäristö muuttui hyvin voimakkaasti vuodenvaihteessa EU-jäsenyyden myötä. Välitön siirtyminen eurooppalaiselle tuottajaintatasolle on lisähinnoista huolimatta merkinnyt viljelijöiden tulojen erittäin tuntuva laskua. Tuotantopanosten hintojen aleneminen on vain osittain korvannut menetyksiä, joten on välttämätöntä kansallisin toimin huolehtia maatalouden ja elintarviketalouden selviytymisestä.

Tässä on syytä korostaa, että EU:n maatalouspolitiikka eri tukimuotoineen on alun alkaen toteutettu Etelä- ja Keski-Euroopan olosuhteisiin. Se järjestelmä ei sellaisenaan alkuunkaan ota huomioon Suomen pohjoisesta sijainnista ja maataloutemme pientilavaltaisuudesta johtuvia erityispiirteitä. Juuri tämän vuoksi Suomelle myönnettiin mahdollisuus varmistaa maatalouden selviytyminen kansallisin ratkaisuin. Maa- ja puutarhatalouden kansallisen ratkaisun tavoitteeksi asetettiin maatalouden ja elintarviketalouden kohtuullisten toimintaedellytysten turvaaminen koko maassa.

Tässä tilanteessa Lipposen hallituksen päätös EU-ratkaisuun liittyvän elintarviketalouden kansallisen paketin purkamiseksi on koko Suomen kannalta ja, ed. Rinne, myös työllisyyden kannalta vahingollinen ja lyhytnäköinen. Se on huolestuttavaa niin maamme maaseudun kuin maakuntien kannalta ja vaarantaa koko kotimaisen elintarvikektorin kilpailukyyn, kehityksen ja pitkän päälle myös työllisyyden.

Hallituksen ratkaisut vaikeuttavat olennaisesti EU:n liittymissopimuksen mukaisia, vielä edessä olevia neuvotteluja ns. jäljelle jääneiden vakavien vaikeuksien varalle maksettavan tuen osalta. Onkin syytä ilmaista vakava huoli tiedosta, jonka mukaan hallituksen päätös purkaa elintarviketalouden kansallinen ratkaisu on jo nyt vaikuttamassa heikentävästi Suomen tulevaan neuvotteluasemaan. Samalla on syytä vedota, että hallitus tekisi kaikkensa maamme kansallisten etujen mukaisen neuvottelutuloksen aikaansaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Maaseudun ihminen odottaa nyt hallitukselta selkeää viestiä linjasta ja toimenpiteistä, joilla myös maataloudessa ja elintarviketaloudessa toimivien tulotaso ja elämisen edellytykset jatkossa turvataan.

Tällä hetkellä epävarmuus viljelijöiden

parissa on syvä ja se on ymmärrettävää, sillä onhan Lipposen hallitus ensi vuoden talousarviossaan elintarviketalouden kansallisen paketin leikkaamisen lisäksi monin tavoin heikentämässä viljelijöiden ja ylipäättensä maaseudulla ja maakunnissa asuvien ihmisten asemaa.

Hallituksen esittämä yhteensä 600 miljoonan markan säästö MYEL-eläkejärjestelmään uhkaa osaltaan romuttaa koko järjestelmän.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen toimivuus joutuu samoin uhatuksi ja suuri joukko lomittajia työttömäksi, mikäli talousarviossa esitetty 250 miljoonan markan leikkaus lomituspalveluista toteutuu.

Aivan kohtuuton niin maatalouden kuin koko maaseudun kannalta on hallituksen hanke yli 30 vuotta toimineen yksityisteiden valtionapujärjestelmän romuttamiseksi. Mielestäni on välttämätöntä, että yksityisteiden valtionapujärjestelmä säilyy myös jatkossa.

Kaiken kaikkiaan Lipposen hallitus on nujertamassa viljelijöiden ja myös nuorten yrittäjäperheiden tulevaisuususkkoa ja selkärankaa. Huoli viljelijöiden jaksamisesta on hyvin aiheellinen. Eikö siis vihdoinkin olisi hallituksen ja hallituksessa olevien puolueiden aika suunnata kaikki tarmo eri väestöryhmien vastakkainasettelun sijaan yhteisymmärryksen ja luottamuksen aikaansaamiseen ja koko Suomen ja kaikkien suomalaisten mahdollisimman hyvään selviytymiseen EU-jäsenyyden oloissa? Tässä tilanteessa meillä on elintärkeää, että pystymme aikaansaamaan mahdollisimman vahvan neuvotteluaseman meille tärkeissä asioissa juuri EU-komission suuntaan.

Arvoisa puhemies! Maatalouden ja maaseudun selviytymiseksi tarvitaan välttämättä kansallista yksituumaisuutta, poliittista tahtoa ja taitoa esimerkiksi seuraavien toimenpiteiden toteuttamiseen tulevan talven aikana:

1) Maatalouden kustannuksia on kyettävä alentamaan, samoin verotusta muuttamalla sitä eurooppalaiseen suuntaan.

2) Kaiken kokoisten tilojen kehittäminen on tehtävä mahdolliseksi säädösvidakkoa purkamalla ja ottamalla rahoitusjärjestelyissä maan eri alueiden tarpeet ja tilarakenne huomioon.

3) Tiloilta on yhdessä viljelijäperheiden kanssa laadittava selviytymisohjelmat tarvittavine toimenpiteineen.

4) On panostettava EU-jäsenyyden olot huomioon ottavaan viljelijöiden koulutukseen niin unionin maatalouspolitiikkaan kuin erityisesti oman tilan mahdollisuuksiin tuotannon ja sen

jalostusasteen kehittämiseksi sekä markkinoinnin tehostamiseksi.

5) On ylipäättänsä monipuolistettava voimakkaasti maaseudun yritystoimintaa ja vahvistettava elinkeinopohjaa.

Arvoisa puhemies! Maaseutu ja maakunnat ovat Suomen voimavara. Vaikean työttömyyden oloissa tämän näkeminen ja tunnustaminen on entistä tärkeämpää. Valitettavasti Lipposen hallituksen toimenpiteet lyövät kuitenkin monin tavoin korvalle maakuntien Suomea. Kuntataloudet joutuvat entistä ahtaammalle, ja tässäkin on nähtävissä valtionosuuksien leikkausten kohdistuvan voimakkaimmin maan itä- ja pohjoisosiin. Samaan aikaan näillä alhaisen tulotason ja korkean työttömyyden alueilla elämisen edellytyksiä kaventavat pahiten myös muun muassa perusturvaan kohdistuvat leikkaukset.

Hallituksen hanke työllisyysmäärärahojen jakamiseksi vain työttömien lukumäärän perusteella vaikeuttaa toteutuessaan tilannetta edelleen. On välttämätöntä, että hallitus jatkossakin ottaa huomioon työllisyysrahojen jaossa myös työttömyysasteen. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa työttömyys on kaiken aikaa vaikeutunut. Esimerkiksi elokuun tilasto osoittaa, että kun koko maassa työttömien määrä vähän vähäni vuoden takaiseen ajankohtaan nähden, niin Pohjois-Karjalassa työttömyysaste oli edelleen kohonnut.

Arvoisa puhemies! Vuoden 1996 talousarvioletus kohtelee maakuntia erittäin kaltoin myös yritysten kehittämisrahoituksen osalta. Voidaan sanoa, että perinteinen ja esimerkiksi kotimaakunnassani Pohjois-Karjalassa aikanaan hyviä tuloksia tuonut kansallinen alueellinen kehittämispolitiikka on tällä menolla loppumassa. Pohjois-Karjalalle talousarvioletus on kaikilta osin erittäin tyyli. Näyttää siltä, että rajamaakunnalle on luvassa vain menetyksiä. Tuoreena osoituksena on viimeperjantainen tieto Karjalan tutkimusaseaman lakkaamisesta.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan hallituksen esitys valtion vuoden 1996 talousarvioksi on lisäämässä sekä ihmisten että alueiden eriarvoisuutta. Tämän vuoksi on mielestäni välttämätöntä, että eduskunta ja eri valiokunnat paneutuvat huolellisesti budjettiesitykseen ja siihen liittyviin lakeihin. Keskusta pitää osaltaan huolen siitä, että talousarvioletus oikeudenmukaisuus ja tasa-arvoisuus paranevat eduskuntakäsittelyn aikana ja että se samalla tukee näin maakuntien kehitystä ja myös hallituksen tärkeänä pitämää työllisyyden kohenemista.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Maassamme on menossa voimakas yhteiskuntamurros, vaikkakaan yleisestä keskustelusta sitä ei kovin hevillä havaitse. Useimmin ajatellaan, että kysymys on tilapäisestä epämiellyttävästä ilmiöstä, lamasta, niin kuin sitä useimmin puheissa nimitetään. Vaikka ongelmat on tiedostettu jo neljän viiden vuoden ajan, edelleen pidetään yllä illuusiota siitä, että kysymys on vain tilapäisestä, ohimenevästä ilmiöstä, joka poistuu samalla tavalla kuin huono sää. Minusta käytännön kokemuksen, mikä meillä ihmisillä elämästä ja tapahutumisista on, pitäisi johtaa epäilemään, että ehkä kysymys on jostain muusta kuin tällaisesta tilapäisestä suhdanneluontoisesta ilmiöstä.

Itse asiassa meillä on menossa voimakas yhteiskuntamurros, tai millä termillä sitä nyt nimitetäänkin. Teollisuus- tai massayhteiskuntamme tai teollisuus- ja palveluyhteiskuntamme — mikä liekään oikea termi — on murtumassa tai on murtunut, hävinnyt, siirtymässä menneisyyteen, ja on muotoutumassa uudenlainen yhteiskunta yhteiskuntarakenteen ja ennen kaikkea tuotantorakenteen osalta. Nämä meidän oireemme, joista keskustelemme, ovat hyvin pitkästi vain seurauksia, oireita tästä syvästä murroksesta, siitä että vanha on häviämässä, murtumassa, mutta uutta ei ole vielä syntynyt. Tätä keskustelua ja poliittista päätöksentekoa vaikeuttaa myös se, että me käymme keskustelua vanhoilla termeillä, kun uusia ei ole vielä syntynyt.

Murroksen oireista kipein on tietysti työttömyys. Työttömyys on oire, luonnollinen oire siitä, että yhteiskuntakehitys on suistunut raiteiltaan. Oikeastaan työttömyyttä enemmän murrosta kuvaa vielä se, että meillä on tässä maassa SAK:n selvityksen mukaan 700 000 ihmistä ns. epätyypillisissä työsuhteissa. Työttömiä on noin 500 000. Tai jos otetaan kaikki työttömyyden takia työmarkkinoilta poistetut, yhteensä 700 000, niin meidän työvoimastamme, joka enimmillään viisi vuotta sitten oli noin 2,5 miljoonaa, on jo lähes 1,5 miljoonaa työnteosta tai poissa normaalista, tyypillisestä työnteosta. Kyllähän nämä 700 000 tekevät työtä, sellaista työtä, joka on työttömyyden ja normaalin palkkatyösuhteen välimaastossa.

Kuitenkin kun meidän yhteiskuntamme on rakennettu sen varaan, että vakituinen työsuhte on normaalitila, jota meidän työläinsäädäntömme ja sosiaalilainsäädäntömme ja työehtosopimusjärjestelmämme koskevat, on selvää, että silloin, kun epänormaalista on itse asiassa tullut normaalia, meillä on todella poikkeuksellinen

tilanne. Itse asiassa voidaan sanoa, että alle puolet työvoimasta enää on normaalissa työsuhteessa. Ennen kaikkea tämä kehitys on tapahtunut neljän viiden vuoden aikana. Näitä epätyypillisiä työsuhteita oli viisi vuotta sitten alle 100 000.

Kun katsotaan tulevaisuuteen, kehitys voimistuu koko ajan. On selvästi nähtävissä, että tällä linjalla yhä vähemmäksi käyvät ne ns. normaalit työpaikat ja se vähä työ, mitä syntyy, organisoidaan epätyypillisiin työsuhteisiin. Itse asiassa siis enemmistö työvoimasta on tässä työttömien ja epätyypillisten työsuhteiden ryhmässä enemmän tai vähemmän syrjäytyneinä, siinä ryhmässä, jota tulopolitiikka tai meidän ns. normaali lainsäädäntömme ei koske kuin pieniltä osin, koska tällaista ryhmää ei virallisesti ole edes olemassa.

Jos tätä taustaa vasten ajatellaan, että meidän korkean elintason valtiomme on rahoitettu, julkisen talous hyvin pitkälle, normaalien palkkatyösuhteiden varaan sieltä perittäviltä veroilla ja muilla maksuilla, on tietenkin ihan luonnollista, että julkinen talous on kriisissä, koska näitä hyviä maksajia eli palkkatyöntekijöitä on sen 2,5 miljoonan sijasta vain noin miljoona. On tietysti täysin pöyristyttävää, että ensi vuodeksi budjetissa ilmoitetaan, että valtion tulee ottaa noin 40 miljardia velkaa tilanteessa, jossa elämme kansainvälisen noususuhdanteen huipulla. Jos me emme pärjää menojemme kanssa silloin, kun ulkoiset olosuhteet ovat kaikkein ihanteellisimmat, jokainen meistä voi miettiä, mikä meidän kohtalomme sitten on, kun ensi vuonna jo kasvu hidastuu ja saattaa ensi vuonna jo kansainväliset suhdanteet muodostua meille epäedullisiksi. No, tämäkin julkisen talouden kriisi samalla tavalla kuin työttömyys ovat tietysti oireita murroksesta aivan samalla tavalla kuin tietysti pankki- ja yleensä rahoitusmaailmaa koskevat vaikeudet.

Valitettavasti on todettava, että tämä talousarvio, jonka lähetekeskustelua nyt käymme, edustaa nykymenon jatkumista. Siinä ei tietenkään ole mitään pahaa, jos joku meistä on nykyiseen tilanteeseen tyytyväinen. Itse en ole enkä sen takia voi olla tyytyväinen myöskään tähän talousarvioon. Monet ihmiset ovat olleet ja ehkä enemmistö mielipidetutkimusten mukaan on tyytyväisiä tulopoliittiseen ratkaisuun, johon tämä budjettikin monelta osin ilmoittaa nojautuvansa. Siihenkin voi olla tyytyväinen, jos on nykyseen tyytyväinen. Sekä tämä budjetti että tulopoliittinen ratkaisu takaavat nykymenon jatkumisen.

Itse asiassa kun tässä on puhuttu edellisen

hallituksen tekemisistä tai tekemättä jättämisistä, niin kovin suurta eroa en itse ainakaan näe peruslinjojen välillä. Välttämättömiä säästöjä, joita jokaisen on tehtävä, jos ei ole rahaa niin paljon kuin tarvittaisiin, tietysti tekevät molemmat hallitukset, vähän eri kohdista, mutta molemmat hoitavat taloutta hyvin leväperäisesti, jos ajatellaan, että pitkällä tai aika lyhyelläkin tähtäimellä meidän täytyy saada tulot ja menot tasapainoon. Tai oikeastaan meidän varmasti täytyy saada tuloja hieman enemmän jotta pystymme joskus velkojamme lyhentämään. Tietysti tämä politiikka peruslinjaltaan olisi ihan viisasta, jos oletettaisiin, että paremmat ajat ovat koittamassa. Mutta neljä viisi vuotta olemme odottaneet, ja sen perusteella tämä odotus käytännössäkin on perusteetonta. Eli sinänsä tulopolitiikka on saanut aikaan hyviä tuloksia tässä yhteiskunnassa tai oikeastaan siinä menneessä teollisuus- ja masseyhteiskunnassa, mutta se on menneisyyttä. Se ei ole enää keino, jolla välttämättömät muutokset voidaan aikaansaada.

No, minkälaisia muutoksia tarvittaisiin? Suoraan sanoen tarvittaisiin rakenteellisia muutoksia. Tämä pahoinvoinnin valtio, jota hyvinvointivaltioksi vielä ironisesti nimitetään, pitäisi purkaa, siis purkaa, ei höylätä. Me höyläämme sitä, edellinen hallitus höyläsi sitä ohuemmaksi, tämä höylää edelleen vähän eri paikoista. Ehkä voimme höylätä vielä vuoden kaksi. Sitten tämä rakennelma romahtaa. Siihen suuntaan on otettu jo liian suuria riskejä.

Meidän pitää perustaa uudet rakenteet, joissa on todellinen hyvinvointi, joka perustuu työnteolle. Työnteon on oltava aina kannattavaa. Kannustinloukuista kun puhutaan, ehkä voitaisiin ajatella, että yhteiskunta, jossa työnteoko kannattaa, on ehkä karkeasti sellainen, jossa työnteolla voi saada hyvää kaksi kertaa enemmän kuin joutilaisuudella. Jos näin määritellään kannustusloukut, niin 99 prosenttia suomalaisista on tällä hetkellä kannustinloukussa. Ei tarvitse ihmetellä, minkä takia menee huonosti.

Valtio tarvitsee tulonsa, mutta painopiste pitäisi siirtää tuloverotuksesta välilliseen verotukseen ja näinkin toista kautta työnteon kannattavuutta lisätä. Kokonaisveroastetta on saatava alemmaksi. Ihmiset eivät ole valmiita näin korkeaan veroasteeseen. Siinä yhteydessä joudumme enemmän tai myöhemmin harkitsemaan koko ansiosidonnaisen, pakollisen sosiaaliturvan uudelleen ja todennäköisesti luopumaan siitä kaikilta osin. En kuitenkaan kannata — sanon selvyden vuoksi — mitään ns. amerikkalaista sys-

teemiä vaan sellaista järkevää suomalaista systeemiä, joka perustuu työnteon arvostamiseen ja ihmisten oikeudenmukaiseen kohteluun.

Jos muutaman yksityisen asian tästä talousarviosta nostaa esille, niin totean, että maan taloudelliseen tilanteeseen nähden tässä budjetissa on erittäin suuri määrä ja erittäin suuri rahasumma kaikenlaisia avustuksia ja tukia kaikenlaisiin siinänsä hyviin tarkoituksiin, joihin tällaisen valtion, joka on korviaan myöten veloissa, ei pitäisi kansalaisilta koottuja verorahoja syyttää. Minusta kaikki nämä tuet, aina puoluetuesta alkaen, olisi syytä laittaa kyseenalaisiksi.

Myöskään en voi ymmärtää, että silloin kun karsitaan voimakkaasti entisiä lupauksia, joita eduskunta on antanut, niin on myös ensi vuoden alussa tulossa voimaan uusia etuja, esimerkiksi päivähoiton laajennus. Minusta on moraalitonta, että otetaan entisiä pois ja samalla perustetaan uusia järjestelmiä.

Erityisesti vielä, koska olen sitä mieltä, että ylikireä verotus kaiken kaikkiaan on yksi merkittävä syy tähän kriisiin, en myöskään voi hyväksyä mitään verojen korotuksia. Erityisesti haluan mainita sen, että minusta on järjettömiä kaavailut bensaveron 40 pennin korotuksesta, ja myöskin autojen ns. tarravero on ihmisten turhanai-kaista kiusaamista. Itsekin kun asun maalla, missä ei ole julkisia kulkuvälineitä, en pidä kovin viisaana, että niitäkin aktiivisia ihmisiä, joilla vielä on haluja tehdä töitä, rangaistaan siitä, että he lähtevät ja hakeutuvat paikkoihin, missä töitä on. Itse asiassa myös yhteiskunnallisen tulonjaon kannalta autoilun tämän tyyppinen verottaminen kohdistuu kyllä sinne alapäähän tulonsaajis-ta.

Kaiken kaikkiaan olen huolissani siitä, että tällä menolla se riski, että maa joutuu todelliseen kriisiin, yhä lisääntyy vaarallisessa määrin. Toivoisin, että vastuullisilla poliitikoilla, hallituksella ja eduskunnalla, olisi rohkeutta tehdä muutoksia ja rohkeutta terveen järjen mukaan laittaa maan talous ja maan asiat kuntoon.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuisma aivan oikein totesi, että eletään murroksen aikaa, ja hän viittasikin näihin murroksen merkkeihin. Minusta sekin oli ihan oikein sanottu, että palkkatyön väheneminen on oleellinen osa murrosta. Mitä siitä sitten seuraa? Lisääntyvä vapaa-aika. Mitä vapaa-aikana sitten tehdään? Siksi olenkin huolestunut siitä huitaisusta, minkä hän esitti lopuksi: Pois kaiken maailman tuet, ne ovat turhanpäiväisiä

budjetissa. Kysyisinkin ed. Kuismalta: Mitä hän konkreettisesti tarkoittaa tässä? Varsinkin palkkatyön ulkopuolella olevat ihmiset, jotka ovat halukkaita erinäköisiin palkkatöihin, pitävät kuntoansa yllä monella tavalla, ja tässä muun muassa urheiluun tuleva tuki, jota nyt on pienennetty huomattavasti, on välttämätön osa. On luokisa joukko muita sellaisia tukia, millä ihmisten terveyttä pidetään yllä; pidän niitä välttämättömänä osana tätä budjettia.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän nämä hyviä tarkoituksia ovat: urheilu ja kulttuuri. Mutta minulla on se käsitys, että ne hyvät aatteet, liikunta tai moni muu asia, voivat paljon paremmin, kun sinne ei laiteta verorahaa. Jos puhutaan kulttuurista, niin luulen, että esimerkiksi parhaat kulttuurisaavutukset lieene saatu silloin aikaan, kun ei julkista tukea tunnettu. Kokemukseni kautta, vaikka aikanaan 60-luvulla olin innokas puoluetuen kannattaja, olen nyt sitä mieltä, että se puoluetuki on saanut paljon enemmän muuta vahinkoa aikaan kuin sen valtion rahojen menon. Kyllä me kansalaiset pidämme yllä myös aineellisesti kaikki ne hyvät asiat, joita me kannatamme. Sitä ei tarvitse tehdä välttämättä julkisilla varoilla.

Ed. S a l o : Herra puhemies! Hallituksen esitys vuoden 1996 valtion talousarvioksi on nopeasti kirjoitettu teos, jonka tasapaino on saavutettu lisäämällä valtion velkaa.

Talousarvion perusteluissa ja Lipposen hallituksen ohjelmassa on merkittävä ristiriita. Hallitusohjelman mukaan työttömyyden puolittaminen on vaalikauden tärkein tavoite. Talousarvionesityksessä on nostettu ykkössijalle Suomen Emu-kelpoisuus. Vakaa raha- ja talouspolitiikka on hyvä tavoite, mutta se voidaan saavuttaa vain silloin, kun yhteiskunnalla kaikilta osin menee hyvin.

Työttömyys on valtiontalouden ja yhteiskunnan suurin haaste. Siksi odotin, että talousarvion perusteluissa olisi esitetty ratkaisu työttömyyden puolittamiseksi, kuten hallituksen ohjelmassa luvattiin. Yllättävää on se hallituksen linjaus työvoimapolitiikaksi, että vuosituhannen vaihteen työttömiä saakin olla 12,5 prosenttia. Tämä tavoite on puolet liian korkea. Tästä myös pääministeri Lipponen on todennut viime perjantain haastattelussa mainiten, että Emu-ratkaisu on ensisijainen ja tärkein, ja jos ja kun työttömyyden ongelmia jää jäljelle, pyydetään EU:lta apua. Tuleeko se Punaisen Ristin kautta vai mistä?

Tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa pitäisi selvittää muutama tosiasia: Onko meillä kilpailukykyä vai vetääkö vienti eräillä aloilla vain siksi, että maailmalla on kysyntää? Onko meillä riittävä tehokkuus vai tarvitaanko työelämän joustoja? Onko meillä yleensä kasvun edellytyksiä? Suhteelliset kustannukset, rahan arvo, maksaa-ko suomalainen työ liikaa suhteessa viennistä saatavaan hintaan? Jos meillä ei ole suhteellista kilpailukykyä, ei meillä ole riittävää kannattavuutta, ja ei myöskään synny uusia työpaikkoja. Tähän kaikkeen on vaikuttamassa maassa harjoitettava valuuttapolitiikka.

Suomen markan kurssia ei pidä kiinnittää ennen kuin yrityselämälle on turvattu huikeat kasvuedellytykset. Tuontia korvaava kotimarkkinateollisuus ja yleensä pk-sektorin hyvät ansaintamahdollisuudet viennistä saavat liikkeelle järkevät investoinnit, jotka takaavat suuret työpaikojen lisäykset ja lopulta täystyöllisyyden. Työvoiministeriön roolia voisi tässä mielessä terävöittää jopa menemällä niin pitkälle, että se liitetäisiin osaksi kauppa- ja teollisuusministeriötä, ja kun siitä muutama osa on siirretty pois — eli sosiaalipoliittinen osa ja opetusministeriöön koulutusosa — jäljelle jäävällä rahalla voisi ihan hyvin saada aikaan toimivan pk-ministeriön.

Talousarviossa keskitytään menojen leikkauksiin. Leikkauksien tarpeellisuutta osana valtiontalouden tasapainottamista ei voi kiistää, mutta kokonaan ilman huomiota on jäänyt se, kuinka saadaan talouselämä uuteen nousuun ja sitä kautta valtiolle ja kunnille uusia tuloja ja työttömyyden laskun myötä oikeita säästöjä.

Säästöjen kohdentamisessa haluan kiinnittää huomiota muutamain seikkoihin.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla säästöt vaarantavat yritysten riskirahoituksen saantimahdollisuuden sekä tuotekehityksen ja kansainvälistymisen kehittymisen.

Energiapolitiikassa on otettu uusi tarkastelukulma. Kääriäisen ministerikauden energiateknologiaan panostaneeseen voimakkaaseen kasvuun nyt kohdennetut säästöt ovat kohtalokkaita. Energiateknologian lupaavasti kasvanut vienti kärsii, kun bioenergiaan sekä energian tehokkaaseen käyttöön ja energian säästöön liittyvät kehittämishankkeet ja koelaitokset eivät saa riittävästi tukea. Meillä ei ole varaa hiilenmustaan energiapolitiikkaan. Koska hallituspuolueillakin on kohtuullisen suuri ristiriita näkemyksissä — hiili, maakaasu, ydinenergia — meidän oma kohtoinen bioenergiamme olisi tässä vaiheessa kuitenkin sovitteluratkaisu.

Maaseutu joutuu kärsimään kestäättömiä leikkauksia. Kuntien valtionosuudet, yksityistaiden valtionosuudet ja monet muut haja-asutusalueita koskevat leikkaukset ovat kohtuuttomia.

Maatalouden kohtelu on hämmästyttävä. EU:n myötä tuottajahinnat osittuivat, tulotaso romahti. Hyvitteeksi luvutut ja sovitut EU-tuet on leikattu. Lisäksi tulee vielä valuuttakurssimuutoksista johtuvat leikkaukset. Mitä jää jäljelle? Jäljelle jää yli 24 miljardia markkaa velkaa ja ylitsepääsemättömät vaikeudet. Vastuu maatalouden ja elintarviketalouden hoidosta kuuluu yhteiskunnalle. Siksi olemassa olevat ongelmat on ratkaistava yhteisvastuullisesti. Erityinen huomio on kiinnitettävä Etelä-Suomeen syntyviin vakaviin vaikeuksiin. Lomitusjärjestelmän purku ja Melan alasajo on käsittämätön vihanpurkaus maalaisserkuille.

Arvoisa puhemies! Talousarviossa olevat säästöt ovat kansaa voimakkaasti kahtia jakavat. Sosiaaliturvan leikkaus opiskelijoilta, lapsiperheiltä, työttömiltä ja eläkeläisiltä vie vähäisenkin kyvyn kuluttaa ja luo sitä kautta lisää työttömiä. Hallituksen ohjelman mukainen julistus yhteisvastuusta ja ihmisen huomioon ottavasta sosiaalipoliitikasta ei näytä toteutuvan.

Jotta tulevat vuodet olisivat valtion talousarvion kannalta parempia, on meidän oltava itsekäitä ja siirryttävä tuotantoyhteiskunnasta yrittäjyyden yhteiskuntaan. Yrittäjyys ei ole taikasana, joka poistaa ongelmat, mutta luomalla ja ylläpitämällä yrittäjyyden edellytykset syntyy kansallista vaurautta ja työtä työttömille sekä valtiolle kustannussäästöjä ja lisää verotuloja. Silloin voidaan terveesti talous tasapainottaa.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Hallitus on nyt onnensa kukkuloilla, paitsi että sillä kuherruskuukausi julkisen sanan, tiedotusvälineiden, kanssa on jatkunut poikkeuksellisen pitkään verrattuna aikaisempiin hallituksiin. On sen kuherruskuukautta, tätä onnenaikaa, jatkanut eittämättä se, että se sai aika vaivattomasti — korostan: sisäisessä käsittelyssä vaivattomasti — budjetin aikaan ja on aikaansaamassa myös tulopoliittista ratkaisua.

Onko tilanne hyvä? Opposition edustajanakin täytyy antaa tunnustusta hallitukselle siinä, että se on saanut työmarkkinoilla ratkaisun aikaan. Nyt on sanottu, että tämä hallitus on siinä parempi, kun se pystyy työmarkkinoilla tällaisen ratkaisun aikaansaamaan. Eivätkö tämän selityksen perusteet onnu? Ahon hallitus esitti samoja asioita, oli yrittämässä samaa kokonaisratkai-

sua, ei sitä tehnyt. Minusta tässä hyvässä ratkaisussa on suurempi vääräys, kuin halutaan tunnustaa.

Minusta ei ole oikein se, minkä keskustan puheenjohtaja Aho totesi sanoen, että meille on muodostettu tupesta yläkamari, kaiken kattava vallankäyttöjärjestelmä demokraattisen järjestelmän ulkopuolelle, joka ottaa oikeudekseen valita vallassapitäjät ja heitä määräällä.

Eikö tämä ole mafian käyttäytymistyyli joisakin maissa? Mikä onkaan oikea kuvaus Suomessa siitä? Minusta se ei ole ainakaan demokration mukaista. Tähän kyllä pitäisi ehdottomasti puuttua. Tämähän on perustuslain tulkintaa. Muistamme, minkälainen kiista oli siitä perustuslain tulkinnasta, kuka istuu EU-neuvottelupöydässä, pääministeri vai presidentti. Sitä käytiin monen kuukauden, monien palstametrien pituinen yhteiskunnallinen kirjoittelu. Miksi ei tästä kysymyksestä käydä, kun meillä on parlamentaarisesti ja demokraattisesti valittujen valtiolinten yläpuolella, ulkopuolella elin, joka määrää, miten meidän tulisi täällä käyttäytyä?

Jos, niin kuin on pakko tunnustaa, tuporatkaisu on hyvä, onko se kuitenkin tarpeeksi hyvä? On vähän niin kuin urheilukilpailuissa, että hyvinhän ne meidän pojat ja tytöt suoritusensa veti, mutta niin vain kävi kuten Skotlanti — Suomi-jalkapallo-ottelussa, että 6—0 tuli turpiin. (Ed. Kiljunen: Maailmanmestari jääkiekossa!) — Minä en halua nyt siihen verrata, vaan vertaisin esimerkiksi hiihdon maailmanmestaruuskisoihin Falunissa. Varmasti meidän pojat hiihtivät erittäin hyvin, olivat vain 30. paremmalla puolen. Lopputulokset ei ollut hyvä, vaikka hyvin hiihtivät.

Samaa sanoisin tupesta. Ei tämä ratkaisu hyvä ole, mutta mittakeppi vieressä pannaan väärin. Esimerkiksi ne taloustutkimukset, joita meillekin on toimitettu, osoittavat, että nollaratkaisu olisi ollut ylivoimaisesti parempi niin palkansaajan, työllisyyden, reaaliansoiden, verotuksen kuin kaiken muunkin kannalta. Sitä ei edes yritetty.

Minusta se kuvaa tässä yhteiskunnassa jotakin sairasta tai jotakin väärää, että parasta ratkaisua ei edes yritetä tai siitä ei puhuta tai siitä ei sen takia puhuta, että se on mahdotonta. Minkä takia se on mahdotonta? Eivätkö näistä ratkaisuista ihmiset päättää? (Ed. Kiljusen välihuuto) — Yritti! — Miksei tämä hallitus yrittänyt? Eivätkö ne ole ihmisten päätettävissä olevia asioita? Jos me haluamme jokaisen suomalaisen ihmisen hyvinvointia hoitaa, eikö meidän pitäisi hakea pa-

rasta ratkaisua? (Ed. Kiljusen välihuuto) — Jos meillä on mafia, luultavasti sillä on sellaiset ehdot, että se sanelee, että tällaista ei voi yrittää.

Hallituksen tilanne on kieltämättä hyvä, ja ilmapiiri näiden ratkaisujen läpiviemiseksi on tällä erää hyvä, mutta minusta on oireita siitä, ettei tämä hyvyys kauan kestä. Pääministerikin jo tässä vaiheessa syyttää tiedotusvälineitä siitä, että mustamaalataan hallituksen saavutuksia. Kyllä kirjoittelu tähän mennessä on ollut aika siistää. Jos vaihtoehtoinen keskustelu, esimerkiksi se, mitä professori Vesa Kanninen on esittänyt tai muutkin poikkeavat mielipiteet nykyisestä linjasta, katsotaan mustamaalaukseksi, niin minusta se on aika huonoa, sanotaanko, yhteiskunnallista keskustelua ja vaikeuksien sietokykyä, kun on aivan varmaa, että tämä tilanne näillä eväillä, joita tupestaikin syntyi ja joille budjetti perustuu, ei kannu niihin tavoitteisiin, joita on luvattu: työttömyyden puolittamiseen.

Hallituksessa on valuvika sekä budjetin teossa että sen suhteessa työmarkkinoihin. Työmarkkinasuhteissa valuvika on selvästi muotopuolinen ja yksipuolinen kolmikantojärjestelmä, jossa yhdellä osapuolella on veto-oikeus. Hallitus siihen alistuu. Eduskunnan voimasuhde mahdollistaisi aivan toisenlaisenkin menettelyn ja järjestelmän. Siihen ei tarvita mitään isoa konflikteja eikä voimankoetuksia. On varmaa, että demokraattinen, tiedonvälitykselle vapaa yhteiskunta pystyisi tekemään niitä muutoksia, jotka ovat tarpeellisia, mutta sitä ei näköjään edes yritetä.

Pahin valuvika kolmikanta-asiaassa on se, että sieltä puuttuu tyystin se edustus, jonka vastuulle työllisyyden parantaminen halutaan: pienen ja keskisuuren yritystoiminnan edustus. Eivät ne sopimukset, joita siellä tehdään, kun ne tehdään kiinteässä palkkatyössä varmoissa työsuhteissa olevien ja suurteollisuuden ehdoilla, sovellu siihen työmarkkinakenttään, josta odotetaan pelastajaa, kun lisäksi yhä hallitsevammaksi työsuhdemuodoksi ovat tulossa ns. epätyypilliset työsuhteet. Me varmasti tiedämme, että tällaisiin työsuhteisiin, niiden turvallisuuteen ja sillä tavalla myös työntekijöiden asemaan liittyy ongelmia, mutta ei niitä ratkaista samoilla ehdoilla, joilla Nokia-konsernin tai paperiteollisuuden työntekijöiden ongelmat ratkaistaan, joiden porukan edustajia tässäkin eduskunnassa on iso liuta.

Se valuvika, mikä hallituksessa on budjetin tekemisen suhteen, näkyy kyllä niissä linjavaliannoissa, joita se on tehnyt säästöissä. Keskusta on sanonut vähän pelkistetysti, että säästöt ovat ok ja niitä pitää tehdä, mutta väärin on säästetty,

aivan kuten sanotaan tulipalon sammuttamisesta, että väärin sammutettu, ja siinä on kyllä paljon vinhempi perä kuin tässä vitsissä.

On aivan varmaa, että saadaan myös, tosin ei kovin tehokkaita sosiaaliturvasäästöjä, että ne tulevat olemaan elinkeinoelämälle kannustuksina, mutta valitettavasti tällä tavalla, jolla sitä tehdään, ne tulevat toista kautta takaisin. Ne siirtävät toimeentulotuen yhä enemmän sellaisen tueksi, jolla ei ole enää ennalta ehkäisevää merkitystä ja joka sitä kautta tulee kalliimmaksi.

Mikä näiden säästöpäätösten takana on? Hallitus yrittää sanoa vain, että tässä on fiskaalista säästöä ja kaikista tuloista pitää leikata; täällä pääministeri Lipponen kyselytunnilla totesi, että pitää leikata sieltä, missä varaa on. Voihan siellä jonkin verran vielä olla, mutta on aivan varmaa, että tässä kansantaloudessa myös muualla on mahdollista kantaa vastuuta kuin lapsilisissä, opintotuessa ja eläkkeissä jne. Kyllä varmasti kaikissa leikkausvaihtoehdoissa jouduttaisiin niissä käymään, mutta toisella tavalla.

Näissä leikkauksissa on, niin kuin julkisuu-teenkin on esimerkiksi vasemmistoliiton edustajien suusta tullut, vähän sellainen meininki, että nyt kostetaan keppule. En tiedä, paljonko tuo pitänee paikkansa, mutta sellainen henki hallituksen sisäpiireissä kuulemma on. Mutta ei kepu mikään itsetarkoitus ole, ja tuskin te sillä keppule vahinkoa saatte. Se kyllä pidemmän päälle tietää painetta. Keskustan ideologinen pohja ja kannatus vahvistuvat. Näyttää käyvän sillä tavalla, että pohjoismaisen hyvinvointivaltion mallin puolustaminen on jäämässä pelkästään keskustan har- teille.

Tämän hallituksen säästöissä on tehty iso linjan muutos verrattuna edelliseen hallitukseen. Otan nyt esimerkin: sairausvakuutuksen minimipäivärahan poistamisen. Ei ole kysymys isoista miljoonista, mutta se haluttiin väkisellä saada läpi. Se on periaatteelliselta kannalta suuri muutos suomalaisessa hyvinvointiajattelussa. Säästöt ovat arviolta — niitä ei ole tarkkaan esitetty — alle 50 miljoonaa markkaa, mutta suurelta osalta naissukupuolta putoaa itsenäisen toimeentulon mahdollisuus sellaisissa tilanteissa joissa heitä kohtaa sairaus. (Välihuuto sos.dem. ryhmästä) — Tässä ei säästetä ansiotuloista ja siksi minä yritän todistaa, että tässä on tehty ideologinen valinta. — On aika oireellista, että ministeri Mönkäre sanoo, että tästä ongelmastahan päästään, kun mies rupeaa maksamaan vaimolle palkkaa. Eikö tämä ole vähän sukua thaimaalaisvaimon ottamiselle, että vaimo on siinä

asemassa, että hänelle voidaan antaa ropo, jotta hän saisi sosiaaliturvan? Sitä paitsi tämä on ehdotus kiertää koko systeemiä.

Toinen tällaisen pilarin leikkaus on kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus. Kuten myös kävi ministerin vastauksesta eduskuntakeskustelussa ilmi, kysymys ei ole todellakaan isosta säästöstä, mutta tehdään erittäin iso periaatteellinen muutos. Tätähän markkinoitiin 400 miljoonan markan säästönä. Kelan lisätyssä hallituksessa johtaja Morri muistaakseni sanoi, että tästä on heidän esityksellään tulossa Kelalle 600 miljoonan markan säästö. Mutta ei tällä esityksellä kansantaloudessa säästetä, aivan kuten ministeri Mönkäre totesi, kuin 90 miljoonaa markkaa, koska se aiotaan korvata luultavasti työeläkerahoituksen kautta. Aivan varma on, että ne kustannukset ovat suomalaisen työn hintaan aivan yhtä raskaita, tulivatpa ne Kansaneläkelaitoksen tai työeläkelaitoksen kautta. Näin on leikattu yksi Suomen kansalaisturvan, kansanvakuutuksen, peruspilari pois. Näin vähästä hinnasta se on myyty. Ihmettelen vasemmistoliittoa ja vihreitä. Demareistakin on kuulunut sellaisia johtopäätöksiä, ettei tätä hyväksyttäisi, mutta näin vähällä säästöllä tämä ollaan aikaansaamassa.

Kun erityisesti sosialidemokraattinen ay-oppositio on ollut ansiosidonnaisen sosiaaliturvan puolustaja, miten käy pirtaan se, että MYEL-eläkejärjestelmä romutetaan näillä säästöillä kokonaan? On aivan mahdollon yhtälö, että niillä säästöillä tästä tulisi toimiva järjestelmä. Jos meillä on MYEL-vakuutuksen maksajia jo reilusti vähemmän kuin saajia, niin yksinkertaisesti tämä on pyyhkäisty pois. Onko meillä sitten ai- hetta puolustaa muutakaan työeläkejärjestelmää? Tai miten on sitten, kun on saatu poikkeus, että työeläkejärjestelmä on kansallisessa rahoituksessa, kun myös työeläkejärjestelmän perusteita yhdeltä osalta ollaan murtamassa?

Hoitotukien indeksitarkistuksen jättäminen on kyllä halpahintaista. Kun muihin eläketulomuotoihin ollaan tekemässä kuitenkin indeksitarkastus, niihin tukiin, joita kaikkein huonoimassa kunnossa olevat saavat — eli lastenhoitotukeen, jota saavat vammaiset lapset, eläkkeensaajien hoitotukeen, jota annetaan sen vuoksi, että saaja on toisen huolenpidon varassa — jätetään tarkistus tekemättä. Eikö tämä ole juuri sellaista ajattelua, että heikommalta otetaan. Puheenjohtaja ed. Ahon ilmaisu, että hallitus on nyt asettunut vahvemman puolelle, saa näillä esimerkeillä kyllä erittäin hyvät perustelut.

Yksityisteiden valtionapuleikkaus, suuruudeltaan sekin alle 100 miljoonaa markkaa, tai se olisi voitu tehdä sellaisena, vie luultavasti pois sen perusoikeuden, joka jokaisella Suomen kansalaisella on ollut käyttää jokamiehenoikeuksia. Tuskin se tulee turvaamaan jokamiehenoikeuden, että velvoitetaan pitämään tietä auki kymmenen vuotta avustuksen saannin jälkeen. Tie ei ole auki, jos siinä on kuoppa tai puu on kaatunut tielle. Kuka sen käy sieltä ottamassa pois? Kyllä tässä ollaan tekemässä myös muille kiusaa kuin niille, joille tässä kiusaa kuvitellaan tehtävän.

Päivähoito-oikeuden laajentaminen, jota kuulin ed. Kuisman kritisoivan, on myös siitä aika selvä osoitus, että hallitus on kyllä jakamassa päivähoitoikäisiä lapsia pahasti kahtia. On aivan varmaa, että päivähoitopaikkaa näillä resursseilla tällä toteuttamistavalla ei pystytty järjestämään kaikille. Se sulkee ulkopuolelle ne, jotka eivät jonoista pääse, ja kun samaan aikaan leikataan kotihoidon tuesta, niin kyllä siinä on tehty paha kahtiajako.

Näillä esimerkeillä, näitä on toki monta muuta, haluan vain osoittaa ja pyrin osoittamaan, että säästöissä on tehty selvä ideologinen linjanmuutos. Ne ovat todella kansaa kahtia jakavia. Lisäksi tässä mittaluokassa säästöt, niin tärkeä kuin joka ikinen säästömiljoona onkin, eivät olisi sen arvoisia, mitä niihin käytetään.

Säästöjä, aivan kuten edellisen hallituksen — käyttänyt nyt tiettyä sanaa "pekkarointi" osoitti, pystyttiin löytämään, kun tehtiin töitä myös yöstä myöten. Joku on pitänyt sitä menettelyä hyvin huonona tai ei oikeana tapana tehdä politiikkaa, mutta joka tapauksessa edellisen hallituksen budjettitaistelujen seurauksena linja saatiin kuitenkin oikeudenmukaiseksi. Mutta nyt, kun saatiin vasemmistoenemmistöinen hallitus, koko tämä repertoaari, jota lähinnä kokoomus on ajanut aikaisemmin ja jota virkamiehet ovat kannattaneet, on nyt saatu läpi. Kyllä teidän pitäisi huomata tämä linjaero, ilman että me siitä saarnaamme. Varmasti tämän tulee olla mielessä koko se neljä vuotta ja myös seuraavissa vaaleissa, että tällainen muutos tehtiin.

Työllisyyskysymykseen palaan ehkä toisella kertaa, arvoisa puhemies, koska aika näkyy menevän oletettua nopeammin. Haluaisin vain, arvoisa puhemies, lopuksi todeta sen linjanmuutoksen, jonka hallitus on tehnyt aluehallinnon suhteen, ja sen, miten se koskettaa nyt Kainuuta. Vielä ei ole kuitenkaan kuulunut periaatepäätöstä, aikooko maatalousministeriö toteuttaa sen, että se lakkauttaa piirihallinnon,

tässä tapauksessa maatalouspiirihallinnon, Kainuusta ja myös sillä tavalla, että metsälautakunta häipyä. Mutta hallituksen pitäisi nyt tarttua siihen, että ministeriö ei tee tällaisia päätöksiä, ennen kuin tämä aluehallinto 2000 -toimikunta tai -komitea, joka on asetettu, tekee omat johtopäätöksensä.

Ainakin tässä asiassa on tapahtunut hallituksessa 180 asteen muutos. Edellinen hallitus uskoi alueiden omaan tahtoon, omaan valmisteluun, omaan päätöksentekoon. Jos nyt, niin kuin Kainuun ja Satakunnan piirien lakkauttamisessa on kyse, tämä vaihtoehto vietäisiin pois, viedään se aluepoliittinen aparaatti, joka on välttämätön EU-hankkeiden, -projektien läpiviemiselle, niiden käytännön toteuttamiselle, niiden organisaatioiden hallitsemiselle, sen verkostoituneen aluepoliittisen päätöksenteko- ja valmistelumekanismin ylläpitämiselle, joka tässä tilanteessa alueella tarvitaan.

Jos tämä päätös syksyn aikana, silloin kun budjettivuotta aletaan toteuttaa vuoden alusta, on viety läpi, siihen pitäisi tämän eduskunnan ottaa kantaa, että sitä päätöstä ei yksi puolueeton, poliittisesti vastuuton ministeri tee, olkoot hänen päätöksentekomotiivinsa mitkä tahansa.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Kemppainen arvosteli työmarkkinajärjestöjä mafiaotteista, niin kohtuuden mukaan täytyy huomata se, että meidän maassamme tietysti työmarkkinajärjestöt ja ammattiyhdistysliike ovat merkittäviä etujärjestöjä, mutta etujärjestöjä on paljon muitakin. Itse asiassa koko maa on saaliin jakajien valtakunta. Meillä on erittäin vahvat etujärjestöt, jotka jakavat saalista enemmän kuin työnteolla syntyy. Tämä vielä jollain tavalla toimi silloin, kun kasvua ja uutta jaettavaa oli. Jollain tavalla se toimi hyvin ja ehkä kannusti saalista keräämään. Mutta näissä oloissa, joissa jaettava pienenee, sehän on tuhon tie. Tietenkin on niin, että etujärjestöt itse voivat vielä suhteellisen hyvin, mutta niiden jäsenet huonosti ja koko yhteiskunta voi huonosti.

Tietenkin on myös viime kädessä eduskunnan heikkoutta, että se on antanut vallan mennä etujärjestöille. Sinne ollaan nytkin tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä lykkäämässä vastuuta epämiellyttävistä päätöksistä. Uskon, että jos eduskunta ei ota tätä ikävääkin vastuuta, ei se saa sitä valtaa. Tässä suhteessa tarvitaan erittäin suuria muutoksia. Minä luulen, että eduskunta joutuu nämä asiat kohtaamaan ja nämä ratkaisut.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On kyllä arvokasta, että ed. Kuisma tekee tällaisen analyysin ay-liikkeen valtakäytöstä. Tämä on itse asiassa sama, mikä minulla on, ja toivon, että tällaisia puheenvuoroja käytettäisiin yhä enemmän. Ed. Kuisman vierustoverit ovat kyllä käyttäneet tässäkin keskustelussa täysin päinvastaisia puheenvuoroja. Toivon, että tässä keskustelussa kannanotot voisivat lähentyä. Minustakin on täysin epäoikeudenmukaista, että valtaa käytetään sillä tavalla, että siitä ei vastuuta kanneta. Valtaa otettaisiin sinne, mutta vastuu yritetään siirtää tähän saliin, joka ei puolestaan sellaista vastuuta pysty kantamaan, kun siltä valta on viety.

Ed. Mähönen: Arvoisa puhemies! Todelta täytyy lausua tyytyväisyytensä siitä, että pääsee puhumaan näin "mahtavalle" yleisömäärälle. Se vain osoittaa tietysti kansanedustajien kiinnostusta tärkeissä asioissa. (Eduskunnasta: Taso on korkea!) — Toivottavasti.

Pyysin ed. Kemppaisen puheenvuoron johdosta vastauspuheenvuoron, mutta koska puheenvuoroni oli välittömästi hänen jälkeensä, saanen muutama asiaan kiinnittää huomiota, mihin hän otti kantaa.

Minä en yleensä kommentoi toisten puheita. Jokainen voi keskustella niillä argumenteilla ja niistä asioista, mistä haluaa. Mutta lausun kyllä mielipahani siitä ajatuksesta, minkä ed. Kemppainen äsken heitti ammattiyhdistysliikkeestä verratessaan sitä mafialikkeisiin, jotka ryöstävät, räjäyttävät, tappavat ja murhaavat maailmassa. Vertaus oli kyllä melkoisen rankka ja vaatii varmasti hieman mietiskelyä jatkoa ajatellen. Tässähän ikään kuin syytettiin rikollisuudesta.

Vaikka tunnustan, että palkkaratkaisuilla on toki merkitystä, niiden tasolla, sekä työllisyydelle että kansantalouden kehitykselle, en jaksa kuitenkaan uskoa, että nollaratkaisu on se ainoa autuaaksitekevä asia. Meillä oli edellisen hallituksen aikana kolmeko peräti suurin piirtein nollaratkaisuja tai kaksi ainakin ja muun muassa julkisen sektorin alalla jopa miinusmerkkisiä tiettyssä mielessä. Ainakin rakennusaloja, joita tunnen, kohtasi selkeä palkan pudotus. Toiko se meille yhteiskunnallista hyvinvointia, poistiko se työttömyyttä, sitä sopii kyllä kysyä. Mutta menneet ovat menneitä, ja jatkoa ajatellen on tietysti uusia keinoja löydettävä.

Mitä tulee ed. Kemppaisen vertaukseen eri eläkejärjestelmien tulevaisuudesta, MYEL, LEL

tai TEL, on tietysti muistettava niiden erilainen rahoituspohja, mistä ja kuka niitä maksaa.

Arvoisa puhemies! Kaikki me tiedämme, että lähes jokaisen suomalaisen mielenkiinto on ollut hälytysvalmiudessa odotellessamme sitä, mihin kaikkiin toimenpiteisiin valtiovalan taholta ryhdytään, kun tätä ennennäkemätöntä työttömyyttä ja valtion velkaantumista yritetään saada aisoihin. Pelkoa ja masentuneisuuttakin ovat herättäneet ne tiedot, se myönnettäköön, jotka ovat olleet meidän kaikkien nähtävillä sekä hallitusohjelmassa että nyt puheena olevaan budjettiin sisältyvissä valtiontalouden leikkauksissa.

Jo tehtyt ja vielä tehtävät päätökset tulevat kiistatta merkittämään lukuisille kotitalouksille niukkenevia käyttövaroja. Me olemme tilanteessa, että monissa jo totutuissa tukitulonsiirroissa joudutaan ottamaan taka-askelia. Tätä kehitysuuntaa vastaan on protestoitu jokseenkin kaikkien leikkausten kohteeksi joutuvien ryhmien taholta, eikä tuota toki sovi ihmetelläkään, tämän suuntaiseen kehitykseen kun ei ole totuttu tässä maassa. Onhan se uutta, että on jouduttu panemaan peruutusvaihe päälle maassa, jossa vielä joitakin hetkiä sitten varsin yleisesti uskottiin pomminvarmaan taloudelliseen nousuun, jolle nousulle ei loppua olisi olemassakaan. Pettymys, kun näin ei ollutkaan, on varmasti ollut kova.

Siitä, ovatko leikkaukset kohdentuneet oikeudenmukaisesti kunkin kantokyvyn huomioiden, voidaan olla ja ollaankin monta mieltä. Säästöruoskan katsotaan koskevan pahiten niihin, joilla ei muutoinkaan mene kaikkein parhaiten, ja poliittinen spekulointiareena on valmis.

Olen kuitenkin täysin vakuuttunut siitä, että syyt leikkauksille ovat paitsi hallituspuolueille myös oppositiolle täysin selvät. Ei ole kauankaan aikaa siitä, vain jokunen vuosi, kun saman suuntaisia toimenpiteitä puolusteltiin samoin perustein muun muassa nykyisen suurimman oppositiopuolueen taholta.

Valtion velkaantumisen kasvu yhdessä talouttamme lamauttavan työttömyyden kanssa olisi jatkuessaan varmin tae sille, että vuosikymmenten aikana vaivoin rakennettu peruspalveluvarustuksemme kärsisi totaalisen haaksirikon. Toivoa sopii, että päätettävät talouden tervehdyttämistoimenpiteet johtaisivat niille asetettuihin tavoitteisiin eli takaisivat sen, ettei meidän tarvitsi purkaa niitä hyvinvointiyhteiskunnalle luonteenomaisia, oikeudenmukaisuusperiaatteelle rakentuvia peruspalveluverkostoja, jotka tingityinäkin takaavat jokaiselle kansalaiselle edes kaikkein välttämättömimmän suojan.

Peruskivijalkaa ei tarvitse eikä saakaan purkaa eikä hävittää, mistä seuraa se, että mahdollisten parempien aikojen koittaessa sen päälle on helpompi lähteä rakentamaan uutta ja parempaa voimavarojemme suomissa puitteissa. Ellei asioita kansantalouden osalta saada hallintaan, on ilmiselvää, että tuo peruskivijalka sortuu ainakin osittain ja katoaa nopeasti. Eikä ole vaikea päätellä, keitä ja mitä kansanosaa se kaikkein eniten kirpaisi. Se on juuri se kansanosa, jonka puolesta oppositio, tosin vähän myöhäsyntyisesti, kertoo nyt olevansa huolissaan.

Täällä on useissa puheenvuoroissa, myöskin hallituspuolueiden taholta tulleissa, oltu huolissaan siitä, kohdentuvatko budjettiin sisältyvät leikkaukset oikeudenmukaisesti tarkasteltuna paitsi aiemmin mainitsemani yksilön tasolta myöskin siten, toteutuuko oikeudenmukaisuusperiaate maan eri osien välillä. Perusteltuja kysymyksiä. Ovat nuo kysymykset tulleet usein itsellenikin mieleen. Varsinkin varsinaiseksi Ruuhka-Suomeksi käsitetyn alueen ulkopuolella asuvien ihmisten ajatuksissa liikkuu kysymys, mikä on ns. maaseudun ja siellä asuvien ihmisten tulevaisuus. Viittaen tähän kysymykseen siitäkin huolimatta tai ehkä juuri siitä syystä, että meidät Salpausselän pohjoispuolella asuvat kansanedustajat hiljattain leimattiin julkisuudessa landebuugeiksi, jotka ovat huolissaan vain omien alueidensa tulevaisuudesta. Landebuugi-sanaan mahuu herras-d ja pehmoinen b, joten siinä suhteessa me pääsemme loppujen lopuksi kuitenkin arvoon arvaamattomaan.

On muistettava, ettei Suomea voi jakaa viivottimella Ruuhka-Suomeen ja maaseutuun sen perinteisessä merkityksessä. Keski- ja Pohjois-Suomi pitävät sisällään saman kaltaisia, joskin usein toki pienempiä, kaupunki- tai muita taajamia kuin Etelä-Suomikin, ja niiden keskeiset tietynlaiset taloudelliset ja elinkeinopoliittiset tekijät ovat yhteneväiset. Tämän vuoksi olisikin mitä suotavinta, että Ruuhka-Suomen ja maaseudun vastakkainasettelulta välttyttäisiin myös valtiontalousajattelussa ja talousarviokäsittelyssä mahdolliset vanhat kaunaisuudet unohtaen.

Useissa puheenvuoroissa on muistutettu hallitusta siitä, että se kutsuu itseään työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi, ja hyvähan on näin tehdäkin. Keskeisestä ongelmastamme työttömyydestä on syytä huolta kantaakin kaikilla tahoilla. Opposition toimesta on hallitusta arvoiteltu voimakkaasti siitä, ettei se ole saanut merkittäviä parannuksia aikaan työllisyyden suhteen, vaikka on istunut vallassa peräti viisi kuu-

kautta. Tottahan se on, eihän siitä mihinkään pääse. On kuitenkin syytä muistaa, että edelliseltä hallitukselta meni siltäkin muutama vuosi suurtyöttömyyden aikaansaamiseksi, ja kuten tunnettua, vaurioiden korjaaminen on huomattavasti pitempi prosessi.

Kritiikki on toki paikallaan, sen myönnän, mutta sen ymmärtäisi huomattavasti paremmin, jos siihen sisältyisi niitä toteuttamiskelpoisia keinoja, joilla voitaisiin parantaa muun muassa vaikeaa työllisyystilannetta, mutta kun ei — epämääräisiä huitaisuja, ehkäpä lukujakin, joissa yhtälön toteutuminen on enemmänkin kuin kyseenalaista. Lähes ainoaksi keinoksi on tarjottu vanhaa ja tuttua työläinsäädännön ja työehtosopimusten muuttamista palkansaajien suojan murtamiseksi ja tilanteen saattamista vuosikymmenien takaiselle tasolle. Työelämän joustoista puhuminen on monille pelkkä ulkoa opittu hokema, eikä niiden luonteesta, niiden vaikutuksista eikä edes niiden tämänhetkisestä tilasta tunnu olevan kantansa lausuneilla juuri minkäänlaista käsitystä. Tunnen sen sektorin myös erittäin hyvin työni kautta.

Edellä lausumallani työelämän uudistuksia koskevalla kysymyksellä en kuitenkaan tarkoita sitä, ettei myös työelämän pelisääntöjä pidä tarkistaa nykypäivää vastaaviksi. Mutta niiden peruspilareitten kaatamispyrkimykset, esimerkiksi yleissitovuuden osalta siinä mielessä ja tarkoituksessa kuin puhujakorokkeelta on useaan kertaan vaadittu, ovat peräisin hevosvetokaudelta eivätkä vastaa tätä aikaa. Jos ja kun muutoksilla tarkoitetaan muun muassa pakottavien vähimmäispalkkamääräysten poistamista, sopii kysyä, millä tavoin tuo parantaisi kotimaisen tuotannon ja kysynnän kilpailukykyä. Elinkeinoelämän keskeinen kisa jatkuisi entiseen malliin näin hankitusta näennäisvapaudesta huolimatta. Tällä hetkellä edes yksi kilpailukykyyn vaikuttava osatekijä eli työehtosopimuksessa määritelty minimipalkka on kaikille sama kullakin alalla. Nyt sekin yhteinen ja tuotantokustannuksiin vaikuttava osatekijä oltaisiin poistamassa ja näin tilanne muodostuisi entistäkin sekavammaksi. Olsimme kuin villissä lännessä, jossa tilaisuuden tullen vahvempi aina polkaisisi suohon heikompansa.

Itse odotan kiihkeästi valmisteilla olevaa työllisyysohjelmaa ja, täytyy tunnustaa, myös pelkään sen sisältöä. Toivottavasti se kuitenkin luo mahdollisuuksia investointitoiminnan piristymiseen. Tulen seuraamaan hyvin suurella mielenkiinnolla, mitä annettavaa sillä on muun muassa

rakennusaloille. Kaikki me olemme tietoisia siitä, että rakentamisen yksityis- ja kansantaloutta koskevat myönteiset vaatimukset ulottuvat paljon laajemmalle kuin vain rakentajien keskuuteen.

Lähes kaikki ovat olleet yksimielisiä siitä, että valtiontalouden säästöt ovat tässä tilanteessa välttämättömiä. Mutta kun on kuunnellut eritoimen opposition puheita, on herännyt kysymys, mistä säästetään, kun ei mistään voida säästää. (Ed. Kemppainen: Edellinen hallitus säästi oikeudenmukaisesti!) — Ja lisäksi työttömyyttä. — Keskustelussa onkin tullut mieleen, onko oppositio löytämässä tai jo peräti löytänyt ratkaisun entistä sammakkoemoja vaivanneeseen ongelmaan sen opettaessa poikasiaan, ettei savea voi syödä ja säästää yhtä aikaa. Jos näin on, se pitää sitä salatieteenä, jota ei ole syytä muille avata. Totuushan on, ettei tuon yhtälön ratkaisua keksitty viime eduskuntakaudellakaan eikä sitä keksittäne nytkään. Tämä lainmukaisuus on olemassa, se on meillä läsnä joka hetki, vaikka kuinka yrittäisi ajatella ja vaikka kuinka olisi halua käsitellä asia toisin.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi heidän kysymyksen: Milloin jälleen käymme keskustelun siitä, voisiko myös suuri raha, roboteilla ja automaatiolla ansaittu, osallistua ihmisten tulevaisuuden turvaamiseen muun muassa eläkemaksujen muodossa eikä heittää sen asian suhteen kaikkea vastuuta niille yrityksille, jotka vielä kaiken niukuudenkin keskellä yrittävät työllistää ihmistyövoimaa korkeiksi katsottujen palkkojen sivukustannuksista huolimatta? Näkisin, että siinä olisi suurpääoman vastaantuloa vaikeuksissa olevan ja ihmistyövoimaa työllistävän pk-sektorin suuntaan sen kamppaillessa olemassaolostaan.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mafiavertaus ei tullut minulta vaan salista ilmeisesti ed. Kuismalta, ja sitä sitten kommentoin. Huomionarvoista on, että ed. Kuisman analyysi oli tarkalleen samanlainen ainakin tuon puheenvuoron mukaan kuin minun. En sanallakaan viitannut mafiatoiminnan rikolliseen osaan vaan siihen, miten päätöksentekijät saadaan tekemään korporaatioiden halun mukaisia päätöksiä.

Sitten nollaratkaisuista edellisen hallituksen aikana. Ne olivat juuri niitä huonoja ratkaisuja, joita on hyviksi kehitetty, vaikka olisi pitänyt saada paljon paremmat ratkaisut eli sisäinen devalvaatio ulkoisen devalvaation lisäksi eli miinus-

merkkiset ratkaisut, mutta niitä ei saatu. Nollaratkaisu olisi ollut tähän tilanteeseen parempi. Mutta sitä minä jään mielenkiinnolla odottamaan, kun ed. Mähösen puolue vie Suomen Emuun, jossa miinusmerkkiset ratkaisut ovat ilmeisesti ainoa mahdollisuus selvittää talouspoliittisesta umpikujasta ja suhdannevaihteluista ja ne todella tulevat sitä kautta.

Kun edellinen oppositio vastusti säästöjä ja vaati meille Ruotsin-mallin mukaista työllisyyden hoitoa, nyt näemme linjan. Ei edellisen hallituksen ja nykyisen opposition linjassa ole tapahtunut juuri olennaista muutosta, mutta edellisen opposition ja nykyisen johtavan hallituspuolueen linjassa on tapahtunut todella suuri muutos. Jos te olette tekemässä säästöjä nyt monelta osin hölmöläisen leikkauksen tapaisilla leikkauksilla, jotka vielä lisäksi kuluttavat, työttömyyden puolittamisen tavoite katoaa kuin kangastus erämaahan.

Ed. I h a m ä k i : Herra puhemies! Hallitus on antanut ensi vuoden talousarvioesityksen. Onneksi hallitusohjelma on ollut yksityiskohtainen. Siinä määriteltiin selkeästi ensi vuoden menotaso ja tulotaso. Siitä ei voi suuresti livetä. Kun on seurannut keskustelua, on näyttänyt siltä, että kaikki eivät ole ymmärtäneet, mitä 20 miljardin leikkaukset merkitsevät.

Hallituksella on ollut kaksi selkeää tavoitetta, valtiontalous kuntoon ja työllisyyskehitys käyntiin. Kaikkien kansalaisten on syytä toivoa, että hallitus onnistuu. Valtiontalous on ollut vaikea asia viime vuosina. Valtio on velkaantunut noin 60 miljardia markkaa vuodessa. Kun nyt säästetään 20 miljardia markkaa, sitä mojitetaan ja itketään, mutta kaikki tietävät tai ainakin kaikkien pitäisi tietää, että itse asiassa pitäisi säästää 40 miljardia markkaa lisää. Joka tapauksessa valtion velka kasvaa ja on vuonna 2000 yli 500 miljardia markkaa. Näin tapahtuu, vaikka nykyiset säästötoimet onnistuisivatkin. Joka tapauksessa korkokustannukset kasvavat vuosittain ja se on sitten muualta budjetista pois.

Valtion velan kasvattamista ei voi jatkaa loputtomiin. On selvää, että asiaan on puututtava. On saatava talouskasvu käyntiin, mutta se ei riitä. Valtion menoja on vähennettävä, ja sen takia säästötoimet on tehtävä. Hyvinvointivaltio ei voi olla sellainen, että lainataan ulkomailta rahaa ja jaetaan se erilaisilla verukkeilla kansalaisille ja pannaan lapset aikanaan maksamaan.

Työttömyyttä hallitus aikoo toimikautensa aikana vähentää puoleen. Tosiasia on, että työt-

tömyyttä voidaan poistaa ainoastaan pienen ja keskisuuren yritystoiminnan edellytyksiä parantamalla ja edistämällä omaehtoista työllistymistä, siis yrittämistä. Työelämän edellytysten parantaminen onkin saatava aikaan, jotta saadaan ihmisiä työllistettyä. Tehdään vaikka määrääkäsiaa kokeiluluonteisia lakeja, jotta nähdään, vaikuttavatko ne.

Lisäksi on saatava aikaan maltillinen tupo. Jo 1 prosentin palkankorotukset kauttaaltaan lisäävät myös valtion menoja satoja miljoonia markkoja, eikä siihen nyt itse asiassa ole varaa. Tietenkään ei pidä hoitaa pelkkää valtiontaloutta, myös ihmiset on otettava huomioon. Mutta ilman kunnossa olevaa taloutta mikään ei kovin pitkälle toimi.

Herra puhemies! Selvitysmies Heikki Koski on tehnyt esityksensä kuntien valtionosuuksista ja niiden leikkauksista ensi vuodelle. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on esityksen hyväksynyt.

Keskustapuolue on isännöinyt erilaisia tukijärjestelmiä itsevaltiaan tavoin. Voimasuhteiden muutos ja uuden hallituksen kokoonpano ovat saaneet tukijärjestelmien perustan säröilemään. Yhteiskuntarakenteen sementoimiseen tukimiljardeilla ei nykyisellä hallituksella ole varaa.

Kuntien valtionapujärjestelmä on ollut erityisesti keskustapuolueen silmäterä. Siksi sisäministeriö on strategisesti tärkeä paikka. Toinen tärkeä organisaatio on Suomen Kuntaliitto. Liittojen yhdistyttyä valtionapuasiat jäivät entisten kunnallisliittolaisten virkamiesten hoitoon. Viime kuukausina on tuntunut, että liitto on ollut maan vahvin oppositiojärjestö. Kuntaliitto on maalannut tilannetta synkin värein jopa siinä määrin, että Kuntaliiton uskottavuus alkaa kärsiä. Näyttää siltä, että valtiovarainministeriö ymmärtää kunnallistalouden paremmin kuin kuntien etujärjestö. Toki meillä on erilaisia kuntia ja etelän isot kunnat voivat paremmin kuin idän ja pohjoisen pienet kunnat. Mutta miksi meillä on varaa ylläpitää lähes 450:tä kuntaa hallintomeneeseen kaikkineen, kun vähemmäläkin selvittäisiin ja palvelut kansalaisille voitaisiin hoitaa?

Valtionapujärjestelmää on pidetty vuosikaudet jäädytettynä. Kunnat, jotka ovat saaneet kantokykyluokkansa alhaiseksi, ovat saaneet kohtuutonta etua. Jäädytettynä järjestelmä ei ole kyennyt reagoimaan laman aiheuttamiin muutoksiin kuntien taloudessa. Selvitysmiehen ehdotus on yhden vuoden pikaratkaisu. Odotettavissa kuitenkin on, että entinen meno ei jatku. Kuntien

taloudellista tilannetta ei voida kuitenkaan muuttaa nopeasti, ja kaikille pitää turvata toimintaedellytykset. Se ei saa tapahtua erilaisten maallikoille käsittämättömien kähmintäkertoimien kautta.

Kaikilta kunnilta leikataan ensi vuonna periaatteessa 752 markkaa asukasta kohden. Tämän lisäksi järjestelmän muutos lisää tai vähentää tuota markkamäärää. Mutta kunnilta leikataan valtionosuuksia verotulojen kasvun verran, mikä valtiontalouden nykyisessä tilanteessa on oikeutettua. Kunnat kestävät leikkaukset. Tilinpäätökset ovat olleet uskomattoman hyviä.

Paljon on kunnissa harmiteltu muun muassa metsäverotuksen muutosta. Monilta kunnilta uudistus ei ole vienyt markkaakaan, koska ne ovat saaneet verotulojen täydennyksenä kaikki menettämänsä verotulot takaisin. Samanlainen tasausjärjestelmä sisältyy Koskenkin ehdotukseen.

Puheet kuntien talouden kurjuudesta eivät vastaa tilinpäätösuutisia. Kunnanjohtaja harvoin uskaltaa sanoa, että meillä menee hyvin. Lähimmän vuoden aikana monilta kunnilta tullaan kuitenkin perkaamaan liian helpolla tai ansiotta saatu valtion raha.

Herra puhemies! Yleisesti täällä on oltu huolissaan tulonsiirroista. Hyvinvointiyhteiskuntaa luotaessa on olennaista ollutkin, miten tuloja tasataan, ei lainkaan se, miten hyvinvoinnin taloudellinen perusta syntyy. Epäoikeudenmukaisuus tarkoittaa nyt sitä, että minulta otetaan jotain pois, tämä riippumatta siitä, miten olen sen saanut, onko valtiolla varaa enää maksaa ja mikä on oma tilanteeni nyt.

Ministeri Jaakonsaaren kuuluttama aatteellinen siirtyminen tulonsiirtovaltiosta työntekevaltioon on merkittävä kannanotto. Enää ei puhuta pelkistä palveluista ja tulonsiirroista, vaan myös sen työn arvostamisesta, joka mahdollistaa palvelut ja tulonsiirrot.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Kimmokkeen tälle puheenvuorolleni antoi oppositiojohtaja ed. Esko Aho, kun hän viime viikolla budjettipuheenvuorossaan käsitteli hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta ja pohdiskeli malleja, joiden varaan tulevaisuudessa hyvinvointipolitiikkaa Suomessa rakennetaan. Hänen puheenvuoroonsa reagoivat useat muut kansanedustajat, ja tässä salissa käydyissä budjettipuheenvuoroissa on jouduttu pohtimaan ei ainoastaan konkreettisia rahoitusratkaisuja, jotka ensi vuonna koettelevat suomalaista yhteiskuntaa ja

valtionalouden tilaa siihen nähden, vaan myös jouduttu arvioimaan yleisemmin sitä, mihin suuntaan hyvinvointiyhteiskuntaa ollaan kehittämässä. Tässä suhteessa puheenvuoroni on ei teoreettinen mutta hieman yleisempi kuin ehkä edeltäneet puheenvuorot.

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta on epäilemättä taitekohdassa. Valtionalouden vaje on synnyttänyt keskustelun koko nykyisen hyvinvointiyhteiskunnan jatkosta. Onko meillä varaa ylläpitää nykyistä julkista palvelutasoamme? Taloudellisten rajoitteiden lisäksi, joita tässä salissa käydyissä keskusteluissa on useita tuotu esille, on herätetty periaatteellisempi, voisiko sanoa, ideologinen keskustelu hyvinvointivaltios- ta. Hävittääkö se itse asiassa yksilöllisen vastuun? Olemmeko luoneet holhousyhteiskunnan, joka enemmänkin kahlitsee kuin luo edellytyksiä? Tulisiko universaaleja, kaikkia koskevia, sosiaalietuuksia karsia ja tarveharkintaisuutta lisätä sosiaaliturvan ja myös yhteiskunnan palvelujen osalta? Kilpailun, vapaan markkinatalouden, on nähty olevan hyvinvoinnin veturina. Julkista taloutta, siis hyvinvointivaltiota, on alettu pitää pikemminkin itsessään ongelmana kuin ongelmien ratkaisuna.

Miten, arvoisa puhemies, haasteeseen tulisi vastata? Minun arvioni mukaan meillä on käsillä perustaltaan kolme erityyppistä kehitysmallia. Kaikki nämä mallit ovat teoreettisia tietyssä mielessä, mutta antavat käytännön politiikan päätöksenteolle joka tapauksessa osviittaa.

Ensinnäkin on uusliberalistinen markkinaratkaisujen tie. Parhaimmin sitä edustaa täällä poliittinen oikeisto, ehkä kaikkein selkeimmin nuorsuomalaisen piskuinen ryhmä. Tämä sääntelyn purkajien Suomi olisi kuitenkin luonteeltaan kova, pikavoittoja tavoitteleva maa, jossa yhteisvastuulla olisi hyvin heikosti sijaa: pikavoittoja joillekin, jyrkkää eriarvoisuutta yhteiskunnassa.

Toisena vaihtoehtoisena mallina, mallina, jota on pitkälti toteutettukin suomalaisessa yhteiskunnassa, on se, että sosiaalista oikeudenmukaisuutta tavoitellaan perinteisesti verotusta kiristämällä ja erilaisilla tulonsiirtojärjestelmillä ja niitä tehostamalla. Tämän kaltainen tasaajien Suomi suhtautuu ehkä kuitenkin tarpeettoman pessimistisesti kansantalouden tai talouden nykyyn yleisemmin tarjota uusia toimintamahdollisuuksia. Monet jäävät hyvin helposti julkisen suoja-
verkon vangeiksi, pysyvästi riippuvaisiksi yhteiskunnan tuista menettäen tuiki tarpeellista inhimillistä luovuuttaan. Täälläkin salissa on monesti tuotu se seikka iskulauseenomaaisesti esille, että

kannattavampaa olla työttömänä kuin tehdä työtä. Siinä on ehkä äärimuodossa ilmaistu tämä ongelma, mikä liittyy siihen, että jäädään julkisen suoja-
verkon vangiksi.

Kolmantena ja uutena vaihtoehtona — itse olisin sitä esittämässä — tulisi olla pikemmin mallin, jota kutsun työllistäväksi Suomeksi ja joka yhdistää yhteisöetiikan markkinadynamiikkaan. Tällöin erityisesti investoidaan viime kädessä tärkeimpään tuotantotekijäämme eli inhimilliseen pääomaan, mikä lisää sekä talouden toimivuutta että yksilöiden mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Tällaisessa mallissa itse asiassa sosiaaliturvajärjestelmän tehtävänä ei ole ainoastaan jakaa, vaan hyvin olennaista on se, että se myöskin pyrkii kannustamaan.

On aivan selvää, arvoisa puhemies, kuten oppositiojohtaja ed. Aho totesi, että nykyinen hyvinvointimalli luotiin teollisuusyhteiskunnan tarpeisiin. Sen tavoitteena on ollut taata perusturvallisuus kaikille kansalaisille riippumatta sosiaalisesta, ammatillisesta, alueellisesta tai ikäkausittaisesta elämäntilanteesta. Kyse on viime kädessä turvaverkosta, joka antaa suojan jokaiselle, vaikka elinolot äkillisesti heikkenisivätkin.

On ehkä totta, että aika on ajanut teollisuusyhteiskunnan ohitse ja ennen kaikkea se on ajanut ohitse myös sen luoman sosiaaliturvajärjestelmän. Tällä hetkellä on ainakin neljä eri perustekijää, jotka ovat haastamassa nykyistä hyvinvointivaltiota. Hyvin kursorisesti vain totean ne:

1) Kansainvälistymiskehitys, vapaat pääomaliikkeet ja globalisoituneet työmarkkinat asettavat perinteisen sosiaaliturvan aivan uuteen haasteelliseen tilanteeseen.

2) Hyvinvointimenojen rahoitusongelmat ovat kasvaneet, mikä tietysti korostuu ja on korostunut hyvin selvästi juuri talouslaman ja masatyöttömyyden oloissa.

3) Väestön ikääntyminen asettaa sekä palvelujärjestelmät että sosiaalimenojen rahoituksen koetteelle. Meillä ns. aktiiviväestö kokonaisuva-
stosta pienenee.

4) Vähintään yhtä tärkeää on se, että hyvinvointivaltion sosioekonominen perusta on muuttumassa perinteisen työväestön ja talonpoijiston pienetessä. Se on ollut se punamultayhteistyön pohja, jolle, voisi sanoa, pohjoismaista hyvinvointivaltiota Suomessakin on rakennettu. Vaurastuva ja keskiluokkaistuva väestö kaipaa aikaisempaa joustavampia, yksilöllisempiä ja vaihtoehtoisempia palveluja.

Mikä on se malli, jota perinteisen hyvinvointipolitiikan tilalle on tarjottava? Jos ja kun tilanne

on se, että verotusta kiristämällä hyötyjä uudeleen jakava politiikka ei enää toimi ja toisaalta hyvinvointivaltion purkamista ei haluta, kuten äärimmäisessä muodossa nuorsuomalaiset täällä asian esittävät, kuinka sosiaalista oikeudenmukaisuutta toteutetaan uudessa, sanoisinko, informaatio- ja palveluyhteiskunnassa?

Näkemykseni mukaan uudessa mallissa sosiaaliturva ei ole enää pelkästään suojaverkko, vaan pikemminkin käyttäisin termiä ponnahduslauta, trampoliini. Hyvinvointipolitiikan tehtävänä ei ole tällöin vain tasata tuloja, vaan nimenomaan tasata taloudellisia ja sosiaalisia mahdollisuuksia. Tässä mallissa tasa-arvoa ei ole vain tuloerojen kaventaminen vaan kaikkien kansalaisten valinnanmahdollisuuksien parantaminen. Mieluummin kuin puhutaan jakotasolla tasa-arvosta, haetaan mahdollisuuksien tasa-arvoa. Tällöin yhteisvastuullista on se, että yhteiskunnan tehtävänä on luoda kaikille saman kaltaiset perusedellytykset toteuttaa itseään riippumatta sosiaaliluokasta, sukupuolesta tai asuinpaikasta. Kun kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet, lopputulos kuvaa ihmisten erilaisia taipumuksia ja pyrkimyksiä. Tällöin suositaan erilaisuutta, mutta ei eriarvoisuutta. Kukin tekee elämällään tahtomaansa, kunhan elämisen perusedellytykset ja itsensä toteuttamisen mahdollisuudet on turvattu. Näin voidaan optimoida sekä yhteiskunnan taloudellinen menestys että sosiaalinen oikeudenmukaisuus.

Arvoisa puhemies! Tämän kaltaisessa uudessa hyvinvointimallissa on kuitenkin kolme perustavoitetta, jotka selkeästi käyvät ylitse muiden. Ensimmäinen tavoite — viittasin jo investointiin inhimilliseen pääomaan — on koulutus. Yksilölisten valinnanmahdollisuuksien parantaminen ja työelämän muutoksiin reagoiminen edellyttävät koko elämänkaaren kattavaa koulutusjärjestelmää. Ihminen ei ole nimittäin tiedollisilta valmiuksiltaan koskaan valmis. Aina on kehittämisen ja kehittymisen mahdollisuuksia. Kyse on itse asiassa rajattomasta tarpeesta.

Koulutuksen taso onkin keskeisin yksittäinen tekijä, joka määrää tulevaisuudessa sekä kansantalouksien reaalisien kilpailukyvyyn että kansalaisten itsetoteutuksen mahdollisuudet. Tässä suhteessa hallituksen linja, myös tämä budjettiesitys, joka meillä täällä on käsittelyssä, on johdonmukainen. Leikkauksia ei ole suunnattu koulutukseen.

Toisena perustavana tekijänä tässä uudessa hyvinvointimallissa on se, että pidetään kiinni universaalista, kaikkia koskevasta sosiaaliturva-

ja peruspalvelujärjestelmästä ja torjutaan puhdas tarveharkintaisuus. Pelkästään köyhille räätälöidyt hyvinvointipalvelut ovat kaikkialla jääneet heikkotasoisiksi. Minulla on tästä jopa hyvin henkilökohtaista kokemusta perheeni asutua kolmatta vuotta Yhdysvalloissa.

Suomessakin on porvarillinen poliittinen tahotouunta ollut rakentaa julkisen palvelujärjestelmän rinnalle yksityinen, on sitten kyse koulutusjärjestelmästä, terveydenhuollosta tai vakuutus-pohjaisesta sosiaaliturvasta. Ongelma ei kuitenkaan ole vain siinä, että köyhille tarkoitettut palvelut ovat kaikkialla jääneet jälkeen ja heikkotasoisiksi rahalla hankittaviin palveluihin verrattuna. Syvämpi ongelma on siinä, että erillisjärjestelmät ovat myös murentamassa sosiaaliturvan kannatuspohjaa. Keskiluokka on maksajana, ja köyhempi väki näyttäytyy julkisten palvelujen ja etuuksien loismaisena käyttäjänä. Universaali hyvinvointivaltio, pohjoismainen hyvinvointimalli, sen pohja, on siinä, että se säilyttää rakenteellisesti parhaiten kannatuksensa. Kaikki maksavat ja kaikki hyötyvät. Tästä näkökulmasta uutta hyvinvointimallia rakennettaessa ei vanhoja perusarvoja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta tarvitse hylätä.

Kolmas tavoite on työllistäminen. Työ ei ole yksilöille vain tulolähde, se on meidän muistettava, vaan se on myös sosiaalistumisen, tarpeelliseksi itsensä kokemisen, väline. Myös yhteiskunnan tasolla työ ei tuota vain taloudellisia arvoja, vaan ennen kaikkea hyvin olennaista on, korostan, että se tuottaa myös sosiaalista integraatiota. Tässä mielessä hyvinvointivaltio ei voi tinkiä täystyöllisyystavoitteestaan. Kuitenkaan jälkiteollinen yhteiskunta ei enää tavarantuotannon puolella voi suuresti lisätä työpaikkoja. Senhän elävä elämä parhaillaan Suomestakin osoittaa. Jo parikymmentä vuotta sitten, voisiko sanoa, että aika pian toisen maailmansodan jälkeen, elintarviketalous, kuten termi nykyisin kuuluu, saturoitui ensimmäisenä. Markkinat tavallaan kyllästyivät ja niiden seurauksena koko läntisessä Euroopassa on ollut pakko kantaa ylituotannon kuormaa. Mutta myös tavaratuotannolla epäilemättä on rajansa. Tarpeiden tyydyttämisellä on rajansa, ja talouskasvulla tavaratuotannon puolella on väistämättä myös ekologiset reunaehdot.

Uudet työtehtävät onkin synnyttävä ennen kaikkea palveluissa, joilla kohennetaan elämänlaatua. Toisaalta on nähtävä, että työn tuottavuuden nousu kasvattaa vapaa-aikaa, jota on myös jaettava tasaisesti. Tällöin meillä on kokei-

lun haasteena se, että me joudumme tutkimaan uusia työaikamalleja ja niihin on myös selkeästi panostettava. Näkisinkin, että nimenomaan työllisyys on epäilemättä keskeisin haaste, johon istuva työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus joutuu vastaamaan.

Arvoisa puhemies! Näistä lähtökohdista itse arvioisin niitä tehtäviä ja tavoitteita, joilla voetaan nykyisen hyvinvointivaltion kriisi, ylitetään taitekohta sen kehityksessä ja viime kädessä turvataan sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja yhteisvastuun jatkuvuus tässä yhteiskunnassa.

Toinen varapuhemies: Ennen kuin ed. Huotari aloittaa, huomautan kerran vielä edustajille, että vastauspuheenvuorot rekisteröivä systeemi on sen verran hidas, että vastauspuheenvuorot on syytä pyytää hyvissä ajoin V-painiketta painamalla sen puheenvuoron aikana tai välittömästi sen päätyttyä, johon vastauspuheenvuoroa pyydetään.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Mitä ovat demokratia ja oikeudenmukaisuus? Molemmista käsitteistä on yhtä monta tulkintaa kuin on sanojaakin. Minun mielestäni demokratiaa on se, että asioista päättävä elin on myös valmistelussa mukana. Täytyykö tämä eduskunnassa?

Olen puoli vuotta yrittänyt löytää keinoja vaihtaa. Olen kyllä löytänyt niitä, mutta ne eivät ole virallisia kanavia, vaan jotain aivan muuta. On tosi kiva saada käsiinsä paperinippu, jossa lukee "salainen". (Ed. Ihmäki: Mistä ne ovat voineet joutua edustajan käsiin?) Voihan sanoa tilaisuuksissa, että tiedän, että näitä asioita valmistellaan, mutta en voi enempää asiasta tässä vaiheessa kertoa.

Miksi pitää salailla esimerkiksi selontekojen tai ohjelmien valmistelua? Eikö pitäisi olla päinvastoin niin, että eduskunnalle tai ainakin asian tuntijavaliokunnalle tuotaisiin alustava luonnos esimerkiksi tulevasta työllisyysohjelmasta? Siihen lisättäisiin kaikki mahdolliset esitykset sekä hallitus- että oppositiopuolelta. Hallitus sitten kokoaisi yhteenvedon ja poimisi helmet esitykseensä. Lopullinen käsittely tekisi ohjelmasta kokonaisuuden.

Nykyiseen systeemiin liittyy mielestäni monia ongelmia. Valmistelun suorittavat käytännössä ministeriön asiantuntevat virkamiehet. Hallitus käy todennäköisesti keskustelua ja tekee päätöksen antaa asiakirja eduskunnalle. Sitten alkaakin arvoaltakeskustelu. Voiko hallituksen esitystä

muuttaa? Ei voi, (Ed. Ihmäki: Kyllä voi!) vaikka enemmistö kansanedustajista olisi toista mieltä. Emmehän voi antaa oppositiolle mahdollisuutta voittaa! Hehän voivat käyttää sitä meitä vastaan myöhemmin ja varsinkin vaalilytyössään. Sillä ei ole taas mitään merkitystä, tuleeko asiakirjasta hyvä tai koko eduskunnan paperi. Pääasia näyttää olevan, että hallituksen, tämän tai edellisen tai sitä edellisen, tahto on saatu läpi.

Tiedätkö, mikä on lempipuheenaiheeni? Jos se ei ole vielä selvinnyt, niin nyt selviää. On pakko puhua siitä, mistä tietää. Oikeastaan tämä problematiikka liittyy tuohon äskeiseen. Eli kuka päättää ja toteutuuko demokratia?

Eduskunta päättää ensi keväänä työttömyysturvan kokonaisuudistuksesta. Miten asiaa valmistellaan? Hallitus päätti elokuussa, että työttömyysturvaan tehdään 1,5 miljardin säästöt. Nyt kolmikantaneuvotteluin valmistellaan uudistusta. Hallitus ilmeisesti on määritellyt kannan, millä ministeriön virkamies neuvottelee työmarkkinajärjestöjen kanssa. Kun asia loppujen lopuksi tulee eduskuntaan ja ns. asiantuntijavaliokunnalle, se on jo niin monta kertaa nitattu kiinni, ettei sellaista paperiveistä löydy, jolla valiokunta voisi sen avata loukkaamatta kenenkään arvovaltaa. En käy tässä tarkemmin käsittelemään työttömyysturvaudistuksen yksityiskohtia tai työttömien tilannetta, sen aika tulee myöhemmin.

Mutta eikö voisi tehdä niin, että valiokunta voisi keskustella asiasta ennen työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen päätöksiä? Me sinetöimme muiden tekemät päätökset, mutta ketkä kantavat vastuun? Kansanedustajat, yleinen roskasko! Täällä täytyy olla todella hyvä itsetunto, että voi kestää sen arvostelun, joka tulee päätöksistä, joihin ei ole voitu virallisia kanavia myöten vaikuttaa. Me vain selittelemme. Enää en ihmettele, miksi kansa ei pidä politiikasta ja poliitikoista.

Onko tämä sitä arvovaltaa, jota eduskunnan ja kansanedustajien tulisi nauttia? Meidän itsemme on tehtävä tälle asialle jotakin. Mietin päivittäin täällä Helsingissä olemisen oikeutta. Olenko yhteiskunnalle yhtään sen arvokkaampi kuluerä kuin toimeentulotuella tai työmarkkinatuella elävä työtön? Suurempi kuluerä kustannuksiltaan varmasti olen. Jos minä en ole täällä, sitten on joku toinen, joka osaa ottaa rennommin ja nauttia eduista eikä turhia mieli olemisen oikeutta.

Demokratia on liian arvokas asia irvailulle. Tämä ei ole sitä, vaan vakavaa pohdintaa siitä, tuotammeko tälle systeemille lisäarvoa. Haluataanko tätä 200 osajan tietotaitoa käyttää riittä-

västi vai painammeko vain nappia? Tiedän, että kansanedustajalla on monia mahdollisuuksia hoitaa asioita. Monet ovet ja tiet aukeavat tällä tittelillä, mutta sen voisi tehdä yhtä hyvin kotipaikkakunnaltaankin nykyisellä tekniikalla. Yritysmailman näkökulman mukaan jokaisen työntekijän tulee tuottaa vähintään omat kulunsa ja vielä lisäarvoa yrittäjälle. Mikä on lisäarvo jonka tuotamme Suomen valtiolle istumalla tässä salissa ja valiokuntahuoneissa?

Milloin muuten viimeksi kävitte teatterissa? Siitä olisi meille paljon opittavaa. No, minulla on toistaiseksi mahdollisuus käydä katsomassa Kajaanin kaupunginteatterin näytöksiä, jos varaan lipun hyvissä ajoin etukäteen, sillä tämän maakunnan ainoan teatterin katsomot täyttyvät jokaiseen näytäntöön. Niin pystyy nauttimaan ristijärveläinen tai kuusamolainenkin Kajaanin alueteatterin kiertuenäytännöistä. Katsomot olivat myös kiertueilla täynnä, ja katsojille siitä oli paljon iloa, kun kulttuuritarjonta on muuten vähäistä.

Mutta miten on ensi vuonna? Uuden teatterilain ja kantokykyluokituksen poiston takia kuusamolainen matkustaa 120 kilometriä lähimpään teatteriin. Teattereiden määrärahat eivät pienentyneet kokonaisuudessaan, mutta perusteet muuttuivat. Ymmärrän sen, että esimerkiksi Helsingin kaupunginteatteri toki tarvitsee 10 lisämiljoonaansa, mutta 1,2 miljoonan markan leikkaus Kajaanin teatterilta saattaa lopettaa koko teatterin, ainakin alueteatterin, jos se ei saa erityistukea. Sama tilanne on Rovaniemellä. Näillä kaupungeilla ei ole halua eikä velvollisuuttakaan ilman valtion tukea tuottaa teatterielämyksiä puolelle Suomea. Harkinnanvaraisia määrärahoja on leikattu puoleen.

Mutta kyllä me Kainuussa pärjätään ilman teatteria tai alueteatteria. Jäähän meille Sotkamon Jymy ja kesäteatteri. (Ed. Ihamäki: Ja televisio!) Luemme sitten lehdistä, mikä uusi esitys pyörii Helsingissä niillä meiltä säästetyillä miljoonilla. Mehän pyöritimme koko teatterin pienemmällä summalla. Tämä on vain yksi esimerkki siitä, miten Suomen eri alueita kohdellaan tässä hallituksessa, miten pienetkin muutokset voivat pienille yksiköille olla tappavia muuallakin kuin teatterissa.

Sitten vielä pari kannanottoa. Ennen vaaleja kaikki puolueet olivat huolestuneita nuorten tilanteesta. Entä nyt? (Ed. Aittoniemi: Vain keskusta!) Toivon, että he eivät menetä kokonaan uskoaan tähän yhteiskuntaan. Eräs opiskelija kysyi, miksi vastavalmistuneen pitää olla työttö-

mänä puoli vuotta tai vuosi, ennen kuin hänet työllistetään. En pystynyt vastaamaan muuta, kuin että työttömät työllistetään siinä järjestyksessä, kun he tulevat työttömiksi. Mutta tämän nuoren kysymyksessä oli ideaa, sillä esimerkiksi terveydenhuoltoalan oppilaitoksista valmistuneet tarvitsisivat heti koulutuksen päätyttyä työpaikan edes kuudeksi kuukaudeksi. Eräs nuori kertoi, että kun hän oli työttömänä jonkin aikaa, hän pelkäsi jo verikokeen ottamista. Vaikka työn jakaminen ei toisi yhtään uutta työpaikkaa, se tasoittaisi kuitenkin työn tekemisen mahdollisuutta. Jo ihmisten työkyntöisyyden takia olisi arvokasta vuorotella tai jakaa työtä.

Sosiaali- ja terveysministeriön kokeilu on hyvä, ja ehkä tätä kautta saataisiin myös vastavalmistuneille pikaisesti mahdollisuus kokeilla työntekoa. Pienipalkkaisilla lyhentynyt työaika ei voi merkitä kovin suurta leikkausta palkkaan, sillä heidänkin on tultava toimeen palkallaan. Juuri tähän toivon hallituksen tuovan jatkossa tuovan kokeilumäärärahoja.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä kannanotto metsien suojeluun Liisa Laukkarisen sanoin: ”Menet metsään, et minkään syyn takia, muuten vain. Kävelet siellä, hengität. Tulet sitten pois. Et osaa sanoa mitä tapahtui, etkä kuitenkaan unohda.”

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin tämän vastaaspuheenvuoron ed. Kiljusen puheenvuoron johdosta, mutta kun kuuntelin hänen puhettaan niin antaumuksella, en todella tarpeeksi ajoissa huomannut vastaaspuheenvuoroa pyytää, mutta kiitän arvoisaa puhemiestä tästä mahdollisuudesta puuttua ed. Kiljusen puheenvuoroon. Sehän oli kerrassaan mielenkiintoinen ja ansiokas ja hyvin poikkeuksellinen tässäkin talousarvion lähete keskustelussa, jota on nyt käyty jo monta päivää. Se oli kiihkon ja hyvin erittelevä, ehkä epäpoliittinenkin, ja monilta osin voisi täältä keskustan rivistäkin yhtyä ed. Kiljusen esittämiin ajatuksiin ja ainakin siihen kuvaukseen, jolla hän kuvasi yhteiskunnan murrosta ja kehitystä.

Hänen ideansa työllistävän Suomen mallista, joka ei varmaankaan ole kaukana ministeri Jaakon saaren työn tekemisen yhteiskunnan mallista, jota täällä on aikaisemminkin esitelty ja jossa sosiaaliturva ei ole enää suojaverkko, niin kuin ed. Kiljunen totesi, vaan trampoliini, tällainen ponnahduslauta. Tavoite on siis yhteiskunta, jossa kaikille annetaan mahdollisuudet toteuttaa itseään, ja tämä sisältää kyllä mielestäni erittäin

pahan puutteen, jota ed. Kiljunen ei puheenvuorossaan halunnut tai huomannut esitellä. Sehän on se, että tällainen yhteiskunta on terveiden ja vahvojen, vai pitääkö sanoa kauniiden ja rohkeiden, yhteiskunta. Siinä ei ole tilaa heikoille, joita me monet kansanedustajat kuitenkin yritämme täällä päätöksenteossa muistaa.

Ongelmaksi jäi mielestäni myös se, että tämän keskustelun kohteena oleva talousarvioesitys kyllä toimii aivan toisin kuin se ideaalimalli, jonka ed. Kiljunen hallituspuolueen edustajana äsken esitti. Mielenkiintoista olisi ollut kuulla, miten tässä mallissa universaalista, kaikkia koskevasta, sosiaaliturvasta lähtien näyttäytyvät esimerkiksi perusturvan leikkaukset tai äsken mainittu kansaneläkkeen perusosan eläkevähentäisyys.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös ed. Huotarin puheenvuoro oli avoin, mielenkiintoinen monin osin ja erittelevä. Minusta hän hyvin totesi sen, että asiasta päättävä elin — hän arvatenkin tarkoitti myös itseään kansanedustajana — ei ole päässyt mukaan valmisteluun. Minulle tuli mieleen pääministeri Lipposen hallituksen ohjelma ja sen tekotapa, jota täällä toisaalla ed. Ihamäki piti hyvänä siksi, että se on niin yksityiskohtainen. Minusta taas, kuten ed. Huotarin puheenvuorosta saattoi arvata tai lukea, hallituspuolueiden eduskuntaryhmät kokevat tämän yksityiskohtaisuuden ongelmana.

Ed. Huotari toi useita esimerkkejä asioista, joihin ei ole mitenkään voinut vaikuttaa ja jotka hänen kotimaakuntansa kannalta ovat erittäin ongelmallisia. Sitä linjaa, joka hallituksella on, hän kuvasi hyvin teatterimäärärahojen kohdentamisella. Minusta Lipposen hallituksen ohjelma on kirjoitettu niin, ettei ole tiedetty, mitä sisältö tarkoittaa, miten määrärahat kohdentuvat, miten säästöt kohdentuvat, ja varmasti sitä ennen olisi tarvittu yksityiskohtaisempaa ja koko maan huomioon ottavaa keskustelua.

Ed. Ihamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kiljunen puheenvuorossaan esittämä valinnanmahdollisuuksien esillä pitäminen ja lisääminen saa kannatusta myös tältä puolelta salia.

Varsinaisesti pyysin ed. Huotarin puheenvuoron johdosta tämän vastauspuheenvuoron ja voin todeta, että ed. Huotari pohti varsin ansiokkaasti kansanedustajan vaikutusmahdollisuuksia. Konkreettisesti se ilmeni kysymyksenä, voi-

ko hallituksen esitystä täällä muuttaa. Ed. Huotari itse vastasi, ettei juuri voi.

Ed. Huotari on osittain oikeassa, mutta voin kyllä lohduttaa, että kyllä täällä lakeja voi muuttaa ja jopa parantaa. Mutta toisaalta on sanottava, että budjettia ei kovinkaan paljon. Tosiasia on, että kun on näin laajapohjainen hallitus, kuin täällä kertaa on, asiat on ollut pakko sopia varsin pitkälle hallitusohjelmassa.

Ed. Löf: Värderade talman, arvoisa puhemies! Det budgetförslag vi nu diskuterar har av oppositionen karakteriserats som den budget som inleder nedmonteringen av vår traditionella bastrygghet. Jag vill däremot påstå att det är en budget som är en del i den framtida garantin för bastryggheten och välståndet i Finland. Den har som mål att balansera statsfinanserna och bibehålla den offentliga servicen. Jag vill med ett exempel förklara varför jag tror att vår basservice kommer att bestå även framdeles i Finland.

Hälso- och sjukvården i Finland står på en internationellt sett mycket hög nivå. Sjukhusplatsernas antal växte t.o.m. på 70- och 80-talet till världsrekordnivå, en klar överdimensionering. Sjukvården har de senaste åren fått erfara rejält minskade anslag. Minskningar på 20—25 procent är inte ovanliga. Våra sjukhus och hälsovårdscentraler har i de flesta fall mött nedskärningarna med friskt mod och klarat medborgarnas sjukvårdsservice tack vare en verksamhetsutveckling från slutet till öppen vård.

En vård som är t.o.m. bättre och mera human i alla former, i somatisk vård, i psykiatrisk vård och i äldreomsorg. Man har svarat mot utmaningen "Mindre resurser!" med anpassning, genom att söka nya utvägar, ny verksamhetsinriktning i stället för att sätta sig deprimerat ner och ropa efter mera pengar. Tack vare den här positiva tron på framtiden kan man trygga vården för våra medborgare. Till denna del är bastryggheten fortsättningsvis i skick och kommer att vara.

Vårt nordiska, solidariska samvete kommer aldrig att godkänna att människor blir utan vård och tillsyn i Finland. Jag vill dock inte generalisera, jag vet att sparsamheten har lett till svåra arbetsförhållanden på många inrättningar men jag vill lyfta fram möjligheterna, de goda exemplen och arbetsviljan.

Lyckligtvis har jag märkt att den här framåtandan och anpassningsförmågan är kännetecknande för många servicesektorer i kommunerna. Den här anpassningsförmågan med bl.a. prioritering av service ställer nog många kommuner på

hårda prov på grund av de sänkta statsandelarna. De svaga kommunerna kommer ändå att få kompensation, ingen lämnas i sticket av staten heller i Finland.

Budgetpropositionen innehåller ändå element som är tunga att acceptera. Rent allmänt lider regionerna. Starka ekonomiska centra är vinnare. Öppningen av det nationella stödpaketet för lantbruket är nog ett ingrepp som är svårt att fatta. De minskade anslagen för skogsnämnderna och lantbruksnäringsdistrikten försvagar också våra basnäringars möjligheter. Anpassningen till det nya marknadsläget borde ha kunnat ske i långsammare takt. Kompenserande näringsprojekt ute i regionerna hinner inte byggas upp på kort tid.

Dessa lösningar är typiska kompromisslösningar i en regering som måste ta ansvarsfulla och tunga beslut. Ingen vill spara och jag är solidarisk trots att jag inte helt accepterar tyngdpunkten mellan alla sparbeslut.

Puhemies! Säästöpäätös, josta ruotsalainen eduskuntaryhmä ei pidä, on yksityisteiden määrärahojen poistaminen. Tämän valtionavustuksen lopettaminen, mikä merkitsee noin 100 miljoonan parannusta valtiontaloudelle, on kova isku yksityisille tiekunnille harvaanasutuilla seu-duilla. Näiden teiden kunnossapitovaikeudet tulevat ilmeisesti johtamaan ulkopuolisiin kohdistuviin käyttöoikeuden rajoituksiin. Virkistys- sekä marjojen ja sienien poimintamahdollisuudetkin vaikeutuvat siten monen suomalaisen kohdalla. Toivon hallituksen harkitsevan tätä asiaa uudelleen ja mahdollisimman pian palaut-tavan valtionavun budjettiin.

Jag önskar också peka på handels- och industriministeriets delvis ologiska sparpolitik, som också tycks genomsyra nästa års budget. Minskningen av konkurrensförvridande näringsstöd är en klok linje och den fortsätter — tack och lov — men man frågar sig varför sparivern också riktar sig mot bidragen för energiteknologin. Stöden har enligt vad jag har fått höra styrts till storindustrins reglerteknik framom småskaliga biobränsle-företag. Jag hoppas att handels- och industriministeriet i sin bidragspolicy kan stöda ibrukta-gandet av inhemskt bränsle. Det ger en national-ekonomisk vinst och är en klok investering för miljön genom att träet är en förnybar energiråva-ra.

Handels- och industriministeriets pessimistiska syn på den alternativa energins möjligheter är förvånande. Den alternativa energin kan inte stå

för behovet av all ny basenergi, men den borde få utvecklingsmöjligheter och stå för en så maximal andel som möjligt av vår energiproduktion.

Med konkreta sparprogram och den samman-slagna effekten av alla alternativa energiformer, förutom den traditionella, och så vindkraft, växt-olja och dieselmotorkraftverk, energiväxter o.s.v., finns det kanske t.o.m. möjlighet att invänta naturgasens möjligheter i stället för att köra fram stenkolen, som är fördömlig med tanke på människosläktets framtid. Då är t.o.m. kärnkraften bättre.

Vår regering borde nu komma med en konkret proposition med förra riksdagens beslut som grund i stället för att kasta över frågan till riksdagen utan beredning.

Jag vill ännu gärna kommentera någon god sak i budgeten. Statsbidragen för undervisningen är i stort sett på tidigare nivå. Yrkehögskole-verksamheten utvidgas och med försöksverk-samheten är täckningen geografiskt och språkligt rättvis. Det här är en klok policy som värnar om framtiden. God utbildning, specialkunskap och forskning måste stå på en hög nivå i ett konkur-renssamhälle som skall hävda sig på de interna-tionella öppna marknaderna.

Arvoisa puhemies! Talousarvio on hyvä kompromissi osana valtiontalouden tasapainot-tamista. Emme halua jättää suurta velkaa lapsillemme ja lastenlapsillemme. Budjettiesityksen oikean peruslinjan ansiosta voimme jatkaa hy-vinvoivana kansana.

Värderade talman! Budgeten är en bra kompromiss på vägen att få statsfinanserna i balans. Vi vill inte överlämna en jätteskuld till våra barn och barnbarn. Grundlinjen i budgetpropositionen är riktig och stärker våra framtida möjlighe-ter att bestå som ett välmående folk.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti antaa kaiken tukeni ja uskon, että keskustan eduskuntaryhmä on hank-keessa mukana, yksityisteiden valtionosuusjär-jestelmän säilyttämisessä. Yksityisteiden valtion-osuusjärjestelmän romuttaminen on minusta ol-lut jo alun alkaen käsittämätön hanke sijoittaa hallitusohjelmaan. Tuntuu siltä, että ei ole oikein tiedetty, mitä ollaan tekemässä. Tässä asiassa varmasti pienellä säästöillä tehdään korvaama-ton vahinko. Tässä mielessä ed. Lövin ja RKP:n tavoite vetää tämä hallituksen esitys pois edus-kunnasta on varmasti paikallaan ja valtion-osuuskien palauttaminen yksityisteille.

Ed. Kiviniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lövin puheenvuorossaan totesi, että budjettiesitys takaa sen, että pystytään pitämään kiinni nykyisestä hyvinvointiyhteiskunnasta ja perusturvasta, toisin kuin puheenvuoroissa, joita eduskunnassa monelta eri taholta on käytetty.

Olenkin ed. Lövin kanssa siinä mielessä samaa mieltä, että toki säästöt johtavat siihen, että hyvinvointiyhteiskunta pystytään mahdollisimman hyvin ylläpitämään, mutta se, millä tavalla hallitus nyt säästää, ei ole se linja, jolla perusturva säilytetään, vaan päinvastoin hyvin monet yksityiskohdat näissä säästöleikkauksissa ovat johtamassa siihen, että kansalaisia, eri ryhmiä, pudotetaan kokonaan perusturvan ulkopuolelle ja entistä enemmän siirrytään sosiaaliturvajärjestelmässä siihen suuntaan, että se on työsidonnainen, mikä mielestäni ei ole oikea suunta.

Kyllä yhteiskunnan pitää jokaiselle kansalaiselle pystyä tarjoamaan perusturva, ja näitä esimerkkejä on esimerkiksi sairauspäiväraha-oikeuden poistaminen opiskelijoilta ja kotiäideiltä ja myös se, että alle 20-vuotiaat ollaan pudottamassa työmarkkinatuen ulkopuolelle, joten kyllä olen itse eri mieltä ja hyvin huolestunut tästä suuntauksesta, mihin hallitus on sosiaaliturva- ja perusturvajärjestelmää nyt viemässä.

Toinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 20.05.

Täysistunto keskeytetään kello 19.58.

Täysistuntoa jatketaan

kello 20.05

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Louekoski.

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996

Keskustelu jatkuu:

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Olemme keskustelleet lähes viikon vuoden 96 talousarviosta. Esille on tullut jälleen monia seikkoja ja epäkohtia, jotka tulee ottaa huomioon

valiokuntakäsittelyssä ja lopullisessa päätöksenteossa. Haluaisin itse kiinnittää huomioni työmarkkinatuen leikkauksiin.

Hallitusneuvotteluissa sovittiin työmarkkinatuen leikkaamisesta, ja tiedämme, että leikkaukset tullaan varmasti toteuttamaan, mikäli perustuslakivaliokunta katsoo, ettei päätös loukkaa kansalaisten perusturvaa. Se, että hallitus leikkaa näinkin pieniä etuuksia kuin työmarkkinatukea, ei ole perusteltavissa, ellei samalla luoda jotain uutta.

Työmarkkinatukeen tehtävien leikkausten ajatuksena oli alkujaan, että alle 20-vuotialta leikataan työmarkkinatuki kokonaan pois. Tämän suuntainen kerrasta poikki-ajatelma ei minun eikä muidenkaan nuorten sosialidemokraattisten kansanedustajien mielestä voinut olla mahdollista, joten olemme pyrkineet vaikuttamaan leikkausesitykseen sen järkevöittämiseksi jo valmisteluvaiheessa. Työministeriö ja työministeri ovat päässeet yhteisymmärrykseen kanssamme siitä, että työmarkkinatuen leikkauksen tulee koskea vain kouluttamattomia nuoria. Siis ne, jotka ovat jo opiskelleet ammatillisen loppututkinnon, saavat työmarkkinatukea entiseen malliin.

Poliittisten päättäjien tajuttua työmarkkinatuen totaalisen leikkaamisen mahdolliseksi seuraavissa työmarkkinatuen leikkausesityksissä lähdettiin siitä, että työttömille nuorille tataan koulutus-, työ- tai työharjoittelupaikka joutenolon sijaan. Ajatus on oikean suuntainen. Olemmehan me sosialidemokraattiset kansanedustajat jo aiemmin esittäneet nuorille yhteiskuntatukua. Yhteiskuntatakuun periaatteen tulee kuitenkin toteutua oikeassa tarkoituksessaan eli ratkaisun tulee olla nuoren omasta tahdosta lähtevä ja hänelle tulee tarjota vaihtoehtoja. Nuorella on oltava valinnanvaraa mm. koulutuspaikan suhteen niin, että nuoren ei tarvitse pakkokouluttautua alalle, josta ei ole kiinnostunut. Jos sopivaa koulutuspaikkaa ei ole tarjolla, on nuoren päästävä työharjoitteluun työmarkkinatukea menettämättä. Vain jos nuori kieltäytyy koulutuksesta ja työharjoittelusta, on viranomaisilla oikeus jättää työmarkkinatuki myöntämättä.

Tähän mennessä olen puhunut hallitusohjelman lisäpöytäkirjaan kirjatusta 500 miljoonan markan säästöistä työmarkkinatukeen. Tuponeuvotteluissa ansiosidonnaisen päivärahan leikkauksia vieritettiin työmarkkinatuen puolelle 200 miljoonaa markkaa. Vaikka ansiosidonnaisen päivärahan leikkaaminen ei mielestäni ole

positiivista yksilön kannalta, ei lisäleikkausten siirtäminen työmarkkinatukeenkaan ole oikein reilu ratkaisu.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkausten aleneminen oli hyvä asia. Säästön siirtyminen tässä kysymyksessä työmarkkinatuen puolelle oli kuitenkin epäsolidaarinen ratkaisu. Sekä työttömiä puolustavan ammattiyhdistysliikkeen että hallituksen olisi tässä kysymyksessä pitänyt katsoa peiliin ja kohdella neuvotteluissa kaikkia työttömiä tasavertaisesti eikä vain tehdä kauppaa työmarkkinatuen varassa elävillä.

Arvoisa puhemies! Vaikka joudummekin tekemään ikäviä säästöpäätöksiä valtiontalouden tasapainottamiseksi, meidän ei tule tehdä liian hätäisiä päätöksiä, joita myöhemmin joudumme katumaan. Talousarviota ja säästöpäätöksiä valiokunnissa käsiteltäessä ratkaisuista saadaan toivottavasti järkeviä ja kansalaisten kannalta siedettäviä.

Ed. Kiviniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tahvanainen puuttui aivan oikein puheenvuorossaan suunnitelmiin pudottaa alle 20-vuotiaat pois työmarkkinatuelta. Olenkin hyvin pitkälle samaa mieltä siitä, että hallituksen esitys, vaikka onkin toisaalta oikean suuntainen, ei kuitenkaan ole riittävä siinä mielessä, että on vaikea uskoa, että valtio pystyisi tarjoamaan jokaiselle alle 20-vuotiaalle asuinpaikasta riippumatta varteenotettavan työharjoittelu- tai koulutuspaikan, varsinkin kun nämä vaihtoehdot eivät ole keskenään taloudellisesti vertailukelpoisia. Esimerkiksi opintotuki alle 20-vuotiaalle on vain muutamia satoja markkoja kuukaudessa, kun taas harjoittelu- tai työpaikasta tulot ovat aivan toista luokkaa, vaikeivät nekään kovin suuria ole.

Tukioikeuden evääminen rajoittaisi selvästi alle 20-vuotiaiden valinnanmahdollisuuksia, saattaisi heidät usein myös taloudellisesti aikaisempaa huonompaan asemaan, joten tällöin olisi kyse lähinnä työttömyysturvan piiriin kuuluvien verrattuna perusteettomasta ja epäoikeudenmukaisesta kohtelusta. Sen vuoksi onkin järkevää, että me kaikki nuoret yli puoluerajojen — keskusta on yhtenäisenä — teemme töitä sen eteen, että eduskunnassa saadaan torpedoitua hanke, että alle 20-vuotiaita nuoria työmarkkinatuen osalta näin epäoikeudenmukaisesti kohdeltiin.

Ed. Immonen: Arvoisa puhemies! Suomalaisille palkkatyö on ihmisarvon mitta. Palk-

katyön menettäminen merkitsee pääsääntöisesti taloudellista menetystä, sosiaalista menetystä, tulevaisuuden visioiden menetystä ja liian usein myös terveyden heikentymistä.

Taloudellinen menetys koskee jokaista työttömäksi joutunutta. Noin 200 000:lla työttömäksi joutuneella on noin 2 500 markan bruttotulot kuukaudessa. Lukuisat heistä ovat äitejä ja isiä, heistä valtaosa asunovelkaisia. Lukuisat nuoremmat paikkaavat talouttaan vanhempiensa ja isovanhempiensa kukkarolla. Pahentuvaa tilannetta kuvaavat ulosottomiesten viestit, että muutamilla alueilla heidän suurin asiakaskuntansa ovat vanhukset, jotka ovat taanneet lastensa asunovelat. Tilannetta kuvaa myös runsaslukuisen näpistelyjen määrä, joka viime aikoina on kohdistunut jopa työttömien omiin yhdistyksiin.

Sosiaalinen menestys nivotaan Suomessa ankaraan työsuoritukseen. Suurin osa ihmisten kanssakäymisestä tapahtuu työyhteisöissä. Viime vuosikymmeninä olemme eriytyneet toisistamme, lokeroituneet televisioiden ääreen. Vierastamme naapureita jopa niin, että porraskäytävällä tervehtimistä jotkut pitävät vanhanaikaisena. Voimme vain kuvitella, miten työttömälle on voimia vaativaa lähteä kohottamaan itsetuntoaan muuttamalla ensin asenteet.

Tulevaisuuden visioiden menettäminen merkitsee myös huomisen turvan menetystä. Se luo epävarmuutta pienimminkin turvan pysyvyydestä, puhumattakaan toivosta saada palkkatyötä. Vastuuntuntoiselle ihmiselle tämä ei anna rohkeutta rakentaa perhettä tai suunnitella ylipäättänsä tulevaisuutta viikkoa pitemmälle.

Terveyden heikentyminen kohdentuu karkeasti ruumiillisen työn osalta fyysiseen ja henkisen työn osalta psyykkiseen puoleen. Turun kaupungin terveyshuollon yhteyteen perustettu, nyttemmin jo varojen puutteessa lopetettu työttömien terveystieteiden Takaportti toimi reilun vuoden ajan ottaen vastaan yhtenä päivänä viikossa yhteensä kolmisensataa työtöntä. Selvityksen mukaan asiakkaista valtaosa oli miehiä ja kaikista kävijöistä 80 prosenttia toimihenkilöitä. Asiakkaiden pääsääntöinen ongelma oli taloudellinen ahdinko, josta seurasi psyykkinen tasapainottomuus. Eräänä seurauksena siinä joukossa ilmeni huomattava avioerojen määrä. Ongelmien keskiössä on mm. toimettomuus, tarpeettomuuden tuntu, arkuus mennä ihmisten pariin, työttömyyden salaaminen jopa niin, ettei työttömäksi joutumisesta ole edes avio- tai avopuolisolle uskallettu kertoa. Lisäksi eräänlaisena huomiona pitäisin sitä, että pieneläimiin kohdistunut väkival-

ta ja pahoinpitely on Pieneläinyhdistyksen kertoman mukaan viimeisten kolmen vuoden aikana lisääntynyt 30 prosentilla.

Hyvät edustajatoverit, halusin tällä tavoin kuvata palkkatyön tärkeyttä suomalaiselle ihmiselle. Tämän tärkeyden edellinen hallitus vei yli 400 000 suomalaiselta. Edellä kuvattu kertoo erään puolen tilanteen raakuudesta sekä syvyydestä. Siksi työllisyyden hoitaminen on ensiarvoisen tärkeää ja hallitukselle elämän kysymys.

Leikkausten listalla on viime vuodet ollut palkkatyön ulkopuolella olevien työkäisten ihmisten turva. Verukkeita työttömyysturvan pienentämiseen etsitään milloin työmotivaation kohentamisesta, milloin kansainvälisiin vertailuihin nojautuen. Työmotivaation "kohentaminen" sosiaaliturvaa heikentämällä on hyvin toimeentulevien ihmisten heitto työttömän arjen ulkopuolelta. Tällainen heitto on epäonnistunut, koska tänään on avoimia työpaikkoja noin 5 000 mutta työttömiä työnhakijoita sata kertaa enemmän. Suhde on ollut sama jo usean vuoden ajan. Vertailu muun muassa Ruotsin työttömyysturvan keston kertoo vain osan totuudesta. Vaikka Ruotsissa työttömyysturvan kesto onkin 300 päivää, päivien ns. nollaus edellyttää 12 työviikon työjaksoa, kun taas Suomessa 500 päivän nollaus edellyttää 26 viikon työjaksoa.

Tunnen lukuisia työttömiä, jotka palkattomasti antavat vapaaehtoistoimintaan työpanoksensa, ahkeruutensa, halun auttaa toista ihmistä. He toimivat eri puolilla maata pelkän työttömyyskorvauksen varassa, monet hyvinkin kaukana asuinpaikkakunnastaan, toimivat, ettei heidän oma terveytensä huonontuisi ja ammattitaito rapistuisi. Yksi tärkeä syy on myös halu auttaa kanssaihmiä; tämä puoli jää usein julkisuudessa vähälle huomiolle, mutta on elävässä elämässä todellista arkea. Ammattitaidosta huolta kantavat työttömät ilmoittautuvat vapaaehtoisiksi eri tahoille. Esimerkiksi erääseen turkulaiseen kauppaan on tarjoutunut työpaikkailmoituksen seurauksena viikonloppuapulaisiksi palkattomaan työhön niin paljon nuoria miehiä, ettei heitä kaikkia voida alkuunkaan sijoittaa.

Kun olemassa olevilla työttömyyskorvauksilla yritetään pitää elämää yllä edellä kerrotuin tavoin, en ymmärrä, miksi ollaan nipistämässä työttömyysturvan etuuksista. Korostan, että työttömyyskorvaus on lukuisille työttömille myös palkka motivoidusta vapaaehtoistyöstä, joka pitää ihmisen jonkinlaisessa kunnossa.

Edellä kerrotun perusteella näen vasemmistoliiton ehdotuksen maksuosuusremontista työttö-

myysturvamenojen säästämiseksi terveenä vaihtoehtona. Etuuksiin en salli puututtavan.

Arvoisa puhemies! Kun elämme palkkatyön aikakautta ja olemme siihen myös täysin mitoitettuja, niin muutaman sadan vuoden päästä palkkatyöstä puhutaan kuin tänään dinosauruksista.

Odotan hallituksen työllisyysohjelmalta paljon. Tavoite työttömyyden puolittamisesta mielestäni ei kuitenkaan toteudu ilman työn jakamista. Työn jakaminen on välttämätön remontti maassamme: jakamalla työt kullekin alalle sopivalla tavalla, ottamalla käyttöön sapattivapaat, työvuorottelut, 6+6-työpäivät jne. Kolmikantaisitys, jonka mukaan työn vaihtajalle maksetaan korvausta enintään 4 500 markkaa kuukaudessa, ei houkuttele työntekijää eikä työtöntäkään vaihtokauppaan. Silti se on askel myönteiseen suuntaan.

Kaikesta huolimatta on syytä kaivaa esiin kaikki työllistämisen vaihtoehdot, jotka eivät alenna ihmisarvoa, esimerkkinä muun muassa tällä hetkellä 58—65-vuotiaat, joita työelämässä tällä hetkellä on muistaakseni 72 000. Heillä on lain mukaan oikeus työntekijän ja työnantajan kesken sovitulla tavalla jäädä osa-aikaeläkkeelle, mutta valitettavasti pelko tulevan ajan eläkkeestä estää ihmisiä jäämästä. Tällä hetkellä osa-aikaeläkkeellä Suomessa on 4 400 ihmistä. Koska 72 000 ihmistä on työssä, voisi kuvitella, että sieltä helposti tulisi 10 000—20 000 työpaikkaa nuoremmille ihmisille.

Suomalaiset ovat hitaita muuttumaan palkkatyöstä luovalle ihmisille sopivaan työn aikakautteen.

Ed. R. Korhonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A la - Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Immonen tuntee työttömyyden erittäin hyvin aktiivisen järjestötyön pohjalta työttömien parissa ja omakohtaistenkin kokemusten perusteella ja ne monet ongelmat, mitkä työttömyyteen liittyvät.

Vastauspuheenvuorona hänen puheenvuoronsa johdosta olisin tullut siihen, että kyllähän työttömyyden osalta on sittenkin perimmiltään kysymys siitä, että me voisimme pystyä työpaikkoja luomaan Suomeen kymmeniä-, itse asiassa satojatuhansia lisää tällä vaalikaudella. Silloin me tulemme siihen, että meidän täytyy voida Suomessa työn antamisen eväitä parantaa. Siitä

on viime kädessä kysymys. Silloin joudumme sellaisten asioiden kanssa tekemisiin kuin työllistämiskynnyksen alentaminen, joka liittyy veroikiilaan ja työelämän lainsäädäntöön, toisaalta nimenomaan pk-sektorin, mikroyritysten ja vastaavien, toimintaedellytysten parantamiseen.

Nämä ovat oleellisia asioita, ja luulen, että tänä päivänä se, mitä työttömät odottavat, on rehellisyyttä päättäjiltä ja olennaisiin asioihin puuttumista. Olennaista on se, että me pystymme Suomessa työllistämisen, työn antamisen, eväitä aivan oleellisesti parantamaan, ja nyt valitettavasti kahteen vuoteen hallitusohjelma ei takaa siihen eväitä eikä tupopöydässäkään ole eväitä. Ed. Immonen, eikö tähän oleelliseen asiaan pitäisi puuttua ja suhtautua tähän tilanteeseen rehellisesti ja realistisesti, mistä työllistämisen parantamisessa todella on kysymys?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On varmaan kymmenes kerta, kun totean näkemyksenäni, että työnvuorottelu ja sapattivapaa eivät tee uusia työpaikkoja. Ne ovat psyykkisesti hyvin tärkeitä asioita, joissa pitkään työttömänä ollut pääsee tietyn ajaksi työn ääreen, sillä on hyvin paljon merkitystä. Myöskään työn jakaminen sillä tavalla, että kahdeksan tunnin työvuoro jaetaan kahteen neljän tunnin työvuoroon, ei anna uusia työpaikkoja, muuten kuin nimellisesti ja muodollisesti.

Minun mielestäni tärkeätä olisi tällä hetkellä — ja en ymmärrä, miksi sitä asiaa ei lähdetä toteuttamaan — 55-vuotiaiden mahdollisuus jäädä tienaamalleen eläkkeelle sillä edellytyksellä, että alle 30-vuotias saa siitä vapaaksi jäävän työpaikan. Se on eräs keino.

Eräs keino, joka sellaisenaan ei kylläkään työllistä, olisi työttömyyskortistojen tarkastelu siltä pohjalta, että katsotaan, kuinka paljon siellä on täysin työkyvyttömiä sekä työhalunsa että työkykynsä pohjalta, ja siirretään heidät sieltä pois ja sen jälkeen tarkastellaan niiden jäljelle jäävien osalta, millä tavalla ja minkälaisin toimin heitä voidaan työllistää.

Mutta jotakin pitäisi tehdä, ja nämä kaksi — tietynlainen luopumiseläkejärjestelmä, kun maatalouteen verrataan, siellähän on samanlainen järjestelmä ollut, ja toisaalta tämä kortistojen selvittäminen — olisivat nyt hyvin tärkeitä asioita. Ne voitaisiin varmaan kohtuullisella suunnittelulla jopa toteuttaa.

Ed. Immonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suomessa on niin paljon koulutet-

tua työvoimaa, että eivät taida luvut riittää. Ei työllistämisen kynnys ole se, etteikö meillä riittäisi taitoa, vaan se, ettei riitä kohteita, mihin tämä koulutettu väki voitaisiin sijoittaa muulla tavalla, kuin että me jaamme työtä. Mutta mikä se malli on milläkin alalla, on tietenkin siellä sovitava. Tässä vain haluan tuoda esille sen, että viimeisten viiden vuoden aikana tuotanto on suurin piirtein säilynyt samana ja mieluummin vähän kasvanut ja 400 000 työtöntä tullut lisää; on teknologinen vauhti mennyt niin huomattavasti eteenpäin. Toisin sanoen, jos me vaadimme täysipäiväistä työaikaa ihmisille, se on vähän vaatimus kehityksen taakse päin viemisestä. Mutta ennen kaikkea pitäisi vaatia näille ammatitaitoisille ihmisille työtä, vaikka olisi lyhyempi aika.

Ed. Ryhänen: Herra puhemies! Täällä ovat monet peräänkuuluttaneet sivistynyttä parlamentaarista keskustelua tästä budjetista. Se on turhaa. Olen ensimmäistä kauttani olevana kansanedustajana seurannut keskustelua ihmetellen, miten täällä puhutaan koko ajan toistomielellä. Probleema on se, että kun hallitusta muodostettaessa kiireessä ja öitäkin valvoen on tehty hallitussopimus, johon hallituspuolueet ovat sitoutuneet, niiden eduskuntaryhmät on pakotettu jopa eräitä erottaen noudattamaan orjallisesti kiireessä tehtyjä päätöksiä, ns. yhteisiä sopimuksia, jotka viedään lävitse vääjäämättä, vaikka myöhemmin aamulla hallituspuolueidenkin piirissä on havaittu, että virhe on tehty, näin ei olisi pitänyt sopia.

Hallituspuolueiden piiristä on kuulunut muutamia mielestäni terveitä puheenvuoroja, jotka ovat juuri näin arvostelleet hätköiden tehtyjä päätöksiä. Minä puutun muutama.

Ensinnäkin työllisyyshallitus, joka pyrkii puoltamaan työttömyyden, ei tule pääsemään siihen terveellä tavalla niillä keinoilla, joita tässä on esiin tuotu, eli pyrkimällä koulutuksen tai pitkäaikaistyöttömien eläkkeelle siirtämisen keinoin siivoamaan työttömyyskortistot. Ne silminkääntötemput eivät lisää työpaikkoja. Kansantalouden kannalta katsottuna ainoastaan uusien työpaikkojen syntyminen, työllisyyden todellinen aleneminen, tuo tulosta. Ainoastaan sillä linjalla pystytään yhteiskunnassa toteuttamaan yhtä ja toista hyvää.

Meillä vallitsee varmasti suuri yksimielisyys siitä, mille sektorille tai miten uusia työpaikkoja voidaan synnyttää. Uusia työpaikkoja ei synny julkiselle sektorille. Päinvastoin sillä sektorilla

työpaikat vähenevät, koska esimerkiksi kuntien maksuosuuksien leikkaus vähentää huomattavasti työpaikkoja tuolla linjalla. Uusia työpaikkoja ei synny suurteollisuuteen, suurtuotantoon, koska ensinnäkään ne lupaukset, joita EU-äänestyksen alla annettiin, että meillä olisi varastossa kassakaapissa uusia investointisuunnitelmia, eivät ole toteutuneet eivätkä toteudu. Toiseksi jos suurteollisuus investoisi, se ei lisää työpaikkoja, koska automatisointi etenee.

Jäljelle jää sektori, pieni ja keskisuuri tuotanto- ja yritystoiminta, jonne uudet työpaikat voivat syntyä. Keinot, millä tavalla yrittäjiä ja yrityksiä voitaisiin rohkaista, antaa porkkanaa, ovat hallitukselta hukassa. On tuotu esiin hallituksenkin piiristä näkemyksiä, että pitäisi kuunnella enemmän yrityksiä, yrittäjiä ja yrittäjiksi aikovia, poistaa todellisia esteitä. Tähän hallitus ei näköjään pysty ay-liikkeen kanssa siitä huolimatta, että peräti 13 kertaa hallitusohjelmassa puhutaan hyvästä yhteistyöstä ja kuuntelu- ja keskusteluyhteydestä työmarkkinajärjestöjen ja ay-liikkeen kanssa.

Kysymyksessä näyttääkin olevan hallituksen ja lähinnä SAK:n kanssa kevyt mukava seurusteluyhteys, small talk, jossa on mukava ja kiva olla yhdessä, mutta ei synny mitään todellista tulosta. On puheita siitä, että voitaisiin tehdä jotakin olennaista pienyrittäjien ja yrittäjiksi aikovien edellyttämien työelämän joustojen kanssa, mutta todellisia tekoja ei kyetä tekemään. Tämä on valtava haaste, jos me otamme tosiaankin lähtökohdaksi sen, että yrittäjiä on kuunneltava. Jos he pystyvät jotenkin synnyttämään uusia työpaikkoja, se on arvokas asia. Se on peruskysymys myös hallitukselle ja sen uskottavuudelle tulevaisuudessa.

Toiseksi toteaisin, että kansanvakuutuksen purkaminen ja sen perusteitten murtaminen on kauaskantoinen asia, jolla jaetaan kansalaisia a- ja b-kansalaisiksi. Kansaneläkejärjestelmä, joka on ollut yhteinen kaikille tähän saakka, hävitetään nyt ja ihmiset saatetaan eläkkeellä ollessaan a- ja b-kansalaisten ryhmiin. Sitä pidän pitkään eläkepolitiikassa toimineena hyvin valitettavana ja vääränä. Perusteluja on tuotu monessa puheenvuorossa jo aiemmin esille, en halua niihin sen enempää puuttua.

Lisäksi haluan puhua sairausvakuutuksen päivärahan pois ottamisesta omaa työtä tekevilä. Voisin lukea sairausvakuutuslaista muutamia pykälää. En kuitenkaan tee sitä. Eivätkö esimerkiksi kehitysvammaista lasta hoitavat äidit tai kotona suurperhettä hoitavat äidit tee yhteiskun-

nan kannalta todella arvokasta työtä? Nyt on sanottu, että sairaus ei saa aiheuttaa etua, siitä olen samaa mieltä. Mutta usein, jos tällainen äiti kotona sairaita hoitaessaan sairastuu ja joutuu hankkimaan sijaisen, huomataan, että on tapahtunut menetystä. Työ, jonka äiti on tehnyt, on ollutkin silloin arvokasta työtä, tuloa tuottavaa työtä. Ei tarvitse dramatisoida, mutta jotakin suurta vääryyttä tapahtuu, jos sairasta lasta hoitava äiti ei saa päivärahaa, vaikka joutuu lastensa hoitamiseksi ottamaan sijaisen. OK, nyt voidaan sanoa, että silloin voitaisiin mennä sosiaaliluukulle. Mielestäni se on itse asiassa hyvin alenuttavaa ja väärää, koska koko ajan on tehty kotona arvokasta ja hyvin upeata työtä. Nämä ovat esimerkkejä.

Kolmanneksi vielä toisin esille asian, joka voi aiheuttaa toteutuessaan hyvin suuria ongelmia, jopa tragedioita. Se on silloin hallitussopimusyönä saatu älynväläys: yksityisteitten valtionavun lakkauttaminen. Yhteiskunnassa ovat tieriidat ja rajariidat olleet vanhastaan hyvin suosittuja kärjäkärhämiä aiheita. On tapahtunut jopa väkivallantekoja, miestappoja. Epäilen, että tässä asiassa tulee tapahtumaan monen mökkiläisen, monen jokamiehen oikeuden käyttäjän, monen sienestäjän, kalastajan, marjastajan, metsästäjän kohdalla tämän sortista kärhämää.

Ennen kaikkea kiinnitän huomiota niihin suunnitelmiin, että jos vuonna 1995 on valtionapua saatu, nämä tiedot ovat kymmenen vuotta julkisessa käytössä. Kysymys on mielestäni, jos tällainen kymmenen vuoden säännös lakiin kirjataan, herra puhemies, takautuvasta lainsäädännöstä, jota tässä maassa on tietääkseni harastettu vain yhden kerran eli sotasyllisyysoikeudenkäynnissä. Määrärahojen anojat eivät ole tietäneet, että eduskunta vuonna 1995 tekee tällaisen päätöksen, että he ovat sitoutuneet anoesaan tähän ja tähän. Jokainen, joka yksityisteitä vähänkin tuntee, tietää, että ehkä parhaimmillaan 40:tä prosenttia kustannuksista vastaavat avustukset vuositasolla eivät vähääkään turvaa kymmeneksi vuodeksi tien kunnossapitoa, eivät vähääkään. Kysymys on rankimman jälkeen takautuvasta lainsäädännöstä. Jälleen kerran tuli älynväläys hallitussopimusta rustanneesta työryhmässä jonakin yönä. Mielestäni tällaiset fiibat, joita on tapahtunut, tulee pystyä oikaistamaan. Kai järkeä voi käyttää eduskunnassakin myöhemmin, kun havaitaan, että ollaan menossa kerta kaikkiaan vikaan.

Erityisesti mieleeni tuli ed. Kuisman käyttämä hyvin rakentava puheenvuoro. On syytelty edel-

listä hallitusta, sitä edellistä hallitusta ja nykyistä hallitusta. Tietenkin kaikki nämä syytökset ovat aiheellisia, mutta täytyy kysyä, johtaako tämä syytöslinja mihinkään. Yhteisesti täytyy nyt nähdä, missä tilassa Suomen tasavalta tänä päivänä on, ja yhteisesti myös sivistyneen parlamentaarisen keskustelun kautta pyrkiä vääryydet oikaisemaan. Annetaan tunnustusta toisillemme, mutta myös ollaan valmiita korjaamaan joitakin niitä virheitä, joita on tehty tai ollaan tekemässä. Eivät kaikki päätökset voi olla täysin oikeita. Juuri olen itse puuttunut kolmeen kohtaan ja toivoisin todellakin koko sydämestäni, että näistä asioista keskusteltaisiin, ennen kuin tehdään huonoja päätöksiä.

Ed. B r y g g a r e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ryhänen puuttui kiireellä tehtyyn hallitusrakenteluun, ja minua vähän vaijaa tämä määrittely senkin takia, että juuri tämän takia hallitus pystyy taistelemaan markkinavoimia vastaan, juuri tämän takia korkokehitys heti hallituskauden alussa suuntautui parempaan suuntaan ja juuri sillä tavoin, että kun korko lähti laskuun, se on tarkoittanut talouselämälle positiivista piikkiä. Meillä taitaa olla vähän liiankin hyvin muistissa, kun on jähkailtu ja rakenneltu hallitussopua, mitä se on merkinnyt markkinoilla, jotka ovat avoimet, markkinoilla, joilla reagoidaan kaikkeen epämääräisyyteen ja epätietoisuuteen. Nimenomaan se toimi, jolla hallitus päättäväisesti ja tehokkaasti alussa rakensi tiukan viiden puolueen paketin, auttoi meitä heti alussa ja antoi kovan potkun ja loi mahdollisuuksia rakentaa tätä talouspolitiikkaa, jota nyt viedään eteenpäin. Ihmettelen, että ed. Ryhänen näkee tämän asian juuri päinvastoin.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sinänsä ei minulla ripeätä päätöksentekoa vastaan mitään ole, päinvastoin, mutta olen tyhmyyksiä vastaan, joista minä kolmesta, ed. Bryggare, puhuin. Ed. Bryggare, te ette kiinnittänyt puheenvuorossanne ollenkaan näihin huomiota, vaan puhuitte liirumlaarumia yleisesti. Minä peräänkuulutin juuri parlamentaarista keskustelua, jossa puututaan tiettyihin asioihin.

Ed. P i h a : Arvoisa puhemies! Käytän ensin muutaman minuutin vastatakseni ed. Ryhäselle, koska en paikaltani saanut vastauspuheenvuoroa käyttäen. Kun ed. Ryhänen toivoi, että annetaan toisillemme tunnustusta, annan heti ensimmäiseksi tunnustusta siitä, että hän otti pienet ja

keskisuuret yrittäjät esille puheenvuorossaan. Mutta yhdyin siihen käsitykseen, että puhumme toistemme ohi, sillä suurista lupauksista huolimatta ed. Ryhänen puheenvuorossaan päätyi puolustamaan niitä nykyisiä järjestelmiä, joita meillä on, eikä keskittynyt siihen tulevaisuusnäkökulmaan, jota tietysti hallitusohjelmalla pyritään aikaansaamaan ja nimenomaisesti, jotta meillä olisi Suomessa tulevaisuudessakin parempi olla. Siinä mielessä sanon, että varmasti puhumme toistemme ohi. Hallitusohjelmassa varmasti emme saa kaikkia epäkohtia hoidettua tämän vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä. Mutta hallitus tulee toimimaan myös muulla tavoin työllisyystavoitteensa puolesta.

Arvoisa puhemies! Suomen tulevaisuuden kannalta hallituksen talousarvioesityksessä oleellista on se, että kurinalaisella menopolitiikalla pyrimme siihen, että tulevien sukupolvien pöydässä ei käydä syömässä. Hallituksen talouspoliittinen linja on säästötoimenpiteinen vaikeampi mutta välttämätön ja oikean suuntainen tie. Kun kuitenkin budjetissa on arvioitu velan markkamäärän kasvavan vuoden 1996 loppuun mennessä 405 miljardiin markkaan ollen siten 68 prosenttia bruttokansantuotteesta, mitään syytä tällaiseen ylenmääräiseen tyytyväiseen hyminään ei varmasti ole. Voidaan perustellusti kysyä, riittävätkö edes nämä säästötoimenpiteet. Hallitus on hallitusohjelman mukaisesti tehnyt säästötoimenpiteensä ja uskoo, että kehitys Suomessa sitä kautta johtaa myös taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymiseen ja työllisyyden kannalta positiiviseen kehitykseen.

Niin uskon minäkin, vaikka olenkin hyvin kriittinen leikkausten riittävyyden suhteen. Historia on nimittäin osoittanut, että eduskunta on tottunut syömään kaiken, mitä syötävissä on. Ikävä kyllä, en usko, että tässä suhteessa on opittu yhtään mitään. Jo viimeistä säästöpakettia koottaessa eräät kansanedustajat vilauttivat jopa sitä mahdollisuutta, että säästöjä työttömyysturvaan ei tarvita työttömyyden alenemisesta aiheutuvien työttömyysmenojen laskun tähden. Tämä käsitys edustaa minusta pahimmillaan sitä yltiöoptimistista politikointia, joka on tuonut meidät tähän tilanteeseen, jossa maa nyt makaa.

Jo nyt olisi tärkeää muuttaa budjetin rakennetta tulevaisuussuuntautuneeksi. (Ed. Ala-Nissilä: Millä tavalla?) Budjetin rakenteen tulisi selvästi osoittaa kolme erilaista pääluokkaa: pääomaosa eli valtion velan hoitokulut; kulutusosa eli se, mihin rahat kulutetaan ilman merkittävää

lisäarvoa takaisin yhteiskunnalle; sekä investointiosa, johon kuuluisivat muun muassa tutkimus, koulutus ja muu sellainen toiminta, joka pitkällä tähtäimellä lisää kansallisuusomaisuutta, jonka siirrämme seuraaville sukupolville. Näin pystyisimme konkreettisesti tekemään niitä rakenteellisia säästöjä, ilman että syömme tulevaisuudelta mahdollisuuksia.

Erilaisissa puheissa täälläkin kyllä toistuu ajatus rakenteellisista säästöistä. Kun hallitus sitten pyrki tekemään ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta nimenomaan rakenteellisia säästöjä, sen sijaan että olisi otettu lisää niiltä työttömiltä, joilla menee kaikkein huonoiten, kaikki tietävät, kuinka siinä kävi. Lopputulos tupon tuskaliaassa synnytyksessä sentään oli kohtuullinen.

Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu paljon nuorista. Haluankin sanoa tälle eduskunnassakin esiintyvälle ay-puolueelle: Pitäkää nyt edes vähän nuortenkin puolta, kun työmarkkinajärjestöt neuvottelevat työttömyysturvaan ja työmarkkinatukeen tehtävien säästöjen kohdentamisesta! Nämä nuoret eivät ehkä ole edustettuina ay-liikkeessä, mutta ovat silti tärkeitä. Onhan sekin kummallinen tasa-arvoajattelutapa, että nuoria pyritään esimerkiksi työttömyysturvajärjestelmän piiristä poissulkemalla aktivoimaan, koska se on heidän kannaltaan hyvä asia. Täytyy muistaa, että tulevien sukupolvien pöydästä voidaan myös hyvää tarkoittaen käydä varkein syö-mässä etukäteen, niin kuin nyt pahimmassa tapauksessa tulee tapahtumaan. Säästöpäätöksiä tehdessä ei pidä lisätä sukupolvien välistä epätasa-arvoa.

Menneet tuponeuvottelut olivat myös siinä mielessä mielenkiintoinen episodi, että siinä paljastui vastuun ja vallan korreloimattomuus suomalaisessa yhteiskunnassa. Demokratiahan toimii siten, että äänestäjillä on valta viime kädessä valita edustajansa. Meillä tämä tapahtuu eduskuntavaalien kautta. Tähän valintaan liittyy niin valta kuin myös se meillä usein unohdettu vastuu, ja siinä tulee se pieni ero ay-liikkeen ja muiden etujärjestöjen ja kansanedustajien välillä. Etuja saa tietysti ajaa minkälaisessa porukassa haluaa, mutta hallituksesta ja eduskunnasta ei voida tehdä osto- ja myyntiliikettä, jolle jokin eturyhmätaso sanelee ratkaisuja, joista se ei faktisesti ole vastuussa. Kun minä painan äänestysnappia eduskunnassa käyten sitä valtaa, josta kannan myös kansalaisille ja äänestäjilleni vastuun.

Hallitusohjelmassa korostettu työmarkkinajärjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö onkin jollain

tahoilla ilmeisesti ymmärretty hiukan väärin maan hallitukseen kutsuna. Näin ei ole eikä voi olla. Kriittisyyttä järjestelmän toimivuuteen on syytä esittää myös neuvotteluosapuolista. Miksi tupopöydästä puuttuu se työllistävä osapuoli, pienet ja keskisuuret yrittäjät? (Ed. Manninen: Sitä mekin olemme kysyneet!)

Arvoisa puhemies! Säästötoimenpiteet ovat vain yksi osa kasvun ja työllisyyden positiivisen kehityksen strategiasta, veropolitiikka on toinen. Tuloverotuksen keventäminen on työllisyyttä parantava tekijä. Siksi on tärkeää, että hallitusohjelman mukaisesti alennetaan tuloverotusta, ja nyt tuposopimuksen yhteydessä sentään saatiin jotain hyvääkin aikaan, päästiin mittavampiin veronkevennyksiin. Mutta riittääkö tämä? Verotuksen keventäminen edesauttaa työpaikkojen syntymistä sekä työllistymisen mielekkyyttä. Suomen veroaste on kansainvälisesti vertailun sietämättömällä tasolla, minkä osoittaa myös budjettiin liittyvä ulkomaisten asiantuntijoiden veronkevennys. Tämä on selkeä indikaattori verokiilan olemassaolosta, ja soisi toki se ymmärrettävän myös suomalaisen palkansaajan osalta. Verotuksen osalta Suomessa tarvitaan pitkäjänteistä, suunnitelmallista, jopa yli vaalikausien ulottuvaa ajattelua niin verotuksen painopisteistä kuin vastuunalaisen ja tiukan menopolitiikan osalta jatkossa.

Tulevaisuutta ajatellen eräs yksityiskohta budjetissa ja tulevissa budjeteissa on myös kansallisuusomaisuuden kohtalo. Hallitusohjelman mukaisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä on tulevaisuustyöpaikat ja niin edelleen. Innovaatioyritykset kuitenkin tarvitsevat pääomaa niin tuotekehitykseen kuin markkinointimahdollisuuksien luomiseen, ja sitä pankkikeskeisessä rahoitusjärjestelmässämme ilman vakuuksia ei ole yrityksille juuri tarjota. Riskirahoitusjärjestelmän toimivuus ja mittavuus jatkossa on merkittävä tulevaisuustekijä. Muun muassa Sitra on täyttänyt riskirahoitustehtävänsä, hyvä niin.

Valtionyhtiöiden yksityistäminen strategian mukaan jatkuu edelleen. Osa saatavista rahoista menee yrityksen pääomarakenteen vahvistamiseen. Lisäksi valtio saa kaupassa varoja. Valtionyritykset ovat osa kansallisuusomaisuuttamme, jota aikojen saatossa olemme keränneet. Niinpä niiden myymisestä saatavat varatkin ovat osa sitä kansallisuusomaisuutta, jota ei pidä hukata valtion budjetin kautta käyttömenoihin ja kulutukseen. Järkevämpää tulevaisuuden kannalta on sijoittaa näitä rahoja merkittävästi pienen ja keskisuu-

ren sektorin riskirahoittamiseen. Täten emme hukkaa kansallisuusomaisuutta, vaan edistämme kasvua ja sitä kautta kansallisuusomaisuudenkin kasvua. Se on tulevaisuusstrategiaa.

Vaikka opiskelijat ovat joutuneet säästötoimenpiteiden kohteeksi opintotuen leikkausten muodossa, on heille myös positiivista kerrottavaa budjetissa. Tulevaisuusajattelua edustaa nimenomaan budjetin sivistyspuoli. Suomi tietoyhteiskunnaksi -hankkeeseen on myönnetty varat, ja lisäksi korkeakoulujen ja yliopistojen todellinen määrärahalisäys on 114 miljoonaa markkaa. Suomen Akatemian määrärahat ovat kasvaneet edellisvuoteen verrattuna, ja täten tieteseen tulee lisäystä noin 45 miljoonaa markkaa. Yritteliäisyyttä ja osaamista tukee korkeakouluille tuloksellisuuden perusteella jaettava 144 miljoonaa markkaa, ja huippuyksiköt ovat tulevaisuudessa yksi tällainen tuloksellisuuden mittari. Kun säästöjä tehdään opetusministeriönkin saralla, mieluummin sitten muutama kymppi opintotuesta kuin opetuksen tasosta, tulevaisuudesta ja tulevasta työmahdollisuuksista. Sivistystoimeen tehty panostukset ovat juuri se oikea suunta, tulevaisuusajattelua edustava linja.

Arvoisa puhemies! Olen puheenvuorossani keskittynyt yksityiskohtiin, joissa erityisesti tulisi korostua uudenlaisen ajattelutavan ja tulevaisuuden ajattelun. Helpointa tämän päivän päätäjille on vanhoilla rakenteilla pyrkiä kohtuulliseen lopputulokseen. Vaikeampaa on pyrkiä muuttamaan vanhentuneita rakenteita, jotta päästään parempaan lopputulokseen. Minusta tulevaisuus syntyy siitä ajatuksesta, että me pyrimme tekemään huomisesta muutakin kuin uuden eilisen. Paljon on varmasti vielä tehtävää.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Piha piti mielestäni varsin hyvän puheen, tosin aika hengästyttävään tahiin. Hänen puheenvuoronsa ansaitsee kuitenkin useita tarkennuksia mielestäni.

Ensinnäkin tämän vuoden talousarvio — se on muuten talousarvio eikä budjetti — joka rakentuu 193 miljardin loppusummalle, on jo nyt mennyt pitkäksi. Kuten tiedämme, tuponeuvotteluissa sovittiin koulutusasioista ja lukittiin julkisen sektorin ratkaisu sillä tavalla, että nyt hallitus joutuu antamaan eduskunnalle kirjelmän,

jolloin menoraamit menevät pitkäksi. Kun työtömyys ei alene, valitettavasti, ehkä odotetulla tavalla, niin siellä tulee lisää menoja ja budjetti menee tällä tavalla pitkäksi. Tämä erittäin tärkeä säästötavoite nimenomaan nuorten näkökulmasta, niin kuin sanoitte, ei valitettavasti näytä toteutuvan.

Toinen näkökulma on se, että työmarkkinajärjestöt ja työntekijäjärjestöt todella keräävät kyllä nuorilta jäsenmaksuja, keräävät työttömiltäkin jäsenmaksuja, mutta aivan liian vähän muistavat näitä ryhmiä, kun tekevät omia ratkaisujaan.

Kolmas huomautus on se, että verorasitus ei ensi vuonna kevene, vaan kokonaisverorasitus valitettavasti ensi vuonna nousee. Tuloverasituksesta tapahtuu kyllä pientä marginaalista alentumista.

Mutta kaikkein tärkein huomio on se, että valitettavasti työn antamisen eväitä ei nyt Suomessa alenneta, ei tupopöydässä, ei talousarviossa, kahteen seuraavaan vuoteen, mikäli olen oikein ymmärtänyt. Voitteko, ed. Piha, kertoa, missä alennetaan työn antamisen eväitä näissä ratkaisuissa ja sillä tavalla edistettäisiin todellisella tavalla työllistämistä Suomessa?

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vastata ed. Pihalle, joka epäili, että ay-liikkeen tai paremminkin demareitten puolella ei ole ollenkaan nuorten tukijoita tai nuorten etujen ajajia. (Ed. Manninen: Ei ole kyllä näkynyt!) Tämä käsitys on aivan väärä. Tämänkeväisessä ja tämän alkusyksyn ratkaisuissa meidän ryhmämme puolella on myös todella paljon ollut keski-ikäistä väestöä, vanhempaa väestöä, joka todella on sitä mieltä, että nämä kaikki ratkaisut ei välttämättä ole nuorten kannalta hyviä, ja ovat olleet vaikuttamassa siihen suuntaan, että näistä saataisiin jollakin tavalla siedettävää, niin kuin sanoin aikaisemmin puheessani.

Voisi sanoa, että myös kokoomuksella hallituksessa olevana puolueena on mahdollisuus esittää reunaehtojaan, muun muassa nuorten osalta esimerkiksi työmarkkinatukiratkaisussa. Jos se olisi ollut erittäin kipeä ja hallituksessaolon ehto, niin kyllä kokoomus olisi varmaan sen asettanut myös ykköskysymyksikseen.

Miksi tupopöydästä puuttuivat pienet ja keskisuuret yritykset? Eiköhän se ole näitten suurten yrittäjien ja kuitenkin sen yrityskentän oma asia, minkä takia siihen pöytään ei päästetä pikkuyrittäjiä.

Ay-liike kyllä tietysti ajaa omien jäsentensä etuja. Ed. Ala-Nissilä hieman harhaanjohtavasti sanoi, että ay-liike ei aja jäsenmaksuaan maksavien ihmisten etua. Toki heidän etuaan ajaa, mutta en tiedä näistä, jotka eivät ay-liikkeen jäsenmaksua maksa.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ed. Pihan puheenvuoro oli hyvin laadittu ja hyvä vaalipuhe, mutta se puhuttiin nyt reilu puoli vuotta myöhemmin eduskunnan puhujakorokkeelta. Hän kyseli, miksi yrittäjiä ei kuunnella, miksi hallitus ei ota tupopöytänsä pkt-sektoria. Hallituspuolueen varajohtajan olisi luullut kyselevän näitä asioita jossain muualla kuin täällä, missä taitaa olla kymmenkunta väsynyttä tai virkeätä kansanedustajaa. Jossain muualla nämä kysymykset täytyy tehdä. Minäkin kysyn ed. Pihalta: Miksi hallitus ei ota pkt-sektoria neuvottelupöytänsä?

Ed. Piha, te syytitte tai arvostelitte minua, että minä puolustan vanhoja rakenteita työelämän uudistamisessa, kysymyksessä siitä, miten voitaisiin uusia työpaikkoja synnyttää. Päävastoin minä arvostelin näitä luutuneita entisiä rakenteita ja edellytin, että hallitus kuuntelisi niitä, jotka voivat tähän maahan synnyttää uusia työpaikkoja, eli yrittäjiä ja yrittäjiksi aikovia, koska muuta mahdollisuutta meillä ei ole.

Ed. Piha (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilälle ensin, että hengästynyt tahti tietysti johtuu siitä, että meillä on 10 minuutin suositus ja pyrin pysymään siinä. Nimenomaisesti puheenvuorossani, jos kuuntelitte hyvin tarkasti, puhuin tuloverotuksen tasosta, koska se nimenomaan vaikuttaa työllisyyteen eikä niinkään kokonaisveroaste, joten sen haluan tarkentaa.

Ed. Tahvanaiselle sanoisin, että puheenvuorossani annoin evästyksiä lähinnä siihen, että kun näitä työttömyysturvaan kohdistuvia säästöjä nyt työmarkkinajärjestöjen keskuudessa pohditaan, tässä pöydässä otettaisiin myös nuoret huomioon, sillä kokoomus on kyllä ottanut nuoret huomioon ja puhunutkin siitä hyvin paljon ja saanut myös tavoitteitaan läpi. (Ed. Bryggare: Kaksi minuuttia!)

Sen lisäksi haluaisin sanoa, että ed. Tahvanainen hyvin lyhyesti sivuuttaen puhui ns. pienistä yrittäjistä, aivan kuin heillä ei olisi minkäänlaista merkitystä suurten yrittäjien rinnalla. Haluan sanoa myös ed. Ryhäselle, että se, että pienet ja keski-suuret yrittäjät eivät ole tupopöydässä, on

epäkohta. Olen siitä kyllä puhunut myös muualla kuin täällä. Pyydän ed. Ryhäseltä anteeksi, jos hän on hyvin väsynyt kuulemaan tätä, mutta minähän puhun täällä silloin, kun minulla puheenvuoro on, mistä minä haluan.

P u h e m i e s : Pyydän huomauttaa, että puhemies seuraa kyllä puheenvuoron pituutta.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! ”Toisenlaisissa olosuhteissa on noudatettava toisenlaisista politiikkaa kuin toisenlaisissa olosuhteissa”, ovat jotkut viisaat sanoneet. Valtiontalouden tasapainottaminen on välttämätöntä. Perheenemännän taloudenhoitomalli ”enempää ei voi syödä kuin tienaa” sopisi hyvin valtion taloudenpitoonkin.

Suurin ongelma tällä hetkellä on työttömyys. Siitä ei täällä ole erimielisyyttä. Siitä, miten työllisyyttä voidaan edistää, sen sijaan on. Nykyiseen työttömyyteen ei voida vastata 70-luvun keinoin. Aika on perusteellisesti muuttunut. Fordistinen järjestelmä on aikansa elänyt. Menestymisen edellytykset alalla kuin alalla ovat yrittäjäys, asiakaslähtöisyys, dynaamisuus ja joustavuus. Makromalleilla ja keskusjohtoisesti käskyttämällä ei työllisyyttä voida saada kuntoon. On etsittävä kokonaan uusia lähestymistapoja. Maailmalla on niistä malleja.

Meidän on kehitettävä toimintaympäristöä siten, että pk-yritykset voivat kehittyä toimialakeskittymiksi ja verkostoiksi voidakseen esimerkiksi yhdistää suunnittelu-, kuljetus- ja markkinointijärjestelmiään.

Työttömyydenhoitopolitiikkaa on muutettava. Vanhat työllistämiskeinot eivät riitä. Työministeriön on otettava toimintansa kohteeksi paikalliset taloudet, yritykset ja yritysverkostot. Toimintaa on räätälöitävä. Se ei enää voi olla standardituotteiden tarjoamista jokaiselle potentiaaliselle asiakkaalle.

Yhteiskunnan on otettava ikään kuin meklarin rooli. Sen on välitettävä aktiivisesti tietoa liittoutumismahdollisuuksista pk-yrityksille, sillä niillä ei juurikaan ole itsellään aikaa eikä aina tietoa ja taitoaakaan selvittää kaikkia liittoutumismahdollisuuksia. Tällä alalla toivoisi työministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön aktiivista yhteistoimintaa.

Työllistäminen edellyttää myös hallinnon sisäisten rakenteiden ja johtamis- sekä työtapojen ennakkoluulotonta tarkastelemista. Tulosjohtamista ja räätälöityä hallinnonalakohtaisia mitareita on nyt hallinnossa hoettu niin pitkään,

että työotteen laajentaminen ja yhteistyön lisääminen oman reviirin ulkopuolelle eivät houkuttele. Tänä päivänä hallinnonalat voivat linnottautua vahtimaan vain omaa tuotantoaan. Ei tarvitse välittää siitä, aiheuttaako oman hallinnonalan toiminta kenties ongelmien lisääntymistä toiselle, kun vain saavuttaa omat tulostavoitteensa. Esimerkkinä tästä ovat toimeentulotuen, asumistuen ja työllistämistuen putkimallit. Tähän on hallituksen mielestäni puututtava.

Menestyneiden verkostojen tutkimus on osoittanut, että tuotantoa ei voida tarkastella erillään ihmisistä. Sopeutuminen ja laatutuotanto edellyttävät onnistuakseen työntekijöiden hakkuutta ottaa vastuuta tuotantoprosessista. Enää ei riitä, että työntekijä tekee työtä vain käsillään. Tarvitaan myös hänen älynsä ja mielikuvituksensa.

Niin sanotut epätyypilliset työsuhteet ovat uusista työsuhteista kaikkein yleisimpiä. Uusia työaloja ja ammatteja syntyy, vanhoja katoaa ja taantuu. Yhä useammin ammatit ovat yhdistelmä- ja ylimenoammatteja. Tämän vuoksi kerran suoritettu tutkinto ja osaamisen näyttö eivät enää riitä. Koulutuksen ja oppimisen on lähestyttävä vielä nykyistä enemmän työtä ja työelämää. Meidän on myös sopeuduttava jatkuvaan muutokseen. Tätä varmasti helpottaisi ihmisen työhistorian kattava muutosturva. Kaikkien näiden täällä peräänkuuluttettujen turvamallien rinnalle olen peräänkuuluttamassa muutosturvaa: Silloin kun ihmisen elämän olosuhteet olennaisesti muuttuvat, hänen kohtuullinen tulotasonsa turvattaisiin. Tällaisen turvan varassa ihmisten ei tarvitsisi pelätä muutoksia, vaan he voisivat tarttua muutoksen antamiin mahdollisuuksiin.

Moneen otteeseen on täällä todettu, että erilaiset palvelut voisivat työllistää paljonkin ihmisiä. Älkäämme unohtako myöskään kulttuuri- ja liikuntapalveluja sekä erilaista kodinhoitoapua, jota vanheneva väestömme tulee tarvitsemaan lisääntyvästi. Niiden työllistävä vaikutus on suuri. Yksityisen kulutuksen potentiaali mainituilla alueilla on mittava.

Yleisradion tänä vuonna teettämän tutkimuksen mukaan haastatelluista 31 prosenttia ilmoitti ottaneensa vastaan pimeitä tuloja ja 22 prosenttia maksaneensa pimeästi. Haastatelluista 39 prosenttia piti oikeana ansaita pimeitä tuloja — huom. 39 prosenttia piti oikeana ansaita pimeitä tuloja! Harmaa talous vie yhteiskunnalta verotuloja ainakin 13 miljardia. Tämän pitäisi antaa ajatteleminen aihetta hallitukselle.

Kun ajattelemme yksittäisen ihmisen mahdol-

lisuutta työllistää itsensä yhteiskunnan kannalta tuottavasti, on sen suurin este tänä päivänä kireä tuloverotus, joka toisaalta vähentää erilaisten palvelujen kysyntää ja toisaalta ruokkii harmaata taloutta. Niin sanotusti itsetyöllistävien työpaikkojen perustaminen olisi taloudellisesti edullista, sillä se ei vaadi muuta kuin sääntöjen yksinkertaistamista ja uudenlaisen joustavan ja yksilöllisen palvelukulttuurin omaksumista työvoimatoimistoissa ja vääränlaisen tietosuojan purkamista.

Eräs konkreettinen tapa työllistää olisi päivähoitajamallin mukaisesti hankkia yhteen liittyen yhteisesti perhekodinhoitaja. Osa varttuneemmasta väestöstä voisi tehdä sen omalla kustannuksellaankin, kunhan byrokratia ja sosiaaliturvamaksujen periminen olisi hoidettavissa esimerkiksi työvoimatoimiston meklarin kautta.

Työvoiman hinnoittelussa olisi tietysti yhteiskunnallisesti edullista ottaa suhdanteet huomioon. Palkkaamisen pitäisi olla silloin suhteellisen edullista, kun työvoimasta on reilu ylitarjonta, ja kallista taas silloin, kun työvoimasta on niukkuutta. Tätä kai edellyttäisivät markkinatalouden opit. Väärinkäsitysten välttämiseksi totean, että en ole tarjoamassa sosiaalista dumpaamista, vaan jousto voisi tapahtua veropuolella.

Eläkeläisiä ja vanhuksia ei myöskään tule unohtaa. Vaalipuheissa heitä muistettiin monilla tahoilla, mutta näissä budjettikeskusteluissa ei heistä juuri ole huolta kannettu. Monet ovat kyllä puhuneet lapsiperheiden, työttömien ja opiskelijoiden puolesta. Minua huolestuttaa kaikin eniten eläkeläisten ja vanhusten osa. Se sukupolvi, joka on taistellut meille itsenäisyyden ja jälleenrakentanut tämän maan sekä kouluttanut lapsensa itse kaikesta tinkien, ansaitsee mielestäni nykyistä kunniallisemman kohtelun. On kohtuutonta, että ne, joille tuo sukupolvi on kukkaron kustantanut, valittavat, että heidän kukkarollaan nyt säästöjen ollessa välttämättömiä, käydään. Kannattaa muistaa, keneltä se kukkaro alun perin on tullut.

Mielestäni hallituksen tulee erityisesti seurata sitä, että vanhuuseläkkeellä olevien asemaa ei heikennetä. Sosiaalityöntekijät kertovat jo ongelmista, joita aiheutuu siitä, että jälkeläinen lupaa huolehtia vanhemmastaan kotona ja siihen siihen yhteiskunnalta omaishoidontuen. Asianomainen kuittaa rahat, jättää vanhemman hoitamatta ja käyttää varat omiin menoihinsa.

Vielä muutama sana energiakysymyksestä, arvoisa puhemies!

Haluan vielä lyhyesti käsitellä energiakysymystä ja todeta sen, että pääkaupunkiseudulla ovat rikkidioksidipäästöt noin 90-prosenttisesti ja hiilidioksidipäästöt noin 70-prosenttisesti peräisin energiatuotannosta. Viime vuonna olivat ensin mainitut pääkaupunkiseudulla 12 600 tonnia ja jälkimmäiset 7,1 miljoonaa tonnia. Kuulitte aivan oikein, 7,1 miljoonaa tonnia. Vuoteen 93 verrattuna olivat rikkidioksidipäästöt kasvaneet 23 prosenttia ja hiilidioksidipäästöt 7,5 prosenttia.

Katson, että hallituksen olisi tuotava eduskuntaan käsiteltäväksi kysymys ydinenergian lisärakentamisesta. Viime torstaina käyty keskustelu osoitti selkeästi, että uudella eduskunnalla on halukkuutta päästä ottamaan asiaan kantaa. Olen sillä kannalla, että on eettisesti kestävämpää rakentaa lisää ydinvoimaa omaan maahan kuin ostaa ainakin osin ydinvoimalla tuotettua energiaa muista maista.

Viime eduskunnassa käyty keskustelu ydinenergiasta oli, sikäli kuin sitä saattoi tiedotusvälineistä seurata, epä-älyllistä. Keskustelua käytiin ikään kuin olisi ollut kysymys siitä, tuleeko Suomesta ydinenergiaa käyttävä valtio vai ei. Me olemme jo kauan olleet sitä. Suurin osa pääkaupunkiseudulla asuvista ja oleskelevista tuskin tietää, että lähin ydinvoimala on ollut Espoon Dipolissa vuosikausia, ilman että se olisi aiheuttanut väestölle unettomia öitä. Totta kai täytyy kehittää uusia energiamuotoja, mutta se vie aikaa, ja siksi ajaksi tarvitsemme, jos haluamme noudattaa Rion sopimusta, ydinenergiaa.

Tämän budjettikeskustelun yhteydessä ei ole juuri käytetty puheenvuoroja elintasostamme tinkimisen puolesta, mikä tietysti olisi toinen vaihtoehto, mutta en minäkään sitä suosittele.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ed. Kokkosen puheenvuoro energiapolitiikasta oli mielestäni tämän lähetekeskustelun paras. Siinä tuotiin asian ydinrealistisesti ja oikein esille. Minua on jotenkin kiusannut se, että hallitus on energiapolitiikan kaatanut tämän eduskunnan syliin, kun aikaisemmasta ratkaisusta on vastuussa se eduskunta, johon en minä eikä myöskään ed. Kokkonen kuulunut. On ihmeellistä, että entisten synnit pannaan uusien tiliin. (Ed. Mikkola: Kolmanteen ja neljänteen polveen!) Minusta hallitus saa, niin kuin ed. Kokkonen täällä esille toi, mennä todellakin itseensä ja miettiä energiakysymystä kokonaan uudelta pohjalta. Se on tärkeä kysy-

mys, ja meillä on myös ympäristövastuu, mutta muutakin vastuuta tässä.

Ed. Kokkosen puheenvuorossa tuli esille sinänsä tuttuakin sana "muutosturva". Hän vaati tätä nimenomaan. Minä kysyisin häneltä: Millä tavalla tämä tärkeä asia Lipposen hallituksen budjetissa on otettu huomioon? Onko otettu huomioon, ja jos on, millä tavalla? Minä pitkään sosiaaliturvan parissa työskennelleenä en ole löytänyt konkreettisia tартtumakohtia tässä asiassa.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ed. Ryhästä ensinnä energiakysymyskannanotosta. On tietysti erittäin kannustavaa uudelle edustajalle saada, tosin uudelta edustajalta, hyvä vastauspuheenvuoro.

Mitä tulee muutosturvaan, niin tämän tyyppistä ajatusta ei todellakaan ole Lipposen hallituksen budjettiesityksessä. Mutta kuten ed. Ryhänen hyvin tietää, olen aivan samassa tilanteessa kuin hänkin, että en ole voinut olla keväällä vaikuttamassa, kun budjettia on jo laadittu. Jos kuuntelitte aikaisemmin päivällä käytyä keskustelua, olen puolestani ollut kannattamassa sitä täällä aikaisemmin esiin tuotua ajatusta, että eduskunta voisi budjettikeskusteluun osallistua nykyistä aikaisemmin eli siinä vaiheessa, kun budjettiraamit annetaan, jolloin olisi todellisia vaikuttamisen mahdollisuuksia konkreettiseen budjettiin kulloinkin. Mutta toivon, että yhdessä ed. Ryhäsen kanssa voimme tuon muutosturvan hyväksi työskennellä tulevaisuudessa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Yksi asia, jota ed. Kokkonenkin puheenvuorossaan lähestyi, on jäänyt sanomatta. Ahon hallituksen aikana puututtiin oikeastaan vain yhteen perusturva-käsitteen alla olevaan asiaan, ja se oli eläkkeiden indeksin jäädyttäminen. Sehän tapahtui kyllä useitakin kertoja. Itse hallitusryhmässä olleenaikin vastustin sitä äänestyksissä.

Täällä on tähän asiaan kiinnitetty paljon huomiota ja tehty se Ahon synniksi, ja niinhän se onkin, eihän siitä mihinkään pääse. Mutta nyt Lipposen hallitukselta on tulossa olemassa olevien tietojen perusteella ensi viikolla tai tämän viikon lopulla lakiesitys, joka on sen tyyppinen, että eläkeindeksit maksetaan. Siis eläkkeet tarkistetaan indeksin mukaisesti vuoden 96 aikana.

Tämä koko eläkeindeksin tarkistaminen on kuitenkin todennäköisesti aikamoinen huijaus sikäli, että se liittyy kansaneläkkeen pohjaosan eläkevähennykseen sillä tavalla, että kun eläkkeen pohjaosaa alennetaan, indeksikorotus vas-

taavasti korvaa pohjaosan alenemisen sillä tavalla, että eläkkeiden summat eivät muutu. Toisin sanoen indeksikorotus, jota nyt hiukan riemastellaan ja kehuskellaankin täällä olettaen, että Lipposen hallitus sellaisen palauttaa, on yhtä tyhjän kanssa, koska sen vaikutus menee pohjaosan eläkevähennyksen kattamiseen. Toisin sanoen se on plus miinus nolla. Mukava nähdä, kun tämä hallituksen esitys tänne tulee, onko minun näkemykseni oikea, mutta se on tavallaan todennäköisesti suuren luokan huijaus. Toisin sanoen asiassa ei tapahdu käytännössä yhtään mitään, vain muodollisesti.

Ed. B r y g g a r e : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajatoverit, hyvää ilttaa! Tänä syksynä on käyty mielestäni varsin erikoinen tulo- ja menoarvioesityksen lähete keskustelu täällä suuressa salissa. Yksituumaisuus vaikkapa menoraameista lienee historiallisestikin yllättävän suurta ja mittavaa. Vai onko kysymyksessä enemmistöparlamentarismien luoma loppu iltalypsyille? 193 miljardia on ja pysyy. Syytäkään ei kai ole vaikea pohdiskella. Suomemme velkaisuus hirvittää. Yksin korot imevät kuuluisat 28 000 miljoonaa Suomen markkaa. Se on toiseksi suurin menoluokka budjetissamme ja varmastikin sellittävin osa raameja. Eihän tässä ole oikeastaan paljon mitään sovittavaa. Liiankin selkeästi olemme tilanteessa, jossa velka vie ja me vain vikisemme.

Hallituksen kujanjuoksussa ei ole paljoakaan kadehdittavaa. Neljän vuoden talousohjelman 20 miljardin lisästäöt edellisen hallituksen tekemien 12 miljardin lisäksi ovat vain osa sitä hankalaa kujaa. Oletukset, joissa uskotaan matalaan inflaatioon, joissa työmarkkinoilla tulee vallita solidaarisuus ja maltillisuus palkankorotuksissa, joissa viennin on pystyttävä olemaan kasvurytmissä markan ulkoisen vahvistumisenkin uhall ja joissa eripituisten korkojen on tultava alemmas ja vakaasti, ovat luvalla sanoen kovaa.

Mutta nämä oletukset ovat vain osa koko tavoitteesta. Työllistyminen on saatettava näiden murrosten ja budjettivajeidenkin keskellä nousemaan erittäin nopealla tahdilla ja nimenomaan oikea työllistyminen. Siis työpaikkoja on luotava työpaikkojen poistumista huomattavasti nopeammassa tahdissa. Ed. Rinne kuvaili täällä mielestäni aivan oikealla tavalla, oikeaan tahtiin, tempoa, jolla näitä työpaikkoja syntyy. Oikea oli myös hänen arvionsa siitä, että vain makrotalouden muutosten, esimerkiksi korkojen, avulla

voimme saada ison rattaan pyörimään, suuret luvut vähenemään. Kyseessä on vähän sama asia kuin energiaongelmissamme. Tuuli- tai aurinkoenergia kunnianhimoisten säästötavoitteidemme kera ovat kauniita tavoitteita jossain vuosikymmenien päässä, mutta meidän on luotava peruserogiaratkaisumme käytettävissämme olevien energiapalikoiden varaan ilman sarvia ja hampaita.

Tämä uskomattoman laajapohjainen hallitusrintama on yksi tae päämäärien toteuttamisesta, eikä hallituksemme tulo- ja menoarvioesitys anna aihetta populismille. Se ei anna meille mahdollisuuksia kyläpolitiikointiin. Se ei ole keskustelun avaus, ja sen minä kyllä myönnän, että tulonsiirtoleikkaukset aiheuttavat varmasti ongelmia usealle sisarellemme ja veljellemme. Mutta sanon samaan hengenvetoon, että kysymys ei saa olla pysyvistä tilanteesta vaan ns. pienemmän pahan valinnasta.

Tässä yhteiskunnassa on pystytty kohtuullisen hyvin eri tulonsiirtojen avulla pitämään vakaana sosiaalinen ja taloudellinen kehitys. Meidän toimemme nyt antavat tulevaisuudessa parempia mahdollisuuksia pohtia tulonsiirtoja ja niiden kohtaantumista, siis ne tiukat toimet. Mitä paremmin nyt toimimme, sitä nopeammin ja varmemmin tulevaisuus antaa meille avaimia toimia muutoin kuin tällaisen hätätilan vallitessa. Sellainen valtiontalous, jossa verotulot menevät korkojen maksuun, ei todellakaan anna valmiuksia vaikkapa tasapuoliselle alueiden kehittämiseksi tai kotimaiselle energiatuotannolle, lapsilisistä puhumattakaan.

Opposition suulla on täällä, kuten äsken mainitsin, varsin yksimielisesti hyväksytty valtiontalouden tila. Toki moni edustajatoveri on pitänyt vaikkapa kuntien valtionosuusleikkauksia tai maatilatalouden tukien leikkauksia kohtuuttomina. Olen kysynyt itseltäni usein, miksi ei näitä hyvin vaikeita päätöksiä voitu aientaa. Olisimme tilanteessa, jossa tarve leikkauksiin ei olisi niin suuri. Talouden jyrkkä alamäki alkoi edellisen hallituksen syntyäikoihin. Silloin, noin neljä vuotta sitten, velka, vauhti ja probleemat eivät olleet nykyisen kaltaisia. Eikö ole älyllistä epärehellisyyttä olla tunnustamatta meillä Suomessa olevia rakenteellisia epäkohtia vaikkapa kuntarakenteessa tai maatilataloudessa? Eivätkö neljä vuotta sitten olleet tiedossa ne valtavat uhat, joita nopeat muutokset aiheuttavat juuri edellä mainitsemillani alueilla. Vai oliko kysymyksessä ajan peluu? Niihin ongelmiin ei vain ennen ole uskallettu tai haluttu paneutua. Nyt tilanne on

sen kaltainen, että vaikeat päätökset on tehtävä, enää ei ole aikaa ajanpeluuseen.

Helsingin työttömien määrä ylitti 50 000 viime keväänä, ja tiedossa on palvelusektorilla, kuten pankeissa, lisää saneerausuhkia. Teollisuuden ja rakennusalan työttömyys on yli 12 000 ihmistä. Nämä tiedot ovat karuja: keskikokoisen suomalaisen kaupungin verran ihmisiä ilman työtä niin, että erityisesti pitkäaikaistyöttömien, peruspäivärahalla olevien määrä kasvaa hurjaa vauhtia. Se on tuonut kaupunkimme uhkia, jotka Suomessa ovat tähän saakka olleet vieraita.

Helsingin ongelmat ovat erilaisia kuin muualla Suomessa. Voimakas ja nopea kaupunkimuros näkyy nimenomaan Helsingissä. Täällä työttömyysproblematiikka ja yhteiskunnasta eristäytyminen on mittakaavalta sitä luokkaa, että hirvittää. Seinien sottaile ei ole vain merkki poikien pikku ilkeistä. Se on amerikkalaisen tuttavani mukaan, joka sattuu asumaan hyvin vaikealla alueella meren takana, selvä merkki jengiliikkeenästä, viesti järjestäytyneelle yhteiskunnalle toisenlaisesta laista ja realismista. Se on viesti eri yhteiskunnasta omassa yhteiskunnassamme, eri säännöistä, eri laeista.

Tällaisiin ongelmiin pureutumiseksi vaaditaan paljon työtä, uutta ajattelua, taloudellisia panoksia. Onneksemme hallitus on ryhtymässä toimenpiteisiin, vaikka vain pieniin, kaupunkimme suhteen, vaikkapa vain korjausrakentamisen puolella, jolloin Helsingin omien ja sille mittavien investointien kera rakentaminen esimerkiksi hiiven lisääntyy. Nämä toimet ovat tietysti vain pyrkelyä oikeaan suuntaan, mutta tyhjää parempi sekin.

Hallituksen toimet lisäkoulutuksen tarjoamiseksi alle 20-vuotiaille ovat viesti nuoremmille. 200 miljoonaa markkaa takaa uusia koulutuspaikkoja. Toivon mukaan ne vain löytyvät. Siitäkin on erilaisia näkemyksiä, onnistuuko se. Minä toivon, että onnistuu.

Me Helsingissä odotamme paljon valtionosuusjärjestelmän remontilta. Tämän ns. Kosken-mallin tavoitteena on luoda kunnille tasapuolinen valtionosuusjärjestelmä, joka antaa kunnille lisää itsemääräämismahdollisuutta ja -oikeutta. Kehittäminen ja kehittyminen on silloin mahdollista.

Ed. Pekkarinen oli illalla hieman eri mieltä alueiden kehittämisestä. Hän näki vaarana alueittemme eriarvoisen kehittämisen. Kosken-malli, johon vuoden hienovaraisella siirtymällä mennään, luo tasa-arvoisen kuntien kehittämisen. Aluepoliittiset tuet tulevat tässä mallissa selvästi

ja rehellisesti näkyviin. Sitä me tietysti myös haluamme, emme piilotuksia ja koukeroita, joiden takaa löytyy aina suuri määrä väitteitä kotiin päin vedosta. Kosken-malli on kuntatalouden etu.

Tulo- ja menoarvion 3,8 miljardin säästöt juuri edellä mainitulla sektorilla ovat varmasti hyvin vaikeita purtavia meille kaikille kuntapäätäjille. Ne vaikuttavat välillisesti kuntien mahdollisuuksiin palvelujen tarjoajina. Mutta älkäämme unohtako myöskään kuntatalouden tilaa, joka on kumminkin valtion velkaan verrattuna jotenkuten hanskassa.

Ahdinkoon joutuvien kuntien suhteen on kysyttävä, onko kunta toimintakelpoinen, tarvitseeko se mahdollisesti suurempaakin yhteistyötä lähinaapureiden kanssa. En ole tarjoamassa yhdistymisiä ainoana vaihtoehtona. Uusien ratkaisujen kynnyksellä meidän on kuitenkin muistettava, että peruspalveluiden saatavuus on turvattava jokaiselle suomalaiselle jokaisessa kunnassa mahdollisimman hyvin. Mahdollisten ongelmien kohdatessa tulee asioita ratkaista, kuten muun muassa ministeri Andersson viime viikolla sanoi.

Verokiila on kiilannut puheisiimme entistä useammin. Se tuntuu olevan jo vähän liiankin suuri muotisana. Työelämän joustot, mitä niillä itse kukin tarkoittaakin, on saatava keskustelun alle ja toimeksi, näin vaaditaan. Pk-sektori on ainoa todella työllistävä vaihtoehtomme. Hurjia väitteitä.

Yhteiskuntamme on rakennettu muutaman teollisuudenalan varaan. Sen sijaan esimerkiksi Saksa rakennettiin maailmansodan raunioista aluksi perheyriyksillä, joista kasvoi isompia ja isompia. Ne ovat nyt Euroopan suurimpia yrityksiä ja pitävät tuon kansakunnan selkäranka pystyssä. Hallituksen on siis luotava olosuhteita, joiden avulla yrittäminen tässä maassa kannattaa, ja se tehtävä ei todellakaan ole helppo. Valtiontalouden tila huomioon ottaen esimerkiksi veronkevennykset eivät helpota verokiilan mahdollisia poistamisyrityksiä.

Toisaalta korkojen vakaa alhainen taso on hyvä taustatekijä, joka luo varmasti mahdollisuuksia. Tuntuu siltä, että tällä eduskunnalla on todellista halua pienen ja keskisuuren sektorin ymmärtämiseen. On vain löydettävä se viisastenkivi, jolla näillä budjettiraameilla asiaan käydään käsiksi. Puheet yritystukien ohjaamisesta vanhaan malliin ovat sama asia kuin antaisi juoksukilpailussa 20 metriä eteen ennen starttia. Minulle se ei ainakaan joskus juostessani käynyt. Täysi työ oli lähteä samalta viivalta. Silloinkin

usein tuli turpiin, varsinkin Suomen ulkopuolella.

Muistakaa, me elämme avoimien markkinoiden aikaa. Sopeutuminen pitää tehdä niin, että satsaamme, kuten ed. Partanen viisaasti sanoi, teknologian kehittämiseen. (Keskustan eduskuntaryhmästä: Hallitushan karsi 100 miljoonaa!) Suomi on luotava houkuttelevaksi paikaksi investoida, ei pelkästään verotuksellisesti. Se tarkoittaa jo olemassa olevaa infrastruktuuria kehittämällä yhteiskuntaa, jossa järjestäytyneesti ja ilman suurempia tarpeita esimerkiksi kansalliskaarteihin voidaan elää. Kauppa- ja teollisuusministeriön tukia on jouduttu leikkaamaan hurjalla tahalla. Nyt tukien tehokkuus tulee saada aikaan niin, että kotimainen kilpailu ei kieroudu, vaan tuotannolliset vientiyritykset pienestä koostaan huolimatta saavat hyvää starttia oikeaan suuntaan. Hyvä lähtö on monessa asiassa eduksi lopputuloksen kannalta.

Rouva puhemies! Liikunnan eri muotojen julkisuus on täällä Suomessa huomattava. Varsinkin huippu-urheilu on medioiden ja sitä kautta monien suomalaisten yksi intohimojen kohde. Vallun Mersu on tabloidilehdistön koku-uutinen siinä missä murhat ja rötöksetkin. Liikunnan kirjo on siis hyvin laaja. Ongelmana näen vain sen, että se osa liikunnasta, johon me täällä veikkausvoittovarojen jaon kautta liikuntaa kehittämällä vaikutamme, ei näy lehtien palstoilla. Suurin osa liikuntarahoista menee järjestöjen kautta tapahtuvaan liikuntakasvatustyöhön, jonka Suomessa pääosin liikuntajärjestöt hoitavat. Onhan meillä toki koululiikuntaa, mutta se on aikoja sitten jäänyt koulujen tietoyhteiskuntapainotuksen jalkoihin.

Minä näen liikuntakasvatuksen osana ihmisen terveyskasvatusta, ja näin ajatellen liikuntajärjestöt hoitavat myös sosiaali- ja terveystieteiden laajaa aluetta ja onneksi hoitavat. En halua olla toteamassa liikumattomuuden aiheuttamia inhimillisiä ja taloudellisia seurauksia kaukana tulevaisuudessa tai lähelläkään. Seuraukset toki syntyvät pitkällä viiveellä, mutta meidän on pysyttävä ne ennakoimaan.

Kunnat ovat olleet suomalaisen liikuntapolitiikan tukipilareita. Kuntasektorin ollessa vakavien valtiontalousleikkauksien kohteena on vaara, että syntyy tilanne, jossa kuntalaisten liikuntamahdollisuudet ovat uhattuina. Näin on varsinkin maamme kattavan liikuntapaikkaverkoston kohdalla. Olen todella pettynyt liikuntapaikkoihin kohdistettujen alustavien määrärahaesitysten suuruudesta (Ed. Ryhänen: Tai pienuu-

desta!) — tai pienuudesta, aivan oikein — varsinkin kun jälleen yritämme olla unohtamatta, että rakentamisen alueella työttömyys vaikkapa täällä pääkaupunkiseudulla on erittäin korkea. Toivon, että kun esitys etenee valiokuntakäsittelyn aikana, voidaan rakentamismäärärahoihin palata uudemman kerran.

Koko veikkausvoittovarojen luokitteluperustelut ovat mielestäni todellakin väärät. Jatkuva vastakkainasettelu ei mahdollista oikeaa keskustelua. Olisi mentävä syvemmälle niihin resursseihin, joita veikkausvoittovarojen avulla jaetaan. Se ei ole pelkästään jaottelua taiteen, tieteiden ja liikunta- ja nuorisotyön välillä. Olen varma, että syvempi tarkastelu saisi aikaan taroituksenmukaisemman jaon. Näin ei muodostuisi esimerkiksi tilannetta, jossa nyt kirjastotoimen siirtäminen pois yleiskatteellisesta rahoituksesta veikkausvoittovaroihin aiheuttaa tiettyä vastakkainasettelua. Itse asiassa veikkausvoittovarathan on jo siirretty yleiskatteellisiksi tuloiksi, toisin kuin täällä on usein yritetty väitellä tai päättää. Tämä on suuri epäkohta, johon toivon muutoksia.

Liikuntakoulutus urheiluopistoissa on myös samanlaista keskiasteen koulutusta kuin mikä tahansa muu koulutus, ja tässäkin rahat tulevat veikkausvoittovaroista, eivät budjettivaroista, niin kuin muualla koulutuksessa. Varsin ihmeellistä!

Rouva puhemies! Valtion tulo- ja menoarviossa on kova kokoelma tosiasioita Suomen valtion tilasta. Se luo kuitenkin uskoa paremmasta ja vakaammasta kehityksestä. Tavoitteena on selkeästi nähtävissä ulkoisen luottamuksen lisääminen maan talouden hoitoa kohtaan. Kova hevoskuuri kyllä antaa parempia mahdollisuuksia pohtia jatkotoimia vaikkapa Suomen ja EU:n välillä, mutta erinomaisen korkea työttömyys on mahdollista saada taitetuksi vain tämän budjetin seurauksena tulevasta talouden kotimaisen sektorin piristymisestä. Budjetti ei tarjoa keppejä, se tarjoaa ruoskaa, tosin toivon mukaan hevosille, joilla potku riittää vetämään meidät ylemmäs tästä työttömyyden helvetistä.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Bryggare totesi, että se, että edellinen hallitus ei kuntarakentamiseen puuttunut, oli älyllistä epärehellisyyttä. Sanoisin, että hänen puheenvuoronsa kuntarakenteesta oli asiallista tietämättömyyttä. Nimittäin voin kertoa, että kunnan asukasluvulla ja kunnan kokonaismenoilla ei ole minkäänlaista posi-

tiivista korrelaatiota, pikemminkin saattaa olla päinvastoin.

Mitä taas tulee palveluiden kustannuksiin, on erityyppisiä palveluja. Ei pieni koulu haja-asutusalueella tai päiväkotia, joka on yksikkö sellaisenaan, ole halvempi, oli se suuren tai pienen kunnan yhteydessä. Ainoastaan liikelaitoksissa, jotka yleensä eivät ole pienten kuntien toimintoja, voidaan todeta suuruuden mittakaavan etu, mutta yleisesti ottaen se ei sovellu ollenkaan kunnallishallintoon.

Valtionosuusudistuksesta demarit ja kokoomus luovat sellaista kuvaa, että sillä vaikutetaan kuntarakenteeseen. Se on täysin virheellistä, sillä nimenomaan Turun ja Porin läänin ja sen alueen pienet kunnat voittavat merkittävästi tässä valtionosuusudistuksessa, eikä se ainakaan edistä kuntarakenteen muutosta. Sen sijaan pohjoisilla ja itäisillä todella laajoilla alueilla ei ole mahdollisuuksia kuntarakenteen muutoksiin. Toivoisin, että tällaiset tosiasiat otettaisiin huomioon silloin, kun puhutaan kuntarakenteesta.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Bryggare puhui valtiontalouden hoidosta ja siitä, että siihen olisi jotakin vaikutusta energiatuotannolla. Haluaisin sanoa ed. Bryggarelle, että ne tahot, jotka tässä maassa pyytävät tai vaativat energiaratkaisuja eduskunnalta, eivät suinkaan vaadi eduskunnalta rahaa, vaan ne vaativat vain lupaa tehdä mieleisiään ratkaisuja. Kysymys ei ole siis valtiontaloudesta alkuunkaan vaan kokonaan muista syistä.

Mitä taas ed. Bryggaren puheeseen kuntataloudesta tulee, että perusturva voidaan hoitaa, niin tätähän hallitus koko ajan hokee, että perusturva voidaan hoitaa ja hoidetaan ja hyvinvointiyhteiskunnasta huolehditaan. Valtio supistaessaan kuntien maksuosuuksia 3,8 miljardilla entistä enemmän siirtää tämän asian kunnille. Kunnat eivät kuitenkaan pysty ilman merkittävää verotulojen kasvua elikkä veroäyrin nostoa tätä velvollisuuttaan hoitamaan. Esimerkiksi Kuopion kaupungissa paine veroäyriä kohti on 1,5 penniä tämän päätöksen jälkeen. Kunnat voivat tietysti perusturvan hoitaa entisellä tavalla. Se edellyttää kuitenkin veron nostamista merkittävällä tavalla. Monissa kunnissa, arvoisa puhemies, se voi olla jopa ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

P u h u j a : ... 3 penniä.

Ed. B r y g g a r e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ryhäselle kertoisin, että energiatalouden kannanottoni oli vain esimerkki siitä, millä tavoin energia-asioita pitää ratkoa. Ei tule pohtia nippeleitä ja nappeleita vaan pitäytyä tosiasioissa, perusasioissa, isoissa asioissa. Kerroin juuri vain sitä että on otettava aidot, oikeat ongelmat esiin eikä tietoisesti puhuttava tuulivoimasta tai aurinkovoimasta, kun tiedämme hyvin että se on 50—100 vuoden päässä ja ongelmamme ovat juuri nyt parhaillaan olemassa. En minä ole väittänyt että valtio antaa jollakin tavalla energiantuotannolle rahoitusta silloin, kun tehdään esimerkiksi jotain voimaloita, vaan se tietysti tulee käyttäjiltä.

Mitä tulee kuntatalouteen, niin on aivan selvä asia, että se on hyvin vaikea ongelma. Toisaalta on meillä kuntia, isoja tai pieniä, joissa talous on heikosti hoidettu, mutta näen kuitenkin kehityksen selkeämpänä tällä tavoin. Kunnat tulevat tulevaisuudessa selkeästi näkemään sen arkirealismen, mitä on elää tällaisessa maassa kuin Suomi, kun rahaa ei voi niin vain jakaa. Kosken-mallin tavoitteena on nimenomaan tasapuolisesti pyrkiä saamaan aikaan tilanne, jossa jokainen kunta voi verrata asukasta kohden asioitaan. Toki on ongelmia esimerkiksi haja-asutusalueilla, mutta niihin pitää pystyä puuttumaan aluetuen kautta eikä piilotettuna valtionosuuksiin. Tämä oli minun tavoitteenani viestissäni. Valitettavasti se ei ehkä mennyt perille.

Ed. P e l t o m o : Arvoisa rouva puhemies! Talousarvio-tupopaketti sisältää raskaita leikkauksia, niin kuin täällä on jo monesti todettu, joiden seurauksia ei vielä kukaan pysty arvioimaan, mitä ne tulevat vaikuttamaan tavallisen ihmisen elämään, miten julkisen velkaantumisen katkaisu vaikuttaa kasvuun, työllisyyteen ja inflaatioon. Vasta viime viikon keskiviikkona asetettiin korkeatasoinen tutkijaryhmä pohtimaan kyseistä asiaa. Vaikutusten selvittelyn jälkeen työryhmältä odotetaan tarkistuksia ja lisätoimia maan talouspolitiikkaan, kuten Helsingin Sanomat kirjoittaa. Takarajaksi työryhmälle on asetettu ensi vuoden helmikuun loppu. Ihmetellä sopii, miksi tämä marssijärjestys. Tietysti voisin itse vastata, että parempi myöhään kuin ei milloinkaan.

Hallitus on vaalikauden miljardinsa säästänyt. Leikkausten jälkeen hallituksen on keskityttävä työllisyyden parantamiseen. Kansalaiset ymmärtävät tavallaan talouden tervehdyttämi-

seen tähtäävät toimet, jotta hyvinvoinnin perustan romahdus voidaan estää. Säästöjen kohdentumisesta ja oikeudenmukaisuudesta voidaan olla monta mieltä kuten täälläkin on tänään ja edellisissä keskusteluissa käynyt ilmi.

Kuntien osuus säästötalkoissa on kohtuuttoman kova. Yhdyn niihin, jotka ajattelevat tämän kaltaisesti. Odotettavissa on, että kunnat pärjäävät kasvavien verotulokertymien johdosta tämän ja ehkä vielä ensi vuoden kohtalaisesti, mutta vaalikauden lopulla kuntien rahoitusaseman arvioidaan heikkenevän nykytasosta yli 10 miljardia markkaa. Kunnat joutuvat jatkamaan tiukkaa taloutta ja tehostamaan palvelurakenteita. Jo tähän mennessä 90-luvun alkupuolella kunnissa on menetetty työpaikkoja lähes 70 000, eikä tämä voi olla vaikuttamatta myös palvelutasoon. Heikoimmat kunnat lisäävät varmasti tulevaisuudessa palvelumaksuja, nostavat veroäyriä ja mahdollisesti turvautuvat lisälainanottoon selviytyäkseen velvoitteistaan.

Säästöjen ketjureaktio on johtanut siihen, että talouden puristuksessa kunnat ovat kohdistaneet palvelujensa karsintaan erityisesti kuntayhtymiin, joiden toiminta on lähes kokonaan riippuvainen peruskunnista. Erikoissairaanhoidon ja kehitysvammahuolto ovat olleet leikkausten kohteena. Hallitus on kuitenkin luvannut toteuttaa valtionosuusleikkaukset siten, ettei näiden leikkausten ja vuoden 1997 alusta toteutettavan valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteisvaikutus aiheuta millekään kunnalle kohtuuttomia taloudellisia ongelmia palvelutason ylläpitämisessä. Mutta miten turvataan kuntayhtymien palvelut ja miten näitä palveluja tuottavien henkilöiden työpaikat niin kunnissa kuin kuntayhtymissäkin? Tätä asiaa on täällä moni edustaja kysellyt, mutta mielestäni hallitukselta ei ole saatu riittävän selvää vastausta tähän kysymykseen. (Ed. Manninen: Vaikea vastata!) — Varmasti näin onkin, että on vaikea vastata, koska me emme vielä todellisuudessa tiedä, mitä edessä on.

Ihmiset odottavat, että säästöpäätösten vaikutukset työllistämiseen alkaisivat näkyä ja työttömyyden todellinen aleneminen helpottaisi kotitalouksia. Jos valoa ei ala näkyä, pelkään pahoin, että suomalaisiin iskee massamasennus. Koetaan, että kaikki säästäminen onkin ollut turhaa. Mitä sitten tapahtuu? Millä saadaan suomalaisten henkinen tasapaino sen jälkeen palamaan?

Puhemies! Tulopoliittisen kokonaisratkaisun ryhtymisen jälkipoltot ovat nyt ammattiliitoissa.

Koko ratkaisu oli kaatua arvovaltakiistoihin. Neuvottelutahto ja kaikkien osapuolien halu toimia kokonaisedun nimissä johti lopulta tulokseen. Ammattiliittojen tehtävä on nyt nähdä metsä puilta. Lujaa menevillä aloilla on houkutus lähteä kulkemaan omia teitään. Tie on kiehtova, mutta vaarallinen yhteiskunnan yhtenäisyyden ja tasa-arvon kannalta.

Täällä nuoremmat edustajat ovat puuttuneet nuorisotakuujärjestelmään, ja myös keski-ikäisenä olen heitä tässä asiassa tukemassa. Eli kun budjetin hienosäätöä tehdään, toivon, että hallitus pohtiessaan nuorisotyöttömyyden poistamista ns. yhteiskuntakuujärjestelmällä tarjoamalla koulutus-, harjoittelu- tai työpaikan nuorelle kiinnittää huomiota muun muassa seuraaviin seikkoihin:

1) Nuorella on oltava todellinen mahdollisuus valita eri koulutuspaikkojen välillä, ennen kuin hänen työmarkkinatukensa poistuu.

2) Kaikki nuoretkaan eivät halua koulutukseen, jolloin on tarjottava työharjoittelupaikka. Järkevien koulutus- tai työharjoittelupaikkojen räätelöintityö ja ohjaus vaatii puolestaan työvoimatoimistoihin lisää ammattitaitoista työvoimaa.

3) Työmarkkinatuen varassa oleville nuorille on mahdollistettava työn etsiminen myös ulkomailta tasavertaisina ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saajiin nähden. Peruskoulusta kortistoon -kierre on katkaistavissa yhdessä nuoren toiveita kunnioittaen.

Työllisyyttä edesauttavien lakiesitysten tuonti eduskuntaan on tapahtunut kovin hitaasti. Lakialoitteeni työn jakamisesta määräaikaaisella sukupolvenvaihdoseläkkeellä tähtää myös nuorten työllistämiseen. Olen ilolla todennut, että ed. Aittoniemi kovasti puoltaa tätä lakialoitettani. Tätä kokeilua tulisi siis pikaisesti valmistella ja ottaa se käyttöön yhtenä vaihtoehtona. Vaikka yli 55-vuotiaiden siirtyminen eläkkeelle merkitsee heille toimeentulon pienenemistä, monet heistä ovat valmiita tähän, jos heidän luopumisensa takaa työpaikan nuorelle. Pitkällä tähtäimellä nuorten saaminen tuottavaan työhön on yhteiskunnalle välttämätöntä.

Paljon on puhuttu pk-sektorin ongelmista, ja niihin puheisiin kyllä lämpimästi yhdyn ja odotan myös pk-sektorille tulevaa ohjelmaa, jonka pitäisi valmistua tämän vuoden loppuun mennessä. Hallitushan on luvannut pk-sektorille helpotuksia välillisiin työvoimakustannuksiin. Toistaiseksi kuitenkin on paitsi joitakin merkin- töjä hallitusohjelmassa vain suullisia lupauksia.

Nyt yritykset odottavat todella tekoja ja päätöksiä.

Työnvuorottelujärjestelmän toteutuminen on minusta hyvä avaus hallitukselta, ja toivon todellakin, että sen kautta myös työllistyy useampi tuhat henkilöä. Työn jakamiseen liittyviä keinoja tarvitaan lisää. Kaikki keinot on otettava käyttöön, jotta työttömyys helpottuu.

Arvoisa puhemies! Välttämättömillä valtiontalouden tasapainottamistoimilla hallitus on saavuttanut uskottavuutta yli valtakunnan rajojen, ja se on näkynyt käytännössä pitkien korkojen tuntuvana laskuna. Tämä on erityisen tärkeää velkaisille kotitalouksille, kotimarkkinayrityksille ja valtiontaloudelle.

Työllisyyden nopealle paranemiselle on nyt luotu edellytykset. Tästä eteenpäin kansalaiset odottavat näyttöjä. Työllisyys on nostettava kaiken edelle. Työttömän ja hänen läheistensä näkökulmasta työllisyysasioissa eteneminen on ollut tuskallisen hidasta. Lähes 400 000 työpaikkaa menetettiin tämän vuosikymmenen alussa. Uusien työpaikkojen syntyminen menetettyjen tilalle vaatii yhteisvastuuta.

Päävastuu työllisyyden hoidossa on edelleen hallituksella, mutta on syytä tuoda myös uusia ideoita ja viedä ylätasoin ajattelua lähemmäs maakuntatasolle. Lääni- ja maakuntatasolla haastan työttömyyden puolittamistalkoisiin eri osapuolet: kunnat, kuntayhtymät, valtion eri hallinnonalat, järjestöt, yritykset jne. Maakunnalliset työttömyyden puolittamisohjelmat tulee laatia maakunnan omat tarpeet huomioiden. Keinovalikoiman on oltava sellainen, että kaikki tahot voivat sitoutua niihin, ja seuranta tulee hoitaa yhdessä. Maakuntaliitoille ja työvoimapiireille jättäisin koordinoitavien tehtävien.

Tämä on haasteellinen ajatus, ja toivon, että kansanedustajien välityksellä näitä ruvetaan toteuttamaan maakunnissa. Työttömyyden puolittamistalkoot on yhteinen asiamme.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Peltomo aivan oikein toi esille nel pulmat, joita säästämisen tuo työllisyyttä ajatellen. Hyvin vaikea on nähdä, että tässä tilanteessa, jolloin kuntasektori joutuu hyvin paljon ja yli päättänsä julkinen sektori kiristämään vyötä, jolloin elintarviketalouden työpaikat ovat monin tavoin uhattuna ja vaikeuksissa ja jolloin aluepolitiikkaa ja yritysten kehittämismäärärahoja heikennetään, työllisyyttä voitaisiin samalla parantaa. Kyllä nämä lyövät kaikki toisiaan korvalle.

Siinä mielessä ed. Peltomon vetoomukset on

varmasti enemmänkin tarkoitettu hallituksen linjan suuntaan. Eivätköhän säästöt kohdennu vähän väärin, jos kerran, niin kuin pitäisi olla, työllisyyden parantaminen ja työttömyyden puolittaminen on yhteinen tavoite? Olennaiset työpaikkalisäykset voivat syntyä pk-sektorille yritystoiminnan laajenemisen, teknologian kehittämisen ja viennin vahvistumisen kautta. Nyt näihin kaikkiin on tulossa säästöjä, ja eritoten, kun samanaikaisesti julkinen sektori ja peruselinkeinot menettävät työllisyyttään, ongelma täältä kärjistyy.

Ed. Peltomo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö ja kaikki muutkin, ei työttömyyttä puoliteta, jos me emme kaikki aidosti sitoudu tähän tehtävään. Mielestäni täällä on todella paljon ollut nuoria edustajia ja uusia edustajia, jotka ovat tuoneet erilaisia ideoita esille. Mutta jostain syystä, eduskunnassa vai missä, on vielä tällainen vanhakantaisuus, että melkein kaikki uudet ideat ammutaan yksitellen alas.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa puhemies! Viime viikon budjettipuheessaan kauppa- ja teollisuusministeri Antti Kalliomäki ilmoitti, että hallitus ei tee esitystä uuden ydinenergian rakentamisesta ja käyttöönotosta. Viime eduskunnan onnettoman ydinenergiapäätöksen jälkeen maamme energiapolitiikka on ajelehtinut ajo-puun lailla. Energiaratkaisuna on puhuttu tuulivoimasta, aurinkoenergiasta, vesivoimasta, puusta, hakkeesta, turpeesta, maakaasusta, bioenergiasta, diesel- ja hiilivoimasta, tuontisähköstä, säästämisestä jne. jne.

Ministeri Kalliomäki päätyi, kun hän ensin sulki ydinenergian keskusteluista ulos, ainoana vaihtoehtoina hiilellä tuotettavaan ja/tai tuontienergiaan.

Rion kokous edellytti ilmansuojelun osalta rikki- ja hiilidioksidipäästöjen huomattavaa vähentämistä. Suositus on myös meillä Suomessa suurella yksimielisyydellä hyväksytty. Totuus uusien hiilivoimaloiden rakentamisen myötä on kuitenkin, että päästöt lisääntyvät vastoin kaikkia sopimuksia.

En myöskään voi mitenkään ymmärtää logiikkaa, että meille tuodaan sähköä esimerkiksi Venäjältä, missä sähköä tuotetaan erittäin kriisialttiissa ydinvoimalaitoksissa. Nehän ovat turvallisuusuhka paitsi lähialueilleen myös koko maallemme. Muistakaamme tässä yhteydessä vain Tshernobyl.

Viisaana miehenä ed. Vanhanen on huomannut, että hänen viime valtiopäivillä tekemänsä ja äänestyksen voittanut ehdotus on uhkana maamme talouselämän kehittymiselle. Niinpä hän asiaa uudelleen pohdittuaan on päättänyt ainoana kestävästä ratkaisuna ydinvoiman lisärakentamiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tulisi kiireellisesti tehdä kokonaisvaltainen energiaselvitys, jossa selvitetään ainakin energian tuottamistavat, ympäristöriskit ja suojelukysymykset sekä niiden vaikutukset kansantalouteen ja elinkeinöelämän kehittymisedellytyksiin. Järkevä ja kestävä energiapolitiikka on yksi tae saavuttaa tavoite puolittaa työttömyys vuoteen 2000 mennessä.

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Maamme hallinto ja ennen kaikkea palvelutuotantjärjestelmä on kokenut 90-luvulla suuria rakenteellisia muutoksia. Liikelaitostaminen, yhtiöittäminen ja toimintojen laajeneva kilpailuttaminen yhdessä hallinnon tasojen vähentämisen sekä tulosjohtamisen käyttöönoton kanssa ovat suurempia muutoksia, kuin ehkä yleisesti vielä ymmärretäänkään. Ne ovat kiistatta tehostaneet toimintoja ja supistaneet valtion menoja. Valitettavasti ne ovat aiheuttaneet myös työttömyyttä ja monia muitakin perustavanlaatuisia ongelmia, joihin palaan tuonnempana.

Näissä muutoksissa ovat luonnollisesti olleet keskeisesti mukana myös maamme kunnat. Kuntien hyvinvointipalvelutuotanto on kuitenkin luonteeltaan sen laatuista, että muutokset ovat olleet ja niiden tulekin olla suhteellisesti varovaisempia. Uudistuksissa on kuitenkin edetty tilanteeseen, jossa tuumaustauko ja vaikutusten arviointi on enemmän kuin paikallaan. Uudistukset ja muutokset on toteutettu voittopuolisesti järjestelmä- ja kustannustehokkuuden näkökulmasta. Nyt olisi viimeistään vahvan asiakasnäkökulman aika.

Ministeriöitä on syytetty hallinnonuudistuksen osalta karsintojen voittopuolisesta suuntaamisesta alue- ja paikallistasolle unohtaen, että juuri siellä useimmiten kohdataan asiakas. Syytös on varmaan monilta osin oikeutettu. Ongelmallisinta on kuitenkin kansalaisten perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden vaarantuminen kilpailun ja tehokkuuden nimissä. Julkisten palveluiden yhtiöittäminen vie ne kansanvaltaisen kontrolli- ja valitusjärjestelmän ulkopuolelle. Toimintojen kannattavampien osien saattami-

nen avoimeen kilpailuun, kuten Postin osalta on nyt vaarana, johtaa taas kansalaisten asuinpaikasta johtuvaan eriarvoisuuteen. Kustannusvas- taavuuden toteuttaminen jokaisessa palvelussa yksilötasolla johtaa kammottavaan lopputulokseen. Kansalaiset joudutaan jakamaan kannattaviin ja kannattamattomiin ihmisiin. Tällöin puhutaan jo ihmisoikeuksien perimmäisistä kysymyksistä.

Kysymys on myös siitä, mikä on valtion tai kunnan synnyn perimmäinen syy. Käsitakseni mukaan ne ovat syntyneet sellaisten tehtävien ja toimintojen toteuttamiseksi, joista ihminen ei yksin pysty suoriutumaan. Nykymenolla vaarana onkin, että yltiöliberalismin hengessä tuhamme yhteiskuntamme perustan. Siinä työssä keskusta ei halua olla mukana.

Keskusta pitää lähtökohtana kansalaisten perusoikeuksien ja peruspalveluiden turvaamista varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta. Tässä suhteessa ensi vuoden budjetti on suuri askel vikasuuntaan. Se ei täytä alueellisen tasa- puolisuuden ja kansalaisten yhdenvertaisuuden vaatimuksia. Olisi paikallaan käydä perusteellinen keskustelu noudatettavan politiikan pidemmän ajan vaikutuksista. Olen vakuuttunut, että pohjoisen ja itäisen Suomen ahdinko ja pahoinvointi purkautuu rintamaille muuttoaallon ja sitä seuraavien sosiaalisten ongelmien muodossa. Siksi nykysuuntaus ei ole kenenkään edun mukaista.

Tulosjohtamista on ajettu pitkään valtion hallintoon. Toiminta rakentuikin pitkälle neuvoteltujen tulossopimusten varaan. Tulosjohtamisen tulisi kuitenkin näkyä myös budjettien rakenteessa ja esitystavassa. Erityisen tärkeää se on eduskunnan valvonnan kannalta, koska määrärahat perustuvat raamibudjettiin. Tällöin valvonnan avuksi tarvitaan suorite- ja tunnuslukuja sekä taloudellisuuden, tuottavuuden, tehokkuuden ja vaikuttavuuden mittareita. Tässä suhteessa budjettirakenne ja -sisältö saa korkeintaan arvosanan välttävä. Suoritteet ja tunnusluvut puuttuvat monilta osin lähes kokonaan. Vertailuja ja aikasarjoja on perin harvassa. Taso on kirjava ja epätasainen. Parhaiten tavoitteet ovat toteutuneet liikenneministeriön pääluokassa erityisesti Tielaideksen, Merenkululaitoksen ja Autorekisterikeskuksen osalta. Huonoimpia esimerkkejä en halua nimetä, mutta paljon työtä ja kehitystä tarvitaan, ennen kuin voidaan puhua todellisesta tulosbudjetista. Se on kuitenkin välttämätön eduskunnan ohjaus- ja valvontavallan kannalta. Se antaisi myös todellista informaatio-

ta ja toimintojen arviointiperustaa niin kansanedustajille kuin muillekin budjettiin tutustujille.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten hyvinvoinnin kannalta kuntien toimintamahdollisuudet ovat ratkaisevat. Siksi haluan käsitellä myös kuntien valtionosuusleikkauksia. Hallitus leikkaa ensi vuonna kuntien valtionosuuksia 3,8 miljardia markkaa keväällä julkistamansa hallitusohjelman mukaisesti. Budjetillaan hallitus kuitenkin rikkoo ohjelmansa lisäpöytäkirjaa, jossa todetaan selkeästi: "Kuntien velvoitteita puretaan muuttamalla lasten kotihoidon tukijärjestelmää niin, että kuntien menot vähenevät 700 milj. markkaa." Budjetissa valtio on kuitenkin ottanut itselleen kyseenä olevasta summasta 290 miljoonaa markkaa, joten kuntien hyväksi jää vain 410 miljoonaa markkaa. Syytä kysyttäessä kukaan ei ole pystynyt antamaan tyydyttävää vastausta tai tietoa, miksi. Jos kysymyksessä on epähuomiossa tapahtunut lapsus, toivon hallituksen sen korjaavan.

Hallituksen taholta leikkauksia on perusteltu verotulojen kasvulla. On sanottu, että kun leikataan vain verotulojen kasvu, ei oikeastaan leikata ollenkaan. Tätä hokemaahan ed. Ihamäkikin on toistanut tänä iltana. Tämä ei valitettavasti ole kuitenkaan totta, vaan kuntienkin talousarvio muodostuu tulojen ohella ennen kaikkea menoista. Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön yhtäpitävien lukujen mukaan kuntien menot kasvavat palkankorotusten ja lisävelvoitteiden vuoksi ensi vuonna 4,7 miljardia markkaa. Kun tulojen kasvu on leikattu, kuntien talousarvioiden vajeeksi jää mainitut 4,7 miljardia.

Koska kunnat ovat jo vähentäneet henkilökuntaansa noin 60—70 000 henkeä ja alentaneet investointinsa puoleen, ei löysää ole enää löydetävissä. Siksi säästöt tulevat selkeästi heikentämään kansalaisten peruspalveluja, aiheuttamaan työttömyyttä ja vähentämään erityisesti naistyöpaikkoja.

On selvää, että kuntien keskinäisessä asemassa on suuria eroja. Hallituksen leikkaushan on periaatteessa kaikille kunnille sama eli 749 markkaa asukasta kohden. Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen samanaikaisesti kääntää kuitenkin tilanteen pääläelleen. Lapin kunnista jokainen menettää 949 markkaa asukasta kohden, kun taas useimmat rintamaiden kunnista menettävät vain 549 markkaa asukasta kohden. Tämähän johtuu kantokykyluokituksen kumoamisesta ja kuntien kansaneläkemaksuuksien epäoikeudenmukaisesta clearingista.

Verotulojen täydennysjärjestelmän pienellä

muutoksellahan ei todellisuudessa korvata kantokykyluokitusta, kuten hallituksen taholta niin mieluusti väitetään. Hallituspuolueiden edustajat ovat vedonneet hanakasti viime päivinä julkaistuihin verotulojen merkittäviinkin kasvuihin. Selvyyden vuoksi on todettava, että äyri-määrien kasvuluvut koskettavat viime vuotta, jota koskevat tulot on pääosin tuloutettu jo viime vuoden tilinpäätöksissä. Toiseksi on unohdettu, että viime vuoden verotulojen 4,6 miljardin kasvusta puolet eli 2,3 miljardia johtuu perhetukiuudistuksesta ja 0,8 miljardia veroäyrin hinnan korotuksista. Näiden varaanhan ei jatkoa voida rakentaa.

On varmaa, että Suomessa on myös kuntia, jotka varauksia purkamalla voivat selviytyä ensi vuodesta. Yhtä varmaa on, että suurin osa 949 markan leikkauksen asukasta kohden joutuvista kunnista on todella vakavissa vaikeuksissa. Siksi tuntuukin irvokkaalta valtiosihteeri Sailaksen ylimielinen lausuma, jonka mukaan valtiovarainministeriössä tukehdutaan nauruun Kuntaliiton huolien edessä. Kuntien rahoitusaseman heikennystä kuvaavat yhteiset luvut eivät tunnu kauan pysyvän valtiovarainministeriön virkamiesten muistissa.

Kuntien talouden epävarmuus jatkuu tulevaisuudessakin. Hallituksen leikkaukset ovat vielä vuosina 1997 ja 1998 yhteensä 2,8 miljardia markkaa. Laskelmien mukaan kuntien rahoitusasema heikkenee vuoteen 99 mennessä 10—12 miljardia markkaa. Tämän lisäksi valtionosuusjärjestelmän uudistus uhkaa ankarana nykyisiä alemman kantokykyluokan kuntia.

Jos hallitus ei jatkossakaan ymmärrä maamme vähäväkisimpiä alueita nykyistä enemmän, uhkaa se koko maan asuttuna pitämistä. Toivotavasti inhimillisuus, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo ovat jatkossa kunniassa myös hallituksen politiikassa. Ellei näin tapahdu, maan ja kansalaisten kahtiajako voi johtaa vakaviin yhteiskunnallisiin seurauksiin. Sitä meistä ei varmaan kukaan halua.

Arvoisa puhemies! Keskusta pitää kuntien valtionosuuksien leikkauksia liian suurina. Ensi vuoden leikkaus tulisi puolittaa. Järjestelmämuutokset sopivat myös huonosti nykytilanteeseen. Keskustan mielestä nyt on tärkeintä huolehtia siitä, että kaikki kansalaiset saavat yhteiskunnalliset peruspalvelut kutakuinkin saman tasoisina ja saman tasoisella verorasituksella. Keskusta haluaa olla rakentamassa tasapainoista ja oikeudenmukaista Suomea myös tuleville sukupolville.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mannisen puheenvuoron johdosta haluan lausua seuraavaa:

Ensinnäkin totean, että kantokykyluokitusjärjestelmä on jäädytetty vuoden 90 tilinpäätösten tasolle ja sen jälkeen tilanne kunnallistaloudessa on muuttunut erittäin dramaattisesti. Näin on tapahtunut erityisesti väestörikkaissa kaupungeissa ja eteläisissä kunnissa. Nyt kantokykyluokitusta purettaessa tavallaan oikaistaan väärä asiantila. Pitää myös ajatella, kuinka monta vuotta ne kunnat, jotka nyt kärsivät, ovat hyötynet siitä tilanteesta, joka tähän asti on vallinnut. Tässä ollaan oikaisemassa virheellistä asiantilaa.

Sitten kunnallistalouden asemasta. Säästöt eivät maistu hyvälle. Minäkin olen mukana kunnalliselämässä. Mutta me tiedämme, että valtiontalouden ja kunnallistalouden velkaisuusastetta kuvaavat käyrät etenevät eri suuntiin. Kunnat ovat tässäkin ajassa pystyneet vähentämään velkataakkaansa. Sitä vastoin valtio velkaantuu kaiken aikaa lisää, ja talkoot ovat kuitenkin yhteiset. Kansalaisille palvelujen tuottaminen edellyttää menoja sekä valtiolta että kunnilta, ja painopiste on siirtymässä ilmiselvästi kunnallistalouden suuntaan. Se on taloudellisen laman hinta.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kantokykyluokitus on ollut todella jäädytettynä usean vuoden ajan, ja varmasti siinä on epäkohtiakin syntynyt. Mitä tulee niin paljon puhuttuun Kosken-malliin, todellisuudessa ei voida puhua mallista sanan varsinaisessa merkityksessä. Siinähan on lähdetty siitä yksinkertaisesta ajatuksesta, että verotulojen ja valtionosuuksien yhteissumma olisi sama kaikissa kantokykyluokissa. Tämä on oikea ajattelu olettaen, että jokaisessa kantokykyluokassa olevat kunnat olisivat keskimäärin toimintakustannuksiltaan samaa luokkaa. Mutta tämä olettaen ei pidä ollenkaan paikkaansa, vaan toiminta- ja kustannusrakenteeltaan huomattavasti eroavat eri kantokykyluokissa olevat kunnat. Näin ollen tämä ajattelutapa ei anna oikeudenmukaista lopputulosta, jos ajatellaan, että kuntien pitää pystyä tarjoamaan samanlaiset palvelut samanlaisilla kustannuksilla.

Varmasti siellä on ollut vinoutumiakin, mutta kokonaisuutena, kun nyt leikataan samanaikaisesti lähes 1 000 markkaa asukasta kohden muuten, kovin suuria oikaisuja tämä tilanne ei yhtäkkiä todella kestä. Siitä voi seurata todella vakavia

vaikauksia, ja toivotaan, että jatkossa nyt, kun uudistetaan valtionosuusjärjestelmää, saadaan todelliset toiminnalliset kustannustiedot.

Todettakoon, että meillä Suomessa on kaikkein vähiten tasaava järjestelmä, jos me vertaamme Norjan ja Ruotsin vastaavia valtionosuusjärjestelmiä. Tuskin nekään aivan väärät ovat Norjassa ja Ruotsissa.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Aloitan sitaatilla: "Poliittisen järjestelmämme tehtävänä on tuoda suomalaisten ajatukset ja ihanteet mukaan yhteiseen päätöksentekoon, tuoda asian-tuntemusta ja näkemystä, joskus kipeitäkin ratkaisumalleja, kansallisten ongelmien ratkaisuun. Nyt kysytään poliittisilta puolueilta ja eri järjestöiltä herkkyyttä kuulla kansalaisia, ei yksinomaan jäsenkuntaansa." Tämä lainaus on tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren tuoreesta esitelmästä, jonka hän piti Oulun kaupungin 390-vuotisjuhlassa äskettäin. Tässä hengessä osallistun vielä tähän talousarvioesityksen lähetekeskusteluun.

Ensin kuitenkin jatkan vanhaa ihmettelyäni siitä, että politiikassa on niin kamalan jyrkkä asetus hallituksen ja opposition välillä.

On ollut vaikea kuunnella oman ryhmäni, Suomen keskustan eduskuntaryhmän, riveistä esitettyjä moitteita uudelle, nuorelle Lipposen hallitukselle monista asioista, joita mekin tässä talossa vuosia olemme yrittäneet panna parempaan kuntoon kuitenkin kaikessa onnistumatta. Eräs tällainen on paljon esillä ollut työnantajamaksujen alentaminen. Kun olen itse ollut nyt eduskunnassa 12 vuotta, asiasta on koko ajan puhuttu kaikkien hallitusten aikoina.

Toisaalta taas uusi hallitus ei anna minkäänlaista arvoa tämänkertaiselle oppositiolle. Tästä esimerkkinä on kokoomuksen eduskuntaryhmän virallinen budjettipuhe, jossa ed. Zyskowitz puhui iltalypsyistä ja siitä, että keskusta ostaa ja myy, pyörittää jo kertaalleen sovitusta jne. Ajattelin, että taustana oli varmaankin keskustan puheenjohtajan ed. Ahon lausunto Suomen Kuvalehden haastattelussa, jossa hän totesi, että politiikka on kokoomuslaisille harrastus ja meille keskustalaisille työtä. Tämäkin olisi saanut jäädä sanomatta. Tilannetta ei paranna tällainen ampuminen ja voimien tuhlaaminen vaikeina aikoina keskinäiseen syytelyyn.

Arvoisa puhemies! Siksi haluan itse todeta, että budjettiesityksessä on hyvin paljon oikeaa ja hyvää asiaa. Totuus sen arvioinnissa liikkuu ääripäitten keskellä. Valtiontalouden tervehdyttä-

minen ja valtion velan kasvun taittaminen ovat oikeita tavoitteita. Niihin Ahon hallituskin pyrki ja me, jotka olimme edellisen eduskunnan jäseninä.

Aivan oikea tavoite on myös työttömyyden puolittaminen. Eihän sitä kannata pilkata eikä sillä kannata ilkkua. Toivottavasti se saavutetaan pian, aivan sama, kenelle kunnia siitä menee.

Budjetin eräs suuri ongelma on kuitenkin se, että monet hallituksen nyt esittämät leikkaukset kasautuvat. Tätä ilmiötä on kuvattu esimerkiksi siten, että pahin mahdollinen tilanne on lapsiperheessä, jolla on velkainen maatila yksityistien päässä. Toivoisinkin entisenä valtiovarainvaliokunnan jäsenenä, että tämä kasautumisilmiö tutkittaisiin valtiovarainvaliokunnassa ja jos se todetaan oikeaksi ja todelliseksi, talousarviota vielä yritettäisiin muuttaa eduskunnassa tältä osin. Eihän meitä kansanedustajia ole lähetetty tänne ilkeydentekoon.

Kun tämä eduskunta aloitti työnsä, meistä moni oli Helsingin Tuomiokirkossa jumalanpalveluksessa, jossa saarnasi piispa Voitto Huotari muun muassa näin: "Kansanedustajat ja virkamiehet työskentelevät, että kaikkien suomalaisten perustarpeet tyydytettäisiin." Siis jaon olisi oltava oikeudenmukainen.

Piispa totesi myös, että tuoreen kosketuksen säilyttäminen tavallisen ihmisen arkeen antaisi meille päättäjille aineksia työhömmе. Edelleen hän muistutti, että ei riitä, että kuuntelee toisia, ohjautuu ympäristöstä käsin. Tarvitaan niitä jotka ohjautuvat sisältä käsin, niitä jotka ovat uskollisia omille periaatteilleen, niitä jotka noudattavat omantuntonsa ääntä, niitä jotka kuuntelevat niitä sanoja, jotka lähtevät Herran suusta.

Huotarin mukaan yhteinen hyvä saavutetaan vain, kun kokonaisuus on ajateltu ja otettu myös heikot huomioon. Jos lähden taas myönteisestä päästä, niin heikkojen huomioon ottaminenkin on toki esillä budjettiesityksessä. Otan vain kaksi uutta yksityiskohtaa, joita ei ole aikaisemmin budjettiesityksissä ollut.

Ensimmäinen minun listallani on sivulla 169 oleva virke: "Vaikeasti kehitysvammaisten opetus siirretään opetusministeriön hallinnonalalle vuonna 1997." Tämä on ehkä monille pieni asia, mutta tämä on periaatteessa iso asia. Jospa se olisi perusoikeusuudistuksen ensimmäinen seuraus! Kun Suomestakin on oltu joukolla Kiinan naiskonferenssissa puolustamassa kansainvälisiä ihmisoikeuksia, on hyvä, että ne kehittyvät meilläkin.

Toinen myönteinen asia on tässä mielessä sivulla 338 ns. pitkällä STVOL-momentilla oleva maininta omaishoidosta. Se on nyt budjetissa ensimmäistä kertaa. Toivoo sopii, että kunnat, joilla on valta päättää omaishoidosta, käsittävät tämän niin, että me valtion päättäjät haluamme suosia omaishoitoa. Sehän on säästöä ja samalla inhimillisintä mahdollista hoitoa hoidettavan kannalta. Ongelmana siinä on se, että kansalaiset ovat hyvin epätasa-arvoisessa asemassa, koska kunnat tästä asiasta päättävät. Siksi toivon, että valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaosto voisi jatkaa edeltäjänsä perinnettä ja kuunnella tästä asiantuntijoita ja järjestöjä ja lausua siitä jotakin kaunista budjettimietinnössä.

Toisaalta esimerkki kielteisestä linjasta on se, että maaseutu ja maaseudun ihmiset ovat valitettavasti hallituksen säästötoimien tulilinjalla. Tätä asiaa on täällä paljon käsitelty. Työdyn vain toivomaan, että tätäkin asiaa lähestyttäisiin periaatteelliselta kannalta. Perusoikeusuudistuksessa säilyy kansalaisten perusoikeutena vapaus valita asuinpaikkansa. Kun näin on, sen pitäisi heijastua myös budjettipolitiikkaan ja yhteisten rahojen jakoon. Suomalaisille pitää turvata mahdollisuus asua myös maalla. Tätäkin täällä tänään todisti muun muassa ed. Kuisma. Nyt näyttää siltä, että keskittyminen vauhdittuu ja ihmisiä revitään irti juuriltaan. Valitettavasti usein käy niin, että kun juuret eivät ole maassa, niin latva lahoaa.

Euroopan unionin jäsenyyssratkaisuun liittyvät kansallinen tukipaketti olisi ollut viisasta jättää rauhaan. Sen purkamisessakin on, ed. Zyskowicz, kysymys jo sovittu hylkäämisestä.

Maaseudun elämää vaikeuttavat monet asiat, jotka on mainittu budjettiesityksen sivulla Y15 luettelonomaisesti. Siellä ovat äsken mainitut kuntien leikkaukset, yritystukileikkaukset, lapsilisäleikkaukset, maatalouden kansallisen tukipaketin leikkaus, yksityistieavustusten ja maatalousyrittäjien lomituspäalvelujen leikkaukset, metsänparannusvarojen leikkaukset, maatalouden hallinto- ja neuvontamenojen sekä maakunnan kehittämisrahan leikkaus. Eikö tämä todella ole kasautumista?

Toivoisin, että täällä ymmärrettäisiin se, että tällaista listaa on maaseudulla asuvien suomalaisten vaikea hyväksyä ja maaseudun on sitä vaikea kestää, vaikka maatalouden pääluokka sisältääkin myös rahaa maaseudulle.

Arvoisa puhemies! Sitten kysytään, mistä pitäisi leikata. Näitä kohteita on täällä lueteltukin. Itse olen jättänyt aloitteen, että puoluetukeakin

voitaisiin leikata. Ymmärrän, että sitä tarvitaan, jotta demokratia toteutuu, mutta esimerkiksi 20 miljoonan markan väliaikainen leikkaus ei olisi demokratian toteutumisen esteenä. Eduskunta olisi voinut näyttää esimerkkiä ja alentaa myös hieman omia menojaan. Havaintoni mukaan kaikki eduskunnan menokohdat ovat kasvaneet tämän vuoden budjettiesityksestä.

Ed. Kuisman tavoin ihmettelen myös sitä, että budjetti sisältää jatkuvasti hyvin paljon erilaisia tukia kulttuuri- ja urheilutoimintaan, vaikka kansalaiset voisivat niitä palveluja halutessaan ja käyttäessään maksaa niistä itsekkin. Siellä liikkuvat sadat miljoonat markat. Näistä tietysti joku sanoo, että ne ovat populistisia ehdotuksia. Voivat olla ja saavat olla. Itselleni ne ovat periaatteellisia. Ne ovat sellaisia asioita, joissa en halua kuunnella ympäristön ääniä vaan sisältäni kuulua ääntä.

Minun on vaikea hyväksyä esityslistalla olevaa lakiesitystä, jolla alennetaan alkoholijuomaveroa pienpanimoilta. Olen tässä talossa vuosien varrella yrittänyt olla raittiiden kansalaisten äänitorvena, ja murhetta on tuonut aina se, kun alkoholin saatavuutta helpotetaan ja kulutusta kasvatetaan. Sehän näkyy tässäkin talossa. Siitä nytkin näkyy olevan kysymys. Alkoholin kulutus tulee Suomelle kalliiksi, sen lasku on miljardi-luokkaa. Sitäkin laskua voitaisiin laman aikana yhdessä pienentää.

Arvoisa puhemies! Yritin siis lähestyä budjetia alussa lainaamani tasavallan presidentin esittämän periaatteen mukaan, että kansalaisten mielipiteet laajasti tulisivat yhteiseen päätöksentekoon. Yritin etsiä oppositioedustajana myös myönteisiä puolia budjetista ja olen tällä halunnut viestittää meille kaikille, että me olemme kaikki samassa veneessä. Meillä ei olisi varaa tuhlaata voimia keskinäiseen kiistelyyn. Meillä pitäisi olla nyt malttia ja viisautta mennä yhdessä näitten vaikeitten aikojen yli.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Ilmapiiri taloudellisen laman ja suurtyöttömyyden korjaamisessa on muuttunut sitten viime kevään ja kesän. Kun maan hallitus alkutaipaleellaan nimitti itseään vielä työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi, olisi odottanut, että ensi vuoden talousarviossa jo näkyisi selvää lisäpanostusta varsinaiseen työllisyyden hoitoon. Näin ei kuitenkaan ole, vaan työllistämistoimet tulevat olemaan suunnilleen entisellä tasolla.

En ole myöskään havainnut, että hallituksessa olisi pyrkimystä suuren luokan koko tasavaltaa

koskevien tärkeiden asiakokonaisuuksien ratkaisemiseksi. Viitataan tässä vain kymmenien miljardien markkojen aikapommiin, jonka 60- ja 70-luvun elementtitalot tulevat aiheuttamaan. Kyseessä on valtava korjausurakka, joka tulee väistämättä eteen. Se tulee aina halvemmaksi, mitä aiemmin aloitetaan. Asian pohtimisesta puhumattakaan korjausmäärärahoja ollaan painavasti supistamassa.

Ei ole sitten ihme, että ilmapiiri on selvästi muuttunut ja usko työttömyyden puolittumiseen alkanut horjua, semminkin kun ministeriöidenkään laskelmissa ei uskota puolittumiseen, vaan työttömyyden laskuun ainoastaan 12,5 prosenttiin. Kahvilakeskusteluissa on kuulunut korviin vähän väliä hokema "ei työllisyys odottamalla parane". Tuponeuvottelujen jälkeen on suurella osalla sosialidemokraatteja sekä vasemmistoliittolaisia suurin paniikki väliaikaisesti vaiennut.

Hallitus uskoo säästämällä eli ostovoimaa lasquemalla työllistettävän. Keskustakin sanoo säästämisen olevan välttämätöntä ja tason olevan suunnilleen oikean suuruinen. Itsekin olen sitä mieltä, ettei valtion velkaa tule tolkkumasti suurentaa jälkipolvien maksettavaksi.

Keväällä sanottiin, ettei mikään ole pyhää. Näin ei näytä olevan. Lisätulojen etsiminen on jäänyt säästämisen jalkoihin. Tuntuu siltä, ettei ole ajatustakaan uhrattu automaation aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseen. Menestyvien suuryritysten olisi nyt tunnettava vastuunsa, kun valtiolta on omilla toimillaan mahdollistanut niiden miljardivoitot. Toinen mahdollinen tulolähde on harmaa talous, jonka vuoksi valtion arvioidaan menettävän varovaisestikin laskettuna 13 miljardia markkaa vuosittain. Tässä jos missä kaivattaisiin yhteisvastuullisuutta. On nimittäin niin, että veroja maksavat kansalaiset joutuvat maksamaan harmaan talouden piirissä toimivien surutta käyttämät lastentarha-, koulu-, terveys- ja sosiaalipuolen palvelut, vaikka todellisuudessa heidän kuuluisi ilmoittaa, etteivät näitä käytä vaan käyttävät ainoastaan yksityisiä palveluita, kun eivät kerran verojakaan eli kunnan jäsenmaksua maksa. Tosin lopussa paha saa palkkansa, kun nämä eläkepäivillä kateellisiin seuraavat veroa maksaneiden eläkkeitä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi puutun kieroön ydinvoimapeliin. Suurtyöttömyyden varjolla yritetään nyt saada uusi ydinvoimalaratkaisu. Ei ole ollenkaan varmaa, että tällä olisi pitkällä tähtäimellä työllistävää vaikutusta. Mitä jos käteen jäisikin entistä suuremmat ja automatisoidummat tehtaat? Ydinvoimapäätös on periaatteelli-

nen kannanotto siihen, jättämmekö arvaamattomat jätöksemme vuosituhausiksi jälkipolvien rieksaksi.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Kun aikanaan päätettiin yksityistelaista, silloin hyvin tarkasti laskettiin, kuinka kauan tien tulisi saada olla kaikkien kansalaisten vapaasti käytettävissä. Silloin ei kukaan esittänyt, että vapaa tienkäyttöoikeus tulisi määritellä tien hoitokustannusten vahvistusvuoden tai maksamisvuoden mukaisesti. Tätä ollaan kuitenkin tällä erää esittämässä. Tämä on puhdasta sosialisointia. Laki on taannehtiva. Kuluva vuodenkin tietyt on jo suurimmalta osalta tehty, mutta vasta nyt eduskunta päättää, että korvauksia ei makseta. Samoin ei korvattaisi vuoden 1994 kustannuksia.

Ei lainsäädäntötyö voi olla tällaista. Kyllä kansalaisten on johonkin luotettava. Jollei kansa luota eduskuntaan, niin siitä ei voi hyvää seurata. Kysyn: Kuinka kokoomuskin voi olla tässä mukana? Jos ns. ulkopuoliset käyttävät säännöllisesti yksityistietä, tulee siihen esitetyn lain 96 §:n mukaan saada tiekunnan tai tieosakkaiden suostumus. Kohta on ollut voimassa aikaisemmin, mutta sitä ei ole tarvinnut soveltaa, koska yksityisteitä on lähes aina avustanut joko valtio tai kunta. Kun näin ei enää tapahtuisi, syntyy varmasti riitajuttuja. Valtiovalta on aivan turhaan aiheuttamassa riitoja kansalaisten kesken. Eduskunnan tarkoituksen pitää olla juuri päinvastoin.

Arvoisa puhemies! Olisin voinut ehkä puhua tässä pitempäänkin, mutta taidan armahtaa niin itseäni kuin kuulijoitakin. Eiköhän tästä budjetista ole lähes kaikki sanottu. Toivoisin vain omalta osaltani edes tämän yhden muutoksen toteutuvan, josta juuri muutaman lauseen sanoin. Hallitus on vahva. Vahvan pitäisi ymmärtää myös olla myönteellinen oppositiolle.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Kun edellinen puheenvuoroni uhkasi venyä liian pitkäksi ja ylittää puheenvuorosuosituksen, ajattelin käyttää toisen puheenvuoron ja pysyä siinä mahdollisimman lyhyesti asiassa.

Hallitus on asettanut tavoitteekseen työllisyyden puolittamisen, ja meidän on tietysti arvioitava, onnistuuko se siinä, onko se lupaus tai tavoite vai käykö niin, että tavoite luisuu vain käsistä ja se kangastuksena häipyä kauas erämaahan. Näin näyttää kuitenkin näillä keinoilla käyvän.

Hallitus esimerkiksi pääministerin suulla kyselytunnilla edellisen hallituksen suurimpana

työllisyyspoliittisena virheenä piti sitä, että se ei tukityöllistämässä päässyt korkeampiin lukuihin. Jos tämä hallitus aikoo siinä suhteessa jatkaa samaa linjaa, niin kyllä pää väkisellä tulee vetävän käteen. Ei tukityöllistämällä, niin tärkeää kuin se henkilökohtaisesti tukityöllistämisen kohteeksi pääseville tai joutuville nuorille tai pitkäaikaistyöttömille onkin, ratkaista työttömyyttä. Se on kannettava vettä kaivossa, ja siinä kantomatkalla ämpäristä kyllä vettä hukkuukin, voimavaroja menee hukkaan. Työllistämistoimenpiteet pitäisi keskittää oleellisiin ja tehokkaisiin asioihin. Niitä on juuri pienen ja keski-suuren yritystoiminnan, palveluyrityksien jne. yritystoiminnan, edellytyksien parantaminen. Kun edellinen hallitus esitti näitä toimenpiteitä, ne säännönmukaisesti pysähtyivät työmarkkinoilla tupopöydässä. Olisi odottanut, että tämä hallitus olisi ne ottanut vakavammin. Mutta eihän näissä milläkään päästy eteenpäin. Se, minä oppositiostakin katsoen voi tämän hallituksen vahvuudeksi sanoa, olisi ollut, että sillä olisi tässä suhteessa enemmän valtaa, mutta tämä kääntyiikin tämän hallituksen heikkoudeksi.

Kun hallitus on toimenpiteissään myös työllisyyttä hoitamassa säästöillä, niin kyllä nämä säästöt kohdistuvat, aivan niin kuin on todettu, hölmöläisen takin leikkauksena, niin että toisesta paikasta otetaan ja toiseen paikkaan siirretään. Tässä käy samalla tavalla kun kannettaessa kaivoon vettä, matkalla oa hukkuu. Tämän tason kuntien valtionosuusleikkaukset — 3,5 miljardia — eivät varmasti tule toteutumaan ilman irtisanomisia ja työpaikan vähentämisä. Sehän tarkoittaa sitä, että nämä työntekijät tulevat työttömiksi, tulevat tilanteeseen, että eivät tee mitään ja ovat kuitenkin yhteiskunnan toimeentulojärjestelmien piirissä. Ei tällä tavalla työllisyys hoidu. Se pekkarointi, joksi sanottiin edellisen hallituksen kädenvääntöä kuntaleikkausten pienentämisestä, oli sittenkin paljon tehokkaampaa, ja siihen miljardin leikkaukseen kunnat pystyivät sopeutumaan eri tavoin huolimatta siitä, että tupopöydässä ei saatu miinusmerkkisiä sopimuksia, jotka olisivat siihen tilanteeseen olleet välttämättömiä palkkaratkaisuja. Siitä huolimatta sopeutuminen meni kivuttomammin.

Mutta tässä tilanteessa, kun on sovittu palkkorotukset ja tulevat tämän kokoiset leikkaukset, se tietää väistämättä työpaikkojen menetyksiä. Ei muunlaista yhtälöä ole olemassa. Sama pätee myös elintarvikeketjun leikkauksissa. Itse asiassa tähän näkyy jo tällä hetkellä. Kesällä uutisoitiin työttömyyden lisääntyminen.

Vaikka uusia työpaikkoja vähän kotiin päin vetäen edellisen hallituksen toimenpitein oli saatu huomattavasti lisää, niitä samalla menetettiin silloin, kun kotimaista pakettia romutettiin. 20 000 oli jo syntynyt uutta työtöntä elintarvikesektorilta. Sama määrä on syntymässä ja samalla tavalla myös kuntasektorilta.

Idea, jota hallitus leikkauksissaan käyttää, on se, että se perusturvaa leikkaamalla yrittää tehdä tilaa palkankorotuksille. Ja on kyllä jo tässä salissa sanottu, että perusturvatason varassa olevat ihmiset käyttävät joka ikisen markan, jonka saavat, kulutukseen: palveluyrityksissä peruselintarvikkeiden hankkimiseksi ja elämisen perusedellytysten luomiseksi. He ovat suoraan asiakaina kotimaissa kulutuksessa ja näiden palveluyritysten kasvupohjana. Mutta nyt kun heiltä leikataan ja ostovoima siirretäänkin toisaalle, tämä ollaan menettämässä.

Nykyinen ilmapiirikeskustelu ja hallituksen linja tuntuu olevan siinä tavoitteessa, jota kokoomus ajaa, että pitäisi ehdoin tahdoin saada verojen alenemia aikaan, ja siihenhän nämä massiiviset säästöt liittyvätkin. Sanotaan, että tämän tasoinen verotus, kuin meillä on, on este työntöelle, että ihmiset eivät halua tehdä työtä, kun verotus on näin kireää. Tämähän on vastaanväittämättömästi julkisessa keskustelussa sanottu.

Mikä selittää sen, että ihmiset tekevät tänä päivänä enemmän ylityöitä kuin koskaan, eivät suinkaan vastoin tahtoaan, vaan ansaitakseen lisää ja tehdäkseen työtä? Toki työelämän jäykkyydet ja muut ovat osaksi syynä siihen, että työnantaja ei voi palkata ylityön teettämisen sijasta muita työntekijöitä, mutta ei tämä ylityöiden määrä millään tavalla selity sillä, että yksin ylikireä verotus olisi siihen syynä. En ole mikään verojen korottaja enkä halua sillä tavalla niitä mainostaa, mutta tällä tavalla tehdyt veroalennukset eivät tule toimimaan. Veroja tulee lisää, kun tällä tavalla tehdään lisää työttömiä, ja sitä kautta tämä yhtälö ei tule toteutumaan. Olisi ollut välttämätöntä, että tässä lamatilassa ja tästä noustessa myös ne, joilla on turvatut työpaikat, varma toimeentulo, vakiintunut elämisentaso, yleensä keski-ikäiset ihmiset, joilla suurimmat menot ovat jo menneet, olisivat olleet — sanotaanko: suurin osa olisi ollutkin — valmiita leikkaamaan omasta kulutuksestaan, elintasostaan, palkkojen korotuksista, verojen alennuksista. Mutta nyt tällä politiikalla, vannomalla siitä, että veroja on väkisin saatava myös suurituloisilta alas, ollaan vetämässä väärää linjaa.

Arvoisa puhemies! Silloin kun tulee tänne

eduskuntaan näin yksityiskohtaisia säästölakiesityksiä, meistä varmasti itse kukin käy keskustelua yksityiskohtaisemmin näiden säästöjen vaikutuksista, mutta yleislinja hallituksella on kyllä tyyli. Se on väärä. Se tekee tästä työttömyysvaioitteesta, toistan sen, kangastuksen, joka kaikkoo. Siinä nämä vaalilupaukset on kyllä teidän lunastettava myös seuraavan kerran, kun kansalta luottamusta haetaan.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen puheenvuorosaan vaati työelämään joustoja ja samalla syytti siitä, että työntekijät tekevät paljon ylityöitä. Ylityöiden tekeminen on nimenomaan yksi esimerkki työelämän joustoista, ja sillä tavalla väärällä tavalla joustetaan, että se vie vakinaisia työpaikkoja. Työelämässä ei tänä päivänä ole sellaisia esteitä, kuin tässä talossa on yritetty jatkuvasti väittää, että työnantaja ei voi palkata työntekijää lyhytaikaiseen työsuhteeseen. Näitähän voidaan palkata määräaikaiseen työsuhteeseen tai määrättyä työtä varten olevaan työsuhteeseen tai toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen. Nämä mahdollisuudet on olemassa. Päävastoin työelämässä käytetään väärin nyt jo hyvin vapaita lakeja muun muassa niin, että kolmen viikon välein aina työnantaja vaihtuu, vaikka työntekijä tekee jatkuvasti samaa työtä. Tällä tavalla kierretään sosiaaliturvamaksuja ja vääristetään kilpailua. Tuntuu siltä, että porvarit nimenomaan haluaisivat tällaista järjestelmää, jossa työnantajat voivat tällä tavalla keinotella ja vääristää kilpailua ja sitä kautta myös estää sen, että työntekijöitten sosiaaliturva karttuisi. (Ed. Sasi: Ei pidä paikkaansa!)

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta ed. Kuopan analyysi on väärä. Nimenomaan ylityöt ovat merkinä siitä, että ei ole joustavaa palkata työttömiä. Se, että säännöksiä kierretään, on samaten merkki siitä, että on ollut pakko keksiä erilaisia harmaan talouden, kiertotalouden, keinoja, kun säännökset eivät anna myöten. Kyllä tämä merkki on näinpäin eikä niinpäin, kuin ed. Kuoppa yritti sanoa.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä käydään tulopoliittisia neuvotteluja liittojen osalta, ja täytyy todeta, että olisi tärkeätä, että tulopoliittinen sopimus voitaisiin solmia myös niin, että se olisi varsin kattava. Tulopoliittisen sopimuksen etuna voidaan pitää sitä, että se mer-

kitsisi hyvin solidaarista palkkapolitiikkaa siten, että myös naisvaltaiset matalapalkka-alat saisivat kohtuullisen korotuksen, kuitenkin niin että toivottavasti hyvin menevien vientialojen miespalkkoja voitaisiin jossain määrin rajoittaa. Sopimus on onnistunut vain siinä tilanteessa, jos palkkaliukumia ei tapahdu sillä tavalla, että suunniteltu palkankorotuslinja kaiken kaikkiaan tuhoutuisi.

Arvoisa puhemies! On tärkeätä muistaa, että jos tulopoliittinen sopimus syntyy, se ei merkitse sitä, että työllisyysongelma sen johdosta ratkaisitaisiin. Nimittäin palkat nousevat, ja on totta, että inflaatio olisi Suomessa jossain määrin kohtuullisempaa kuin muissa EU-maissa. Mutta kun meidän kansainvälinen kilpailukykyämme tällä hetkellä on varsin hyvä, tulopoliittista sopimusta ei tarvita sen johdosta, että kansainvälinen kilpailukykyämme paranisi tai inflaatio olisi alhainen, joten voidaan sanoa, että kyse on solidaarisesta palkkapolitiikasta, ei suinkaan siitä, että kilpailukykyä ja tältä osin taloudellista tilannetta parannettaisiin.

Jos halutaan, että työllisyystilanne tässä maassa paranee, on huomiota kiinnitettävä kahteen seikkaan. Toinen on työhönottokynnyksen työelämässä tänä päivänä ja toinen on työn tekemisen verottaminen.

Jos ensin saan sanoa muutaman sanan työn tekemisen verottamisesta, niin vuosina 90–95 käytiin hyvin merkittävää taistelua koko ajan siitä, mitä työn tekemisen verottamiselle tapahtuu. Kun kokoomus oli ed. Hannu Kemppaisen puolueen, keskustan, kanssa samassa hallituksessa, totuus on, että verokevennyksiä ja verohelpotuksia annettiin kaikille muille ryhmille paitsi palkkatyöntekijöille. Maatalous, suurteollisuus ja myös pääoma saivat omat helpotuksensa, puhumattakaan siitä, että suuripalkkaisille ulkomaisille johtajillekin pyrittiin saamaan verokevennyksiä. Mutta jatkuvasti kuitenkin palkan-saajien tuloverotusta kiristettiin eli palkkatyön verotusta kiristettiin. Jos me ajattelemme tuloksia tänä päivänä, totuus on se, että se on osaltaan hyvin merkittävästi vaikuttanut siihen, että meillä on tänä päivänä hyvin korkea joukkotyöttömyys.

Tältä osin käytiin mm. kokoomuksen sisällä keskustelua. Kokoomuksen eduskuntaryhmän johto yritti tehdä kaikkensa, että tästä virheellisestä linjasta luovuttaisiin, mutta valitettavasti sanamme ei mennyt riittävän tehokkaasti kaiken kaikkiaan perille. Toivottavasti Lipposen hallituksen aikana pyritään siihen, että työn tekemi-

nen yhteiskunnassa kannattaa, ja pyritään Euroopan korkeinta palkkatyöverotusta keventämään ja vastaavasti veropohjaa ja myöskin veroprosentteja muilta osin tuloverotuksessa myöskin kiristämään, jotta saadaan tietty tasapaino tuloverotuksessa aikaan.

Hyvin tärkeätä on myöskin se, että pyritään siihen, että työn tekeminen kaikilta osin kannattaa ja pyritään tuloloukkuongelmista eroon. Edellisen hallituksen ajalta voin sanoa kaksi esimerkkiä, joilla tuloloukkuongelmaa keskeisesti pahennettiin, vaikka kokoomuksen eduskuntaryhmän johto johdonmukaisen tiukasti vastusti näitä muutoksia.

Toinen oli lapsiperheuudistus, jossa olennaisesti lapsiperheiden tuloveron progressiota kiristettiin. Uudistus oli keskustapuolueen vaatima, mutta sinänsä haitallinen ja vaikeutti tuloloukkuongelmaa.

Toinen oli nimenomaan asunovelkojen korvähennyksen olennainen pienentäminen. Tänä päivänä jokainen, joka viitsii vähänkin lukea lukuja, voi nähdä, että ne perheet, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa, ovat niitä, joilla on merkittäviä asunovelkoja ja jotka joutuvat maksamaan huomattavia korkoja asunovelvoistaan. Vähennysoikeutta kun oleellisesti kavennettiin, suuri osa asunovelallisista perheistä joutui toimeentulominimin alapuolelle. Voidaan sanoa, että tältä osin tuloloukkuongelmaa olennaisesti pahennettiin.

Nyt onneksi Lipposen hallitus on ottanut kokoomuksen vaatimuksesta ohjelmaansa sen, että tuloloukkuongelma täytyy selvittää ja pyrkiä siihen, että kaikissa tilanteissa, jos bruttotulo nousee, myöskin käteen jäävä tulo tulonsiirtojen, maksujen ja verojen jälkeen myöskin nousee. Toivomme, että tämä linja johtaa merkittäviin ratkaisuihin ensi kevään aikana eduskunnassa ja myöskin lainsäädännössä.

Mutta, arvoisa puhemies, ei pelkästään verotus ole keskeistä, vaan myöskin toinen tärkeä kysymys, jos halutaan työttömyysongelmaa ratkaista, on työhönottokynnyksen alentaminen. Mielestäni tällöin täytyy mennä perusyritystään luokse ja kysyä, miksi hän ei työllistä tänä päivänä uutta työntekijää vaan teettää työntekijöillään ylitöitä.

Luulen, että vastaus hyvin yksinkertaisesti on se, että jos työtä yrityksessä ei enää ole, irtisanomissäännökset ovat liian epämääräisiä, mistä aiheutuu sellainen riski, että ei kannata ottaa uutta työntekijää. Jos väärin irtisanoa työntekijän, seuraamukset, jotka laittomasta irtisanomisesta

aiheutuvat, ovat kohtuuttoman suuria ja kustannukset kohtuuttomia. Tämä pelottaa tänä päivänä yksinkertaisesti yrittäjiä palkkaamasta uusia työntekijöitä. Tämän johdosta on yksinkertaisesti todettava: Työlainsäädäntöä on tarkistettava ja täsmennettävä siten, että näitä pelkoja yksinkertaisesti ei ole, niin että kun otetaan uusi työntekijä, tiedetään, mihin sitoudutaan, ja puolin ja toisin voidaan lähteä siitä, että jos yksinkertaisesti työtä ei ole, työsuhte voidaan päättää niin, että siitä ei aiheudu kohtuuttomia seuraamuksia myöskään työnantajalle. (Ed. Kuoppa: Niitä on päätetty satojatuhansia tässä maassa!) Jos tätä yhtälöä ei kyetä ratkaisemaan, työllisyysongelmaa tässä yhteiskunnassa ei voida ratkaista.

Toinen ongelma on se, että tänä päivänä tietysti yrittäjät kaiken sen jälkeen, mitä 90-luvulla on tapahtunut, kokevat suurta epävarmuutta siitä, jatkuuko taloudellinen kasvu. Tältä osin tietysti kyse on siitä, minkälainen mieliala yhteiskunnassa luodaan. Jos saadaan usko siihen, että kasvu jatkuu pysyvällä tähtäimellä, uskon, että yrityksissä on tiettyä valmiutta myöskin uusien työntekijöiden palkkaamiseen.

Kolmas asia on työnteon hinta. Tältä osin täytyy sanoa, että meidän järjestelmämme toimii hyvin epätarkoituksenmukaisella tavalla. Jos työttömyys kasvaa, työnantajan työttömyysvakuutusmaksu nousee. Se nousee vielä sitä enemmän, jos työnantaja palkkaa uusia työntekijöitä palvelukseensa. Tietysti voidaan kysyä, onko tässä mitään järkeä: Jos palkkaa uusia työntekijöitä työttömyysolosuhteissa, maksut nousevat. Ei toki missään tapauksessa. Se merkitsee sitä, että työttömyysvakuutusmaksun rakennetta pitäisi uskaltaa katsoa uudestaan ja myöskin työttömyysturvaetuuksia. Hallitus on onneksi pitänyt päänsä siinä suhteessa, että myöskin rakenteellisia muutoksia työttömyysturvaan 600 miljoonan osalta tehdään. Tärkeätä on se, että pyritään löytämään ratkaisut, jotka ovat oikeudenmukaisia työntekijöiden kannalta.

On täysin selvää, että missään maassa ei voi olla järjestelmää, jossa ansiosidonnainen työttömyysturva voisi ikuisesti jatkua. Se pitää katsoa uudestaan. Myöskin se, että pääsee ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin hyvin lyhyen ajan kuluessa, pitää pyrkiä katsomaan. Voidaan sanoa, että on mahdollista löytää oikeudenmukaisia ja tarkoituksenmukaisia tapoja leikata ansiosidonnaista työttömyysturvaa.

Tässä suhteessa täytyy sanoa, että ammattiyhdistysliike puolustaa etuja, jotka eivät ole puolus-

tettavissa. En voi ymmärtää Lauri Ihalaista, joka sanoo, että 118 markan päivärahaa ei voida korottaa, se on oikein, mutta hänen järjestönsä jäsenten, jotka saavat huomattavasti korkeampaa päivärahaa, etuuksia ei voida penniäkään leikata. Mielestäni sosiaalinen aspekti tässä ei toteudu. Kyse on vain siitä, että halutaan näyttää järjestövoimaa epäoikeudenmukaisella tavalla. Kyllä tässä maassa eduskunnalla ja hallituksella täytyy olla oikeus myöskin katsoa asioita kokonaisuuden ja oikeudenmukaisuuden kannalta eikä pelkästään jonkin järjestön järjestöpoliittisen näkökulman kannalta.

Neljäs seikka, jonka haluan vielä tuoda esille ja joka rajoittaa työllistämistä, on se, että työtä tänä päivänä välttämättä ei voida organisoida yrityksissä oikealla tavalla. Tässä suhteessa on selvää, että täytyy lisätä paikallisen sopimisen mahdollisuuksia eli voidaan esimerkiksi koneiden käyttöaikaa lisätä ja pyrkiä katsomaan yrityksissä tapoja, joilla mahdollisimman tehokkaasti käytetään työvoimaa, niin että koneet käyvät mahdollisimman pitkään, jotta yrityksissä voidaan saada mahdollisimman suuri hyöty aikaiseksi ja tällä tavalla työn tuottavuutta olennaisesti lisätä. Luulisi, että tässä suhteessa kaikilla on yhteinen intressi. Jos katsomme Saksan tai Volkswagenin esimerkkiä, uskon, että tältä osin voidaan, jos halukkuutta on, löytää uusia ratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Olemme tilanteessa, jossa tuposopimus ei ratkaise työttömyysongelmaa. Se ei saa tuudittaa meitä myöskään siihen, että ongelmat olisivat ratkaistuja, vaan tärkeätä on se, että pyrimme nyt yhteisesti katsomaan Sorsan työryhmässä ja muualla mahdollisimman nopeasti tupon jälkeen, mitä lisätoimenpiteitä vielä tarvitaan, koska mikään yhteiskunta ei voi hyväksyä sitä, että yhteiskunnassa on lähes 20 prosentin työttömyys eli lähes 20 prosenttia työntekijöistä on passiivisia ja se työvoima, joka heillä on käytettävissään, jää hyödyntämättä. Voidaan sanoa, että se on yksi perussyitä, minkä takia valtio velkaantuu tänä päivänä. Siitä syystä luovuutta on käytettävä ja myös yhteistyötä hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kesken, mutta työmarkkinajärjestöissä on myös oltava riittävää joustavuutta, jotta päästään ratkaisuihin, niin että keskeisin ja tärkein ongelma yhteiskunnassa voidaan ratkaista.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puheenvuorossa oli muutakin hyvää kuin se, että hän ihan reilusti tunnusti, että edellisellä hallituskaudella kokoomuskin teki virhei-

tä. Se syytös, jonka te keskustaan osoititte lapsiperheiden verotuksen kiristämisessä, oli kyllä tosi naiivi ja ala-arvoinen. Itse olin näissä neuvotteluissa, ja yhteisesti todettiin, että lapsilisiä ei voida panna verolle. Myöhemmin kyllä kokoomuksen ryhmästä on esitetty, että se olisi ehkä hyvä tapa tehdä säästöjä. Yhteisesti me niitä lapsilisiä pyrimme parantamaan. Jos tarkoitatte, että lapsilisien korottaminen oli tuloloukun pahentamista, se on kyllä väärin.

Mutta sen sijaan te ette kyllä ole johdonmukaisia, kun puhutte taulukkoalennuksista ja tuloloukkujen poistamisesta. Aivan varmaa on, että tällä verotuksen rakenteella meidän on pantava joku preferenssi. Jompaankumpaan meidän on käytävä kiinni. Eivät nämä veroalennukset riitä molempiin paikkoihin.

Ihan lopuksi: Korkealla työttömyydellä ja korkealla veroasteella on aivan varma ja selvä yhteys tässä hyvinvointiyhteiskunnassa. Työttömyyskorvausten leikkaamisella ei verotusta alenneta, mutta niillä säästöillä, joita hallitus tässä kokoonpanossa on ollut tekemässä, tullaan lisäämään työttömyyttä. Säästöt olisi pitänyt tehdä sillä tavalla, että ne eivät aiheuta työttömyyttä, ja päinvastoin samalla tavalla, kuin ed. Sasi esitti, erilaisilla joustoilla ja muilla pitäisi olla lisäämässä työllisyyttä ja sitä kautta alentaa työttömyyttä. Sen takia tämän kansan yhtenäisyyden nimissä olisi pitänyt hyväksyä, että tätä vähän korkeampaa verotusta vielä keitetään jonkin aikaa.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tänä iltana on toinen hallituspuolueen johtava kokoomuslainen edustaja, tällä kertaa ryhmän varapuheenjohtaja ed. Sasi, arvostellut hallituksen työllisyyspolitiikkaa sillä tavalla, että se ei ota huomioon yrittäjien näkemyksiä, vaan yksinomaan nämä kolmikantaneuvottelut. Ed. Sasi syyttää edellistä hallitusta samalla, kun hän moittii nykyistä.

Tuntuu ihmeelliseltä, että tällainen rakkaus-suhde on kokoomuksen eduskuntaryhmän ed. Sasin ja kokoomukselaisen valtiovarainministerin sekä sitten vastaavasti vasemmistoliiton välillä tässä hallituksessa. Miten, ed. Sasi, te voitte löytää jonkin näköistä symposiumia jatkossa, kun te puhutte siitä, miten yrittäjien edut ja nimenomaan työllisyyden tärkeät näkemykset voidaan tässä tilanteessa yhteensovittaa?

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaiselle haluan todeta sen, että keskustan tavoittee-

na lapsiperheudistuksessa oli aikoinaan se, että lapsilisät pannaan verolle ja kaikki vähennykset poistetaan. (Ed. Kemppainen: Ei ollut!) Tämä malli olisi olennaisesti pahentanut tuloloukkuongelmaa, mutta kokoomuksen eduskuntaryhmän ansiosta tätä mallia muutettiin olennaisesti niin, että lapsilisiä ei pantu verolle, mutta vähennykset poistettiin. Mutta vähennysten poistaminen johti kyllä käytännössä siihen, että tuloloukkuongelma tässä yhteydessä aika olennaisesti paheni. Ja mikä oli vielä olennaista, oli se, että keskusta vaati sitä, että nimenomaan monilapsisille perheille annetaan erityistä tukea. Tämän hallituksen aikana on jouduttu sitten 4-, 5- ja 6-lapsisten perheitten tukea jonkin verran supistamaan, koska siellä mentiin tuessa jo ylitse sen, mitä toimeentulotuen normi antaa lapsiperheille. Tässä suhteessa vihdoin voidaan jossain määrin oikeudenmukaistaa tätä järjestelmää.

Mutta totuus on se, jos katsotaan tänä päivänä toimeentulotukilaskelmia, että lapsiperheet ovat kaikkein huonoimmassa ja vaikeimmassa asemassa johtuen siitä, että päivähoitomaksu on progressiivinen, sosiaaliset tulonsiirrot ovat progressiivisia ja verotus on progressiivista. Tulos on se, että yksinkertaisesti työtä ei tänä päivänä kannata tehdä. Siinä suhteessa edellisen hallituskauden ongelma oli se, että tätä asiaa ei ymmärretty, ei valtiovarainministeriössä, ei sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä; kumpikaan näistä ei halunnut tunnustaa tätä ongelmaa. Eduskunnassa onneksi keskustelun kautta on saatu aikaan se, että hallitusohjelmassa nyt seisoo se, että ensi keväänä tämä ongelma pannaan jollakin tavalla järjestykseen.

Ed. Kemppainen on siinä oikeassa, että Lafferin käyrä toimii. Färsaaret on esimerkki. Siellä tuloverotus on maailman korkein, ja väki pakenee sieltä Islantiin ja Norjaan. Jos on kohtuuton tuloverotus, se merkitsee sitä, että lahjakkaat ihmiset pakenevat ja yhteiskunnan tuloverotuotot pienenevät, ja se on kohtuuton tie mille tahansa yhteiskunnalle.

Ed. H u r s k a i n e n : Rouva puhemies! Ed. Sasi kantoi huolta kannustusloukkuun joutuvi- ta perheistä ja erityisesti paneutui ongelmaan, joka syntyy, kun perhe on hankkinut omistusasunnon ja sen seurauksena pudonnut tuloloukkuun. On todella mielenkiintoista, jos kokoomus todella tarkoittaa sitä, että perheiden omistusasunnon hankintaa tulisi tukea sosiaalipoliittisin toimenpitein. Se lienee puhdasta kokoomuslaista politiikkaa, mutta toivon mukaan ei koko edus-

kunnan politiikkaa. Itse olisin mieluummin tuke-
massa pienituloisia lapsiperheitä, jotka ovat to-
della tuen tarpeessa.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Hurskai-
selle olisin halunnut todeta sen, että jos katsotaan
lävitse kaikkia toimeentulotukilaskelmia, kaik-
kein vaikeimmassa asemassa ovat tässä yhteis-
kunnassa ne, jotka ovat ostaneet oman asunnon,
joutuvat maksamaan siitä korkoa ja myös kuole-
tuksia. Heidän käytettävissä olevat tulonsa ovat
olennaisesti alle sen, mitä toimeentulotuen nor-
mit tänä päivänä yhteiskunnassa ovat, eli heillä
elämiseen käytettävät rahat ovat kaikkein vä-
himmät.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on pyrkinyt
ratkaisemaan tämän sillä tavalla, että aikoinaan
pyrittiin jossain määrin rajoittamaan leikkauk-
sia, joita korkovähennyksiin kohdistetaan; se
jossain määrin helpotti tilannetta, mutta valitet-
tavasti ei riittävässä määrin kuitenkaan.

Haluan myös korostaa sitä, että tässä on jos-
sain määrin myös ideologinen kysymys. Olen
henkilökohtaisesti sitä mieltä, että on tärkeätä,
että annetaan jokaiselle suomalaiselle perheelle
tässä yhteiskunnassa mahdollisuus omistaa oma
asunto, koska se antaa tietyn perusturvan. Se
vähentää myöskin valtion menoja siinä tilantees-
sa, kun asunnon omistajaperhe on eläkeiässä,
koska silloin ei asumistukea myöskään tarvita.
Se myöskin lisää varmasti kiintymystä tähän
meidän isänmaahamme, ja siitä syystä tällainen
ratkaisu mielestäni on hyvä. Mutta on selvää,
että toimeentulotukilaskelmassa tulisi ottaa pel-
kästään huomioon korkomenot, ei lainan kuole-
tuksia, koska tietysti kenellekään ei pidä hyvittää
sitä, että hänen omaisuutensa kasvaa. Mutta
joka tapauksessa, vaikka otetaan vain korkome-
not huomioon, tänä päivänä tilanne on se, että
asuntovelalliset perheet ovat selvästi toimeentu-
lotukinormin alla, ja se on kohtuutonta.

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies!
Edelleen täytyy toistaa, että en näe silti tarpeelli-
sena sitä, että verovaroilla tuetaan perheiden
omistusasunnon hankintaa, koska kuitenkin
omistusasunnon hankinta ei ole mahdollinen
kaikille ihmisille, esimerkiksi pienituloisille.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Haluan vielä
kaikella ystävyydellä todeta ed. Hurskaiselle,
että meillä tuetaan kaikkia asumismuotoja.
Myös vuokra-asumista tuetaan, ja mielestäni on
kohtuullista, että myöskin omistusasumista tue-

taan. On selvää, niin kuin sanoin aikaisemmin jo,
että ei ole perusteltua se, että lainan lyhentämistä
tuettaisiin, mutta korkomenot ovat aivan samas-
sa asemassa kuin vuokramenot asumisen osalta,
ja tässä suhteessa on kohtuullista, että meillä on
asuntovelkojen korkovähennys ja se myöskin tu-
lisi säilyttää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja
asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

2) Hallituksen esitys vuoden 1996 veroasteikko- laiksi

Hallituksen esitys 62/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-
sen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja korko- tulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 63/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-
sen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi yhtiöveron hyvitykses- tä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 64/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-
sen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoai- neiden valmisteverosta annetun lain liitteessä ole- van verotaulukon muuttamisesta

Hallituksen esitys 65/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-
sen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi tupakkaverosta anne- tun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 66/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-
sen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1996

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 67/1995 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus esittää säädettäväksi edelleen yksivuotisena lain, jonka mukaan Kelalle tilitettäisiin arvonlisäveron tuotosta 2 400 miljoonaa markkaa vuonna 96. Kelan rahoitus on koostunut työnantajilta ja vakuutetuilta kerätyistä maksuista sekä valtion takuusuorituksista, joilla on katettu Kelan menot. Myös kunnat ovat olleet maksajina. Vuonna 94 ja 95 tuloutettiin Kelalle arvonlisäveron tuotosta 1 200 miljoonaa markkaa ja 2 400 miljoonaa markkaa samanlaisen väliaikaisen lain voimalla.

Ihmettelen, mikä viisaus sisältyy siihen, että Kelan kassan vajeus korvataan valtion kassasta niin kuin ennenkin, mutta se ei ole enää takuusuoritus vaan ns. korvamerkittyä rahaa arvonlisäveron tuotosta. Esityksen mukaan näyttää byrokraatia lisääntyvän huomattavasti.

Edelleen ihmettelen, miksi korvamerkitty raha kelpaa tässä tilanteessa, kun taas muistelen, että ympäristöverojen ohjaaminen ympäristön-suojeluhankkeisiin ei ollut mahdollista aikoinaan juuri sen vuoksi, kun valtion budjettiin ei voinut kuuleman mukaan sisällyttää korvamerkittyä rahaa. Eli nyt esillä olevassa lakiesityksessä leikitään mielestäni sanoilla. Todellisuudessa valtion kassasta siirretään rahaa Kansaneläkelaitokselle niin kuin ennenkin, joskin lakiesityksen myötä byrokraatia lisääntyy.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjavero-lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 68/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi luottoverolain kumoamisesta

Hallituksen esitys 69/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholi-juomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 70/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laeiksi ulkomailta tulevan palkansaaajan lähdeverosta ja kansainvälisen kak-sinkertaisen verotuksen poistamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 76/1995 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Käsitte-lyssä oleva lakiesitys merkitsisi sitä, että ulko-maisille johtajille tai muille hyväpalkkaisille ihmisille annettaisiin ylimääräinen verohelpotus tai heidän verotuksensa olisi huomattavasti lie-vempää kuin vastaavan suomalaisen. Tässä on aika suuri periaatteellinen kysymys, ja ajattelin, että tästä asiasta olisi syytä keskustella perusteel-lisemmin, ennen kuin se lähetetään valiokun-taan.

Ehdotan, että tämä asia jätettäisiin pöydälle eduskunnan ensi torstain täysistuntoon.

P u h e m i e s : Koska asiaa ei ole päätetty yksimielisesti lähettää valiokuntaan, on asia jää-vä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttä-mään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päät-tyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Kuoppa ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Kuopan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

12) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain 3 luvun 20 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 74/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 6/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain täysistuntoon.

13) Hallituksen esitys laeiksi työntekijäin eläkelain 4 d §:n ja merimieseläkelain muuttamisesta

Hallituksen esitys 56/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö 6/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain, valtion eläkerahastosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 51/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö 7/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain täysistuntoon.

15) Hallituksen esitys laiksi asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 ja 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 54/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi torstaina kello 18, kyselytunti samana päivänä kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio